ANUL IX. — No. 409

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 7 Octombrie 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897 | CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Din sociologia și estetica cinematografului

Antecedentele și difuziunea cinematografică

În 1890, cu ocazia marelui bâlciu din Lyon, doi frați purtând un nume predestinat, inginerii francezi Auguste și Louis Lumière, organizau primul spectacol de cinematograf. Se pare că succesul acestei întreprinderi, care în câteva decenii trebuia să devină unul din cele mai răsunătoare ale istoriei, n'a fost pentru moment decât foarte modest și că în publicul adunat pentru această împrejurare se auziră și câteva fluerături. Inginerii Lumière nu se lăsară însă descurajați și cinci ani mai târziu, la Paris, în subsolul unei cafenele din Boulevard des Capucines, ei deschiseră și prima sală de cinematograf a lumii. Succesul fu de data aceasta cu mult mai însemnat, și câțiva intelectuali recunoscură valoarea și întinderea nouii invenții.

Originele moderne ale cinematografului se leagă astfel de numele fraților Lumière, deși genul de interes pe care îl trezește este străvechi și principiul lui tehnic a fost cu încetul elaborat în tot decursul veacului al XIX-lea. Istoriografii cinematografului îl fac în adevăr să descindă din vechiul teatru de „umbre chinezești" pe care-l introduce la 1784, în Franța, vestitul Séraphin. „Umbre chinezești" și proecțiuni obținute prin lanterna magică erau distracții foarte căutate în veacul al XVIII-lea. Ele încercau să satisfacă un anumit interes în acelaș timp naiv și rafinat pentru mister, pe care societatea libertină și raționalistă a timpului nu mai putea să și-l îndestuleze aiurea și despre al cărui farmec ne putem documenta, apelând la amintirile copiilor cari noi înșine am fost odată, când apăsați de taina camerei întunecate în care ne aglomeram și încântați de imaginele colorate pe care lanterna în adevăr „magică" le proecta, gustam o plăcere amestecată cu teroare. O anumită șarlatanie nevinovată nu putea să lipsească din organizarea unor astfel de spectacole și Robertson în 1798, își numește dispozitivul cu mult mai perfecționat față de cele întrebuințate mai înainte, fantascop, adică „aparat de arătat fantome vii". Acest fantascop era folosit în două exemplare, așezate de o parte și de alta a ecranului, în așa fel încât se putea proecta în acelaș timp un peisagiu și un personagiu circulând prin el. Cartea d-lor Etienne Arnaud și Boisyvon, Le Cinéma pour tous, 1922, din care culeg aceste date, citează un text din publicația revoluționară *L'Ami des Lois* din 8 Germinal an VI, după care Robertson putu să satisfacă cererea unui spectator și să-i vrăjească umbra lui Marat.

Lanterna magică, umbrele lui Séraphin și fantascopul lui Robertson alcătuesc oarecum perioada mistică din ceeace putem considera astăzi drept evoluția cinematografului. Perioada pozitivistă începe mai târziu și anume în legătură cu o problemă de fizică și cu una de estetică. In 1833, fizicianul belgian I. A. Plateau, inventă aparatul numit de el phenakistiscop, format dintr'un disc circular, mobil în jurul unei axe și pe ale cărui sectoare găsindu-se desemnată aceeaș scenă, cu mici variații de atitudine ale personagiilor dela un sector la altul, spectatorul putea prin rotațiunea discului, să obțină impresia mișcării. Phenakitiscopul era menit să dovedească experimental persistența impresiilor luminoase pe retină. Principiul phenakitiscopului își găsi o aplicație specială în aparatul numit zootrop și construit anume pentru a dovedi care sunt etapele felurite ale mișcării la animale. Dar cu aceasta se punea din nou una din temele preferate ale cercetării savante contimporane. Pictura romantică, însuflețită de acel sentiment dinamic care era al timpului, se oprise la reprezentarea mișcării ca la unul din motivele sale cele mai caracteristice. O pânză ca aceia a lui Géricault „Alergările dela Epsom" din 1822, înfățișa un adevărat instantaneu al unor cai în cursă de galop. Ceeace pictorii înfățișau, savanții nu consimțeau totdeauna să admită și un fizician ca Marey își consacră o bună parte a ostenelilor sale, studiului mișcărilor la animale. Cam în acelaș timp, adică pela 1879, fotograful american Muybridge, reuși să obțină instantanee după mișcările cailor în galop, declanșând mai multe aparate fotografice de-alungul pistei pe care se producea alergarea. Lucrând independent de Muybridge, Mary obținu și el instantanee de-ale mișcării, folosindu-se însă de un singur aparat, pe o singură placă și la scurtă distanță una după alta. Odată cu obținerea fotografiei sucesive principiul cinematografiei moderne era găsit și toate perfecționările introduse ulterior de Demeny, Edison și frații Lumière contribuiră ca aceștia din urmă s'o poată prezenta în curând ca pe o artă nouă.

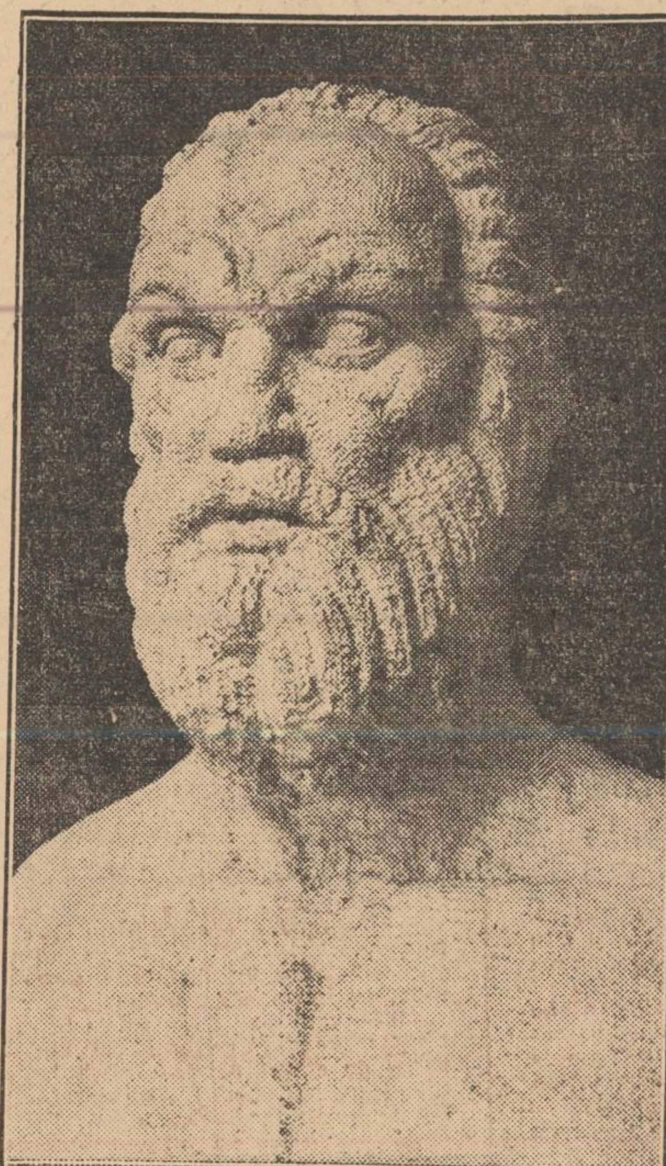
Am spus că deși originele îndepărtate ale cinematografului sunt umile și evoluția lui în decursul veacului al XIX-lea dibuitoare, succesul lui actual rămâne neegalat. D. Julien Luchaire, directorul Institutului Internațional de Cooperație Intelectuală, pentru a arăta în chip mai suggestiv cât de mare este puterea de difuziune a cinematografului, a avut odată ideea să compare numărul persoanelor care pot vedea un film cu acela al cititorilor pe care și-i poate găsi una din cărțile fundamentale ale omenirii, cum este Biblia. Cel dintâi este covârșitor. După evaluații aproximative există în lume 50.000 de săli de spectacol cinematografic. In aceste săli un film care ar face înconjurul lor ar putea fi văzut de 150.000.000 de persoane. Este probabil că există astăzi multe filme care se bucură de această uriașe răspândire. Capitalul n'a pregetat astfel să se pună la dispoziția întreprinderilor cinematografice. După referințe datând din 1924, Statele Unite investesc pentru înscenare de filme anual o sumă de 200.000.000 de dolari. Industria cinematografică ocupă al patrulea loc printre marile industrii ale Americei și locul al treilea printre acelea ale Germaniei. Beneficiile unui film justifică dealtfel această largă încredere a capitalului. Un film ca *Nașterea Lumii* a lui W. A. Griffith a raportat 25.000.000 de dolari, numai din locațiuni. Un film al Clarei Kinball Joung aduce 500.000 de dolari la o cheltuială de 150.000 de dolari. Firma „Famous Players" își închee bilanțul anual cu un beneficiu de 36.796.800 franci francezi. Personalul întrebuințat pentru înscenarea unui film atinge deasemeni cifre impresionante. Numai pentru realizarea unui film ca „Regina de Saba" a lui Wiliam Fox au fost necesare 10.000 de persoane.

Insemnate aglomerări omenești, corespunzând unei mari concentrări de interese, au început astfel să se formeze în jurul întreprinderilor cinematografice. Ele și-au constituit de pe acum o localitate specială, o adevărată metropolă a cinematografiei. Este orașul Hollywood, în Callifornia, la 15 klm. depărtare de Los Angelos și care numărând în 1920, 25.000 de locuitori și-a văzut sporită populația până în 1926 cu încă 100.000 locuitori. Mii de oameni continuă și astăzi să aflueze către Hollywood pentru a-și pune în valoare talentele și însușirile cele mai diverse. O femee poate să-și agonisească cu îndestulare viața, dacă are mâini frumoase și un bărbat dacă are ochi înzestrați cu o anumită expresie particulară. Aceste persoane sunt îndată angajate și întrebuințate fie ca statiști, fie pentru a înlocui pe actorul principal în scenele în care urmează să li se filmeze numai mâinile sau ochii. In momentul în care se realiza un film reprezentând o întâmplare închipuită la curtea lui Franz Joseph, persoanele de ambele sexe având o asemănare cu tipul popular vienez își găsiră norocul. Când se înscenă „Veciul Heidelberg" o mare cerere se produse pentru oameni putând fi întrebuințați ca... studenți germani. Din această mulțime care rămâne anonimă, se selectează din când în când individualitatea unui actor de seamă. Regisorul american știe să-l recunoască și să-l îndrumeze către glorie și avere, chiar dacă se găsește în fața unor simpli lucrători cu mâinele, cum au fost înainte de a deveni renumiți un Rudolf Valentino sau un Lon Chaney. Acestor actori, publicul american știe apoi să le dovedească admirația cea mai devotată. Astfel, când locuitorii din Grands Rapids (Wisconsin) vrură să schimbe numele orașului lor, pentru a evita confuzia cu localitatea la fel denumită din Michigan, un plebiscit organizat în acest scop, se pronunță pentru numele de Pikford, ca un omagiu adus celebrei actrițe. Stăpânind un nume într'atât de prețuit și de obicei o avere care le permite o viață de stilul cel mai înalt, mulți dintre acești actori sunt adevărați seniori ai Hollywoodului. Locuințele lor fastuoase se alătură în cuprinsul localității cu case de recusită, închipuind cu fiecare fațadă a lor fie o vilă, fie o bancă, fie un bar, fie vitrina unui magazin. Amestecându-se cu aceste bizare construcții, cu acelea luxoase afectate locuinței particulare a actorilor și cu acelea care adăpostesc atelierele, se ridică ici și colo câte o construcție improvizată reproducând vreunul din monumentele vestite ale lumii. Iar de-alungul acestor străzi eteroclite, un public burghez și muncitoresc se încrucișează cu un public degihzat, cu centurioni romani, tirani asiatici sau eleganți romantici, actori cari revin la ora prânzului sau se duc să petreacă o oră liberă pe terenul de sport, într'o animație pitorească și febrilă, care împrumută acestui oraș un aspect unic în lume.

TUDOR VIANU

Adam Bălțatu — *Veneția: Insula San-Giorgio*

O. Han — *Socrate*

Leagăn de cîntece

111

Frunzele în noaptea noastră cristalină
Ca isvorul rece și sonor se'ngână,
Luna plină sus ca o fântână
Varsă'n iarbă apă vie de lumină.

Universu'n aur prin văzduh plutește
Ca un himn de slavă al privirei tale;
Undeva departe marea'n zale
Proaspete de spumă albă te'nflorește.

112

Era'n nori și pe crestele verzi ale dealurilor,
Era'n aerul tăios de rece-al dimineței,
Era'n massa tăinuită de timp a vieței,
Era'n cântecul înfiorător al valurilor.

Și-a venit ca un isvor răcoros al pământului,
Ca un semn al destinului în desfășurare,
Ca un gând al soarelui, și ca o fluturare
De tămâe și de rugă'n aripele vântului.

113

Norii rătăceau pe sus
Și umbra lor cădea albastră
In inima deschisă-a noastră
Și'n lacul înecat de-apus.

Noi pluteam peste câmpie,
Și gândul ne ducea ușor
In sborul legănat al lor,
Pe apa serei, cenușie.

114

Tu mi-ai arătat atunci vieața,
Mierea, porumbielul, iasomia,
Arcul, tigrul, șoimul, dimineața,
Seara ei, și nebunia.

Setea a trecut apoi cu mâna
De cărbuni aprinși pe lângă mine,
Și-am băut în friguri din fântâna
Grațiilor tale pline.

115

Am întins tăcerea caldă-a nopței mele
Pe câmpie;
Pâlpâia cu lampa fie-cărei stele
Și plutea cu luna sus, trandafirie.

Tu erai în fundu-i cerul de mătase
Și copacul
In al cărui freamăt viu își răsturnase
O privighetoare cântecul și lacul.

116

Noaptea murmura o melodie
In adâncul humei,
Și'mbrăca imagina ta vie
Cu imagina vrăjită-a lumei.

Eu lăsam un strigăt să se ducă
Repede cu vântul;
Sborul lui, în noapte, de nălucă
Impânzea cu gândul tău pământul.

117

S'a desprins dintr'un copac, și lemnul
A simțit în fibre un îndemn;
Șarpele cu ochi ca unt-de-lemnul
Mi-a făcut din întuneric semn.

Luna s'a'mbrăcat în flacări roșii
Și-a țâșnit pe cer ca un balaur,
Și, cu cântece de foc, cocoșii
Au aprins în miezul nopței aur.

118

Deschide sborul tău și te ridică,
Cochetă rândunică
Cu piciorușele de trandafir,
La ea ca un zefir.

O vei cunoaște după dimineața
Ce-i luminează fața,
Și râde'n ochii ei ca un ecou
Al unui soare nou.

119

Am urcat pe stânca sură-a unei
Năzuinți de mână cu zefirul,
Și-am cules din vârfu-i trandafirul
De sidef al lunei.

Pe tulpina lui de raze fața
Ta râdea 'ntr'o floare de lumină;
Gândul ei de rouă cristalină
Parfuma vieața.

120

Era'ntr'o seară de uimire
Și de fluide vegetații,
De jocuri proaspete de grații
Și de strălucire.

Șoptea cu noi pământul una
Și-aceiași caldă rugăciune
Pe care soarele o spune
Și-o repetă luna.

121

Te-ai ridicat în noaptea mea ca o lumină
Și, ca un plop cu clar de lună'n crengi, ai stat;
In stupii lor atunci albinele-au cântat
Și s'au scăldat în aur nuferi'n grădină.

A fost o lovitură magică de daltă
Cu care s'a'ntrupat pe sine Dumnezeu.
Și toate pasările sufletului meu
Te-au proslăvit cu heruvimii laolaltă.

122

Jocul meu a fost o muncă de albină
Și'n polenul sufletului meu i-am dat
Armonia lui de vis și de lumină.

Șerpii țărei fără apă s'au schimbat
In isvoare proaspete la mine'n minte
Și cu ele cânpu'n aur am scăldat.

Strălucească de-acum singur înainte!

SFÂRȘIT

N. DAVIDESCU

DORMITOARE · SUFRAGERII · SALOANE
BIROURI · GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA
TELEFON 362/47
33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL
EMANOIL și MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
(PIATA DE FLORI)
MOBILE CURBATE · DORMEZE · OGLINZI
LAMPI ELECTRICE · LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

Dr. CABANÈS

Moravuri intime din trecut

Nebuniile Carnavalului

Omul, prin definiție, e un dobitoc cuminte care simte uneori nevoia să-și piardă mintea.

Cine e prea înțelept, e ispitit uneori să devie nebun, casicum înțelepciunea dusă la exces n'ar fi de cele mai adeseori o mare nebunie !... Societatea, societatea modernă ca și cea antică, din acest punct de vedere a rămas asemenea copiilor. Din fragedă vârstă, copiii se silesc să imite, să parodieze gesturile și felul de a se purta al oamenilor maturi ; popoarele se dedau și ele la anumite mimice, se travestesc, comit extravaganțe la epoci fixe, în timpul cărora întreg pământul pare o mascaradă.

La toate popoarele găsim această nevoe de destindere, de libertate în fapt și cuvânt : de-aci s'au născut *Saturnalele* la Roma, *Bacanalele* la Atena, *Sărbătoarea Nebunilor*, a *Măgarului*, a *Nevinovaților* în Franța de altădată.

Romanii serbau pe Saturn de la 17 la 23 Decembrie. Saturn era zeul epocei de aur, „epocă fericită, când oamenii nu cunoșteau nici rangurile sociale, nici sclavia și mizeria".

Timp de o săptămână, sclavul se purta cu insignele omului liber și juca rolul stăpânului, în timp ce acesta se deghiza în zdrențele slugii lui și primea să fie bătut ca o slugă : imagine a egalității inițiale a tuturor ființelor omenești.

In aceste zile de libertate, poporul nu respecta nimic, nu-și punea nici un frâu instinctelor, se complăcea în desfășurarea lor.

In afară de zeul Saturn, romanii serbau pe zeul Bacus, puterea lui zămislitoare, victoriile lui împotriva Titanilor, expedițiile lui mitologice în India.

Bacanalele, venite din Egipt în Grecia și mai târziu din Grecia la Roma, erau la început mistere religioase, la care luau parte numai bărbații. Preoții *(bacanți)* se deghizau în Pani, Sileni, în Satiri. Apoi au fost admise și femeile, de unde s'au tras orgiile rămase de pomină. *Bacantele* învăluite în piele de tigru și de panteră, împodobite cu iederă pe frunte, purtând *tirse* (bastoane pe care se răsucea vița de vie) alergau în toate părțile dând țipătul de carnaval al antichității : *Evohe ! Evohe ! Bache !...*

După această preumblare zgomotoasă prin oraș, bacanții și bacantele se întruneau la locul de sacrificiu și aci, în cinstea zeului Bacus, se îndemnau la orgie.

Bacanții beau din burdufuri cu vin, spintecate ; bacantele urlau și făceau atâtea nebunii, că numele lor a rămas pentru a caracteriza femeile depravate.

Toate mascaradele, farsele, distracțiile bizare și unice își au izvorul în culte foarte vechi ; ele s'au păstrat în sânul creștinismului aproape fără nici o alterare și au trecut astfel și în viața particulară.

* * *

Cum e posibil să fi adoptat creștinii nebuniile păgânismului ?

Spre a înțelege acest fenomen trebue să ne dăm seama de caracterul revoluției care a transformat lumea veche.

In ziua când cultul Crucei a înlocuit cultul Idolilor, cele două societăți nu s'au separat brusc ; ele au mai trăit multă vreme alături, influențându-se reciproc, până la complecta asimilare a cultului celui vechi de cel nou.

Păgânismul sensual a știut să îndestuleze, cu o uimitoare varietate, toate slăbiciunile imaginației și ale trupului. Biserica la început n'a fost atât de severă ca mai târziu și n'a speriat sufletul poporului. Vechia saturnală a fost admisă în biserică, cu oarecari modificări.

Acest amestec de bufon și profan, de libertinagiu și nelegiuire, s'a infiltrat în anumite obiceiuri și practice ale Bisericii creștine ; numai că în locul pieilor de tigru, tirselor, tamburinelor, s'au substituit capele, mitrele, odăjdiile.

Totuși vântul nebuniei a trecut sub vastele cupole ale catedralelor, odată cu valurile mulțimii în delir.

Oamenii deghizați care veneau în derâdere să facă slujba, care intonau imnuri sacre, cu ton fals, care ardeau în locul tămâei tălpile sandalelor, care beau și jucau pe pânza de pe altar, parodiind totul, au fost pe drept numiți *nebuni*. Mulți preoți s'au ridicat împotriva acestor obiceiuri absurde și obscene.

In anumite catedrale se alegea în timpul Carnavalului, un episcop sau arhiepiscop al Nebunilor ; el purta, ca adevărații prelați, mitra, cârja și crucea arhiepiscopală.

In bisericile din preajma Sfântului Scaun se alegea un *Papă al Nebunilor*, care era gătit la fel și făcea slujba ca și Papa.

Toți ceilalți preoți și diaconi luau parte la serbare în costume de mascaradă și de comedie : unii cu fața acoperită de măști rânjite sau lugubre ; alții în costume femeiești, cântând cu toții cântece obscene și mâncând mezeluri pe masa altarului.

Și aceste obiceiuri au ținut câteva secole, fără a provoca proteste destul de puternice, spre a pune capăt nelegiuirilor.

Fiecare localitate își avea tradițiile ei carnavalești. La Sens, bunăoară, un animal se bucura de un cult special : măgarul. El era eroul mascaradei. Era introdus în biserică, gătit ca un episcop ; arhiepiscopul Nebunilor primea măgarul cu toată gravitatea necesară. Apoi se cântau diferite versete latinești.

Sărbătoarea Apostolilor, care se celebra în aceiași biserică din Sens, era o variantă a celei de mai sus.

Se alegeau doisprezece inși care reprezentau pe cei doisprezece apostoli. Pe un măgar călărea o fecioară, gătită cât mai frumos cu putință și care reprezenta pe fecioara Maria.

Apostolii străbăteau în procesiune ulițele principale ale târgului, cântând și primind daruri.

La Paris, *Sărbătoarea Vulpei* a făcut deliciile contimporanilor lui Filip cel Frumos. O vulpe gătită ca un episcop, era dusă în mijlocul clerului și i se da păsări vii, pe care le sfâșia sub ochii mulțimii înveselite. Regele se amuza foarte mult la acest spectacol, susținând că vulpea reprezintă pe Papă, a cărui lăcomie era la fel cu a vulpei. Clerul lua parte la această batjocură, pe care adesea o subvenționa din banii bisericii.

Oricât am voi să nu jignim cea mai frumoasă jumătate a speciei umane, adevărul ne silește să spunem că femeile și-au avut și ele rolul lor în aceste comedii mistice. Și nu e paragraful cel mai puțin curios al acestui capitol de moravuri medievale. Călugărițele au sărbătorit și ele sărbătoarea *Nevinovaților ;* și-au avut și ele mascaradele lor.

Incepând din 1212, conciliul din Paris interzice călugărițelor să celebreze sărbătoarea Nebunilor. Treizeci de ani mai târziu, un arhiepiscop din Rouen se plânge că fecioarele închinate Domnului se dedau acelor jocuri indecente, în timpul carnavalului. „Vă oprim, poruncește prelatul, de la acele jocuri, *al căror obicei îl aveți*".

Un preot spiritual a făcut observația că femeile țin mai mult la tradiții, cu deosebire când sunt amuzante. E mult adevăr în această glumă.

La începutul veacului al 18-lea, călugărițele din Artois aveau încă obiceiul să se mascheze între zidurile mănăstirii și să se îmbrace în haine bărbătești spre a se înveseli între ele. Una din acuzațiile aduse Ioanei d'Arc înainte de a fi arsă de vie era și faptul că Fecioara din Orleans se îmbrăcase în haine bărbătești, „lucru cu totul neplăcut lui Dumnezeu."

Episcopii „nebuni" și starițele „nebune" își făceau vizite în timpul carnavalului, iar mânăstirile erau obligate să le pue la dispoziție anumite sume de bani, pui de găină și o anumită cantitate de făină, lemne și vin.

* * *

Alături de prelați, care au criticat cu toată severitatea aceste serbări nerușinate, erau însă și partizani fanatici ai carnavalului în sânul bisericii. In vreme ce, bunăoară, Gerson, marele reformator al disciplinei bisericești, tuna și fulgera împotriva acestor bufonerii nelegiuite, un prelat anume d'Auxerre susținea depe amvon că sărbătoarea Nebunilor era tot atât de sfântă ca și Buna-Vestire a Maicii Domnului. Discipol credincios al lui Rabelais, el afirma :

„Butoaele cu vin ar plesni dacă nu li s'ar deschide câteodată vrana, să ia aer. Și noi oamenii suntem butoae cu cercurile rău potrivite, pe care vinul înțelepciunii le-ar rupe, dacă l'am lăsa să fiarbă mereu în pietate și slujbă religioasă neîntreruptă. Deaceea ne lăsăm câteva zile în voia bucuriilor și a caraghioslâcurilor, spre a reveni cu mai mult zel la cercetarea Scripturei și la slujba bisericească".

Din punctul de vedere al religiei, care puteau fi urmările acestor extravaganțe ? Un preot protestant mărturisește că bufoneriile carnavalului bisericesc duceau la slăbirea sentimentului religios și la degradarea clerului în ochii profanilor. Conștientă de menirea ei, Biserica n'a întârziat să suprime cu desăvârșire obiceiurile de carnaval ale membrilor ei.

Subiectul a rămas însă destul de interesant și a ațâțat curiozitatea tuturor istoricilor și arheologilor moderni.

Pentru tot ce privește „Adevărul Literar": manuscrise, reviste, cărți, informații, etc. a se adresa la redacție numai Joi, Vineri și Sâmbătă între orele 5—6.

Manual de morală practică

VII

Politica

40. Copiii de mâzgă de carne ai statuilor de material consistent, trebuiesc verificați de un tribunal critic, care să raporteze anual faptele la unitatea de valoare și să cântărească volumul intelectului, neîncetat.

S'a ivit cazul fiilor de momâi de piatră și bronz, care departe de-a egala facultățile părintești dar presupunându-se pe temeiul ereziilor născute automatic, că valoarea nu poate da naștere la neant, s'au dovedit a sta dedesubtul inteligenții medii acordată de știință găinilor din bătătură.

Accesele de dictatură impertinentă ale timidității au fost asimilate cu semnele unei suveranități naturale și tăcerile mohorâte s'au confundat cu meditația și speculația abstractă. Un om care tace neclintit și riguros este de cele mai multe ori un prost adevărat.

Negreșit, proștii sunt utili și suportabili în funcțiunile de subordine mică. Trebue să ne ferim însă de prostia prinților și a conducătorilor, instalați prin autoritatea statuilor din familie și a portretelor în ulei. S'au văzut imbecili taciturni ținând pe loc viața și desvoltarea milioanelor de oameni, câte 10 și 20 de ani, care înmulțiți cu numărul oamenilor, dau veacuri, cu neputință de calculat, de stabilitate în dobitocie.

41. Să considerăm pe fiecare nou născut, în sineș, independent de familie și de moșteniri cifrate statistic și dosite dela fisc. Să nu acordăm leagănului salutul datorit mormântului. *„Je suis un berceau qu'une main balance au fond d'une caveau. Silence"*. Să nu legănăm leagănele pruncilor în academia cimitirelor.

42. La recrutare se măsoară înălțimea tinerilor nudă și perimetrul toracic, medicul militar neputând să fie mulțumit cu ceiace se șoptește în mahala, că pieptul recrutului e de aramă și că puterile lui pot să ducă'n dinți, de pielea spinării, un taur. Tuberculoza cântă în aparențele voluminoase ca'n niște trâmbiți cu tobă și un pisoi dă peste cap un elefant de mucava. In politică domnește câte un neputincios, pe care nu l-a examinat nici un juriu și nici-un medic — și câteodată neputinciosul e întunecat și de-o nebunie molcomă, manifestată într'o explozie târzie, după ce răul a fost făcut.

43. Nu te încrede, Domnule Ministru, în norocul statuii nelimitat și nu deduce din metalul părintesc dreptul dumitale de a fi inteligent. Există o formă de paralizie progresivă foarte lentă. Pipăe-te zilnic și întreabă-te dacă nu aparții categoriei încete, ca acel predecesor al d-tale. care închipuindu-și într'o dimineață, la bătrânețe, că este câine, a ieșit în stradă și s'a pus să latre la Casa de Depuneri și la Ministerul de finanțe. Examinat de medici, după ce a fost legat și dus de curea în străinătate, medicii au întrebat cu ce s'a ocupat bolnavul înainte de a se apuca de lătrat, și li s'a răspuns că a fost 25 de ani prim-ministru. E de 30 de ani nebun, au adăugat medicii străini.

In țara lui medicii se luptaseră ca să-i placă, și să capete posturi, catedre și ministere.

44. Dacă o comisiune de medici care ar avea sarcina să ție ședințe cu caracter național și să aprecieze actele de sănătate mintală ale conducătorilor, după normele paraliziei și ospiciilor, ar publica un buletin științific, arătând gradul demenții atinse de activitatea d-tale funebră, d-ta te-ai supăra, domnule ministru. Dar noi nu ne-am opri la supărarea d-tale, te-am invita să intri într'un automobil închis, făgăduindu-ți că mergem cu d-ta la un teatru de păpuși, d-ta ai crede și te-ai pomeni instalat confortabil într'un balamuc de elită, în raport cu proporțiile statuii care te-a precedat. Ai scăpa de principii, de vederi generale, de iubirea de patrie și de încăpățânarea de a o face fericită numai d-ta.

45. Indoiala este necesară. Indoiește-te, domnule Ministru de chemarea d-tale, de priceperea d-tale, de preciziunea d-tale intelectuală. Nu vezi? de jur împrejurul d-tale, toată lumea, fără excepție, începând cu scumpa soție, te crede: o parte prost și altă parte nebun. Urmărește ochiul subalternului, căruia îi dai un ordin. Reține efectul cuvintelor d-tale scrise și grăite. Vezi cum se uită la d-ta partizanii d-tale politici. Caută cauza pentru care toți oamenii politici străini îți făgăduesc tot ce dorești în timpul convorbirilor și nu-ți dau nimic după acela. Românii au spus că ești nebun. Franțuzii au văzut-o. Englezii s'au convins. Toată Europa, în care călătorești adeseori, ca un aiurit zice: e nebun, e prost. Numai d-ta ai rămas de părerea că însemnezi mai mult decât părul cu mătreață pe care bărbierul îl scoate din dinții pieptenului și-l aruncă sfâriind în foc. D-ta mai sfârii un timp. Oprește-te, dragă domnule Ministru.

In cursul unei călătorii vei face ca un fost președinte de republică. Vei ieși din tren pe fereastră în papuci și, prezintându-te fără guler la un canton de cale ferată, vei spune pe franțuzește, cu un accent bulgar, moștenit în sânge odată cu bronzul: *Je suis ministre... Mon pays a grandi par mon effort... Nous avons beaucoup de maïs... Veuillez me donner un verre d'eau... je me sens fatigué.*

Numai te rog să ieși mai repede pe fereastra vagonului. Maladia d-tale latentă poate să mai dureze zece ani până la regretabilul accident.

46. Să nu faci cumva greșeala să crezi că eroarea existenții d-tale provoacă cel puțin mila cuiva și că, a treia zi după moarte, se va putea citi elogiul d-tale în gazete. Toată lumea te blestemă și te înjură. Morala d-tale, rigidă ca o prăjină, echivalează în viața poporului, pe care îl duci la pierzanie, cu milioane de asasinate, de strangulări rapide, de asfixii, cu morți violente fără vărsare de sânge. Te blestemă femeile, te blestemă pruncii: ca un pașă prădător în proprie țară și otrăvitor de izvoare. le-ai otrăvit laptele și aerul liber. Demența d-tale, ivită în veacul slobod, când nu mai poți arde oamenii de vii, zmulgându-le, în timpul preparativelor, unghiile cu cleștele, frigându-i între degetele picioarelor și la subsuori cu undreaua roșită în foc, crăpându-le ochiul cu cioburi de sticlă, despicându-le urechile și limba cu ace întoarse ca undița, procedează prin constrângeri legale. Ai ridicat legi peste legi, pe marginea cetății, cu capete tăiate înfipte 'n vârf. In fiecare zi ți se pare că n'ai unelte legale destule și adaogi znopi de suliți la vastul depozit de lănci și țăpoaie din sala de tortură a Statului d-tale.

Legalitatea furioasă în care te fereci e lucru, zic, de nebun. Stai pe loc, omule, și culcă-te puțin pe sofa — și caută-te.

Prevede ziua în care n'ai să mai poți nimic stăpâni din abstracta-ți turbare și când vei scoate armata să împuște pe cei ce te blestemă și pe cei ce te râd. Atunci te vor vedea cetățenii umblând cu un briceag deschis în mână, retezând buzele și nasul celor împușcați și adunând în buzunare zgârciurile sângerate, ca să le numeri acasă, hienă umană și cioclu frigid.

— Du-te, du-te ! îți șoptește bezna.

— Vino, vino! te chiamă praful, în care joacă în pielea goală dracul cel galben.

— Drept înainte !...

T. ARGHEZI

CUM POT SA MA MARIT?

Anul trecut, 50.000 de femei au luat în căsătorie bărbați bogați, grație unui secret foarte simplu explicat mai jos. Se datorează profesorilor de medicină vienezi cea mai mare descoperire de frumusețe făcută în ultimii 100 de ani.

Epiderma dv. se poate alimenta foarte bine

S'a dovedit în mod concludent, că pielea dv., grație milioanelor sale de pori, poate absorbi anumite alimente preparate în mod special și că sângele vaselor capilare ale pielii poate digera aceste alimente și a le transforma în celule și țesuturi vii. In acest mod, o epidermă, îmbătrânită, ofilită, poate să-și regăsească repede frumusețea și frăgezimea de

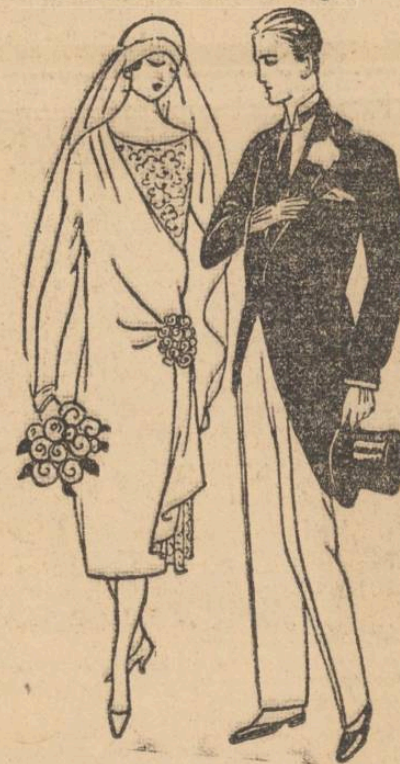
Menu

Cremă proaspătă și uleiu de măsline predigerate (negrase) 5 cc.
Grăsimi vegetale emulzionate (negrase) 10 cc.
Hydrați de carbon preparați în mod special 2 cc.

altă dată, — ridurile și defectuozitățile tenului dispar; obrajii moleșiți și mușchii slăbiți ai feței devin tari și fragezi. Acum o femeie de 50 de ani poate foarte ușor să pară de 30; tinerile fete obțin un ten de o frumusețe durabilă și o piele tot atât de fină tot atât de netedă și tot atât de catifelată ca petalele trandafirului. 99 femei din 100 au o epidermă insuficient alimentată și aceasta într'un grad mai mult sau mai puțin vizibil. Ridurile, obrajii moleșiți, un ten palid și ofilit sunt cea mai bună dovadă. Specialiștii declară, că cel mai bun aliment pentru piele este compus din cremă proaspătă și uleiu de măsline predigerate, din grăsimi vegetale emulzionate, etc., așa precum se indică în „Menu"-ul cuprins în textul de față. Toate aceste ingrediente sunt coprinse acuma în Crema Tokalon, cel mai hrănitor dintre alimentele dermice cunoscute până acuma, a căruia preparațiune este datorită mijloacelor științifice. Această cremă Tokalon va face pielea dv. mai fragedă și o va reînsufleți de așa manieră, încât îi veți remarca efectele după o singură noapte și în maximum 20 de zile, ea vă va da un nou ten de o frumusețe durabilă și vă va permite să vă debarasați repede de ridurile dv., de obrajii moleșiți, de mușchii obosiți ai feței, — altminteri banii vi se înapoiază în mod integral.

Ea mai permite și contribue foarte repede la rotunjirea unui gât slăbit, ofilit și redă bustului dv. fermitate și frumusețe. Intrebuințați deci regulat Crema Tokalon, cel mai bun aliment pentru piele. Intrebuințarea cremei Tokalon ajută ca Pudra să fie invizibilă tot timpul zilei. Nimic nu face să bată inima unui bărbat cât un ten frumos și plin de tinerețe ca și contactul cu o epidermă fină și catifelată.

In ultimul an, 50.000 de femei au luat în căsătorie bărbați bogați și aceasta mai ales mulțumită faptului

că erau frumoase.

Incercați deci de a da o mai multă amploare frumuseții dv. prin acest nou metod de a hrăni epiderma.

Urmând această povață veți vedea mărindu-se numărul admiratorilor dv. ca și invitațiile ce le veți primi atât din partea bărbaților ca și din partea femeilor. Rezultate satisfăcătoare vă sunt garantate pentru fiecare caz în parte, — altfel banii vi se înapoiază.

Recomandăm întrebuințarea săpunului de frumusețe Tokalon

NOTA. Crema și Săpunul de Frumusețe Tokalon se vând astfel: Borcanul de cremă obișnuit costă Lei 80.— Borcanul dublu costă Lei 120.— Un săpun de frumusețe costă Lei 40.—. Se găsesc de vânzare pretutindeni și la PARFUMERIA ELITEI, București, cal. Victoriei 39.

Beer Frizer Moșilor 53

Anunță onorata Clientelă că s'a terminat complect mărirea și renovarea localului, a reluat lucrul normal, având perfecte Coafeze

Expoziţia artei franceze

Prin străduinţele unui comitet, în fruntea căruia am cetit cu satisfacţie numele compatriotului nostru Jean Baras, s'a organizat, în palatul dela Şosea, cea dintâi expoziţie de artă franceză la noi.

Laura Albin Guillot — **Studiu de nud în alb şi negru**

Legăturile artistice ale poporului nostru cu patria lui Rodin şi a lui Manet, nu s'au rezumat la simple afinităţi de orizont estetic. Arta noastră a mers cu dependenţa de cea franceză până la servilismul cel mai exagerat. Până şi reproducerile din revistele moderniste, abonate cu sutele la noi în ţară, erau utilizate pentru imitarea formulelor la modă, în care frumosul nu avea altă lege decât sufletul artistului.

Imprumutând însă numai formule rigide, fără a ne apropia şi mentalitatea care putea duce la desăvârşirea lor, ne-am pomenit deodată străini în propriile noastre creaţii de artă.

Experienţa ne-a slujit totuşi ca o regenerare. Din frământările sterile, am rămas cu entuziasmul pentru realizările viitoare şi cu fructuoasa cuminţenie a celui ce-şi cunoaşte de-aci înainte calea.

Covor de Joubert şi Petit

Spre Franţa, ochii artistului român se vor îndrepta totdeauna, dar din criza ce frământă încă arta ei, el va şti să desprindă sensul manifestărilor celor mai extravagante, nu însuşi materialul lor. Intr'o ţară de veche cultură artistică şi culturală, revoluţiile estetice pot avea o cauză îndreptăţită şi un scop determinat. Incercările de împrospătare, ce nouă ni se păreau excentricităţi maladive, s'au cristalizat, în ţările unde au avut un temei, în realizările de ordin decorativ, oferind publicului înţelegător şi cu gust, putinţa de a-şi procura opera de artă după vechea accepţie socratică a frumosului-util.

Dar arta decorativă franceză nu este, în structura ei actuală o revoluţie, ci o evoluţie, o reîntoarcere — cum spunea domnul Paul Léon — la o tradiţie istorică întreruptă timp de o sută de ani.

Revoluţia franceză, care a provocat această ruptură, a pregătit divorţul dintre arta aplicată şi cea pură. Dela această epocă, artele frumoase se limitară la realizările plastice şi picturale, iar decorul, mobilierul, tapiseria, podoabele, într'un cuvânt, armonia propriu-zisă a locuinţelor era lăsată în seama industriaşilor.

Ceramică de Buthaud

In anii din urmă, însă, tendinţa de-a se creia un nou stil, de-a se strânge din nou legăturile dintre artă şi industrie, a stimulat în chip hotăritor afirmarea artei decorative moderne. Industriaşii de azi fac din ce în ce mai des apel la artişti, şi realizările cele mai nouă ale artelor decorative sunt opere pline de gust, accentuând în schematismul lor trăsăturile esenţiale, neglijând amănuntul şi căutând să sugereze frumosul prin armonii de linii, de suprafeţe, de culori, prin echilibrul volumurilor, mai mult decât prin ornamente şi precizări.

Tendinţa spre stilizare, spre simplificare, spre caracteristic, pentru determinarea nemijlocită a sentimentului estetic, aceasta este în esenţă cărarea ce şi-a propus să străbată arta decorativă modernă.

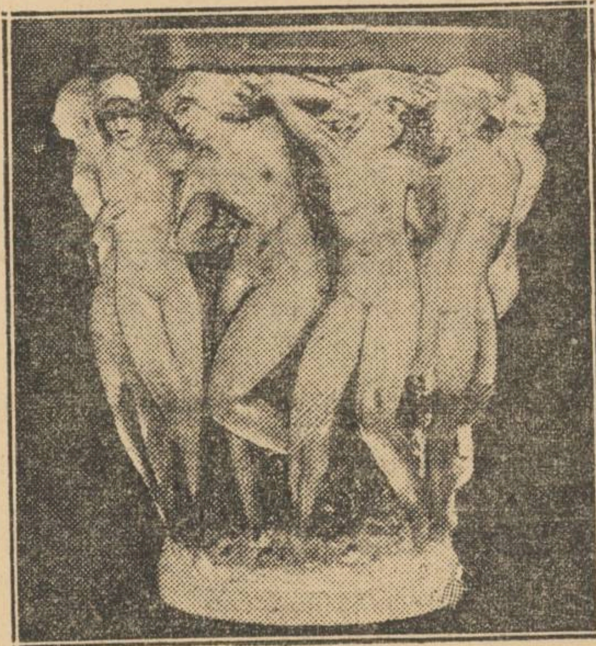
Insă artiştii moderni nu se cred datori să exploateze formulele care au prins: ei continuă să desăvârşească, să creeze, tind din ce în ce mai mult spre simplicitate, alcătuind din elemente abstracte, matematice, geometrice un stil tot atât de pur ca şi cel al vechilor artişti Elini.

In decorul astfel realizat, sub sugestiile modei, în operele acestea ce se multiplică şi se diversifică necontenit, se oglindeşte viaţa modernă, complexă şi rafinată.

* * *

Expoziţia artei franceze prezintă, pe lângă interesul pur informativ, o latură instructivă şi un îndemn bine venit pentru artiştii noştri. Iniţiatorii expoziţiei, domnii Jean Baras şi Jacques Viénot s'au străduit să grupeze cele mai variate concepţii ale aplicaţiunilor decorative.

Se pot admira, astfel, minunatele feronerii ale lui Edgar Brandt: motive originale în care armonii îndrăzneţe ţâşnesc din plasticizările metalului; lucrările sale se remarcă şi prin frumuseţea arhitecturală a compoziţiilor. — Joubert şi Petit, Sue şi Mare expun mobilier, evidenţiind adaptarea perceptelor estetice la confort. —

René Lalique — **„Bacante"**

René Lalique, maestrul verier, înfăţişează obiecte de sticlă opacă, desăvârşind plasticizări şi teme extrem de dificile. — Arta metalului e reprezentată prin Jean Dunand şi Claudius Linossier. — Rodier expune tapiserie modernă: covoare, modele de tapet, stilizări în care nu ştii ce să admiri mai mult: compoziţia, desenul, sau armonia degradărilor de nuanţă. — Georges şi Jean Fouquet aduc bijuterii originale. — Argintăria Christofle înfăţişează sugestive lucrări de artă. — Ceramica e reprezentată prin vestitele vase de Sèvres, prin grupul Rouard, şi prin câteva creaţiuni interesante de Buthaud, Maydon, Lenoble, Linosier, Simmen, sculptorul G. Serré, prin compoziţiile unor Patou, Cochet, Jouin, executate de

Cormier — **Fata cu lotus**

Fritz, prin compoziţiile şi execuţiile unor: Depoorter, Trager, Lasserre. — Doamna Chabert Dupont expune dantelărie modernă. — Legăturile artistice sunt prezentate de: Devambez, Kieffer, Albin Michel, Ferroud, — iar vitraliurile de Barillet.

Pictura şi sculptura sunt foarte slab reprezentate. Remarcăm totuşi superbul *raccourçi* al lui Kvapil, peisagiile trimise de Waroquier, Duray, Donoyer de Segnozac, Bagarry, Dufrénoy, un nud subtil plasticizat de Favory, două pânze expresive de Hermine David, o sculptură viguros echilibrată de Cormier şi două studii emotive în alb şi negru de Laura Albin Guillot.

Creaţii delicate, pline de rafinament, lucrările expuse de artiştii francezi nu exclud sobrietatea, eleganţa discretă şi bunul gust.

O pleiadă de artişti, specializaţi, expun aci roadele cercetărilor lor, rezumând într'un cadru original şi armonios eliberarea utilă din tiparele compromise.

Aplicaţiunile decorative ale modernismului sintetizează, astfel, adevărata menire a străduinţelor nouă.

H. BLAZIAN

Trei Metropole

Berlin. — Roma. — Paris

de LIVIU REBREANU

Cel dintâi german

Se înserează. Peste peisagiul mohorât pluteşte o pâclă grea de praf şi fum din care nenumăratele coşuri de fabrici se înalţă ca o pădure de suliţe ameninţătoare. Ori încotro întorci privirea, numai fabrici, fabrici, uzine... Şi case cu multe etaje, fără nici o podoabă, înegrite de fum: lucrătorii...

Silezia cea mult disputată şi pe urmă împărţită, lăsând nemulţumiri deopotrivă la ambii pretendenţi. Basinul carbonifer, izvorul înălţării industriale a Germaniei de eri şi al Poloniei de mâine.

Beuthen... Germania! Controlurile sunt sumare de tot. Face impresia că pentru germanii învinşi nu mai există indezirabili. Până se termină controlul călătorilor străini, germanii aşteaptă, răbdători, liniştiţi, despărţiţi pe clase, în dosul unor porţi cu grilaj. Disciplină veche stăpâneşte şi în republica nouă...

Aici proiectasem să luăm vagon de dormit, ca să ajungem dimineaţa odihniţi la Berlin. Socotelile noastre de-acasă nu s'au potrivit cu cele dela Beuthen. Vagoanele cu paturi sunt toate ocupate dinainte. Nu ne rămâne decât să încercăm sistemul nostru naţional de-a sechestra un compartiment întreg cu binevoitorul concurs al conductorului. Mă sfiesc însă a mă adresa direct unui funcţionar german cu asemenea propunere nereglementară. Să-l iau mai pe departe: să-mi arate unde e biuroul de schimb, fiindcă n'am bani nemţeşti ci numai dolari... Conductorul, mustaţa blondă, ochii verzi, încremeneşte cu o lucire stranie în privire. Prestigiul dolarului, amintire din vremea inflaţiei. Cu o amabilitate nebănuită se oferă să mă conducă, deşi pot schimba şi la restaurant, şi eventual să prânzesc, dacă n'am luat încă masa... Mergând mă plâng că n'am găsit locuri de dormit. Oftează compătimitor. Aşa e totdeauna la trenul acesta, veşnic îmbulzeală, o linie foarte aglomerată. Dar el va căuta să aranjeze ceva, să n'am nici o grije. Câte locuri? Unul?... Două — da, sunteţi cu domnul cel gras, am înţeles!

Am înţeles şi eu şi i-am pus în vedere câte două mărci... Cu desăvârşită demnitate mi-a replicat să n'am nici o grije... La restaurant m'a recomandat oberchelnerului cu un gest important, prevenindu-l că doresc să iau masa şi să schimb dolari. Chelnerul a fost tot atât de mişcat de mirajul dolarilor. Apoi conductorul m'a poftit să prânzesc în toată tihna, căci trenul mai zăboveşte o jumătate de oră şi dealtfel el însuşi va veni să mă vestească la timp...

N'a uitat. A venit la timp şi m'a însoţit la compartimentul ce ni-l rezervase. Mi-a explicat că o canapea e pentru mine şi cealaltă pentru colegul meu. El se va schimba la Breslau, dar va atrage atenţia urmaşului său ca să nu fim deranjaţi de nimeni până la Berlin. I-am strecurat fiecare câte două mărci. A salutat simplu, ne-a găurit biletele şi a făcut pe ele un semn cabalistic, desigur pentru urmaşul dela Breslau.

Ne-am întins în compartiment ca la noi acasă, deşi eram în Germania cea fără prihană. Ici-colo, prin gări, călători noui sgâlţâiau clanţa uşii, dar conductorul apărea totdeauna prompt şi-i îndruma el ştia unde.

In mijlocul mulţumirii, avurăm totuş o temere: dar dacă urmaşul dela Breslau nu va respecta aranjamentul nostru sau dacă va întinde şi el mâna?

Temere nejustificată. Vestita organizaţie germană s'a dovedit ireproşabilă şi aici. Nu ne-a tulburat nimeni. Deabia dimineaţa, când ne-am sculat şi am eşit pe coridor, a apărut noul conductor, blajin şi grăsun:

— *Morgen*...

Avea aerul foarte mulţumit. Omul nostru trebue să fi făcut parte dreaptă. Omul nostru, cel dintâi german...

Aspecte berlineze

Perechile de şine se multiplică mereu. Casele se înmulţesc, se înalţă, se îngrămădesc. Linia ferată se ridică peste nivel, coboară iar, pătrunde pe sub o aglomeraţie de case... Apoi, cât cuprind ochii, în dreapta, în stânga, în faţă, priveliştea marei metropole, foburguri încă independente, cartiere mărginaşe de curând anexate, reşedinţa însăşi...

O oprire: Schlesischer Bahnhof — un conglomerat de şine, de vagoane, de clădiri, de semafoare, de locomotive sub presiune. Trenuri diverse sosesc neîncetat, opresc, pleacă. Un vacarm metalic asurzitor în care se scufundă, ca nişte şoapte slăbănoage, toate glasurile omeneşti. E nodul de legătură cu Orientul — Viena, Bucureşti, Danzig, Koenigsberg, Varşovia, Moscova...

De-aici trenul intră în inima oraşului. Taie Andreas-Strasse, trece peste Breslauer-Strasse, dela Podul Michael până la podul Ianowitz aleargă pe marginea Spreei, apoi pe lângă Dirksen-Strasse stopează în Gara Alexander-Platz. In lumina vie a dimineţii se profilează în stânga, ca un far, turnul pătrat al palatului primăriei. Lângă Boersen-Bahnhof se zăreşte Circul Busch şi în depărtatre conturele Bursei. Traversăm un braţ al Spreei, pe urmă printre National Gallerie şi Kaiser Friedrich Museum, pe urmă podul peste Spree, pe urmă gara Friedrich-Strasse.

Zece minute dela Schlesischer-Bahnhof. Ochiul se străduește să înregistreze tot, dar imaginile se alungă, şterse, fulgerătoare, într'un haos obositor.

Este, dar s'a isprăvit!

In hallul hotelului ţinem sfat: Ce-i de făcut? Congresul, pentru care soseam, era prevăzut să ţie trei zile. Eri a fost a treia zi; azi e a patra. Ce mai poate să fie azi? Cel mult excursiunile de rigoare. După laborioase discuţii hotărâm să mergem totuş la secretariatul secţiei berlineze a clubului internaţional, să ne anunţăm sosirea şi să scuzăm întârzierea noastră prin... revoluţia polonă. Inainte de-a pleca îmi arunc ochii într'o gazetă de eri, dau întâmplător peste lista delegaţilor străini ce participă la congres: polonezii au sosit printre cei dintâi. Ce are a face. Vom găsi altă scuză pe drum.

Avem o adresă către secretarul clubului, în Wilhelm-Strasse. E devreme, pornim pe jos, să nu scăpăm ocazia de-a admira pe îndelete ce ne va eşi în cale. Coborâm pe Friedrich-Strasse, ne plimbăm pe Unter den Linden şi cotim în strada noastră. La numărul căutat însă nici o firmă nu indică sediul vre-unui club literar, sunt numai biurouri comerciale, export, import... Totuş insistăm. La etajul al cincilea pătrundem într'un coridor în care se întâlnesc numeroase uşi cu numeroase tăbliţe. Deschidem una, la întâmplare, şi intrăm într'o mică vizuină cu dulapuri, maşini de scris, funcţionari şi zăpuşeală. Unul, cu ochelari, sfrijit şi spân, ne întreabă cu ce ne poate servi? Ii vorbesc despre Pen-Club... Ne priveşte pe rând, înmărmurit şi desperat, parcă s'ar fi îngrozit. Incerc să-i explic mai amănunţit: literatură, cărţi, romane, congres, scriitori... Zadarnic. E cu desăvârşire incapabil să se dumirească. Are însă o bunăvoinţă imensă să ne fie folositor şi, drept dovadă, în cele din urmă ne zice:

— Vă rog să mă urmaţi. Trecem în biuroul... Acolo este primă stenotipistă d-şoara Frida care citeşte toate romanele din lume. Ea cu siguranţă are să vă poată da informaţiile ce le doriţi.

Stenotipista literată e foarte drăgălaşă, foarte blondă şi îndatoritoare, dar până la Pen-Club n'a ajuns. Când îi pomenesc numele secretarului, are o tresărire. Da, cunoaşte... Şi adaogă melancolic:

— *Leider, tot!*

E rândul nostru să tresărim: adică tocmai secretarul care avea să ne dea îndrumările pentru congres să fie mort? Stăruesc — poate domnişoara confundă? Nu, nu! L'a cunoscut foarte bine. Domnul a fost şef chiar în biuroul de export-import de alături şi, în orele libere, scria şi romane foarte interesante. A fost într'adevăr şi secretar la multe „vereine" literare. A murit însă acum vre-o lună în urma unui accident de automobil. Ce păcat! Era foarte simpatic şi avea o inimă bună cum rar se găseşte în vremile de azi. Dealtfel el a fost călăuza literară a d-şoarei Frida, el a iniţiat-o în toate tainele literare...

Pe când blondina aceasta exuberantă ne făcea apologia răposatului, noi ne priveam cu totul deconcertaţi. După ce am sosit la spartul târgului, culmea ar fi să nu putem da cel puţin de urmele congresului! Dar dacă secretarul e mort? Un club internaţional... D-şoara Frida auzi cuvântul „internaţional" şi deodată se înveseli:

— Poate că e vorba de congresul internaţional?... A, internaţional!... Atunci se scihmbă lucrurile, domnilor! Căci chiar eu am bătut la maşină nişte adrese ale răposatului pentru congresul internaţional. După înmormântare însă toate chestiile astea au trecut asupra unui domn autor, funcţionar la Ullstein. Dacă vreţi să vă interesaţi la Ullstein, veţi afla sigur tot ce doriţi. Intrebaţi numai de domnul... Toată lumea îl cunoaşte. Şi dânsul scrie romane foarte frumoase. Poate şi d-voastră? A, ce rău îmi pare că nu le scrişi în nemţeşte!...

Rău ne pare şi nouă, mulţumim d-şoarei Frida şi pornim să căutăm pe Ullstein. Nu e tocmai greu. Un palat în stil american, adică fără nici un stil, cu multe etaje. Ghişeul de informaţii generale din hall ne aruncă scurt numărul ascensorului şi al etajului. Când debarcăm din cuşca ascensorului suntem întâmpinaţi de un piccolo îmbătrânit înainte de vreme care ne conduce. printr'un labirint de coridoare, într'un salonaş, ne oferă o mescioară rotundă şi două fotoliuri englezeşti, ne cere cărţile de vizită, şi ne părăseşte murmurând grav:

— Sogleich, meine Herrschaften...

Peste cinci minute se întoarce cu un domn gras, ras, asudat, cu manşete de biurou peste ambele mâneci. Cu amabilitate profesională ne explică:

— *Leider* eu nu sunt domnul pe care-l căutaţi, sunt doar şeful contabilităţii în direcţia pe care o conduce dânsul. Domnul e ocupat cu un congres de autori ce se ţine acuma la Berlin şi de câteva zile lipseşte dela biurou. Dealtfel acest congres ne-a desorganizat cu totul. In casa noastră lucrăm 236 funcţionari dintre care şaptezeci şi şapte sunt şi autori. Ei bine, toţi aceşti domni lipsesc acum dela serviciu şi participă la congres. Vă închipuiţi ce perturbare în mersul afacerilor. Dar, dacă nu mă înşel, congresul s'a isprăvit şi...

Când îi spusei că şi noi am venit pentru congres, contabilul adăogă puţin mai rece:

— In privinţa aceasta, cu regret, nu vă pot da nici o deslușire, căci rostul meu nu e aici. Vă rog să vă adresaţi la ghişeul de informaţii, jos, în hall, ascensorul unsprezece. Piccolo vă conduce... *Ich habe die Ehre!*

Piccolo ne instală în ascensor, ne coborî în hall, ne arătă ghişeul şi rămase cu mâna întinsă.

Ghişeul de informaţii generale ne trimise la ghişeul No. 7 care, în timpul congresului internaţional, e special la dispoziţia oaspeţilor străini. Aici însfârşit aflăm că şedinţa de închidere a fost ieri după amiazi, iar seara reprezentaţie de gala la Operă, că azi domnii congresişti sunt plecaţi în excursie la Potsdam... Domnul secretar nu e probabil să dea azi pe-aici, nici mâine. Indată ce vor pleca delegaţii şi se vor termina definitiv lucrările, dânsul va sta în casă, în pat, câteva zile, fiindcă e extenuat de multă alergătură...

—*Danke bestens!*

Şi aşa congresul, pentru noi, s'a isprăvit înainte de-a fi început.

Din expoziţia artei franceze

Kvapil — **Raccourci**

Cum am petrecut vacanța

Sunt stăpânit de-o caldă înduioșare oridecâte ori fac vre-o incursiune în domeniul copilăriei mele. E mult de atunci. Nu știu în ce an și ce lună eram. Mi-amintesc doar că în mijlocul odăii, maica Leonora cosea la gură sacii doldora de așternuturi. Dădaca, hărnicită ca prin minune, umbla încoace și încolo, încălțată cu ciuboțele mari, îmbrobodită cu tulpan nou, lucru care de obicei se întâmpla numai la Paşti. Eu alergam prin curte, cu băiatul bucătarului să prindem pui de găină, pe care meșterul țigan îi lua de aripi și 'ntorcându-i cu fața 'n sus, le tăia gâtul aruncându-i să se sbată în țărână, din care se ridicau uneori sângerând, să fugă, poticnindu-se să moară câți-va pași mai departe. Seara ne surprinse repede și adormirăm îmbrăcați, ca pentru denii, gata de călătorie.

Era primul an, când plecam la Bălțătești. Trei trăsuri arvonite din ajun — eram nouă copii — trebuiau să ne ducă la gară. Somnoroși, spălați în grabă, treceam a doua zi, cu noaptea'n cap, încărcați, triumfători în birje, cu vizitiul suit pe cufăr, pe străzile Iașului ce dormea dus. In urma noastră venia, la distanță respectoasă, dădaca, — cocoțată și ea pe movila de saci cu așternuturi, ca un pompier în foișorul de foc.

Numai în gară era norod ca la bâlciu.

Dădaca înspăimântată ne ținea de mână, lumea ne înghesuia, oamenii se căutau, vorbeau, se certau, mașina fluera, hamalii ne ridicară pe sus și, aiuriți, ne pomenirăm în vagon, luptându-ne să punem stăpânire pe ferestre. Trenul se smunci fără veste și porni, ciocnindu-ne ca pe niște curci bete. Cuprinzând cu ochii îngrijorați, copii și bagaje, numărându-ne deavalma în gând, maica Leonora făcu în fine cruci mari de ușurare.

Câmpul fugea în jurul nostru, cu pomi, cu case cu tot și noi alergam prin vagon, înnebuniți de noutatea lucrurilor, călcând de moarte călătorii morți de oboseală. La Pașcani luarăm cafea cu lapte, cum n'am băut de atunci mai bună.

Apoi adormirăm bosumflați, că conductorul ne îngăurise fără nici o vină biletele galbene și ne trezirăm tocmai la Dolhasca. Incărcați în două landouri, după o tocmeală fără folos, pornirăm în sunetul tălăngilor, învolburați de praf, trecând, legănați pe arcuri, peste poduri și pârae, unde se opreau birjarii fluerând, să adape caii. Intr'amurg, amețiți de drum, somnoroși, ne ridicăm în pasul cailor osteniți, printre stâncile de sare dela Bălțătești, spre hotel, o maghernițǎ șindrilită, în paiantă, ce se înălța în două caturi, încinsă cu brâu de cerdac, căruia nu-i dădeam de capăt.

Pe când se descărca calabalâcul m'am strecurat binișor afară din casă. Imbătat de aerul tare, de mirosul dulceag al florilor de soc, am intrat în livada fără împrejmuire, cu pomi ce nu mai văzusem până atunci. Speriat de un porc cu jug, ce grohăia învrăjbit în mijlocul unui cârd de purcei, am rupt-o de fugă, scâncind, fără să știu dacă plângeam pentrucă mă rătăcisem, sau pentrucă mâncasem cireșe amare, înegrindu-mă pe la gură.

Dimineața stam câte doi în cadă, băgați până la gât în apa neagră, caldă și sărată, străjuiți de maica Leonora, care ne oblojea cu foi de nuc. Ziua era a noastră. Cunoșteam toate ungherele, toți munții și mânăstirile, țăranii și musafirii cari mă cunoșteau și ei ca pe un cal breaz. Fiind cel mai mic mă jucam singur. Incălecam pe caii ce-i găseam legați de gard, culegeam vișini și smeură, furam câte-un porumb de copt, priveam culcat cu fața'n sus, în iarbă, la norii ce se fugăreau, cu închipuiri de smei și de împărați călare, și ostenit, flămând, sătul de joacă, veniam cu hainele rupte, mâncam fasole fiartă în zară, și bătaie ruptă din raiu și ascultam din pat, lăutarii ce cântau cu triluri în ograda otelului, o strofă pe care n'am uitat-o până azi:

„Din ochi îmi curge lacrămi,
Ah, lacrămi arzătoare,
Pentru tine dragă
Sunt gata să mor".

Gologanii dăruiți de cucoanele ce se ștergeau la ochi, curgeau ca lacrămile poetului în talerul țiganilor, și mă pierdeam încet, pe nesimțite, visând cai înaripați, c'o stea ce-mi licărea, pe fereastra deschisă, în gene.

Doi-trei ani mai târziu am intrat în școală.

Nu m'am mai dus la Bălțătești, aveam alte jocuri și mai ales, cunoşteam deja ce-i grija. Dar când venea vacanța, cu deosebire cea de Crăciun, înebuneau copiii cei mai cuminți din internat. Răsturnam școala, ne urcam unde nu da nimănui în gând, să scrim cu creta:

„Vivent les vacances,
Adieux les pénitences,
Les livres au feu,
Les professeurs au milieu".

Bieții profesori! Ce buni erau și cât i-am regretat în urmă.

De atunci n'am mai avut vacanță.

Am încercat într'un an, pe când eram sublocotenent, să stau o lună de zile la Govora. Dar căutând numărul camerei, ce mi se propusese, am fost invitat de cunoștințe vechi ce jucau pe sală, să fac un poker cu cărți noi și pierzând banii, m'am întors cu acelaş tren în garnizoană.

Când ai îmbătrânit, vacanța este un nesecat izvor de nemulțumiri. Unde să te duci? Bătrânii au deprinderi sau manii nevinovate, dacă vreți, pe care le duc cu ei. Incerci zadarnic să fii mulțumit înainte, dacă nu speri să găsești cel puțin confortul pe care l-ai lăsat în urmă.

Cea mai mică lipsă e un prilej de nemulțumire, care după primele zile ia proporțiile muntelui, în vecinătatea căruia te găsești.

Nu degeaba ai trăit câteva decenii, cuprinzând cu ochii atâtea lucruri de care te leagă o poveste, un cântec, o amintire, în care bate un suflet.

Tineretul e vesel pentrucă trăește în viitor. Bătrânii se cuibăresc în trecut, caută un colțișor, unde să mediteze în liniște. Se mulțumesc cu puțin: un râu, unde să poată arunca undița, un crâng în care să evoce ce a fost, și mai presus de toate pe cineva care să le asculte suferințele.

De unde să-l iei în vacanță? La băi vine fiecare să-și povestească durerile lui, nu s'asculte pe ale altora.

Când se vor gândi oare exploatatorii de stațiuni balneare să pună la îndemâna vizitatorilor, funcționari dresați s'asculte cu răbdare confidențele bătrânilor?

E, cred, singura alinare ce s'ar aduce durerilor noastre, pentrucă e greu de închipuit să-ți dregi sănătatea fizică sau morală, ruinată în câțiva ani, cu o ceașcă de aer proaspăt, cu câteva băi sărate, sau de nămol.

Inainte vreme, vara, oameni plecau unii la alții. Rudele dela câmp se ridicau să viziteze pe cele dela munte, de unde se întorceau apoi cu toții să petreacă la șes.

Azi timpurile sunt grele. Cine te vede, îți strigă de departe, că nu-i nimeni acasă.

Dacă nu cumva ne tragem din neamul Sciților, apoi cu siguranță ne-a adus pe lume barza.

Nu cred să fie numai poveste, căci ce fiori ne'ndeamnă să ne mutăm din loc, cum încălzește soarele? Ai, n'ai, vrei nu vrei, trebue să pleci.

Eu mă cumințisem. Nu plecam nicăeri.

Nu știți cât de frumos e Bucureștiul, după ce pleacă toată lumea la băi! Ce fermecător e Cișmigiul cu băncile ce invită doi prieteni să stea de vorbă în taină!

Ziua citești, lucrezi liniștit, noaptea te plimbi la Șosea, mănânci binișor, nu cu mult mai scump decât la băi și tot așa de proaspăt.

Dar anul acesta, nu știu ce mi-a venit.

Ducându-mă să petrec pe cineva la gară, văzând mulțimea care pleacă, n'am mai putut răbda. Un sentiment, probabil atavic, mi-a răscolit firea și am decis în mine, pătruns de gravitatea hotărârii: plec.

N'am vrut s'ascult glasul înțelepciunii, care se încerca să mă convingă de nebunia acțiunii mele. Am venit acasă într'un suflet și am zis nevestei.

— Fă bagajele!

— Ce bagaje?

— Repede că plecăm.

— Unde?

— Nu știu.

— Da'bine omule... cum pleci așa? Stai să vedem, s'alegem.

— Ce s'alegi? Nu te poți duce decât la munte, la mare ori la țară. La mare nu merg pentrucă-mi face rău. La munte nu te poți duce că-i aerul tare. Mergem la Ciocârlești. E aproape și nu cheltuim nimic.

— Și când vrei să pleci?

— Cu primul tren.

— Lasă pe mâine.

— Nu, ce să mai amânăm. Când amâni, nu mai pleci. Mă duc să iau bilete din oraș, că la gară trebue să fie o îmbulzeală...

— Numai de-am găsi loc!

— Găsim, nu te teme.

— Eu în picioare nu merg, să știi.

— Bine, bine, las'că n'ai să mergi în picioare.

— Atunci eu mă duc să cumpăr ce trebue.

— Du-te repede.

Am plecat, fredonând refrenul voiajorilor, ce se cânta pe vremuri la Paris, împrospătat în mintea mea stăpânită de ideea călătoriei:

Qu'il pleuve ou vente
Toujours il chante
Soir et matin
Sur son chemin...

M'am urcat în tramvai, la podul dela Elefterie, fără să văd pe nimeni, gândindu-mă la bucuria ce-am să fac surorilor, la brânza cu smântână groasă de-un deget, la holdele aurii, la aghioasele ce-aveam să trag pe pătura întinsă la umbra nucilor din livadă, şi m'am pomenit dincolo de statuia lui Rosetti.

Mi-a venit să râd și vesel m'am dat jos s'aştept celălalt tramvai, care sosi așa de neașteptat, încât abia am avut timpul să m'agăț de el.

— Bună dimineața. Bravo! Și eu merg la remorcă. De ce să nu faci economie dacă poți. Te duci la serviciu?

— Mda.

Nu-mi plăcea de loc că-l întâlnisem.

— Nu pleci nicăeri?

— Nu.

— Nici eu. Un'să te duci, domnule? Casă, masă, dracu, lacu. Apoi hotel, mâncare...

— Trenul, drumul...

— Vorba ta. Las'. Foarte cuminte faci. Stăm pe loc un'să te duci? Să ai unde te duce aşi înțelege, da așa, numai ca să zici că te-ai dus, mersi.

Vorbind, n'am băgat de seamă, și-am ajuns din nou la podul Elefterie.

— Te dai jos?

— Da lasă-mă, moncher, du-te dracului! Ce ai cu mine. N'am văzut de când sunt așa cață.

Și lăsându-l prostit în urma mea, m'am refugiat într'un taximetru: în calea Victoriei, am poruncit, scoțându-mi pălăria, mai liniștit acum, ca să mă șterg de năduşeală... „Știi, la casa de bilete, pe dreapta lângă Prefectura poliției. Dă-i drumul să nu scap trenul".

— Mă rog, dacă nu vă supărați, zic, intrând în birou, la ce oră pleacă Iașul?

— Aveți un tren la două și cinci.

— Da? Tocmai bine. Accelerat?

— Expres.

— Mulțumesc. Atunci dați-mi vă rog un sfert și-o jumătate întâia, Iași.

— Va să zică un sfert și-o jumătate, întâia. Sferturi nu avem; vă dăm numai o jumătate.

— De ce nu dați sferturi?

— Pentrucă sferturi nu dăm. Să stăm noi să socotim... Ce câștigăm?

— Știi ce, domnule? Dă-mi două jumătăți, zic eu, hotărât să plec cu orice preț.

— Așa, foarte bine. Luați două jumătăți, opt sute șapte zeci și cinci.

— Pardon, am uitat portofelul, zic eu căutându-mă timid în buzunar. Un moment... Vin numai decât.

— Intoarce... Hai la podul Elefterie. Dă-i drumul să nu scap trenul.

— Cu ce tren plecați D-voastră?

— Cu expresul de două și cinci.

— Aveți vreme.

— Mână, mână.

Zburam cu capul gol, cu părul vâlvoi, trecând ca o trombă pe bulevardul Elisabeta.

— Stop. Aci. Frusino!... Hei, Frusino!... Acasă-i cucoana?

— Nu-i acasă, mă rog.

— Sus e deschis?

— Nu-i deschis, mă rog, cheia e la cucoana.

— Da unde s'a dus?

— Apoi eu nu știu, mă rog, unde s'o fi dus...

— Am uitat portofelul.

— Doamne!...

— Dacă vine conița spune-i să nu plece că m'am dus s'o caut și vin numaidecât.

Hai pe Lipscani, am spus șoferului. Imi făcusem socoteala, cam ce putea să târguiască. Pălărie, cafea, lumânări...

— Lasă încet... Oprește. Salutare Nae!

— Un'te duci, Gogule?

— Vii din jos?

— Dela Sf. Gheorghe.

— Nu te-ai întâlnit cu nevastă-mea?

— Ba mi se pare c'am zărit-o.

— Unde?

— Ici, într'o prăvălie. O cunosc, da nu știu cum îi zice.

— Urcă-te colea. Dă-i drumul ușor.

— Da'ce ești așa grăbit?

— Plec.

— Ferice de tine! Unde pleci?

— Mă duc la țară, în familie. La băi e greu, casă, masă, hotel, mâncare.

— Băutură.

— Vorba ta. Stai, unde mergi... Am ajuns la hala vechiturilor. Ce căutăm aici? Intoarce. Unde zici c'ai văzut-o?

— P'aci.

— Ia-o încet.

— Nu mai merge.

— Ce?

— Nu mai am benzină. Dacă sunteți bun, vă las ici... Până beți un șpriț, sunt gata.

— Hai, nene Gogule.

— Măi, închipuește-ți, am uitat portofelul. Tocmai de asta căutam nevasta, c'a plecat cu cheia.

— Lasă, nene Gogule, ce-are a face. Băete, dă-ne două șprițuri.

— Unde dracu s'o fi dus nevasta, domnule?

— Adineauri o văzui. Noroc!

— Să trăești!

— Mai pune două.

— Unde dracu să fie?

— Nu te mai gândi... hai noroc!

— Știi ce?... O luăm încetișor pe Calea Victoriei, tu te uiți pe dreapta și eu pe stânga. Trebue s'o vedem, nu se poate... Că doar n'a intrat în pământ.

— Noroc!

— Să trăești!

— Uite c'a venit mașina. Ia-o încet pe calea Victoriei.

— Măi, să mă erți, da' eu trebue să mă duc la minister, nu te supăra.

— Vai de mine, moncher, se poate? Te duc cu mașina.

— De ce să te mai deranjezi?

— Nu se poate, urcă-te... Hai la ministerul muncii. Unde dracu s'o fi dus nevasta?...

— Caut'o pe la prăvălii...

Trebuia să-l duc la minister, îmi ziceam eu în gând, întorcându-mă spre Calea Victoriei. A fost drăguț omul.

— Ia-o pe bulevardul Elisabeta, în jos. Cucoana a venit te pomenești, acasă — explicam șoferului — și noi alergăm ca niște proști.

Zburam în zig-zag, lăsând gardiștii prostiți, ca niște stâlpi de telegraf, în urma noastră.

— A venit cucoana?

— A venit.

— Vezi?

— A venit și-a plecat, mă rog.

— Unde a plecat?

— A plecat să vă caute pe D-stră, că nu găsea cheița să ia banii.

— Și cheia dela ușă?

— Apoi n'o lăsat-o, mă rog.

Să știi că s'a dus la Lelia, mi-am zis în gând.

— Hai în Viitorului.

Goniam mâncând pământul. Nici nu știu când am ajuns.

— Bonjour. Olga e aici?

— A fost și a plecat.

— Serios?

— Să mor. Plecați?

— Plecăm.

— Nu intri să iei o dulceață?

— Mersi, mă grăbesc, au revoir!

— Bon voyage!

— Nu ți-a spus unde se duce!

— Ba zicea că se duce la Atena să-și ia ziua bună.

— Da? Bine, mersi, au revoir!

— Hai, Griviței și dă-i drumul să nu scap trenul.

Plecarăm din nou. Inspăimântam lumea în huruit repetat, nesfârșit de clacson.

— Bonjour. Olga e aici?

— Chiar acu a plecat. Era cu mașina. Mă mir că nu v'ați ntâlnit.

— Unde s'a dus?

— La Eliza. Ce-i cu voi, plecați?

— Acu la două.

— Unde vă duceți?

— La țară. Au revoir!

— Bon voyage! Nu iei o țuică?

— Nu, mersi.

— Filantropiei. Dă-i drumul să nu scap trenul.

Trecurăm de capul podului și-o luarăm la fugă spre șosea. Ocolirăm arcul de triumf, eșind ca o furtună pe stradela, unde locuia Eliza.

— Olga e aci?

— A fost și a întrebat de tine. S'a dus acasă. Unde umbli? Era foarte îngrijată. Mai lasă-te omule de ștrengării... Ai îmbătrânit, ce dracu!... Zău, voi bărbații, nu vă dați seama... Iartă-mă, că-ți spun, nu-ți vrea nimeni răul. In loc să vă duceți și voi undeva la băi, ca toată lumea...

M'am repezit în mașină, fără s'o mai ascult.

— Acasă. Dă drumul să nu scap trenul.

Când am ajuns, m'am urcat pe scări într'un suflet,

— Ai venit, mă întrebă nevasta. Frumos îți șade... Adă cheița... Te caut de-un ceas... Stau cu mașina la poartă pentrucă n'am cu ce s'o plătesc.

— Nici eu... Nu ți-am lăsat vorbă să m'aștepți?

— Aruncăm banii de pomană... Trimite bagajul, ce stai? Ține, Froso, să ai de cheltuială... Vezi de casă... udă florile... ai grijă de pisică... Să nu intre nimeni în curte...

Am pornit la gară cu două mașini ce se urmăreau ca într'un film american.

— Uf! am exclamat, așezându-mă câine câinește, în vagon. Era cât pe-aci să scăpăm trenul.. Unde ai fost, dragă?

— In oraș. Am cumpărat o umbreluță japoneză și ce a mai trebuit.

— Am amețit căutându-te.

— Foarte rău, trebuia să m'aștepți acasă. Am fost la Lelia și la Eliza și pe la Atena... și mi-e o foame... Tu ai mâncat?

— Când era să mănânc?

— Biletele, vă rog.

— Poftim.

— Unde mergeți?

— La Iași, D-ta nu vezi?

— V'ați urcat greșit... Asta e trenul de Timișoara... Vă dați jos la Chitila, s'așteptați trenul de Moldova.

Am venit acasă. Vacanța mea se isprăvise. Cheltuisem deja patru mii de lei. Dar vă mărturisesc cinstit, nu cred să se fi întors cineva mai fericit ca mine dela băi.

GH. BRĂESCU

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"
din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă: Galsworthy: *Jenseits;* Nicolai Ogniew: *Das Tagebuch des Schuelers Kostya Rjabzew;* Karl Kobald: *Franz Schubert;* Boris Lawrenjew: *Der Einundvierzigste;* Christian Schmitz: *Geschichte der Fabrik;* Alexej Remisow: *Russische Frauen;* Felix Pinner: *Tannerhuette;* Emil Rosenow: *Wider die Pfaffenherrschaft;* Albert Dandister: *Die Lahmen Gotter;* Harry Domela: *Der falsche Prinz;* Erik Ernst Schwabach: *Revolutionie rung der Frau;* Iewgenij Samjatin: *Die Frau im heutige Russland;* Paul Burgstaller: *Die Befreiung der Hilde Fernleitner;* Iakob Pauldan: *Die neue Welt;* Merejkowski: *Die Liebe ist starker als der* Tod; Heinrich Cunow: *Politische Cafeehaeuser;* John Reed: *Zehn Tage die die Walt erschuetterten;* Max Adler: *Neue Menschen,* etc., etc.

Prețuri excepțional de ieftine. Reviste. Expediții în provincie.

Interesantă! Distractivă!
Instructivă!
REALITATEA
ilustrată
20 pagini cu fotografii de actualitate

Citiți azi:
„LECTURA" No. 191
Floarea literaturilor străine
NEMIROVICI-DANÇEKO
SUB PAMÂNT
— Scrierea complectă la Librari și Chioșcari Lei 5 —

Toată lumea

care se interesează de radiofonie și de ultimile descoperiri și perfecțiuni în această materie, citește:

RADIO JURNAL

cea mai mare și mai complectă publicație de radiofonie, care va cuprinde un bogat și variat material informativ asupra mișcării radiofoniei în general și a celei din România în special, sfaturi și îndrumări pentru radio-amatori, articole technice și anecdote din istoria radiofoniei, precum și programul complect al tuturor posturilor de emisiune europene PE O SAPTAMANA INAINTE.

Anunciuri și reclame *se primesc la administrația ziarului între orele 9—12 și 3—7, telefon 307-69 și 306-67, iar înscrieri pentru abonamente (Lei 300,— pe timp de un an sau lei 150,— pe 6 luni) se trimit pe adresa: „Radio-Jurnal", București, str. Sărindar 7-9-11.*

12 pagini mari — 6 lei exemplarul.

HIGIENA DENTARĂ
CLINICA ULTRA-MODERNA
BUL. ELISABETA, 17 Etajul I (CASA RADIVON)
Telefon: 302/38
Plombe
Extracțiuni fără durere
Denturi în Aur, Platină, Cauciuc
Diagnostic precis prin Radiografie
Deschis toată ziua
INLESNIRI de PLATA

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

O. FARB
Fabrica de Tâmplărie de Mobile și Binale
Execută ireproșabil, aranjamente de interior, Magazine etc.
Calea Șerban Vodă 159, București

Pescuitul racilor și altele

Meșteșuguri de prins racii vor fi fiind multe. Națiile civilizate au divulgat unele, în publicații enciclopedice ori de specialitate. Desenatori, care nu s'au ostenit niciodată până la baltă, le-au explicat în linii schematice.

Astfel am aflat — mai târziu — despre pescuitul numit „a la balance". Lași să cadă în apă un volocel afund, larg cât o strachină, în care fixezi o greutate ș'o nadă. Plasa aceasta e atârnată de o sfoară. O salți lin, ca pe-o cumpănă, atunci când bănuești că racul, adică lăcomia, s'a adunat la ospățul cu care-l înșeli.

In bălțile Dunării, pescarii așează bucățile de carne în capetele despicate ale unor vergi. Le cearcă din când în când; le scot cu fereală până la fața apei și apucă răpede racul cu mâna. Avem de-aface deci cu mijloace, foarte vechi, cași cel mai simplu, pe care l-au practicat cei dintâi oameni: — așa cum l-am văzut operând pe Culai. Intri în apă și dibuiești cu mâna prin găurile coșcovei, ca și cum ar umbla rac după rac. Trebuie să rabzi crestături de foarfece, — și să-ți sugi degetele sângerate, după ce svârli stacojul în traistă, c'o binecuvântare nu tocmai creștinească.

Tot un fel de balanță primitivă e și ceaunul lăsat până la mâl și scos din când în când la luciu. Racii îi mai prinzi și cu volocul, împreună cu peștii bălții, — dar atuncea ei nu constituie decât un adaos întâmplător.

Intre toate meșteșugurile, unul, al lui moș Hau, necunoscut enciclopediștilor și națiilor civilizate, rămâne pentru mine cel mai iscusit și mai vrednic de luat în considerație. Iată-l, cu toate complicațiile, finețele și mai ales, adaosurile lui.

— Mi-ai adus mata tutunul? zice bătrânul, în revărsatul zilei, înainte de răsăritul soarelui, când pâcla stă încă, pe apă, ca un abur de lapte. Dacă l-ai adus, e bine, și să m'aștepți să fac o țigară. Mata nu-i nevoe să faci, căci racii îi prinzi și fără asta. Acu, după ce-am tras un fum bun și mi-am încălzit nasul și barba, bagă de seamă că desfășur și întind frumos pe plavie cinci ațe de undiță, legate de niște trestioare subțiri. In capătul slobod al ațelor înod bucăți de carne. Asta-i carne pe care casapii n'o mai pot vinde — căci, învechindu-se mușteriii lor n'o mai cumpără. Insă mata trebuie să cunoști că racilor le place carnea cu miros. Măcar că n'au nas, ei o adulmecă, și vin cu mare bucurie la dânsa. Nu este, domnișorule, altă dihanie pe lume, în văzduh, în apă și 'n pământ, care să tragă, să ierți mata, la hoit, cu mai mare hărnicie, decât racul. Deaceia când s'a înecat Gheorghiță Pricop aici, acu trei ani, nu l-au mai putut găsi pescarii nici cu căngile, nici cu voloacele, căci l-au mâncat racii, de n'a mai rămas din el nici cât un fir de mac.

Acu, după ce svârlim în apă bucățile de carne, stăm puțin, până ce dihăniile dau de ele și le pipăie cu mustățile. Până atuncea, pregătim meredeul. După cât vezi, acest meșteșug e o cupă de sârmă împletită, întărită în capătul unui băț. Cu dânsul scoatem racii.

Ia aminte. Cum au dat de carne, o apucă în clește și prind a se trage îndărăt, spre cotlon. Ața dă semn: se întinde și tremură. Pui mâna pe vargă, și tragi cătinel. Racul se ține de bucata de carne și suie în sus ca o umbră. La fața apei își dă drumul. Dar mai înainte de a-și da el drumul, eu i-am și pus pe dedesubt cupa meredeului și l-am prins. Il aduc la mine, îl apuc ușor cu două degete și-l zvârl în traistă. Gata! Să știi că toate peirile sânt numai din lăcomie.

Acuma stai și fii cu luare aminte, ca să prinzi pe al doilea. Unde vezi că cearcă — trage și pune meredeul. Eu îmi mai fac o țigară și pe urmă îmi arunc undițele la pești. Dumnitale, domnișorule, îți plac racii?

— Imi plac, moș Hau.

— Cum îți plac?

— Imi place să-i mănânc, dar nu știu cum să-i pregătesc, moș Hau.

— Ei, atuncea să te învăț eu care-i cea mai bună mâncare de raci, domnișorule. Un pescar trebuie să știe și asta. După ce-i speli bine în trei ape...

— Cum? In trei ape numaidecât?

— Numaidecât în trei ape. După ce-i speli bine în trei ape, îi pui la foc în oală, de vii — după cum li-i socoteala lor. Dar mai înainte de a-i spăla și a-i pune în oală, să nu uiți că trebuie să-i jugănești. Adică le rupi aripioara din mijloc din coadă și tragi cu ea și mățișorul care-l au ei în pântece. Intr'acel mățișor se află veninul și necurățenia lor. Așa că după ce i-ai zvârlit în oală, pui în apa lor sare, usturoiu și alte legumuri, și-i lași să fiarbă înăbușit până ce se fac stacoji. In vreme cât fierb, curăți mai multe căciulii de usturoiu, piseci căţeii într'o scăfiță — și-i faci un mujdeiu ca acela. Ai știut a-i prinde, ai știut a-i fierbe, ai știut a pisa usturoiul ș'a-l adaoga cu zamă de-a lor sărată; apoi acuma îți rămâne cel mai prima și mai întâiu: să mai poți face o mămăligă bună. Asemenea mămăligă, domnișorule, cată să fie bine fiartă și mult mestecată și scoaptă. Mămăligile boierești sânt, după cât știu, pripite și moi; pe când mămăliga asta trebuie să fie ca a noastră, a oamenilor de rând, destul de tare ca să nu se lățească pe fund. Mămăliguța aceasta vârtoasă dă mare ajutor la o bunătate ca asta. Am aflat, domnișorule, dela unii și dela alții, că boierii sucesc și prefac în fel și chipuri racii și le pun ouă și untdelemnuri și alte multe; ș'apoi îi împung cu niște furcuțe și-i culeg cu niște linguriți și niște cuțitașe ș'aduc câte-o fărâmă la vârful buzelor. Să știi mata dela mine că aceia nu-i mâncare de raci. Cu așa doftorii poți amesteca și surcele — și-i tot una. Așa încât celor pe care ai să-i prinzi să nu le faci petrecere boierească, să te porți cu ei cinstit și să-i ospătezi precum te-am învățat: de când e lumea și pământul, asta le-a fost datina lor. Se mănâncă cu mujdeiu și cu mămăligă țărănească. Altfel nu poate fi!

După învățătura aceasta, moș Hau fluieră subțirel, răspunzând unei paseri din stuh, trase cel din urmă fum de țigară frigându-și buzele și stupind capătul aprins în baltă; și-și desfășură undițele de pește. Culai, mătușa Ileana și moș Spânu stăteau pe vine, ca niște idoli neclintiți în cuibarele lor de papură, — cu imaginile răsturnate în baltă. Și trupurile lor și imaginile tot așa de nedeslușite și estompate în aburul dimineții.

Când am tras din baltă cel dintâi rac, am țipat de bucurie — însă fără glas, în lăuntrul meu. Și cași cum mi-ar fi răspuns, o săgeată de lumină, cea dintâiu, scăpără pe luciu dinspre răsărit. Indată, am simțit în brațul drept greutatea celui de-al doilea rac și l-am văzut suind spre mine ca umbra unei babe fantastice. Cu totul concentrat și absorbit ca într'o pasiune fără fund și fără frâu, n'am mai dat lumii înconjurătoare nimic din simțirile mele; până ce abia într'un târziu, cu ochi tulburi și obosit, am văzut iar lumea, și în lumea aceia strâmtă, pe tovarășii mei.

Bătea soarele de vară cu putere și stuhurile neclintite și solemne așteptau în singurătate sfârșitul lucrurilor. Peste neclintirea aceia a singurătății ș'a pustiei, curgea, odată cu lumina, un zvon compact și masiv, al tuturor paserilor și gângăniilor cuprinsului. Lumină și zvon păreau una, strâns împletite. Lumina nu-mi jignise vederea, zvonul nu-mi tulburase auzul. Toate erau încorporate singurătății, — și tovarășii mei pescari urmau să pară idoli ai liniștei.

Imi destind brațele și picioarele. Cumpănesc traista cu raci. Trebuie să fi prins cincizeci sau șaizeci. Mă declar în mine însumi mulțumit și fericit, ca și cum viața n'ar avea să-mi dea altă satisfacție și s'ar mărgini numai la cercul ostrovului și la acea oră strălucită și vibrantă.

Câte ceasuri să fie?

Imi duc mâna la buzunărașul din stânga pieptului. Nu simțesc nimic subt degete. Pipăi precipitat. Ceasornicul lipsește. Cu toate acestea, după cât îmi amintesc, l-am luat de-acasă. L-am privit când am plecat, la ceasurile două și jumătate. Să-l fi lăsat pe măsuța de lângă pat?

Se poate. Cu toate acestea, știu că l-am luat.

L-am pierdut venind spre baltă? Ori trecând la ostrov? Ciudat! Insă n'am vreme multă de dat reflexiilor de felul acesta, străine de îndeletnicirea mea principală. Ațele undițelor mele tremură iar. Și-mi aplec nasul spre vergi, trăgându-le cu luare-aminte și cu delicatețã.

Mihail Sadoveanu

Când m'am întors în lumea celorlalți oameni, părăsindu-mi prietenii, ș'am intrat în casa acelora care, probabil erau părinții mei, a apărut iar în mine, ca un țânțar supărător, chestia ceasornicului. Era un obiect care, pentru anume lume meschină, reprezenta o valoare mai mare decât săculețul de raci. Se pare chiar că aveam a răspunde de pierderea lui. L-am căutat pe măsuța mea de lângă pat, ca să mă înfățișez cu el ochilor severi ai tatei. Știam însă că n'am să-l găsesc; și într'adevăr nu l'am găsit.

Desigur l-am pierdut pe drum ori trecând pe ostrov. Nu înțelegeam totuși cum s'ar fi putut să-l pierd. Insă altă soluție nu puteam da problemei. Ca să am cea mai mică bănuială față de tovarășii mei de pescuit, era peste putință. Idolii nu se desfăcuseră nici o clipă din cuibarele lor. Iar profesorul meu moș Hau nu putea să fie decât un profesor respectabil.

Chiar dacă în fundul înțelegerii mele pătrundea o rază de bănuială, foarte fină și firavă, o lăsam să treacă grabnic. Moș Hau nu putea avea decât drepturi față de un discipol. Afară de asta, orice investigație, a mea pe acestă singură cale deschisă, putea ridica o barieră între mine și acel loc întru toate fericit, care se chema Nada-Florilor.

Când deci, după o zi de vânt și ploaie, am revăzut pe prietenii mei în ostrov, la locurile noastre, am avut grija să uit cu desăvârșire pierderea ceasornicului. N'am întrebat pe nimeni nimic. M'am uitat, neglijent și mai mult de formă, prinprejurul locului unde prinsesem racii după metoda fără greș a bătrânului, și m'am grăbit să-mi desfășur și să-mi arunc undițele.

— Au fost buni racii? mă întrebă moș Hau, priminduși tutunul.

— Foarte buni, moș Hau.

— Cu mujdeiu și cu mămăligă mai mult vârtoasă decât moale?

— Intocmai, moș Hau. Și acasă la noi, mama e de părere că racii așa sânt mai buni decât oricum altfel.

— Iaca asta-i bun, râse moș Hau, privindu-mă cu plăcere. Acuma, după ce ți-ai așezat iar undițele și eu mi-am făcut țigara, să te întreb ceva, domnișorule.

— Intreabă-mă, moș Hau.

El tăcu o clipă, privindu-mă pieziș și pufăind grăbit.

— Iaca ce-i, domnișorule, aș vrea să știu dacă ceasornicele mor, cași vietățile.

N'am răspuns. Mi s'a ridicat sângele în obraz. Am înțeles ceva, — și-mi era rușine pentru prietenul și profesorul meu. El însă se întorsese către mine și zâmbea. Voia să afle răspuns la întrebare, — așa, o întrebare despre ceasornice.

Culai, din locul lui, întoarse capu-i zbârlit, râzând c'o gură până la urechi. Parcă trase de resorturi, se suciră și capetele mătușii Ileana și-a lui moș Spânu.

— Ascultă, moș Hau, zise Culai. Dă-i-l: și dacă l-a cunoaște de stăpân, ai să vezi că 'ndată se bucură și prinde a țăcăni.

— Ce spui tu, bre Culai ? mormăi moșneagul.

— Nu te cunoaște, moș Hau, asta-i, urmă Culai. S'a rătăcit el la dumneata, dar lui, în suman, nu-i place. Iaca a stat și nu vrea să mai meargă.

— Oare, bre omule?

— Așa-i, cum îți spun eu.

Moș Hau rămase cu gura căscată de mirare. Apoi, convins, scoase din sân ceasornicul meu și mi-l întinse.

Se pregăti, curios, să vadă ce-are să se întâmple.

Așteptă să-l mângâi, să-l întorc și să-l potrivesc și veni să-și plece urechea, ca să-l asculte, cum pulsează viu și vesel. Mormăi cu mirare.

— Hm! așa-i, te-a cunoscut, ș'acuma a înviat. Iaca, toate câte sânt pe lumea asta le-am știut, dar una ca asta acuma am aflat-o!

Cum a trecut„drăcăria" din buzunarul meu în sânul lui, asta a rămas altă taină pe care n'am mai vrut s'o urmăresc și s'o desleg niciodată. Zâmbetul nevinovat al bătrânului voia însă să-mi dovedească o analogie între mica mea mașinărie și vietățile mărunte care obișnuiesc a trece dela om la om. Ca să urmez a avea drept de popas și parte de învățătură pe ostrov, a rămas de sine înțeles că ceasornicul meu e și el o dihanie ca altele, — care uneori emigrează și alteori se preface moartă.

NOTA.

Deși din acel ceas toată afacerea a rămas moartă și căzută în apa iezerului și nu ne-am mai apropiat de ea nici direct nici prin aluzii, nu pot să n'o reiau pentru a nu lăsa să plutească o bănuială nedreaptă asupra unui meșter pe care l-am stimat. Dacă ar fi fost, — ca să zicem așa, — un delict calificat, ceasornicul meu n'ar mai fi apărut. In complicata-i inteligență primitivă, moș Hau desigur n'avusese decât o mare curiozitate și mai ales dorința să cumpănească în palma lui, grav și singur, acea minune a unor veacuri cu mult mai târzii decât el. Moartea ceasornicului îl înfricoșase puțin și-l făcuse să ție sfat cu mătușa Ileana și Culai. Restituirea o făcuse cu atât mai bucuros cu cât trebuia să fie urmată de țăcănitul cel minunat. Uimirea lui mulțămită când își pleca nasul și urechea, n'are altă explicație. Deaceia astăzi trebuie să rectific impresia pe care am avut-o în primul moment pe ostrov. Astfel, tovărășia acelui loc fericit rămâne nepătată. Ceiace nu împiedica pe coloniștii ostrovului, între care mă găseam și eu, să mănânce mămăligă, bine făcută, din păpușoiu care nu erau ai lor. Cugetând serios, nici asta nu schimbă nimic: dovedește numai că comunismul datează de-atunci, dacă n'o fi datând mai de demult.

MIHAIL SADOVEANU

V. COROLENCO

Domnul Catrian, socialistul

II

După amiază, când soarele se aplecă mult spre zenit, doctorul plecă de acasă și se îndreptă spre strada Elisabeta Doamna, ulița principală din Tulcea. Pășind pe ulicioara îngustă, înalt și drept cum era, aproape că nu se lovea cu capul de scundele acoperișuri de țiglă. Tot timpul răspundea la salutul trecătorilor. Din când în când se oprea și saluta sgomotos pe câte un cunoscut venit din altă parte la Tulcea. Altuia îi întindea simplu mâna și trecea mai departe, iar băeților ce-l întâmpinau, le ciufulea părul, lăsând în urma lui fețe înveselite și surâzătoare.

După ce intră pe strada Elisabeta, o luă spre Dunăre. In drum, pe partea stângă, era un birt foarte popular. Prin ferestrele deschise străbătea în stradă cântecul plin de avânt al lăutarilor țigani. La umbra zidurilor, pe stradă, erau înșirate mese, în jurul cărora stătea foarte multă lume. Viața în România se petrece, în cea mai bună parte, pe stradă.

Ajungând în fața birtului, după ce a răspuns și a salutat o mulțime de cunoscuți, doctorul zări la o măsuță pe un domn serios, tânăr încă, care era cufundat în citirea unui ziar.

— A! domnul prefect, — strigă doctorul, îndreptându-se spre el și făcându-și loc printre mese și scaune, ca și cum s'ar fi mișcat un turn printre popici. Românul puse la o parte ziarul și, politicos, se sculă întru întâmpinarea doctorului.

Acest om era prefectul județului Tulcea (funcțiune care seamănă întrucâtva cu aceia a unui vice-guvernator dela noi). Liberal, european nu numai la înfățișare, el și-a complectat studiile la Paris, după cum fac mai toți Românii cu stare. In tinerețe a scris versuri, ca toți Românii, a făcut puțină gazetărie și puțină critică și a dat tributul său entuziasmului socialist. Acum, chemat la putere cu prilejul schimbării de guvern, el a adus în Dobrogea — odată cu gulerele și giletcile neobicinuit de proaspete — și proaspăta bunăvoință a noului guvern liberal. Ca om subțire, serios și de treabă, dorea să introducă cât mai urgent reprezentanța constituțională și egalizarea drepturilor în Dobrogea. Implinind atribuțiile prefectului, care era plecat din județ, el aflase deja că la Slava Rusă e un început de agitație. Era deci la rândul său mulțumit să vorbească despre aceasta cu doctorul rus care trăia de mult în Dobrogea și se bucura de mare popularitate.

Părerea prefectului asupra acestei afaceri era fixată și limpede. Conflictul luase naștere încă sub guvernul trecut. Administrația domeniilor se adresase autorităților ca să intervină pentru încasarea dărilor și amenzilor ce i se cuveneau pentru arenda pământului. Prefectul nu era în drept să discute legalitatea impozitului. Pentru aceasta sunt instanțe judecătorești. Era de ajuns ca un singur țăran să se adreseze justiției; un singur proces câștigat ar fi slujit de precedent pentru toate celelalte analoage. In acest caz s'ar fi putut suspenda și executarea.

Prefectul român nu putea să cunoscă legea unică a „lumei" noastre sătești și nici nu putea să aibe deaface cu ea.

Această discuție serioasă s'a depănat în mijlocul vuetului vorbăriei de restaurant. Din când în când era întreruptă de un *furioso* neobicinuit al corului țigănesc sau de râsetele zgomotoase ale publicului dela mesele vecine, compus din români ferchești și romănce cochete. Prefectul și doctorul erau într'una întrerupți de băeții de serviciu care alergau cu tacâmurile printre mese și de către cântăreața care, cu mișcări grațioase, întindea mereu tamburina, cerând cheta.

Soarele se revărsa pe stradă, pe acoperișurile de țiglă, pe pereții de piatră cenușie și prindea din umbră câte o pălărie de panama albă, câte o umbrelă pestriță de damă, sau câte un costum de vară de culoare deschisă a unui client ce se ridica dela masa restaurantului. In perspectiva străzii Elisabeta sticlea dunga de oțel a Dunării înfierbântată de arșița soarelui. Se perindau catargele bărcilor de pescari și ici-colo pluteau ca nourii, rotocoale de fum des și negru.

Vaporul de mare, care acostase dimineața, dădu semnalul de plecare, dar din port spre oraș și din oraș spre Dunăre mai hodorogeau încă cotiugele. Se debarca și se transporta fierărie. Străzile răsunau de zgomotul și de zângănitul fierului.

Prefectul și doctorul tăcură un moment. Apoi reprezentantul autorităților române și emigrantul rus începură din nou să discute asupra situației din amorțitul sat rusesc, ascuns într'o văgăună îndepărtată.

Deodată doctorul se sculă dela locul lui, chemă un birjar și îl trimise undeva. Peste vre-o 10 minute birja se întoarse și din ea sări vioi un tânăr îmbrăcat în negru, pălărie neagră, redingotă neagră cu poale lungi, ghete negre, până și bastonul gros pe care îl ținea la subsuoară era negru. El începu să cerceteze mulțimea cu ochii lui ageri și cenușii și deodată îi flutură un zâmbet pe fața palidă și bolnăvicioasă.

Iși făcu repede drum printre mese, ținând mereu bastonul noduros la subsuoară, ceiace făcu pe un tânăr român, cu mustăcioarele negre și sucite în sus, să se ferească cu un gest comic, ca și cum s'ar fi speriat, iar pe cucoana de lângă el să pufnească de râs.

— Ce mai faci, doctore, — strigă tânărul cu glas vesel și ascuțit, întinzând doctorului o mână nu tocmai albă și plină de bătături. — Ești, bine, sănătos?

Apoi salută, scoțându-și pălăria, și pe prefect. Românul îi răspunse corect la salut.

— D. Catrian! — spuse doctorul.

— Denis Catrian, socialist, — accentuă tânărul și întinse mâna către prefect. Românul elegant dădu, la rândul său, mâna sa îngrijită, iar figura lui fină se crispă, involuntar, o clipă, de puternica strângere de mână a socialistului. Dar imediat pe fața prefectului se ivi din nou expresia de serioasă amabilitate.

— Am avut plăcerea să aud de numele dumitale domnule Catrian, — zise prefectul.

Pe chipul gălbui al socialistului flutură un zâmbet, iar în jurul ochilor se adunară mici sbârcituri vesele.

— Proletari din toată lumea, uniți-vă! — exclamă Catrian provocător. — Lozinca noastră, domnule prefect, e lozinca clasei muncitoare care se ridică. Nu e așa de mult de când guvernul ne persecuta. Domnii liberali sunt mai îngăduitori față de noi, — până ce nu vor simți primejdia...

Catrian râse zgomotos. Scoase tabachera și începu să-și răsucească o țigară, cu degetele înegrite de nicotină. Figura funcționarului român își păstrase aceiaș expresie: privire serioasă, vârfurile mustăților îngrijit răsucite și atenție politicoasă și rezervată .

— Ia stai și ascultă-mă, — zise doctorul în rusește, tăind deodată revărsarea mulțumirei de sine a lui Catrian. — Tu poți să pleci mâine la Russkaia Slava?

— Dar de ce să plec la Russkaia Slava? — întrebă Catrian, aprinzându-și țigara. Vorbea rusește cu un accent bulgăresc pronunțat. Tatăl său fusese român, iar mama bulgăroaică.

Doctorul se apucă să-i lămurească despre ce e vorba. Fața lui Catrian deveni serioasă și atentă. După ce pătrunse în miezul conflictului dintre țăranii noștri și perceptorul român, el ridică mulțumit capul și se adresă prefectului:

— Ințeleg! Nu vroiți să aveți conflicte chiar din prima zi. Deși nu e rolul nostru de a aplana conflictele de clasă, totuș... aci e altă chestie... conștiința legalității trebue să fie întărită, — zise el pe un ton dogmatic. — Voiu pleca!

Românul clătină din cap în semn de aprobare, scoase din buzunar un carnet elegant și scrise pe o carte de vizită câteva rânduri.

— In caz de va fi nevoe, — zise el, înmânând carta de vizită lui Catrian, — ai s'o arăți primarului...

Apoi chemă chelnerul, își plăti cafeaua și se despărți de ceilalți cu multă politeță. Se vedea că era mulțumit. In afară de orice alte motive, ar fi adus un prost serviciu noului guvern, începând administrarea Dobrogei cu un conflict zgomotos. Era mult mai cuminte să împartă afacerea consângenilor noștri agitați, în acțiuni individuale în fața instanțelor judecătorești, decât să se ciocnească de rezistența îndărătnică a „lumei" rusești, care părea atât de misterioasă și de neînțeleasă...

Chestia dobrogeană și a drepturilor acestei provincii apare din când în când la orizontul politicei românești. Aproape fiecare guvern începe cu promisiunea că va introduce în mod definitiv constituția și în Dobrogea. Dar totul se reduce numai la promisiuni. După cum se știe, Dobrogea a fost alipită de România în virtutea tratatului dela Berlin, în schimbul unei părți din Basarabia cu Ismailul și Chilia. Această amputere a brațului de nord al Dunărei, cu o populație băștinașe românească, prezintă pentru susceptibilitatea națională română o rană care nu s'a închis nici până azi. Românii nu se consideră de loc indemnizați prin alipirea Dobrogei fertile, care e locuită aproape în trei părți egale de emigranți ruși, de bulgari și de români. Ei privesc această provincie ca un copil lepădat în casa lor, care a costat viața copilului adevărat, și de aceia nu se grăbesc cu adoptarea Dobrogei. Afară de aceasta, nici populația dobrogeană nu manifestă, după cum se vede, o nerăbdare deosebită pentru dobândirea dreptului de a fi reprezentată în parlament. Stepa trăește viața ei elementară, oftează după stăpânirea turcească cu apucăturile ei sălbatece, dar cu un regim destul de dulce în fond, și se uită pieziș la *„mama vitregă"* care de câte ori se schimbă guvernul, îi trimite câte o armată nouă de funcționari. Numai prin aceste schimbări ale personalului local adminstrativ, stepa mai simte bătăile pulsului constituțional.

Pe vremea aceia, despre care ne ocupăm aici, chestia dobrogeană era iarăș la ordinea zilei: se înființase societatea *„Propășirea Dobrogei"* și se aștepta sosirea delegaților străini invitați cu prilejul inaugurării podului grandios de peste Dunăre.

In aceste împrejurări, s'au întâlnit, la poarta modestei locuințe a doctorului rus și la masa restaurantului din strada Elisabeta, interesele întunecatului sat rusesc, pitulat într'o văgăună a dealurilor Balcanilor, cu intențiile diplomatice ale administrației reînoite din Dobrogea.

Acum, mă simt obligat să prezint mai de aproape cititorului nostru pe d. Catrian, socialdemocrat din Tulcea.

Tradus din rusește de F. DIMA

Cronica teatrală

In cadrul unor decoruri, pictate minunat de d. Fedorov, — şi care reprezintă fiorduri întortochiate, pe unde de-abia ni se poate strecura privirea odată cu dorul de libertate al Ellidei, — s'a jucat la Teatrul Naţional „Femeia Mării" de Ibsen.

Această piesă, revoluţionară altădată prin lovitura dată prejudecăţilor, îşi păstrează încă actualitatea — mulţumită permanentului dor de libertate din sufletele noastre.

Eroina nu s'a bucurat de-o intrepretă potrivită. D-na Maria Filotti nu ştie să sufere pe scenă. D-sa poate numai râde şi cocheta — cu demnitate... Suferinţa însă i-i străină, chiar suferinţa spectaculoasă a despărţirilor... dar încă suferinţa discretă a unui vag dor de Mare, de larg, de-o viaţă nouă.

D. Petre Sturza n'a păşit pe scenă în una din creaţiunile d-sale ibseniene. I s'a dat un rol şters, pe care l-a jucat cu sobrietate şi înţelegere.

I. Morţun

Am plecat dela reprezentaţie desamăgiţi. Făcusem cunoştinţă cu o „femee a mării" — afectată, cabotină... Şi nu credem ca Ibsen să fi avut intenţia de a reda cabotinajul marin.

* * *

Teatrul Regina Maria a reluat piesa „Manasse" a lui Ronetti Roman—operă care n'a îmbătrânit. Autorul a stârnit hohote de râs şi a îndurerat până la lacrimi.

De obiceiu în piese personagiile sunt sau tragice, sau comice. Ronetti Roman a pus tragism chiar în Zeilig Şor.

D. Storin a jucat solemn rolul lui Manasse. Şi-a enunţat, rigid, sentenţele. A avut tăria convingerilor, nebiruite decât de moarte. N'a avut însă şi căldura necesară acestor convingeri.

Rolul lui Zeilig Şor a fost interpretat, cu vervă diabolică, de d. I. Morţun. D-sa a pus în relief fiecare vorbă din text. Juca şi între cuvinte. Era un om vioiu, scăpărător de spirit şi de ironie. D. Morţun, cu mutra roşie,

Dida Solomon

cu ţupăiturile şi cu exploziile de râs dela început, a ştiut — în clipa tragică — să-şi întoarcă masca pe dos. Durerea imprimată pe faţa-i comică a oprit zâmbetele şi a stârnit lacrimi.

D-na Dida Solomon, într'un rol fără multe cuvinte (Lelia), a jucat mai ales cu tăceri şi priviri. Ochii săi tragici erau destul de elocvenţi. Aveam impresia, urmărindu-i cuvintele, că vorbele i-s de prisos. Inţelegeam totul atât de bine din ochii rotunzi sau închişi pe jumătate — din privirea furişată pe la coada ochiului. Şi ochii erau secundaţi de braţele care vorbeau...

* * *

„Teatrul Nostru" şi-a deschis la Alhambra stagiunea muzicală cu „Fritz" (trei acte de R. Stolz). E o comedie cu muzică şi dansuri.

Nu interesează acţiunea: un şir de încurcături hilariante. Interesează jocul artiştilor, cântecul şi dansul.

A cântat cu graţie accentuată d-na Elena Zamora.

A dansat cu torsul gol, d-na Novelly — o combinaţie de şarpe şi de lebădă. Dansatoarea îşi îndoia trupul şi-l punea în patru — se încolăcea şi se întindea, învingând schemele din tratatele de anatomie. Iar când dansa, d-na Novelly parcă învingea gravitaţia.

D-na Tantzy Cutava Barozzi a făcut drăcii.

Chamel

Iar d. G. Chamel, în rolul de lacheu, a realizat o creaţie de autentică artă.

După o astfel de reprezentaţie, spectatorul se simte cu sufletul mai uşor — eliberat de grijile cotidiane şi de alarma crizei politice.

M. SEVASTOS

Cronica muzicală

DESCHIDEREA STAGIUNII OPEREI ROMÂNE

In condiţiuni tehnice şi artistice cu totul excepţionale, Opera Română şi-a deschis porţile cu o piesă ce a făcut succesul deosebit al stagiunii trecute: „Năpasta" de Sabin Drăgoi.

Din admirabile motive de folklor, directorul conservatorului din Timişoara a înjghebat textul muzical al unei opere originale ca fond şi ca tratare, dând intenţiunilor dramatice ale nuvelei lui Caragiale tot înţelesul ritmic şi melodic ce sugerau.

Inegalităţile lucrării se datoresc poate în mare parte inegalităţilor dramei.

Dramatismul acţiunii nu apare însă diluat în versiunea muzicală a domnului Drăgoi; dimpotrivă, unele imperfecţiuni de tehnică teatrală ale piesei sunt mai puţin grave în adaptarea muzicală.

Compozitorul a introdus însă un prolog, care se desfăşură în epoca uciderii lui Dumitru. Fetele şi flăcăii petrec sărbătoarea la cârciumă, în cântece şi jocuri. Anca ia parte şi ea la veselia generală. Deodată, un sătean aduce vestea uciderii lui Dumitru, anunţând că jandarmii sunt pe urmele asasinului.

Incheind aci prologul, domnul Drăgoi nu izbuteşte să aducă o conturare nouă şi mai precisă a eroilor dramei.

Numai cu aducerea horei pe scenă şi cu sprijinul oricât de remarcabil al corurilor, nu se poate evoca ritmul vieţii noastre dela ţară, — fiindcă, desigur, aceasta a fost intenţia domnului Drăgoi.

Opera are totuşi, în întregul ei, o corectă ţinută componistică, deşi instrumentaţia e pe alocurea greoae.

Injghebând însă admirabile fragmente simfonice, în deosebi prin tratarea contrapunctică a temelor, prin reînoirea lor originală, autorul a dovedit aci o remarcabilă tehnică orchestrală.

Sabin Drăgoi

Ţesătura melodică, inspirată din folklorul ce se înrudeşte de aproape cu ritmurile slave, sugerează şi mai bine atmosfera nebuloasă şi tulburătoare a dramei.

Lucrarea domnului Sabin Drăgoi e o mare izbândă a muzicii româneşti. Pe viitor însă, revizuirile vor trebui stimulate de suprimări, nu de adăugiri ce încetinesc inutil ritmul dramei.

* * *

Personagiul cel mai caracteristic al piesei lui Caragiale, e, fără îndoială, Ion-Nebunul. In versiunea muzicală a domnului Drăgoi, furtuna sufletească a personagiului caragealesc e transcrisă cu aceiaşi colorată şi plastică vigoare dramatică.

Domnul Folescu interpretează rolul acesta cu o complexitate atât de expresivă de nuanţe şi de accente, încât destinul tragic al personagiului se identifică în fiecare gest, în fiecare intonaţie a interpretului.

Glasul său generos, plin, colorat, risipit în mii de inflexiuni şi modulări luminoase, a servit camarazilor pe lângă lecţia de teatru, o admirabilă lecţie de canto.

Domnul Rabega a redat foarte bine rolul ucigaşului Dragomir, urmărit de vedenii şi chinuit de remuşcări. Se pare că, dintre tenorii noştri dramatici, tot d-sa rămâne cel mai acceptabil.

Alfred Alessandrescu

In rolul Ancăi a apărut doamna Lucrezzia Enescu, susţinând în chip onorabil partiţiunea nu prea colorată a eroinei.

Menţionăm, deasemeni, cu elogii, pe baritonul Dumitrescu şi pe tenorul Manolescu.

Montarea, corurile şi orchestra — bine puse la punct.

* * *

Spectacolul s'a încheiat cu „dansurile cumane" din „Prinţul Igor" de Borodin. Corurile melodioase ce însoţesc dansurile întregesc atmosfera ritmică şi pitorească în care se desfăşură baletul.

Graţioasă şi decorativă, ca întotdeauna — domnişoara Dobieţca. Acelaşi — domnul Romanovsky.

La pupitru, domnul Alfred Alessandrescu a subliniat cu intermitenţe molatice, valorile expresive ale celor două lucrări.

SERGIU INESCU

BIBLIOGRAFIE

Calendarul învăţătorilor pe anul 1928, Instit. grafic „M. Saidman", Fălticeni, lei 40.

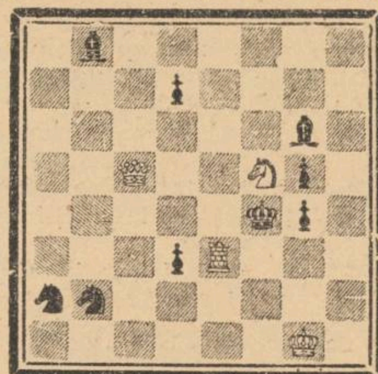
Cronica Şahului

PROBLEMA No. 170

de **Ing. L. Loewenton,** Bucureşti (inedită)

Negru (9 figuri)

Rf4, Ca2 şi b2, Nb8 şi g6, Pd3, d7, g4 şi g5.

Alb (4 figuri)

Rg1, Dc5, Té3, Cf5.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

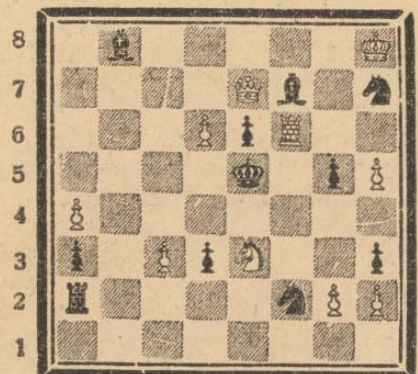
PROBLEMA No. 171

de **A Gu'aew,** Moscova

(Premiul I la „The Problemist" 1928)

Negru: (11 figuri)

Ré5, Ta2, Cf2 şi h7, Nb8 şi f7, Pa3, d3, é6 g5 şi h3.

Alb (10 figuri)

Rh8, Dé7, Tf6, Cé3, Pa4, c3, d5, g2, h2 şi h5.

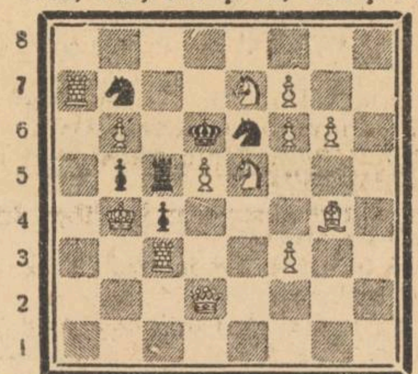
Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 172

de **Ing. L. Loewenton,** Bucureşti (inedită)

Negru (6 figuri)

Rd6, Tc5, Cb7 şi é6, Pb5 şi c4

Alb (13 figuri)

Rb4, Dd2, Ta7 şi c3, Cé5 şi é7, Ng4, Pb6, d5, f3, f6, f7 şi g6.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 64

Jucată la concursul Internaţional din Berlin în Septembrie 1928

Alb: E. Bogoljubow. Negru: Saemisch.

Partidă franceză

1. é2—é4, é7—é6; 2. d2—d4, d7—d5; 3. Cb1—c3, Cg8—f6; 4. Nc1—g5, d5×é4; 5. Cc3×é4, Nf8—é7; 6. Ng5×f6 obicinuit deşi nu mai bine se joacă C×f6. La Nd3, urmează C×e4; N×é7; C×f2 şi alb pierde un pion - 6... g7×f6; 7. Cg1—f3, f6—f5; 8. Cé4—c3, c7—c6; 9. Nf1—d3, Cb8—d7; 10. Dd1—é2. Dacă negrul ocupă cu T. linia g, pionul din h7 devine slab, de aceia D, ar fi jucat mai bine Dd2 spre a putea veni eventual apoi la h6. 10... Th8—g8; 11. 0-0, alb făcând 0-0 trebuia să ţie seama dacă linia g nu-i va deveni fatală. 11... Ré8—f8; 12. Tf1—é1, împiedică Dc7 sau Db6, căci ar urma N×é5, é×f D×é7+, 12... Né7—d6; 13. Cc3—d1, Cd7—f6; 14. Dé2—d2, Alb joacă continuu cu D, pierzând mult timp. 14... c6—c5; 15. d4×c5, Nd6×c5; 16. Dd2—c3, b7—b6; 17. Dc3—d2, spre a ajunge la d2, alb a făcut 4 mutări cu D. Acest timp a fost exploatat de negru spre a-şi posta bine N şi C. 17... Nc8—b7. 18. Dd2—h6+, Tg8—g7; 19. Nd3—é2, Cf6—g4 ;20. Dh6—h5, ceva mai bine ar fi fost Dh4, spre a-şi apăra punctul f2. 20... Dd8—c7! punctul h2 este slab. Negrul ameninţa Tg6, urmat de Th6. 21. h2—h3. Cg4×f2! şi alb abandonează, căci la C×f2, urmează Dg3; Nf1, D×f2+; Rh1, urmat de mat sau pierderea Danei.

ŞTIRI

Concursul de şah de la Cercul de şah „Sfatul Negustoresc" din Capitală s'a terminat cu următorul rezultat: 1 şi 2 I. Mendelssohn şi M. Wechsler cu câte 4½ puncte; 3. Ing. H. Taubmann cu 3 şi I. Roth cu 0.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Atelier special şi de Primul Rang

Pentru reparaţiuni de PALARII BARBATEŞTI execuţie ireproşabilă

Furnituri de cea mai bună calitate

M. DRAGANESCU

Str. Regală 10

Curiozităţi

Leagănul omenirii

O expediţie de savanţi trimisă de Universitatea din Harward, America, în urma explorărilor făcute în deşertul Calahari din Africa de Sud, a ajuns la concluzia că platoul dintre râurile Naghami şi Orange este leagănul omenirii.

Numai acest deşert, dintre toate locurile lumii, n'a suferit nici-o schimbare dela ivirea omului şi până în zilele noastre. Expediţia a adunat un bogat material, care arată că omul a apărut în Africa de Sud şi nu în Asia.

A murit „frumuseţea Franţei"

Din Buenos-Aires a venit vestea morţii artistei Agnes Souret, angajată de curând la un teatru din Argentina.

Souret trecea drept cea mai frumoasă femee din Franţa. La concursul de frumuseţă din 1926, juriul nu numai că a declarat-o aleasă, ci a mai adăugat că dintre toate „reginele" franceze de până acum, Agnes Souret e cea mai frumoasă. N'avea decât 23 de ani. Până la 1926 a fost absolut necunoscută. Un tânăr lord s'a amorezat de dânsa după concurs şi a cerut-o în căsătorie. Souret însă a dat preferinţă unui prieten al ei din copilărie.

Meridianul 12—12

Centrala telefonică din New-York a mai făcut o inovaţie: furnizează abonaţilor ora precisă. E deajuns să chemi la telefon „Meridianul 12—12", pentru ca numai decât o voce melodioasă să te informeze: „E ora cutare, atâtea minute şi atâtea secunde!"

Popularitatea acestui nou biurou de informaţii se vede din faptul că în prima zi de funcţionare, s'au dat abonaţilor 10.246 răspunsuri.

Numele de „Meridianul 12—12" a fost fixat de experţi ca o „formulă" uşor de memorizat.

Ceasul după care telefonistele răspund la întrebări, n'are nimic comun cu ceasornicele noastre obişnuite: e o mică cutie neagră, fără minutare şi secundare, de 8 cm. înălţime. Minutul expirat dispare şi minutul în curs rămâne pe cadranul telefonistei.

Aceste ceasornice sunt unite printr'un fir electric cu ceasornicul central dela observatorul marin din Washington.

Numărul maxim de întrebări se pune în intervalul dela 7 la 9 ore dimineaţa, când toată lumea îşi începe serviciul sau pleacă de acasă. Apoi întrebările sporesc între orele 8—9 seara, când încep spectacolele.

Un om gol pe stradă

Pe strada „Lumea Nouă" din Varşovia cineva a luat un automobil şi a spus şofeurului să-l ducă spre centrul oraşului.

In drum, pasagerul a început să se desbrace repede, aruncând hainele pe stradă.

Când şofeurul observă, — pasagerul era complect gol şi se acoperea numai dinainte cu portofelul. Acest incident a atras o mare mulţime de curioşi. Automobilul a fost oprit, iar domnul cel gol a fost dus la secţie. Aci, nu s'au putut stabili motivele adevărate ale acestei „glume". Se crede însă că la mijloc e un pariu, ale cărui condiţii trebue să rămână secrete.

Jos „bubikopful"!

Un concurs de frumuseţă pentru femeile şi fetele care şi-au păstrat părul lung, cu toată împotrivirea şi ispita modei tunsului *à la garcone,* a avut loc la Southend în apropiere de Londra. Publicul adunat la acest congres a ovaţionat atât pe membrii juriului cât şi pe cele trei frumuseţi premiate. Premiul întâi a fost obţinut de propietara celui mai bogat păr.

A doua zi toată presa era plină de fotografiile luate la concurs. Fotografiile produc o impresie originală în presa ilustrată, care era numai la dispoziţia frumuseţilor tunse băeţeşte. Cea mai curioasă fotografie a fost luată din spate: părul acopere umerii şi talia concurentelor.

Ceiace mai trebue inventat

„Institutul Patentelor şi Brevetelor" din Londra, are 1.500 de membri şi publică de cinci ani un Anuar intitulat: „Ce mai trebue inventat ?"... Toate sugestiile şi sfaturile — mii şi mii — primite aci, trec în comisiuni formate de specialişti. Aceste comisiuni selecţionează propunerile realizabile şi le publică în Anuar.

Pentru anul în curs, au fost înregistrate 339 obiecte care ar mai trebui inventate; — de pildă:

Un briciu care, după întrebuinţare, să nu trebuiască nici să fie ascuţit şi nici să fie tras pe curea. O bicicletă cu motor electric. Un negativ fotografic care să fie „fixat" la lumina zilei. Un aparat de fotografiat noaptea. Un mijloc, care să împiedice răspândirea fumului de tutun într'o odaie cu ferestrele închise. O umbrelă „demontabilă", pentru bărbaţi de purtat în buzunar şi pentru femei — de purtat în poşetă. Un preparat chimic care să facă hârtia să nu ia foc. Un ciocan cu „depozit", pentru ca toate cuiele lovite cu el să se desprindă din lemn sau din părete şi să cadă automat în acel „depozit". Un creion care să scrie cum scrie cerneala. Placarde, firme, inscripţii şi afişe, care să poată fi uşor cetite ziua şi noaptea. Un aparat pentru împrăştierea ceţei. O frână pentru cărucioarele de copii. Un toc automat care să scrie cu trei culori deosebite. O lumină rece. O cerneală care să se usuce în clipa când scrii. Un preparat care să înlocuiască intestinele la pregătirea cârnaţilor, salamurilor, etc...

Cărţi şi Reviste

ALICE GABRIELESCU: Necunoscuta

Multe din povestirile acestui volum vor redeştepta, de sigur, în amintirea cititorilor „Adevĕrului Literar" uşoara şi plăcuta excitare a unei conversaţii vioaie şi plină de mişcare, pe care toţi am resimţit'o citind bucăţile semnate de Alice Gabrielescu.

Iubirea, fatala şi nelipsita iubire, joacă un rol destul de însemnat în povestirile din volumul „Necunoscuta", dar nu e subiectul unic şi exclusiv al acestei cărţi. Trebuie să fim recunoscători pentru aceasta autoarei, căci alături de „Proect de logodnă", „Aventura", „Sfârşit", etc. găsim în volum drăgălaşa schiţă, plină de humor şi observaţii ascuţite „In sâmbure", unde e prinsă şi redată psihologia celor doi copii, cu dibuirile neliniştite de animale mici ce încearcă a se adapta mediului.

Alice Gabrielescu

Arta Alicei Gabrielescu e alcătuită din blândeţe şi tristeţă reţinută. In povestirile de dragoste stilul pluteşte pe marginea prăpastiilor senzaţionalităţii, atingând uşor şi cu sfială urâţenia şi josnicia sufletelor banale. Sforţarea Alicei Gabrielescu pare a fi să alunge orice năzuinţă romanescă din scrierile sale şi redarea vieţii de toate zilele, cu dramele şi suferinţele ei reduse la valoarea şi proporţiile cerute de cadrul în care se petrec.

Dacă aş încerca să redau subiectele acestor povestiri ar trebui să le atribuesc o semnificaţie, pe când ele nu au valoare de cât prin graţia şi agrementul naraţiunii, prin tonul unei imaginaţii de sentiment, cam obosit şi dezamăgit, totuşi luminat pe ici pe colo de zâmbetul unei duioşii ascunse. In rezumat o carte simpatică ce reţine şi aţâţă interesul numai prin farmecul povestirii, fără artificii de stil, căci scrisul său e limpede şi dezbrăcat, iar fraza naturală şi fără nici o muzicalitate căutată.

ISABELA SADOVEANU

RIBEMONT-DESSAIGNES: „Le bourreau du Perou", Paris, 1928, Au Sans Pareil

Ribemont-Dessaignes e unul dintre cei mai originali scriitori moderni: „marele public" aproape nu-l cunoaşte pe acest sever ascet care nu se fotografiază şi nu „apare" în vitrinele librăriilor din Paris, în poze mereu nouă... Ultimul său volum, „Călăul din Peru" e scris în forma unei mari piese de teatru, chiar a unei „reviste", care, nu credem, să se poată juca pe vre-o scenă din Paris: Ribemont e prea „ermetic", prea greu pentru mediocrul spectator parizian.

Autorul tratează aci despre „stat şi despre putere". Eroul său e un călău care suferă de alienaţie erotică şi terorizează toată America de Sud, făcând cele mai neverosimile „experimente" cu populaţiile acestui continent.

Piesa poate fi numită o „satiră metafizică".

In 1919, Ribemont s'a apropiat de dadaişti, scriind şi după „formula" lor. Dar, în curând, s'a deziluzionat şi n'a văzut la aceşti confraţi decât snobism acolo unde se proclama în mod verbal „sinceritatea definitivă şi desăvârşită".

Mai târziu, în romanul „Celeste Hougoline", Ribemont a descris în mod violent şi pe faţă moravurile „celei mai înaintate literaturi" din Franţa.

Prima lui piesă — „Impăratul Chinei", scrisă în 1916, a exercitat o mare influenţă asupra actualei generaţii literare, dar n'a fost reprezentată nicăeri.

Numai două teme îl emoţionează şi-l preocupă pe Ribemont: dragostea şi moartea. El dispreţueşte în-

Ribemont e îndrăgostit de cele mai mari şi mai treaga „Kleinkunst" literară, şi merge ferm spre izvoarele autentice ale poeziei mondiale.

complexe idei. Nu se aseamănă câtuşi de puţin cu începătorii literari, rumeniţi şi pudraţi, care jonglează cu epitete răsunătoare, cu imagini abil scornite....

In „Impăratul Chinei" Ribemont a vrut să exprime metafizica războiului modern. In „Struţul cu ochii închişi" a căutat să arate ce a făcut epoca noastră cu ideia eternei feminităţi: cum s'a desvoltat şi cum s'a pervertit femeia europeană din anii douăzeci ai secolului nostru.

„Celeste Hougoline" e o satiră a înstrăinării de „lumea exterioară" şi a pseudorevoluţionismului tineretului modern francez.

In „Barul zilei de mâine" Ribemont opune pe europeanul contimporan, care nu mai crede în nimic — sălbatecilor primitivi, setoşi de credinţă....

„Impăratul Chinei" e scris în versuri. „Călăul Peruan" are proza dusă până la desăvârşirea ritmică. Personagiile acestei piese trăesc şi vorbesc o limbă originală şi înfăcărată, neobicinuit de convingătoare. Cea mai mică scenă se desleagă ca o explozie de bombă. Incordarea dramatică şi sinceritatea extremă caracterizează această piesă. Nu e nici-un cuvânt de prisos, nici-o remarcă inutilă.

Unul dintre criticii francezi a spus că noua piesă a lui Ribemont e un nou „Roman de la Rose".

LÉON TREICH; Umorul american

Autorul acestei cărţi e bine cunoscut în Franţa ca un talentat jurnalist, familiarizat cu viaţa americană „ca nimeni altul", în urma celor 12 ani petrecuţi prin marile centre şi prin stepele sălbateculul „Apus Indepărtat" („Far-West") al Statelor-Unite. Cartea lui n'are nevoe de recomandaţii speciale: e deajuns să cităm din ea:

Proprietarul unui restaurant din New-York a afişat deasupra uşii de intrare, următoarea reclamă:

Din acest restaurant se poate vedea cum sunt călcaţi oamenii de automobile.

Rezultatul? — Nu se găseşte un loc liber. In restaurant stau tixiţi mii de oameni.

La cimitirul din Cleveland se găseşte pe un mormânt această inscripţie:

Aci odihneşte Avraam Nokes, fondatorul casei de comerţ „Nokes et Co.", — Fructe şi conserve de fructe. Conservele Nokes sunt cele mai bune din lume. Ele n'au rival. Dacă le gustaţi odată, deveniţi pentru totdeauna un permanent admirator al lor!

Cunoscutul socialist belgian Emile Vandervelde a ţinut într'un mare oraş provincial din Statele-Unite, o conferinţă pe tema: „*Băuturile spirtoase ca rău social*". Căutând să dovedească că înclinaţia pentru băuturi spirtoase nu e naturală şi nici organică, oratorul a declarat auditorilor următoarele:

Unui măgar, dacă i se va da să aleagă între două căldări pline: una cu rachiu şi alta cu apă, — va alege desigur apa...

Fiind sărbătorit după conferinţă printr'un banchet, Vandervelde a băut tot timpul, demonstrativ, numai apă.

A doua zi, el a primit dela locuitorii oraşului două mii de jucării: măgari —de carton, stofă, asbest, metal, de marmoră, etc... Ar fi primit, poate şi mai multe cadouri de felul acesta, dar în nici-o prăvălie de jucării nu mai rămăsese nici-un măgar.

Transilvania (Septembrie)

Am scris la timp că această revistă, care e organul oficios al soc. culturale „Astra" din Sibiu, a trecut cu începerea acestui an sub o nouă direcţie. Atunci ne-am exprimat dorinţa, bazată pe întreg trecutul acestei reviste şi pe necesităţile mai apropiate ale societăţii ardelene, ca această publicaţiune să se transforme într'o revistă de familie cu conţinut cât mai variat şi mai actual, dând îndeosebi atenţiunea cuvenită mişcării culturale şi artistice din capitala ţării, care e încă atât de necunoscută populaţiei din Ardeal. Noua direţie a rămas însă tot în făgaşul vechiu al revistei, umplând paginile mai mult cu teorii, decât cu problemele şi realizările actuale dela noi şi din străinătate. In numărul recent găsim chiar declaraţia categorică că „menirea *Transilvaniei* e de-a ajunge revista culturală a Ardealului". Fapt e însă că pătura „cultă" de peste munţi nu citeşte această revistă, ceiace dovedeşte că conţinutul ei nu interesează. In afară de Ardeal credem că „Transilvania" nu are nici 50 de cititori.

Numărul de Septembrie are o notă mai veselă prin schiţa d-lui A. P. Bănuţiu: „Romulus şi Iulişca". Talentul de umorist al d-lui Bănuţiu se afirmă din ce în ce mai mult, şi ar putea deveni şi mai interesant, dacă ar evita unele amănunte prea locale, care — neputând fi înţelese de toţi cetitorii — au câte-odată efectul unor platitudini.

D. Al. Ciura îşi continuă seria de amintiri din răsboiu, iar d. I. Agârbiceanu publică a cincea povestire din ciclul „In slujba nouă".

Tot cu amintiri din războiu colaborează şi d. Dr. H. Petra Petrescu.

D. Ion Băilă pune în discuţie o chestie interesantă: „Creaţiunile de artă din Capitală şi Ardealul" şi pledează pentru aranjarea unei expoziţii a artiştilor plastici din Bucureşti la Alba-Iulia cu prilejul serbărilor pentru aniversarea unirei.

Poezia e în general slab reprezentată în revista de peste munţi.

Teatrul în Statele-Unite

America este ţara tuturor surprizelor. Pe un fond general mai mult banal şi anodin, ea a ţinut totdeauna în rezervă figuri de o originalitate aparte, Melville, Poe, Withman, Henry Jammes... In teatru, după un crepuscul lung şi onest, iată-i sosiţi astăzi cei dintâi cu *Eugène O'Neill*, tânărul autor a peste douăsprezece piese. Independent şi aventuros până la excentricitate şi manie, biografia lui O'Neill se citeşte ca o povestire de *Jack London*. Expulzat din Universitate pentru purtări necorecte, el face experienţa vieţii mai înainte de a o reprezenta. Tatăl lui era irlandez şi actor ambulant. O'Neill îşi aminteşte că a jucat cu el „Monté-Cristo" într'un turneu în Statele-Unite. Are gustul teatrului şi aventurei, dar mai mult al aventurei. Marea îl fascinează. Călătoreşte în Honduras, în America de sud, la Buenos-Ayres, apoi în Africa. Se îmbolnăveşte însă de piept şi e nevoit să stea mult timp într'un sanatoriu. Aci îşi cunoaşte vocaţia: începe să scrie teatru.

Dacă vreodată o operă a fost un om, aceasta este opera lui Eugène O'Neill. Teatrul lui este o biografie romanţată. In majoritatea personagiilor sale s'a proectat pe sine insuşi.

Temele pieselor sale se rezumă toate la un subiect unic: dorul de călătorie, nostalgia Oceanului; dar această temă O'Neill a variat-o într'una şi a făcut'o cât mai omenească. Bărbaţi şi femei, eroii lui sunt nişte desrădăcinaţi care duc cu ei, pe mările întinse, desgustul civilizaţiei şi chemarea locurilor noui, necunoscute. Pământul îi supără, marea îi înalţă. Toate blestemele lui O'Neill sunt pentru oamenii pământului, toate binecuvântările pentru oamenii mării. Antiteza celor două elemente, aşa cum o reprezintă el, implică prin ea însăşi un vast şi foarte omenesc simbolism. Marea este scena obişnuită a dramelor sale. Ea incarnează agitaţiunile primordiale ale omului, ea este o pasiune în continuă mişcare. In acelaş timp crudă şi mângâetoare, dar mai bună ca viaţa, ea torturează dar atrage. Nici unul din eroii lui O'Neill nu scapă farmecelor ei.

Oceanului consacră el cele dintâi piese: „In drum spre Cardiff", „Lunga reîntoarcere", „Insula". Mateloţi reţinuţi de calmul sau sirenele ţărmului într'un port din tropice, fredonând sub luna înşelătoare un melancolic „chanty", marea a făcut din ei nişte visători conştienţi sau nişte somnambuli incurabili.

In teatrul lui, O'Neill porneşte dela *Ibsen* şi *Strindberg*, având o puternică înfăţişare mistică, remarcată mai ales în „Grand Dieu Brown", una din marile lucrări dramatice ale lui. — *g. b.*

Rudolf H. Bartsch

Romancier şi nuvelist austriac de mare vază. S'a născut în Graz la 1873 şi a apucat cariera militară. O primă broşură a lui rămase nebăgată în seamă, când însă, în 1908, dete la lumină romanul său: „Cei doisprezece din Steiermark", îşi câştigă, dintr'o lovitură, simpatiile lumii cititoare, pe care o fermecă şi o răpi prin vigoarea şi bogăţia neobicinuită a talentului său de povestitor.

Şi romanele lui următoare: „Haidenkinder" şi „Elisabeth Kott" avură o primire entusiastă, necesitând una după alta, ediţii după ediţii.

O mână şi mai fericită decât în aceste romane dovedi însă Bartsch în ciclul de nuvele: „Din timpul Rococo-ului murind" şi „Poveşti de dragoste dulci-amare", — idile delicios cizelate, pline de duioşie melancolică şi de cochetărie ştrengărească, ironică şi gingaşe. O strălucită dovadă a măiestriei lui în acest gen este atât nuvela apărută mai de mult în „Lectura": „O aventură în timpul revoluţiei" (D-na Dorotte şi... Natura), precum şi cea din ultimul număr, 190, al „Lecturii", „Elixirul de dragoste".

Inainte de marele război trăia în Graz, oraşul lui natal, şi era căpitan în rezervă.

După aceia, — nu mai ştim.

Din vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu B-ul Elisabeta)

Ultimile noutăţi

Cărţi franceze primite:

Yvert Tellier — Catalogue de timbres poste.	Lei 266
Georges Grand — L'avenir de la démocratie	„ 84
J. Perquel — Les conséquences de la stabilisation	„ 35
Les alliés contre la Russie, avant, pendant et aprés la guerre	„ 126
Dr. Moniu — L'Impissance virile	„ 84
L. Monssinac — Le cinéma Sovietique	„ 78
N. Pavlov — Le Tzar Nicolas II ou les peuples avengles	„ 84
La politique monétaire de divèrs pays d'Europe	„ 84
G-al Spiridovitch — Les derières années de la Cour de Tsarskoïe — Selo	„ 280
R. Lewnisohn — A la conquête de la richesse	„ 175
Dr. Vachet — Remède â la vie moderne	„ 78
Marcel Proust — Morceaux choisis	„ 88
P-cesse Bibesco — Noblesse de Robe	„ 78
D'Anmuzio — Contenplation de la mort	„ 105

Primim abonamente lunare sau pe termene mai lungi la orice jurnal politic francez ca: Le Journal, Le Temps, Excelsior, Figaro, Le Matin, Les nouvelles littérairés, etc., precum şi la toate revistele franceze literare, ştiinţifice, economice, de modă, ca: Les Annales littérairés, Conferencia, Le rire, Mercure de France, Revue des 2 Mondes, Vie Parisienne, Journal de Voyage, Le Nature, Science et la vie, Femina, Vogue, Je sais tout, Lectures pour tous, Presse médicale, etc.

In depozit fasciculele din noul Dicţioannaire du XX siècle Larousse, care apare săptămânal.

Comenzile din provincie se expediază contra ramburs.

Radu Rosetti

Un fenomen dintre cele mai bogate în învăţăminte şi dintre cele mai caracteristice ale evoluţiei româneşti, este *nereuşita* în viaţă a acestui om, care ar fi voit să reuşească.

Am întrebuinţat, fără şovăire, ideia de reuşită cu înţelesul ei obişnuit şi burghez, fiindcă Radu Rosetti însuşi, la sfârşitul Amintirilor sale spune acest lucru destul de lămurit, cu aluzii la formele cele mai tangibile de reuşită: carieră, putere, avere.

Intr'o epocă, desigur trecătoare, însă neîndoelnic epoca celor mai lesnicioase reuşite, Radu Rosetti a murit un înfrânt, cu toate că era înzestrat cu însuşiri, ce fiecare în parte, a dus şi duce la strălucite succese.

Sunt atâţia cari n'au pentru izbânda lor, decât numai oarecare inteligenţă mai deosebită, alţii numai putere de muncă, unii numai o cultură mai largă, alţii tărie de caracter, sau numai maniere frumoase, sau o solidă încadrare socială. Radu Rosetti le-a avut pe toate acestea şi multe altele încă, dar n'a reuşit... N'a fost nici măcar membru al Academiei! Autorul celui mai solid studiu asupra proprietăţii şi a drepturilor ţărăneşti, alcătuit în spirit cu totul democratic şi în dispreţul cel mai desăvârşit al intereselor clasei sale n'a obţinut nici un fotoliu de nemuritor, nici simpatia Democraţiei.

Boerul, care în minunatele lui povestiri a proslăvit pe ţăran şi pe răzăş, care a înfierat fără milă păcatele boerimii, n'a fost poftit de Democraţia triumfătoare nici să o reprezinte, nici să o conducă.

Nesfârşitul număr de miniştri, din ultimii 30 de ani îi cunoşteau şi cinstea şi capacitatea şi unul, nici unul măcar, n'a ştiut să-l folosească în slujba ţării...

Rosetti n'a tras nici un folos, nici de pe urma formidabilei sale situaţii sociale. Era doar, născut fruntaş printre urmaşii de Voevozi şi de Hospodari ai ţării. Şi înrudit prin cei mai deaproape ai săi, cu cea mai înaltă, bogată şi puternică aristocraţie munteană.

Totuşi Radu Rosetti a murit sărac. Aşa de sărac, încât, de pildă, în ultimii ani ai vieţii, deşi chinuit de o grea anghină de piept şi deşi avea 70 de ani, nu putea să-şi plătească alt chip de circulaţie de cât... tramvaiul! Şi era atât de bine cunoscut pe linia care-l ducea de la Obor unde locuia, la tipografia ce-i tipăria ultimul volum, încât conductorii îl aşteptau cu milă, să-i treacă crizele ca să se poată urca. Mi-a fost dat să văd acest trist spectacol.

Şi în această stare, bătrânul meu prieten (să-mi fie iertată mândria de-a afirma cinstea ce-mi făcea) a dus la bun sfârşit volumul: *Amintiri din copilărie*.

Dacă celelalte povestiri ale sale strălucesc prin pitorescul lor, prin culoare istorică, acesta se impune prin sinteză de mare psiholog şi de mare istoric.

Numai unele pagini ale lui Mommsen mi-au mai invederat cu aceiaşi elocvenţă, ca acest volum al lui Rosetti, acea profundă observaţie a hiper-inteligentului Anatole France: istoria se face de faptele mărunte, dar istoricii, în general, le văd numai pe cele mari.

Radu Rosetti, face în acest volum, istoria *Unirei* şi portretul lui *Cuza Vodă*, storcând adevărul din — cum spune poetul — micile mizerii ce-s în mod fatal legate de o mână de pământ şi cari cu cât sunt mai ascunse, cu atât mai mult sunt cauza cea adevărată a acţiunilor omeneşti...

Notând şi sintetizând împrejurările mărunte, în drum spre marile concluzii, prea cinstitul şi cavalerescul boer moldovan subliniază fapte şi gesturi strălucite, cari, fără el, ar fi rămas îngropate în umbra nedreaptă a istoriei. Şi pentru că ştiu emoţia cu care bătrânul făcea dreptate celor uitaţi, sunt sigur că deacolo, din lumea celor fericiţi, îmi va zâmbi cu mulţumire, mai degrabă dacă-i voi urma pilda relevând aici faptele acelora, de cât rezumându-i gândirea lui.

Să se ştie — a voit bătrânul istoric — că Unirea n'a făcut-o nimeni mai mult decât Cocuţa Konachi, Alexandra Moruzi şi mai ales Vasile Mălinescu.

Nici marile puteri, nici tatăl său care a încuiat uşa sălii dela Elefantul, nici Muntenii cari au ales tot pe Cuza, nu puteau face Unirea dacă nu se casau primele liste electorale întocmite de Vogoride. Iar aceste liste nu se căsau, dacă boernaşul Vasile Mălinescu, fiul cărvunarului care cel dintâi a propus împroprietărirea ţăranilor, n'ar fi preferat să renunţe la voiajul proiectat ca să-şi îngrijească ftizia de care a murit, numai ca să dea banii necesari cumpărării conştiinţei acelei franţuzoaice, metresa lui Vogoride.

Astfel s'a putut da pe faţă, prin scrisorile furate de la Caimacan, ordinul Porţii pentru falsificarea alegerilor.

Şi alegeri libere tot nu se făceau, dacă Alexandru Moruzi nu convingea pe bogata soţie a Caimacanului (Cocuţa Konache) să-l ameninţe cu despărţenia, dacă nu înlocueşte pe ministrul de interne, un separatist fără scrupule...

Să se ştie, că se numea *Chinezu* (inginer) redactorul acelei minunate petiţiuni prin care s'a pus în Divanul-adhoc, chestia ţărănească.

Să se ştie, că un boer Agarici a fost bătut la scara ispravnicului de Roman pentru că era agent unionist. Şi bătrânul Rosetti istoriseşte: „Iacă un şezut istoric şi care merită să fie sărutat de voi, tineretul, zisu-mi-a odată în vestibulul Camerei, Kogâlniceanu, povestindu-mi apoi faptul în toate amănuntele şi arătându-mi pe Agarici, cari în acel moment stătea cu spatele spre noi".

Dar portretul lui Cuza este o sinteză ce poate sta cu cinste în galeria celor mai vestite tablouri istorice. Radu Rosetti ne convinge, că fără „acest bărbat de stat aproape genial, deşi cinic, sceptic şi lipsit de educaţie" soarta neamului românesc ar fi putut fi tragică încă multă vreme. Vedem, cum prinţul străin cel mai strălucit, n'ar fi reuşit în acele momente. Vedem cum împroprietărirea nimeni altul de cât Cuza n'ar fi putut-o face. Cine altul decât el ar fi putut înfrânge opoziţia tuturor proprietarilor coalizaţi cu partidul roşu muntean?

Paralela dintre regele Carol, de rasă milenar conducătoare şi educat pentru a domni, şi Cuza-Vodă de rasă de boeri subalterni, crescut de ţigăncele din curte şi stâlp de cafenele, este de o rară fineţă psihologică şi cu totul spre cinstea moldovanului, mai ales în ce priveşte *prestigiul* care tocmai cere şi rasă şi educaţie. Ca ispravnic de Covurlui sub ocupaţia austriacă, şi ca Domn în relaţiile internaţionale, Cuza merită cea mai neprecupeţită admiraţie. A ocroti o populaţie sub pumnul duşman şi a vorbi cu guvernele europene de la stat la stat, fiind vasal, este opera unei mari inteligenţe însufleţită de un neţărmurit patriotism superior.

Iar când în concluzie, bătrânul cavaler fără frică şi fără prihană, vibrează de indignare împotriva josniciei detronării, cine oare nu-şi simte inima strânsă de-o dureroasă emoţie? Căci detronarea, mai mult decât o nedreptate, mai mult decât o greşeală, mai mult decât o insultă, a fost un act meschin, josnic! *L-au detronat ca să-i fure gloria, apoteoza, abdicării!* Cuza înţelegea că abdicarea să-i fie ultimul act al programului cu care s'a suit pe tron.

Această micime de suflet a duşmanilor lui Cuza, pată neagră în reputaţia de generozitate a românilor, era nepotolită suferinţă şi grea umilinţă în inima nobilă a bătrânului boer Radu Rosetti.

Amintirile din copilărie au încă o rară valoare: Sunt un tablou din filmul vertiginos desfăşurat, al evoluţiei vieţii noastre familiale. Lux oriental şi simplitate filosofică; urşi care vin până lângă cerdac să tulbure liniştea cititorilor de ziare apusene; boerul Lascar Rosetti care bate bucătarul pentru un sos greşit, dar care refuză tronul cu ironie volteriană, pentru că ar fi lucru lipsit de stil ca primul Domn al Unirei să se cheme Lascar I; luptă aprigă pentru independenţa economică a ţării, în timp ce generosul luptător nu ştia să scoată dintr'un domeniu de zece mii de hectare furajul necesar celor 30—40 de cai de la curte. Şi totuşi *Universitatea dela Căiuţi*, are multă asemănare cu aceia, numai cu câteva decenii mai veche, dela o altă moşie, însă din inima civilizaţiei mondiale. Cu academia alcătuită pentru copilul care a fost apoi faimosul *prinţ C. J. de Ligne.* Aceiaşi instrucţie anarhică şi în feericul castel de pe malurile fluviului *Escaut* şi în căsuţa de vălătuci de pe părîul Căiuţi; dar acelaş rezultat strălucit: doi oameni desăvârşiţi, cari prin calităţile lor sufleteşti şi intelectuale, prin opera lor culturală şi prin pilda vieţii lor stau în fruntea popoarelor cărora aparţin. Cu o simplă dureroasă deosebire: pe unul toţi puternicii pământului, regi şi miniştri, se întreceau să-l cinstească şi să-l aibă conducător al ţărilor lor (el nu era nici francez, nici german, nici belgian, nici rus, el era de Ligne); iar pe celalt, oligarhia ţării lui l-a lăsat conştient şi sistematic de-oparte, ca să-şi sfârşească neprihănita-i viaţă în tristă sărăcie şi în umbra celor ridicaţi prin jertfele sale şi ale părinţilor săi.

D. V. BARNOSCHI

INSEMNĂRI

Aventura sculptorului Carpeaux

Artistul care a redat sufletul epocei lui Napoleon III n'a fost, cum s'a crezut multă vreme, pictorul Winterhalter, ci sculptorul Carpeaux. Sculpturile care reprezintă familia imperială sunt capod'opere.

Dar viaţa sculptorului a fost plină de greutăţi şi dureri. La Roma în deosebi, unde lucra, a suferit neînchipuit de mult. Lucra într'un mic atelier, închiriat, la marginea oraşului. Aci i s'a înfăţişat, pe neaşteptate, iubirea, sub forma unei tinere ţărance.

Această idilă castă şi dramatică a povestit'o însuşi Carpeaux unui prieten, de faţă fiind soţia şi fata sculptorului.

In prada visului său plastic, Carpeaux trecea de-a-lungul unui zid în apropierea atelierului său când zări, pe suprafaţa albă, umbra perfectă a unei forme femeeşti. Se întoarse. Câţiva paşi înaintea unei bătrâne, mergea pe drum o fată cu un coş de fructe pe cap.

Sculptorul o priveşte cu admiraţie, fata surâde, îi oferă o zmochină şi îi făgădueşte să vie să pozeze în curând în atelierul sculptorului.

După două luni, fata se iveşte în pragul atelierului. Coşul îi e plin acum cu struguri. Rupe câteva boabe, pline de soarele care le-a copt şi le vâră în gura sculptorului care, uluit nu se împotriveşte acestui joc.

— Sunt buni strugurii? întreabă fata. I-am cules pentru dumneata.

Carpeaux, la acest atac gingaş, rămâne prostit şi stângaci.

— Ciudat, dumneata artist, să fii atât de stângaci... Şi cum te chiamă? întreabă fata privindu-l drept în ochi.

— Jean Baptiste. Şi pe dumneata?

— Palombella.

— Frumos nume... Cine ţi l'a dat?

— Oamenii din sat. Porumbeii se aşează adeseori, din zbor, pe umerii mei şi-mi ciugulesc boabele de porumb din palmă.

Şi au stat astfel de vorbă, prieteneşte. Palombella e grăbită să pozeze... La sfârşitul şedinţei, fata îşi dă adresa. Poate să mai vie peste două săptămâni, dar sculptorul trebue să-i scrie...

Carpeaux nu i-a scris. Era ocupat cu ideia lui sculpturală pentru un *Ugolin*.

Primăvara următoare, un cioban îi aduce un bileţel: era dela Palombella. Fata era bănuită şi bătută de cei de-acasă pentru că nu voise să se mărite cu un băiat din satul lor. Şi fata zăcea, bolnavă de lingoare:

„Voi muri, scria fata. Vino mâine. Toţi ai mei sunt plecaţi în satul vecin. Vom fi singuri. Inainte de a închide ochii, vreau să te mai văd şi să-ţi spun că n'am încetat să te iubesc şi să mă gândesc la tine. Ţi-o mărturisesc azi"...

A doua zi, Carpeaux s'a strecurat ca un tâlhar în casa ţărănească. Palombella se schimbase cu totul, descărnată de boală, dar totuş frumoasă.

— Ce bun eşti că ai venit!... şopteşte ea repede. Acum voi muri fericită.

Şi cu o tânguire plină de iubire, adaogă într'un surâs care iartă:

— Ai ţinut mai mult la statuia mea decât la mine... Adio! Fii fericit, dragul meu.

Peste două zile, din împrejurimile satului unde se ascunsese, Carpeaux a auzit clopotele bisericei. A voit să meargă în urma coşciugului Palombellei. Dar flăcăii satului i-au arătat cuţitele...

Această întâmplare a avut loc în anul 1856 şi 1857, mai mult de zece ani înainte ca Lamartine să fi scris povestea Graziellei. — *A.*

Teatrul basc

In seria de conferinţe organizată la Teatrul Naţional cu privire la istoria şi pitorescul Ţării Bascilor, domnul Saroihandy a vorbit despre teatrul basc.

Origina teatrului basc trebue căutată în „misterele" religioase ale Evului-Mediu.

Dar, pe câtă vreme „misterele" jucate în Bretania şi în Alpi dispar pe la sfârşitul secolului al XVI-lea, „Pastoralele" basce continuă, în forma lor primitivă, până în zilele noastre.

Spre deosebire de celelalte realizări dramatice religioase, „pastoralele" basce nu redau numai misterele creştine, ci pot înjgheba şi acţiuni de farsă sau de tragedie. Sunt scrise în versuri împerechiate două câte două într'un fel de asonanţe asemenea versetelor liturgice. Subiectele sunt luate din cronicile vremii sau din legende, urmând, în desfăşurarea lor, evenimentele indicate de textele respective, nerespectând însă unitata de loc sau de timp şi fără conflicte de situaţii sau de pasiuni.

„Pastoralele" nu erau reprezentate de actori de meserie, ci de fruntaşii satelor, care alcătuiau asociaţii speciale, cu acest scop. După ce se alegea „pastorala", se hotăra un şef al trupei şi se distribuiau rolurile, care erau jucate îndeobşte sau numai de bărbaţi, sau numai de femei.

Pentru învăţatul rolurilor se făcea apel la un „institutor" care păstra textul „pastoralelor", copia fiecare rol, conducea repetiţiile şi reprezentaţia, având grijă să nu se denatureze „dicţiunea" şi gesturile tradiţionale. Erau familii care din tată în fiu perpetuau îndeletnicirile acestea de „institutori".

In ziua reprezentaţiei, se ridica o scenă primitivă, de obicei în faţa bisericii. Actorii, în costume tradiţionale, călări, străbăteau uliţele, precedaţi de muzică, îndreptându-se spre teatru.

Reprezentaţiile începeau devreme, şi durau câte şase ore în şir.

Muzica joacă în teatrul basc un rol însemnat. „Orchestra", cântă bucăţi scurte, care, de obiceiu, sunt cântate numaidecât şi de actori. Când aceştia tac, muzica intonează ariile ce vor urma.

„Instrumentele" sunt simple: „thüru-thüru", o cutie dreptunghiulară cu şase coarde, care, lovite cu un baston, scot nişte sunete ca de cobză, — şi „turula", un fluer cu trei găuri.

După ce actorii s'au urcat pe scenă, respectând ritualul clasic, unul dintr'înşii cântă prologul, o veche gregoriană, care desvoltă subiectul „pastoralei" şi vesteşte intrarea actorilor.

„Pastoralele" ca şi „misterele", au ca sursă comună subiecte religioase indicate de vechiul şi de noul testament; ele folosesc însă şi legendele carolingiene, reprezentând viaţa eroilor lor şi se deosebesc de „mistere" şi prin faptul că aci Iisus şi Dumnezeu nu apar niciodată pe scenă. Ei rămân— cum se spune — în „culise" şi îşi spun hotărârile şi gândurile prin intermediul îngerilor.

Ca element moral, „pastoralele" înfăţişează veşnica luptă dintre bine şi rău, materializată în lupta dintre creştini şi Turci.

Turcii sunt îmbrăcaţi în roşu, simbolul violenţei, iar creştinii în albastru, culoarea mărinimiei. Intrarea lor în scenă — cum am putut vedea şi în reprezentaţia demonstrativă dela Naţional — e deasemeni simbolică: pe când cei dintâi intră în dezordine, busculându-se, muzica intonând o arie vioae, săltăreaţă, — creştinii păşesc în ordine, iar muzica execută o bucată gravă.

Dacă în luptă cade vre-un creştin, e scos din scenă de către tovarăşii săi, pe când Turcul e târât în iad de diavoli.

Pentru ca spectatorii să nu fie obosiţi, se introduc scene cu draci, care, prin glumele lor, de cele mai multe ori cu două înţelesuri, înveselesc publicul şi-l fac adesea să nu ia seama la anumite încurcături în desfăşurarea acţiunii.

La sfârşitul reprezentaţiei, toate personagiile apar pe scenă, cântând cu multă evlavie un *Te-Deum*, după care urmează o nouă grupare, Turcii trecând într'o parte a scenei iar creştinii în cealaltă.

In epilog se scoate în evidenţă moralitatea piesei şi se începe dansul, „pastoralele", ca şi „misterele", fiind urmate de baluri câmpeneşti.

Sumele încasate se împart egal între actori.

Dar aceste frumoase „pastorale" basce — din care am putut admira câteva sugestive fragmente pe scena Teatrului Naţional — sunt şi ele pe punctul de a dispărea, — materialismul veacului nostru degradându-le şi falşificându-le, şi, în curând, nu vor mai aparţinea decât trecutului. — *b.*

Imaginaţia în faţa tribunalelor

De curând, în Anglia, un proces ciudat a pus în discuţie libertatea literară. Câţiva cetitori au recunoscut într'un personagiu de roman, o persoană în viaţă, foarte bine cunoscută lor. Persoana, care a fost informată de acest fapt, a dat în judecată pe scriitor cerând o despăgubire pentru pagubele pricinuite de carte, sau dacă nu o despăgubire bănească, cel puţin mărturisirea în public că romancierul nu s'a gândit de loc la el când şi-a descris personagiul.

Această susceptibilitate e, desigur, posibilă numai în Anglia... Pare ciudat să vrei să împiedici un scriitor să transpue în opera lui elemente din viaţă şi să împrumute eroilor trăsături de caracter observate în mobilitatea vieţei. Ar însemna să punem capăt literaturei psihologice, teatrului de caracter, romanului de analiză şi poate chiar poeziei lirice..

Partea civilă răspunde: „Nu cerem romancierului nici satire, nici portrete. Dacă vrea să fie moralist, sau filosof, să trateze subiectul în chip general fără ajutorul unei teme beletristice. Ceiace se cere unui romancier, în primul rând, e *imaginaţie...*"

Evident, această părere va face pe mulţi critici să surâdă; de altfel publicul, în mai toate ţările Europei, s'a arătat foarte însetat după vieţile personalităţilor cunoscute şi la urma urmei acest fel de a scrie nu înlătură câtuşi de puţin fineţa şi rolul imaginaţiei artistice.

Căci imaginaţia artistică e de cele mai multe ori, numai un fel nou de a crea, ceiace s'a mai spus sau ceiace a trăit efectiv, cu elementele vieţei de toate zilele. Anatole France a fost de aceiaşi părere, atunci când a spus, fără nici o ironie: „E lucru foarte greu să scrii o carte de istorie bună: ţi se cere imaginaţie!..."

E copilăresc lucru să ceri ca fapte reale, luate din viaţă să nu fie întrebuinţate într'o construcţie literară, când toţi romancierii tuturor ţărilor şi tuturor timpurilor (chiar romancierii englezi!...) s'au folosit de acest izvor.

Ne putem închipui — şi e partea comică a întâmplărei — urmările care ar decurge dintr'o astfel de pretenţie, pentru scriitori.

Am putea generaliza, asemenea acelui autor dramatic francez care pune o familie de mici burghezi să comenteze o piesă de adulter: soţia exclama cu naivitate:

— Nu cumva ai spus cuiva că te-am înşelat anul trecut? Piesa seamănă leit cu întâmplarea noastră...

Anumite opere literare au tocmai forţa să provoace un răsunet special în cititorii sau spectatorii cei mai deosebiţi. Acesta e şi rostul profund al operei de artă.

* * *

Dacă legea ar admite teza reclamantului din Anglia, unde ar duce această tendinţă? Scriitorul ar fi silit să vorbească numai de el însuşi, şi uneori nici despre el...

Ce să mai descrie? Problemele conjugale ale locuitorului din Saturn, tendinţele poetice ale fetelor din California, activitatea socială a elefanţilor?

Scriitorii englezi au găsit mijlocul să înlăture riscul care ar ameninţa de-aci înainte cărţile lor. Ei imprimă pe pagina întâi:

„Afirm că personagiile acestui roman n'au existat decât în închipuirea mea".

Mai mult. Un autor a adăugat la cele de mai sus şi această solemnă declaraţie:

„Toţi câinii, toate păsările, toţi peştii, toate insectele, toate florile pe cari le veţi întâlni în cursul lecturei acestui volum sunt absolut fictive şi în întregime imaginate de mine"... — *A.*

Amorul şi religia

Amorul şi erotismul au jucat, precum se ştie, un rol foarte însemnat în religie, şi foarte multe manifestări ale sentimentului religios sunt într'o intimă legătură cu dragostea.

Extazul religios, — spune von Krafft-Ebing, — e de aproape înrudit cu *extazul amoros,* şi se produce de cele mai multe ori ca o consolare şi ca o compensaţie a iubirii nenorocite.

La alienaţi, religia şi erotismul se contopesc într'un chip cu totul caracteristic. La unele popoare, anumite obiceiuri religioase, manifestate prin cruzimi, nu sunt decât rezultatul transformării concepţiilor erotice.

Ca şi religia, amorul are ceva mistic: visul minunat al unui extaz veşnic. Iată de ce exaltarea mistică şi cea erotică se contopesc în religie.

Von Krafft-Ebing, reduce cruzimea ce caracterizează anumite religii, la *voluptatea sadică,* la o transformare a sentimentului de *beatitudine extatică* într'un sentiment cu totul contrar, şi închee cu aceste cuvinte:

„Inrudirea atât de frecvent constatată între religie, voluptate şi cruzime se reduce cam la această formulă: în punctul culminant al desvoltării lor, pasiunea religioasă şi cea sexuală, oferă o concordanţă în cantitatea şi în calitatea excitaţiei, şi pot prin urmare să se înlocuiască una printr'alta, atunci când împrejurările sunt prielnice. Sub influenţe patologice speciale, amândouă se pot transforma în cruzime".

Poetul elveţian Gottfried Keller, cu geniul lui recunoscut, a descris în numeroase prilejuri erotismul religios în chip admirabil, mai ales în cele *şapte legende* ale sale.

In „Coşuleţul cu flori al Dorotheei", de pildă, logodnicul pământean al eroinei, sfârşeşte prin a deveni gelos de logodnicul ei ceresc, despre care Dorotheea îi vorbeşte mereu cu cea mai mare exaltare.

Pretutindeni ea nu vorbea decât în termenii cei mai înflăcăraţi, şi exprimând dorinţele cele mai aprinse, despre un logodnic ceresc pe care-l găsise, care o aştepta într'o frumuseţe nemuritoare, ca s'o strângă la pieptul său strălucitor şi ca să-i întindă trandafirul vieţii veşnice.

Când prefectul sălbatec a ţintuit-o pe un grătar de fer, sub care fuseseră aşezaţi cărbuni aprinşi ce-şi trimeteau dogoarea încet, încet, — trupul ei delicat fu cuprins de groaznice dureri. Scotea ţipete înăbuşite.

Atunci, iubitul ei de pe pământ, Teofil, făcându-şi loc prin mulţime, sări lângă dânsa; şi, gata s'o smulgă de pe grătar, îi zise cu un zâmbet dureros:

— Te doare, Dorotheea?

Uitând deodată durerea, şi năpădită de o nesfârşită uşurare, îi răspunse îndată:

— Să mă doară, Teofil? M'am culcat pe trandafirii logodnicului pe care îl ador! Priveşte, azi e nunta mea!

Keller ne înfăţişează aci, alături de erotism, efectul sugestiv al extazului, care a putut să meargă, la martiri, până la anestezia cea mai complectă.

Goethe a descris şi el extazul erotico-religios; de pildă, la sfârşitul părţii a doua a lui „Faust", în rugăciunile pe care diferiţii anahoreţi le adresau împărătesei cereşti. — *b.*

„Tolstoi" pe scenă

Noua piesă a scriitoarei germane G. Rossy: „Tolstoi", a fost reprezentată în ziua Centenarului cu mare suces pe scena teatrului de Stat din Oldenburg, sub regisoratul lui I. Dubrovschi dela Teatrul de Artă din Moscova. Subiectul piesei reprezintă viaţa lui Tolstoi din ultimele zile petrecute la Iasnaia-Poliana.

Montarea piesei a cerut multe inovaţii, între care şi o scenă rotativă.

Un „Hernani" la 1809

Un american, d. Charles Grimm, a publicat în Statele-Unite o ediţie critică a unei comedii istorice, în trei acte şi în versuri, intitulată „Cristophe Columb", şi care este opera unui francez, Népomucène Lemercier. Lemercier povesteşte aci descoperirea Americei de către marele explorator.

Piesa lui Lemercier făcu mare scandal în 1809, când a fost reprezentată, căci autorul nu ţinea seamă de unităţile de loc şi de timp. La a doua reprezentaţie isbucni o adevărată bătălie între partizanii teoriilor consacrate şi batalionul fanatic al inovatorilor. Bătălia aceasta poate fi considerată, fără îndoială, mai importantă decât aceea dela 1830, deoarece la premiera dramei „Hernani" de Victor Hugo n'a fost nici un mort, pe când la reprezentarea piesei lui Lemercier a fost ucis în bătae unul din apărătorii vechilor canoane.

Pre-romanticii din epoca napoleoniană erau, se vede, mult mai aprigi decât romanticii dela 1830.—*g. b.*

Mărunte

— Oraşul Stockholm pregăteşte sărbătorirea celor şaptezeci de ani de viaţă ai romancierei *Selma Lagerlof*. Ea s'a născut la 20 Noembrie 1858, la Marbacka, în Vermland, la o proprietate a tatălui său, care era ofiţer în armata suedeză.

— Un nou ziar literar, în genul lui „Les nouvelles littéraires", va apărea în Octombrie la Paris. Se va intitula *„Gringoire"* şi va avea ca directori pe: H. de Carbuccia, I. Kessel, Georges Suarez, iar ca secretar general pe Léon Treich. Principalii colaboratori, dintre cei mai distinşi scriitori şi publicişti, vor fi: Marcel Prévost, Henri de Régnier, Henri Béraud, Roland Dorgelès, Pierre Benoit, Maurice Dekobra, Paul Reboux, Francis de Croisset, Paul Chack, Paul Morand, la princesse Lucien Murat, Maurice Larrouy, Raymond Recouly, Louis Latzarus, Rosny jeune, Pierre Mille, Jean de Pierrefeu, Albert Londres, Armand Praviel, Pierre Borel, Fernand Divoire etc...

— La 1 Octombrie, editura Philipp Reclam" din Leipzig şi-a serbat centenarul.

Spirit

— Soacra d-tale are mult spirit.

— Intr'adevăr, trebue să aibă foarte mult... deoarece nu iroseşte niciodată.

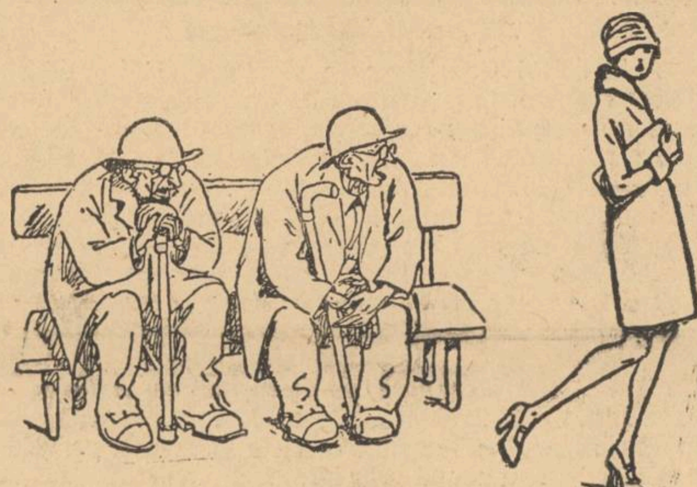
Vilegiatură

— Ai petrecut bine vacanţa?

— Cred şi eu... Am fost logodită de vre-o trei-patru ori...

Toamna

— O întinerire urgentă n'ar strica...

Femeia

Soţia: — Fritz, uite la ceia care se îneacă... Ce pălărie imposibilă!

Incredere

— De câte ori ai căzut la examen?

— Cu mâne... a treia oară.

Adeverul Literar şi Artistic

PREŢUL ABONAMENTELOR:

Pe timp de un an . . .	Lei 300
„ „ „ 6 luni . . .	„ 150
„ „ „ 3 „ . . .	„ 75

In străinătate dublu

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 410

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 14 Octombrie 1928

Adevěrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Valéry şi problema pariziană

Amour de la gloire numeau Francezii mai demult ceia ce astăzi se chiamă obişnuit vanitate ; şi în tradiţia franceză acest *amour de la gloire* e te din vechime clasat ca o pasiune naţională distinctivă.

Spiritul popular şi literaţii — care, în deobşte, depind de acest spirit — au procedări sumare şi generalzările lor asupra caracterului popoarelor uită fără păsare că o naţiune este un complex diferenţiat în clase sociale, şi în grupări pe provincii căror nu rareori le corespund vechi diversităţi etnice. Pentru cine ar vrea să cerceteze cu o oarecare precizie caracterele naţionale, propoziţia că Francezii sunt un popor eminent vanitos nu reprezintă decât o rudimentară concluzie de cafenea. Până să zicem cu tărie cum sânt „Francezii", ne opresc în loc multiple întrebări despre viaţa societăţii franceze în diversele localizări şi trepte ale sale.

* * *

„Dacă un Parizian, cuprins de frumoase ambiţii literare, cu gândul la cartea *qui doit être le fondement de sa gloire,* trecând pe cheiurile anticvarilor, s'ar lăsa dus de ideia că şi opera lui s'ar putea rătăci în această necropolă care se întinde dela rue du Bac până la podul Notre-Dame, şi unde cărţi bune şi rele sânt înghiţite pe veci, omul şi-ar putea pierde într'o clipă entuziasmul, şi cartea lui ar pieri în germene. Cu asemenea natură nu-i uşor să înţelegi oameni care, fără a dispreţui succesul, caută mai cu seamă în muncă o mulţumire personală, pe filosoful care se desfată cu propriul lui sistem, pe muzicantul care, zi cu zi, strânge în dulap, cum a făcut Sebastian Bach, oratorii ce nu vor fi executate niciodată. Această dispoziţie de spirit se întâlneşte dacă nu greşesc, mai tare sau mai slab pronunţată, la oricare german".

Cu aceste cuvinte diplomatul literat Challemel-Lacour, cunoscător bun al Germaniei, descria pela jumătatea veacului trecut, contrastele între intelectualul parizian şi cel german, vorbind despre Wilhelm von Humboldt şi ideile lui extrem individualiste. După această lectură ne-am putea gândi, cred, că „Francezul amoros de glorie" din formula popularizată, ar putea să nu fie decât simplu numai literatul parizian, copilul febril al unui oraş foarte mare şi foarte glorios, şi să bănuim că tocmai în conştiinţa acestui literat şi din singura lui experienţă s'a făcut acea generalizare puţin scrupuloasă asupra caracterului unei naţiuni întregi.

In zilele noastre această problemă intimă a literatului parizian necăjeşte pe Paul Valéry, un meditativ pasionat, plin de ceiace Nietzsche numea *der Geist der Schwere.*

Paul Valéry

La moartea lui Mallarmé, André Gide zisese : ciudat om ! gândea înainte de a vorbi... Răutatea frazei ar fi banală, dacă nu admitem că ea se îndreaptă cu intenţie precisă contra literaţilor, şi poate, în deosebi, contra poeţilor. Gide ţinteşte pare că în acea retorică scursă de substanţă inteligentă despre care Verlaine scrie : prinde retorica şi răsuceşte-i gâtul. Dacă Gide, cu toată ironia hiperbolei sale, avea în fond dreptate atribuind lui Mallarmé o atât de neobişnuită grije de a gândi, atunci Valéry este cu atât mai mult continuatorul acestuia, prin silinţele lui de a reînoi scrisul literar infiltrându-i gândire de o calitate care lasă perplex publicul cel deprins cu sociabile şi comode comunicări de bun simţ.

Pentru public, Mallarmé a trăit şi a murit obscur, sau pomenit cu ironii de colţ de stradă ; astăzi însă arta lui ermetică şi dispreţuitoare de succes reapare cu prestigiul confirmării academice şi al celebrităţii, — şi Valéry are aerul să cultive maliţios această contrazicere a situaţiei sale literare. Se apără de publicitate prin cochetării graţios compuse din timiditate abilă şi suficienţă politicoasă, adăpostit temeinic în gloria care-l răsfaţă fără cruţare.

* * *

„Polişnel" — „commis-voyageur preistoric de pe vremea ultimelor diligenţe şi a primelor locomotive": — până la aceste calificative ajunge un om cu stilul atât de politicos, cu atât de stăpânit spirit ca Paul Valéry. Cei ce sunt pătimaşi de Stendhal, cu idolatria lor comică, poartă, singuri, răspunderea acestei întâmplări. Valéry e pornit pe simpatie pentru Stendhal, şi zice: *on l'eût amusé (mais flatté dans le fond) de lui faire entrevoir tout son avenir doctoral;* — dar între Valéry şi profetul egotismului se viră stendhaliştii ; şi care politeţă, cât de răbdătoare, nu ar slăbi în faţa sacerdoticelor paiaţerii ale delranţilor acestora ? Pentru spiritele întregi şi limpezi *polişnel* şi *voiajor comercial* sînt, aplicate lui Beyle, atribute nu numai prevăzute, ci şi aşteptate în cadrul unei caracterizări complecte a acestui diletant model. — Lui Valéry, plecat în căutarea relaţiilor celor mai demne între artist şi profan, Stendhal trebuia să-i fie întâlnirea eminent inevitabilă. Comedia intimă şi publică în care „Monsieur Beyle" şi-a consumat energiile, Valéry, după înconjururi diverse unde acordă şi ia îndărăt aprobările, cu savantă elasticitate, o înseamnă prin denumirile polişnel şi Gaudissart, dându-şi aierul că le aruncă în treacăt.

Stendhal este animalul uman minat de sociabilitate. Sufletul nu mai are atunci decît suprafaţă, pe care pofta sălbatică de succes o mănâncă şi o poceşte ca o rîie. Polipul social în specie pariziană, cea formidabilă între toate, se joacă în voie cu această pradă, şi o istoveşte în contorsiuni deşuchiate, ridicule ori jalnice. Cazul lui „Monsieur Beyle", cel sfişiat şi înghiţit de „lume", nu putea să nu pasioneze pe *Monsieur Teste* care este sau se consideră salvat de tentaculele mîngâioase ale monstrului. „M'am hotărât să socotesc, în taină, nule şi vrednice de dispreţ toate părerile născute din viaţa în comun şi din legăturile noastre exterioare cu alţi oameni, şi care se fac nevăzute în singurătatea voită". Radicalismul e perfect, deşi hrănit „în taină", — ceia ce arată, poate, că nici în Valéry frica de lume nu-i bine stinsă. El asigură că salonul este folositor artistului, şi afirmă aceasta cu tonul omului întărit în el însuşi, pentru care primejdie nu mai poate fi acolo. Insă gradul de temperament în care-i scris studiul despre Stendhal, şi revenirea irezistibilă a temei duplicităţilor deşarte în *Narcisse* şi în *la Jeune Parque,* arată indirect dar energic cît de stăpînitor îl ocupă problema pariziană.

„In Paris, trăim noi Francezii în focul nostru. Zece mii de fiinţe esenţial singulare ! Gândiţi-vă la *temperatura* pe care o produce în locul acesta un număr aşa mare de egoisme *(amours propres)* care se compară între dînsele... *Profesiuni delirante,* unde fiecare îşi fundează existenţa pe neexistenţa celorlalţi... *Numai eu sunt, eu, eu, eu, eu...* — Da, *dar mai este cutare, cutare, cutare...* Ciudată împărăţie, unde toate lucrurile frumoase care se produc în ea sunt o hrană amară pentru toate sufletele minus unul". Ce friguri şi ce foc ! Chiar un cap atât de rece şi mândru nu le poate pomeni decât cu ton fierbinte, şi caşi cum nu-şi poate lua gândul dela dânsele. Acolo tonul intelectualilor revoltaţi a trebuit să fie strident, fiindcă tirania „gloriei" pe care singur Parisul o poate da, îi făcea să ţipe. In alte societăţi originalitatea, inclusiv deşânţarea, nu face scandal; lumea nu face poliţie artistului, nici stilului şi nici fizionomiei sale : originalitatea poate fi, acolo, naivă. Societatea pariziană siluieşte originalitatea, o face să turbeze, dacă nu reuşeşte să-i strîngă în scurt botniţa.

— La Germani, astăzi, se deslănţuie o mişcare contrară: învăţaţii lor încep să se ruşineze de erudiţie şi de gîndirea riguroasă ; vor să pară uşori, elocvenţi, poetici chiar, şi în universităţile nemţeşti încep să răsară profesori înfloriţi, după chipul răposaţilor Victor Cousin şi Edme Caro, — în timp ce Paul Valéry, cu binecuvântarea Academiei franceze, se munceşte să facă din literatură o materie grea, cît se poate.

Pe Stendhal şi-l imaginează Valéry împărţit între patima gloriei şi apetitul dureros de a fi unic ; iar încercările lui de a-şi armoniza slăbiciunile aceste, le clasează, cu o amabilă lipsă de consideraţie, printre fenomenele amuzante. Descoperirea *eului adevărat* şi cultivarea lui în orgoliu perfect şi sincer, este o naivă comicărie : Beyle îşi joacă, lui însuşi şi altora, un eu construit cu cele mai copilăreşti deşărtăciuni. Exhibiţionismul psihic este tot poză. Mai deochiată numai decât altele : pe Stendhal îl ardea setea candidă de a scandaliza. Sinceritatea egotistului, într'una fabricată dinadins, este o prea evidentă gimnastică de graţii în faţa oglinzii... Valéry presupune ingenios că, pe lângă celelalte plagiate curioase, Beyle l-a comis şi pe acela de a copia în persoana lui dandysmul Englezilor care, pe vremea lui, mişunau prin Italia.

Robia către societate, către glorie în sfârşit, se arată, celui în stare să observe, încă mai feroce în acest sistem de maimuţării combinate mai pe încunjur decât altele.

Eul natural al lui Stendhal este copilăreasca invenţie a unui practicism elementar, şi contemplativul Valéry nu se putea opri aici. „In orice om adînc se găseşte o virtute ascunsă, care neîncetat dă naştere unui singuratic, printr'un fel de acces reflex de neumanitate, de neînvinsă antipatie care poate ajunge până la nebunie..." Tonul e aici grav, de spovedanie şi de experienţă scump plătită, experienţă inspirată, probabil, de soarta mult oropsitului Mallarmé, caşi de propriile sale lupte interioare în care l-a împins însăşi problema vieţii cu atât de melancolic bilanţ a maistrului său.

Valéry a trecut dincolo de psihologism. Dincolo de vrajba aprigă şi superficială între individ şi lume, dincolo de eul empiric umplut de primordiale porniri şi absorbit în a le masca şi a le măslui, există şi visează substratul absolut, conştiinţa în sine, cea faţă de care orice este secundar, şi despre care nu-i deajuns să spunem nici măcar că în ea se cuprinde totul, ci că este totul. Acolo este locul tuturor începuturilor, izvorul oricărei creaţii, forma d'întâi a ceia-ce, în lovirile meschine ale eului empiric cu lumea, se cultivă, adică se alterează, sub numele de originalitate. Acest substrat supraempiric a devenit, pentru Valéry, obiect de meditare pasionată. In acest poet, literatul parizian, — literatul cel mai conştient şi mai iritat de existenţa sa socială — ni se înfăţişează plecat în căutarea absolutei inocenţe spirituale, pentru reconstituirea unei virginităţi garantate contra profanelor vanităţi cu care societatea umblă veşnic să pângărească tot ce e origine pură. — La Valéry cuvîntul şi ideia de puritate sînt simptome. — Dacă în această expediţie pe urmele purităţii, poetul parizian nu scapă de orice poze alintate, şi ignoranţa sau lepădarea de învăţătură cărturară, mărturisirea repetată a abţinerii prelungite dela scris şi cetit, el le subliniază cu prea multă graţie şi cu un zel mai puţin simplu decât al lui Descartes, e drept să facem partea fatalităţii covârşitoare : Parisul rămâne mai tare decât pasiunea contemplativă cea mai energică.

* * *

Indrăzneala lui Mallarmé mersese până la suprimarea caracterului esenţial al vorbirii, acela de a fi comunicare practică ; astfel el încercase o faptă extraordinar nesocială şi, prin aceasta, a ilustrat, în formă memorabilă, natura eminent nesocială a atitudinei estetice, ca şi a oricărei contemplări.

Valéry a renunţat la fraza descompusă, cu efecte iremediabil puerile şi totuşi cu pretenţie de cugetare, a învăţătorului, şi pare să pactizeze încâtva cu profanii. Intransigenţa, el şi-a rezervat-o gândirii. Şi reflecţiile lui au operat o strămutare decisivă : din luptele morale ale literatului cu saloanele, la teoria cunoştinţei! — Radicalismul său în căutarea stărilor prime ale intelectului avea, în afară de curiozitatea pentru eul originar, adică nesocial, un motiv specific literar: conştiinţa nevoii de a lega aşa numita literatură cu gândirea riguroasă. Ceia ce-l atrage atât de mult să studieze pe Leonardo da Vinci, este tocmai cumulul excepţional de intuiţie artistică şi de spirit ştiinţific în acest om ! Incoherenţa uriaşă a carnetelor lui Leonardo, în care aforisme de morală populară, precepte pentru pictori, teoreme şi schiţe de mecanică, credinţe superstiţioase şi negări extrem materialiste vin una peste alta ca în delirul unui geniu, îl fac izvor aproape unic şi misterios pentru studiul fecundităţii intelectuale în sine. Totul e în stare de fragment, de sclipire imediată din abisurile spiritului, deci provocator de infinită reflecţie şi visare teoretică, — hrană ispititoare ca nici o alta pentru cel ce caută să surprindă naşterea gândirii, înainte şi curată de orice tentaţie a publicizării.

Calculul logic, desenul, versificarea, sunt exerciţii eminente pentru spirit, — „versurile mele nu mi-au servit decît ca exerciţii". De altfel : „literatura falsifică valoarea modurilor de gândire ; cea mai mică ştersătură strică spontaneitatea"... Dar în sfârşit Valéry e în Academia franceză, şi acest amănunt complică situaţia literaturii esoterice.

Burghezii iritaţi predau, fireşte, pe poet lui Vautel, plenipotenţiarul actual al nepieritoarelor glume de bun simţ; şi acesta îşi îndreaptă răutăţile tocmai asupra „membrului Academiei"... Peste câteva decenii reîncarnarea de pe atunci a lui Vautel va apăra scrisul lui Valéry contra ciudăţeniilor literare viitoare. E dreptul etern al fiecărui public, şi altfel nu interesează. — Incercarea de a îmbogăţi substanţa literară, şi poate de a schimba simţitor nivelul poeziei franceze, cu preţul de a fi silit să mărturisească cetitorului parizian : *durus est hic sermo,* şi printr'o întoarcere revoltată în adâncul extrem al conştiinţei prime şi solitare, este, şi cu şi fără oficializare prin Academie, o faptă de respectabil curaj.

PAUL ZARIFOPOL

Sfârşit de vară

Dacă liniştea pădurii adormite
Nici o veste de-altădată nu-ţi trimite
Şi pe freamăte pornite de departe
Nu te-ajunge glas de dincolo de moarte
Vin' cu mine să ne pierdem în zadar
Printre galbenele rarişti de stejar,
Cu sfioase campanule şi sulfine
Pe cărări pe unde nimeni nu mai vine.

Dulce zumzet somnoros şi ireal
Să ne cheme spre poenile din deal,
Taina liniştei înalte să ne fure
Prin cotite luminişuri de pădure,
Şi la umbră să ne 'mbie mai târziu
O clopotniţă de aur străveziu,
Legănând de-asupra creştetelor noastre
Licuricii înălţimilor albastre...

Fără gânduri, ca 'ntr'un somn abia deschis,
Să trăim în clipe lungi acelaş vis.
Foi uscate 'n jurul tău să cadă rar,
La ureche să-ţi descânte un bondar
Şi, cum stai cu ochii 'nchişi pe jumătate,
Soare galben printre ramuri nemişcate
Să-ţi învălue 'n tăcere şi 'n lumină
Fruntea mică de domniţă bizantină.

Iar la 'ntoarcere să trecem prin păşuni
Şi prin funduri de livadă cu aluni,
Printre garduri fumurii şi solitare
Ce se uită 'n urma noastră cu mirare...
Şi din treacăt, ici şi colo, să culegi
Sânziene cu tulpinile întregi,
Măzăriche, scânteioare şi aglice, —
Un buchet de flori orfane şi calice,
Lung în coadă şi ghimpos şi cu ţărână —
La plecare să-l ţii falnic într'o mână
Dar cu vremea, desfoiat, să-ţi pară greu
Şi la urmă să mi-l dai, să-l duc tot eu...

O şopârlă pe cărare, lângă noi,
Speriată să foşnească dintre foi
Şi să stea, să vă uitaţi odată bine,
De departe, tu la ea şi ea la tine,
Tu de sus şi ea din pietrele fierbinţi.
Amândouă serioase şi cuminţi...
Mai încolo, o crenguţă de mălin
Să te 'ntârzie de rochie puţin.
Şi — purtând de-a lungul văilor prin ţară
Vestea nouă a sfârşitului de vară,
Flutur mic, într'o lucire de-asfinţit,
Să ne 'ntâmpine din ţarină grăbit,
Cu rugină pe albastre aripioare
Ca o veştedă petală de cicoare...

G. TOPÎRCEANU

(Din volumul *Balade vesele şi triste,* ediţia III-a, complectată şi revăzută, care se află sub tipar).

Iarba fără leac

Haiducul ferecat în obezi, zăcea în nămolul întunecat al temniţei. Afară la uşa zăvorită şi încinsă cu brâe de oţel, stăteau veghietorii. Mâine trebuiau să-l ducă la ştreang, afară numai dacă Domnitorul nu va fi schimbat osânda într'o pedeapsă mai grea : să fie legat de două cămile pe care argaţii să le biciuiască spre răsărit şi apus.

Judecata fusese scurtă, în urma obişnuitelor cazne care îi sfredeliseră carnea, zdrobind muşchii, măcinând puterile, fără să-l clintească. Nici de cârciumăreasa vicleană nu îi mai era dor. Ulciorul cu vin trimes pe semne de ea, zăcea spart într'un colţ. Acum privirile i se înălţau spre fereastra îngustă la care nu putea ajunge. Acolo era un cuib de rândunele, şi deodată îşi dete seama că dacă ar fi izbutit să astupe cuibul, rândunica ar fi încercat să facă minunea. E tot ce mai putea nădăjdui.

Alţii mai dibaci se pregăteau din vreme, aveau buruiana ascunsă într'o crestătură făcută în palmă, şi chiar erau vrăjiţi încât după scăldătoare nu-i mai putea atinge glonţul de plumb. Dar zadarnic încercase pe vremuri să găsească o asemenea vrăjitoare meşteră, ca să o procopsească de aur. La drumul mare trec numai calici, călugări, negustori, rare-ori boieri şi turci, odată chiar o haraba plină cu maici, dar vrăjitoarea cea adevărată ba. Cât despre prinsul unui arici pe care să-l bage în cuşcă, să vină neamul ţepos în bot cu buruiana din care se fac praf cătuşele — asta nu ar fi socotit-o când-va de cât joacă deşartă pentru nopţile cu lună, când e mult mai folositor să faci dragoste cu fete mari.

Aşa că se uita la cuibul rândunelelor în silă, cât străjile se schimbau, şi sunau buciume, şi cerul se întuneca în funingine. Noaptea de pe urmă tăiată de clopotele mânăstirei pentru fiecare veghie — a privit-o până ce iarăşi zorile au început să fie de argint, pe urmă albăstrii.

Atunci rândunelele se deşteptară. Una a poposit pe grătii şi vorbea sau îl batjocorea în limba ei întorcând capul când spre el, când spre ulciorul spart.

— Ce folos — zicea haiducul — dacă nu am învăţat şi eu de copil limba lor. Şi dacă părinţii mei nu s'au învrednicit să mă dea la şcoală să ajung să cunosc şi eu graiul păsăresc. Rândunica râdea şi izbea cu ciocul în grătii.

Un gând într'o doară îi licări. Luă o spărtură din urcior şi o svârli spre fereastră — izbi în scoica de lut, hârbul se prăbuşi cu un pui golaş la picioarele întemniţatului.

— Nu-ţi dau puiul de cât dacă îmi dai iarba fiarelor.

Rândunelele mari începură să se tânguiască, acum nu mai râdeau — se tocmeau.

— Iarba sau puii !

S'a învoit una că se şi afundă în ceruri, cealaltă rămase de pază — neagră, roşie, albă — cu ochiul înţelegător spre haiduc şi spre pui.

Dar oare o să aducă pasărea iarba?

Afară târgul de peste drum de închisoare se înviorează de formă. Auzeai mahalagioaice tocmindu-se, geambaşi înjurând — şi chiar un cobzar cântând cântecul lui de haiducie. A venit pe urmă un miros ca de pâine coaptă. Şi un glas — glasul mamei lui — care întreba din afară la toate ferestrele ca să ştie unde e. Dar el nu a mai răspuns ca să nu sperie pasările. Oare avea să se mai întoarcă rândunica? Acum de bună seamă era departe la sute şi mii de poşte — acolo unde munţii se bat în cap de scânteiază, sau peste vre-o pădure adâncă — în grădinile urşilor, sau în ostroavele zânelor, sau prin pustietăţi fără nume — pândită din pietre de către şerpi, iar din ceruri de şoimi. Dar trebuia să grăbească în căutare — să ochiască iarba, să o smulgă, şi să iuţească înapoi.

Tovarăşa rămasă de pază a îngânat un început de ciripire — era limpede şi din ce în ce mai repede apoi oprit dintr'o dată cântecul. Nu era ăsta semn că pasărea înţelege şi îi răspunde la gând — că ştie ce înseamnă sborul la zor? Că iar bătea uşor în gratii. Jos puiul căzut abia mişca aripile deschise, fără pene — târînd fără spor carnea crudă.

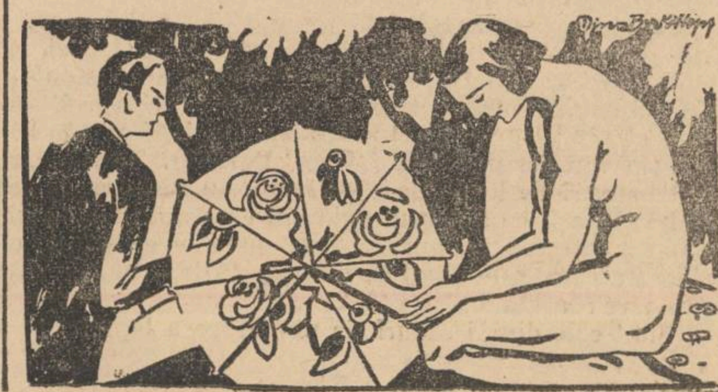
Haiducul aştepta : Acum a găsit iarba, acum o aduce. Acum poate că e chiar la uşa temniţei şi sloboade peste ivăre farmecul.

Cu zangăt greu lacătele au căzut la pământ. Şi uşa se deschide pocnind în lături.

— Credeai că tovarăşii au să te scape? — a glumit temnicerul îmbrâncindu-l să se ridice — călcând în pinteni puiul crud. Rândunica se întorcea în clipa aceia. Stetea acum pe muchia ferestrei şi în plisc purta un fir verde care se zbătea viu — atât de mic — numai cât o scânteie — dar se umpluse temniţa de lumină, afară numai dacă razele nu veneau chiar din uşa rămasă deschisă.

Dar străjile au ridicat pe haiduc, şi l'au dus spre locul de osândă, unde aştepta peste mulţimea nerăbdătoare o ţeapă înaltă vopsită roşu. Un preot îi apropie crucea de buze şi îl întrebă dacă se pocăeşte. El începuse să suie scara spre ţeapă: De ce să mă pocăesc dacă aşa mi-a fost scris ?

ADRIAN MANIU

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA TELEFON 362/47 „33" CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIAȚA DE FLORI) EMANOIL și MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

ILIE BRITAN

Enigma

Five o'clock tea a întrunit la vila lui Z.— mare fabricant de hârtie — o societate aleasă, dar Jazz-bandul de Negri adevărați, se lasă încă așteptat. Mosafirii adunați în grădina de iarnă a vilei s'ar fi și plictisit, desigur, dacă însuși amfitrionul nu și-ar fi manifestat și aci spiritul de inventivitate, zicându-le:

— Domnilor, nu e nimic mai urît decât așteptarea — chiar atunci când suntem siguri că mai avem de așteptat foarte puțin. Și, fiindcă eu sunt cel vinovat fără de vină pentru întârzierea Negrilor, vă voiu ajuta să omorîți timpul, povestindu-vă ceva, cred, foarte amuzant...

— Poftim! Poftim! Cu plăcere! Să auzim! ce anume? — răsunară câteva glasuri.

— Cu o condiție, domnii mei: fiți cu deosebire atenți, pentrucă povestea mea e destul de complicată.

— Mă rog, fără reclamă și fără observații! Ascultăm !...

— A fost odată un rege...

— ...și un purice trăia pe lângă dânsul, — urmă glumeț fiul stăpânului casei, evident cunoscător al literaturii lui Goethe.

— Nu tocmai așa... și avea o fiică — o fată tânără, frumoasă, inteligentă; într'un cuvânt — ca orice fată de rege din basme. Iar în suita regelui, foarte numeroasă, era un paj, adolescent — poet, cântăreț, poznaș și frumos.

— Vai, ce lipsă de originalitate și de fantezie! Știm, știm ce-i mai departe: prințesa și pajul se îndrăgostesc, — îl întrerupse o palidă brunetă cu buze roșii ca de vampir...

— Ați ghicit? Foarte bine: nu mai e nevoe să fac istorisirea amănunțită a unui roman atât de neoriginal. Totuși, vă cer puțină răbdare, căci rostul întâmplării nu se mărginește la îndrăgostirea acestor doi tineri... Așa-dar, prințesa și pajul se iubesc: întâlniri noaptea, lună, stele, privighetoare, zorii zilei și așa mai departe. Dar, într'o zi, amanții sunt descoperiți și izbucnește un mare scandal la curtea regală. Judecata regelui fu scurtă: pajul să fie executat sub ochii prințesei, care, apoi, să fie închisă pe viață într'un castel îndepărtat.

— Sărmanii! — suspină nepoțica stăpânului casei — o blondină, cu ochi albaștri.

— Stai. Asta nu-i totul... In ajunul execuției, noaptea, prințesa reușește să pătrundă în temniță și spune iubitului ei:

— Sentința a fost schimbată. Mâine vei fi adus la palat si ți se vor arăta două uși: vei alege una din ele; de alegerea aceasta îți va atârna soarta. Intr'o încăpere te va aștepta domnișoara mea de onoare, iar în cealaltă — un leu. Dacă vei alege prima ușă, tatăl meu te va cununa cu acea fată; vei primi mulți bani și vei fi exilat împreună cu dânsa. Dacă însă vei alege cealaltă ușă — te va sfâșia leul...

— O, nenorocitul de mine! — se văită pajul : — asta-i milă regală? E capcană infernală! Sunt așa de tânăr! Nu vreau să mor! Of!... Și dacă nu voiu nimeri la fată, ci la leu?...

— Voiu afla eu, cu orice preț, unde duce fiecare ușă și-ți voi face un semn cu capul — pe care anume trebue să o alegi, — îi răspunse prințesa.

— Ei și? Ei și? Mai departe? — răsună din toate părțile.

— Mai departe intru eu în scenă și vă întreb: ce ușă va arăta prințesa pajului? — zise imperturbabil domnul Z...

— Desigur, ușa leului, — răspunse categoric palida brunetă.

— Ah, nu, nu! Prințesa îl iubește și-i va arăta ușa domnișoarei de onoare, — strigă nepoțica cea blondă.

— Dacă el nu mai e al meu, să nu fie al nimănui: astfel e psihologia femeii, — zise tânărul Z.

— Nu, îl va căsători cu domnișoara de onoare; va face apoi ca ei să nu fie exilați și ca el să-și înșele nevasta. Astfel, totul va rămânea cași înainte, — declară cu hotărîre o frumușică șatenă, divorțată de curând pentru a doua oară...

— Vă mulțumesc tuturor pentru părerile voastre atât de sincere, — răspunse Z., surâzând vesel. Povestea mea n'are sfârșit și nici răspuns, deoarece fiecare dintre noi toți o desleagă numai și numai în felul său propriu de a gândi... Ertați-mă că v'am atras în cursă... Timpul a trecut fără ca să ne fi dat seama: acesta era scopul meu. Jazz-bandul a sosit chiar acum!...

Cronica științifică

LEPRA SE VINDECĂ

Lepra, în închipuirea poporului, e cea mai hidoasă boală. Odinioară, ea făcea ravagii în Europa.

Acuma, lepra e rară și apare numai în unele localități din: Letonia, Estonia, Franța, România, țările Balcanice, și pe țărmurile oceanului Pacific.

Lepra e o boală infecțioasă, se desvoltă încet și distruge organismul treptat. Dela molipsire și până la moarte trec uneori două și trei decenii. Se crede că ea a dispărut în Europa, mulțumită măsurilor severe de izolare. Pe de altă parte, însă, autoritățile medicale neagă infecțiozitatea leprei.

Bacilul leprei a fost descoperit nu de mult, de d-rul G. Hansen. Insă toate sforțările medicilor de a găsi un remediu sigur contra microbilor leprei au rămas până astăzi fără rezultat. S'au propus mai multe preparate, care s'au arătat eficace numai în cazurile cele mai ușoare și numai la începutul boalei.

Acuma, presa specialistă anunță că s'au și înregistrat primele cazuri de vindecare radicală a leprei, și anume: profesorul Universității din Dorpat (Estonia) d. Paldrock, cunoscutul experimentator al leprei, a reușit să vindece complect patru bolnavi internați în leprozeria din insula Esel (Marea Baltică). Toți patru fiind bolnavi de lepră de câtiva ani, au fost tratați de d-rul Paldrock cu ajutorul acidului carbonic și al unui preparat care conține aur. La 1 August a. c. acești patru bolnavi au fost autorizați să părăsească leprozeria și să se întoarcă la viață.

Sunt cele dintâi cazuri de vindecare a leprei.

V. COROLENCO

Succesele si înfrângerile domnului Catrian

III

De profesie era cismar. S'a născut în Dobrogea, dar de copil a nimerit la București, unde a învățat meseria la un atelier din Capitală. Aici soarta l'a adus într'un cerc de tineri socialiști și muncitori. In urmă, nu se știe din care pricină, s'a stabilit din nou în Dobrogea, social-democrat convins. La modesta sa locuință de mahala a atârnat o firmă prin care anunța pe cetățenii și pe cetățencele din Tulcea că el, cismarul din București, este gata să-i servească în ramura încălțămintei cu garanția eleganței și a trăiniciei. Era bun cismar, dar meseria lui adevărată era agitația politică, căreia-i sacrifica tot timpul liber.

Deși Dobrogea nu este reprezentată în parlament, totuși se bucură de toate libertățile constituționale : libertate de gândire, de presă, de întrunire și de cuvânt. E adevărat, că Dobrogea nu se grăbește să se folosească de aceste garanții, dar paragrafele corespunzătoare sunt înscrise în legea fundamentală și așteaptă să le sosească vremea.

Catrian, probabil după instrucțiile ce i s'au dat încă de pe când era la București, hotărâse să înființeze la Tulcea primul club muncitoresc.

Acest club a fost închis mai târziu, eu însă am avut totuș prilejul să asist la una din ședințele lui.

Aceasta s'a întâmplat într'o Duminică. Treceam pe piață urmărind scenele caracteristice ale târgului cosmopolit și ascultând discuțiile în diferite limbi. Aici erau multe care lipovenești, diligențe și căruțe românești. Printre munți de pepeni uriași, ședeau precupețe bulgăroaice. Ciobanii români, cari nu leapădă nici pe arșiță cojoacele lor de blană de oaie, priveau tăcuți și naiv cu ochii lor negri și vineți. Stăpânii de odinioară — Turcii, — cu fesuri roșii, vindeau mărunțișuri la tarabe. Lipovenii din Sarichioi și Razim precum și urmașii Cazacilor zaporojeni ședeau impasibili pe carele lor încărcate până în vârf cu grâu de aur aromat... Arnăuții și Curzii asiatici mișunau cu limonadă în ulcioare de sticlă murdare sau cu lădițe de văxuit ghete. Un vânzător de ziare alerga cu niște reviste umoristice pe care Ferdinand al Bulgariei era reprezentat cu o trompă de elefant în loc de nas, iar regele Carol al României într'o poză mai mult sau mai puțin reverențioasă. In genere, satul domina cu grâul, porumbul și strugurii săi timpurii, cu priveliștea caracteristică și mulțimea de tipuri și de limbi, cu țăranii robuști și cu femeile sale sfioase, cu ochii negri.

Mă pregăteam să plec, când deodată, la colțul pieții, deasupra ceainăriei bulgarului Niculai, se ivi în balcon un tânăr îmbrăcat în negru, care — fâlfâind o pălărie neagră deasupra târgului ce clocotea sub el, striga cu glas tânăr și ascuțit ce se rostogolea peste mulțime:

— Domnilor! Cetățeni și cetățence... Deschidem acum conferința clubului muncitoresc cu participarea prietenilor studenți. Despre muncă și capital... Problema bogăției și a sărăciei... Lupta de clasă și viitorul proletariatului. Poftim intrați. E fără plată !

După orator, se iviră în balcon doi muncitori cu un steag enorm și roș, de culoarea zmeurei, pe care era cusut cu litere albe:

— Proletari din toată lumea — uniți-vă!

Prin târg continuă să mișune mulțimea pestriță. Răsunau strigătele diferitelor neamuri, în timp ce vântul bătea cutele steagului, unduind inscripția albă. Din când în când se apropia de intrare câte un Bulgar curios și prudent, un Lipovan cu un surâs șiret pe fața largă și bărboasă, sau un turc înalt, cu fesul roș și cu șalvarii largi... Firește cei mai mulți erau meseriași de oraș care purtau surtuc și chiar cămăși scrobite. Ei intrau cu pași siguri, îndemnând pe sătenii care urcau cu sfială scara largă și se uitau în sală cu neîncredere vădită. Pentru ei oare să fie pregătite aceste scaune ?

Am intrat și eu și în curând se deschise ședința. Primul a luat cuvântul Catrian. Vorbea repede, așa că îmi era greu să-i urmăresc discursul în românește, deși în cuvântarea lui licăreau cu voiciune termeni cunoscuți: plus-valoare, luptă de clasă... Apoi au luat cuvântul prietenii studenți, băieți bine îmbrăcați, care au venit aici să-și încerce talentul oratoric. Ei au vorbit despre pământ și despre legea agrară, gesticulând și ridicând glasul și înfierând cu patos guvernul „burghez". Polițistul român, cu o figură cu totul de om particular, păstra tăcerea și nemișcarea unei statui. Tinerii meseriași din mahala aplaudau și strigau: bravo! Sătenii ascultau cu tăcere misterioasă și severă... După ședință ei s'au împrăștiat tot așa de tăcuți pe piață și s'au retras apoi prin cătunele lor, ducând **„cuvântul nou"** pe câmpiile tot așa de tăcute, mărginite de orizonturi pe care nu se profilau nicăeri coșuri înalte de fabrici, nici clădiri cu multe caturi și cu multe șiruri de ferestre. Câmpii, câmpii... Sate cu case din piatră necioplită, și cu acoperișuri de stuf. Vii și arii cu urme de treer și vântul stepei care gonește stăruitor în depărtarea necunoscută pănușița uscată a stepelor...

Și numai cu câteva clipe înainte clubul lui Catrian era în plină activitate și avea un succes ametitor.

* * *

Tulcea este un port animat la Dunăre, la care pot acosta chiar vapoarele de mare. Căpitanii acestor vapoare se servesc de obicei de vătafi prin intermediul cărora obțin numărul necesar de hamali care încarcă și descarcă vapoarele în schimbul unei plăți extrem de reduse. Partea leului revine, firește, vătafului. Hamalii, oameni întunecați și arătoși, de diferite neamuri, muncesc încovoiați sub povara sacilor grei și primesc cu resemnare o plată derizorie, pe care o cheltuiesc în cârciumi și spelunci ordinare și apoi stau tolăniți pe maluri, în așteptarea unui alt prilej de muncă.

Relațiile dintre capitalul străin și munca locală s'au stabilit simplu și pitoresc pe malul românesc al Dunărei, până când, într'o zi, privirile pătrunzătoare și tinere ale domnului Catrian și ale tovarășilor săi s'au îndreptat asupra lor. In curând s'au ivit în ziare articole îndrăznețe despre situația muncitorilor din porturi, iar socialiștii începură să bage în mâinile stângace ale hamalilor aceste ziare. Uriașii zdrențuiți, robuști și cu umeri lați, începură să vină la ședințe și să asculte cu încordare lămuririle despre **„Plus-valoarea"** care se scurge în buzunarele vătafilor. Această parte a chestiunei ei au priceput-o repede.

Intr'o bună zi a izbucnit la Tulcea greva hamalilor. Un vapor uriaș de mare a fluerat, a descris o curbă pe apă și a ancorat la chei. Vătafii au alergat îndată dealungul malului ca să adune pe muncitori, dar hamalii ședeau liniștiți pe povârniș, fumau din lulea și se uitau filozofic la vapor ca niște spectatori indiferenți. Cu vătafii nu mai voiau să aibă de-aface, iar căpitanului i-au declarat că se pun la muncă dacă li se dă plată dublă. Vaporul a stat, a pufnit, a fluerat și a plecat nedescărcat în susul apei spre Galați.

Această grevă neașteptată a surprins întreaga țară. S'a scris despre ea în ziare, s'a vorbit în parlament. Organele conservatoare au cerut intervenția autorităților. Socialiștii și liberalii au răspuns că ar fi straniu să vrei să silești cu baioneta pe supușii români ca să muncească pentru străini mai eftin decât plătesc aceiași căpitani în alte țări. Situația deveni încordată. Vătafii încercară să înlocuiască pe hamalii profesioniști cu fel de fel de haimanale. La sosirea vapoarelor se iveau la debarcader soldați. Catrian și clubiștii săi se străduiau din toate puterile pentru a preîntâmpina o ciocnire. Hamalii păstrau o atitudine exemplară și priveau liniștiți cum streikbrecherii neobișnuiți cu astfel de muncă, scăpau sacii în apă. Odată, un vătaf grec, un om înfrigurat, slăbănog și pătimaș, scos din răbdare de liniștea filozofică a robilor săi de odinioară, a lovit în față pe un gigant albanez sau turc. Acesta a tresărit, însă — amintindu-și de instrucțiile ce le avea, — s'a stăpânit și a început numai să se uite în jurul lui cu o nedumerire atât de comică încât malul a răsunat de hohote, iar pentru intervenția poliției și autorităților nu s'a găsit nici-un prilej.

Greva a fost câștigată. Pentru întâia oară căpitanii străini s'au văzut nevoiți să treacă în condicele lor de cheltueli aceleaș sume pentru hamalii din Tulcea ca și pentru cei din Austria; Catrian deveni renumit și hotărî să-și lărgească sfera activității sale de agitator.

Pe brațul mijlociu al Dunărei, la revărsarea ei în mare, se află Sulina. Digul ei lung intră departe în mare și privește seara spre îndepărtările de ceață ale apelor, cu ultimele sclipiri de lumină ale Europei. Pe țărm se ridică clădirea enormă a Comisiunii Europene, care se ocupă cu regularea navigației pe Dunăre. Aici cheiul e foarte bun, lumină electrică, muzică, toalete direct dela Paris. Iar ceva mai la o parte, în ulicioarele jalnice, pitulate lângă cursul Dunărei și adesea ori inundate de apa noroioasă, — friguri, murdărie, sărăcie și zdrențe. Pe această limbă de pământ, cuprinsă între Dunăre și mare, s'a întâlnit par'că strălucirea civilizației europene cu mahalaua asiatică.

Intr'o bună zi a apărut pe aici domnul Catrian în hainele sale negre și cu ciomagul noduros, cu înfățișarea sa nepăsătoare și totuși plină de încredere în sine. Seara s'a plimbat cu câțiva meseriași tineri dealungul cheiului în fața Comisiunei Europene, gesticulând și expunând zgomotos ideile sale, A doua zi a închiriat un local și a treia zi a anunțat autoritățile că deschide ședințele clubului muncitoresc. De dimineață, steagul roș, cu apelul sacramental către proletarii din toate țările, s'a desfășurat pentru întâia oară la Sulina.

România e țara contrazicerilor și a surprizelor.

Alături de constituția cea mai liberă, stă lumea satelor, întunecată și jalnică, de unde pornește ca dela un ghețar, un suflu de întunecime și de samavolnicie peste întreaga țară. Acest fapt lasă loc liber pentru contrastele cele mai vii dintre libertate și bunul plac, mai cu seamă în Dobrogea. Pe vremea aceia era prefect la Sulina un om cu un caracter aspru, — dacă nu mă înșel era de origină basarabean, — care nu citea ziare mai de loc și nu le dădea mai nici o importanță, obișnuit, pe limba lui de pământ, să facă curte Europei și să nu se sinchisească de oamenii lui de-acasă. Aflând că un oarecare cismar din Tulcea a arborat „steagul roș", prefectul a ordonat pur și simplu: doi polițiști să pună mâna, fără jenă, pe orator, chiar la începutul „conferinței", și să-l bage la răcoare, unde avea să steie până la noui dispoziții. Iar cu aceste noui dispoziții, prefectul n'avea nici o grabă. Seara, nepăsător, a jucat cu europenii în cărți, uitând să se gândească măcar la un fleac — ca arestarea cismarului.

La Sulina toate au rămas așa cum au fost: lămpile electrice luminau ca și până acum limba de pământ, sunetele muzicei răsunau peste luciul apelor, publicul elegant se plimba. Deasupra Dunărei atârna luna melancolică, aruncând o privire și în ulicioara îngustă unde se putea zări chipul lui Catrian în dosul gratiilor de fier. Iată însă că din umbra neagră a zidurilor s'au desprins două figuri. Doi tineri, reprezentanți ai clasei muncitoare din Sulina, s'au furișat până aici pentru a vizita pe apostolul lor din temniță. Tot așa, probabil, cu multe secole în urmă, tinerii iudei s'au apropiat de închisoarea romană unde era închis apostolul Petru. Catrian i-a chemat îndată și a aruncat pe fereastră o foaie de hârtie. O telegramă. Telegraful fiind o instituție europeană, funcționează independent de părerile prefectului. Telegrafistul ferches citi cu curiozitate textul, pufni de râs și îl transmise aparatului. Aparatul țăcăni și cuvintele au alergat dealungul firelor peste câmpiile pustii. A doua zi, ziarul social-democrat **„Lumea Nouă"** a apărut cu telegrama din Sulina și cu un articol viguros privitor la violarea brutală a legilor fundamentale ale țării de către administrația conservatoare. Edițiile de seară ale ziarelor de opoziție au dat și ele imediat alarma.

In definitiv, nu se poate spune că ceiace a făcut prefectul din Sulina este o raritate în România. In alte împrejurări astfel de lucruri trec aproape neobservate. Dar nu în toteauna. Și în acest „nu în totdeauna" pare că rezidă toată importanța acelor constituții care n'au apucat să prindă încă rădăcini adânci. Procedarea sumară a „basarabeanului" din Sulina coincidea tocmai cu deschiderea crizei. Guvernul conservator se clătina. Fiecare pas al conservatorilor era întâmpinat de o critică pătimașe și plină de șicane. Regele Carol se gândea din nou, dacă n'a sosit timpul să-și reia rolul constituțional de moașă pentru a înlesni nașterea noului regim politic. In acest moment, toată presa liberală s'a năpustit furtunos asupra „procedeului arbitrar, strigător la cer" a prefectului din Sulina.

Primul vapor de poștă a aruncat pe ulițele Sulinei acest val clocotitor al indignării gazetărești. Prefectul primise din ajun o întrebare aspră din partea ministrului, cerându-i o desmințire oficială...

Prefectul s'a apucat de cap și trimise imediat un comisar să libereze pe Catrian. Comisarul s'a întors cu raportul ciudat cum că arestatul nu vrea să părăsească închisoarea. Cere încheierea unui proces-verbal. Au încercat să-l scoată cu sila. Se opune forței publice și se ține de gratii. In fața ferestrelor au început să se adune trecătorii.

A trebuit să încheie un proces-verbal și numai atunci, după ce-a iscălit hârtia, Catrian a ieșit din închisoare, întâmpinat de strigăte entuziaste de „ura". A doua zi clubul a fost deschis solemn și cu acest prilej, alături de bluzele înegrite de cărbuni ale hamalilor, s'au putut vedea jachete la modă și pălării pariziene. Iar poșta ulterioară a adus știrea despre demiterea prefectului. Guvernul, în ajunul demisiei sale, a avut încă timp suficient să se răzbune contra funcționarului neîndemânatec care n'a știut să procedeze **„cu mai mult tact"**.

La Sulina, firește, a izbucnit îndată greva hamalilor, care s'a întins ca un foc de paie dealungul Dunărei, de la Sulina până la Galați și Brăila. Se părea că tânărul socialism român crește văzând cu ochii și e gata să cuprindă victorios întreaga țară. Guvernul și presa liberală, la rândul lor, au căzut pe gânduri față de această „mișcare amenințătoare". Dar în curând mișcarea a scăzut pe neașteptate, tot așa de repede cum s'a ridicat. Hamalii și-au ajuns scopul și de atunci salariul lor n'a mai coborât niciodată la nivelul de mai înainte. Focul, mistuind tot materialul inflamabil existent, s'a stins la marginea întinselor stepe cu lanuri, vii și case acoperite cu stuf. Până și hamalii ingrați, dobândind ce au cerut, au încetat să asiste la conferințe, preferând ședințele în jurul paharelor cu vin eftin prin cârciume sau direct pe malurile Dunărei. Tânărul socialism, după ce a speriat pe toți cu desvoltarea sa uriașă, a intrat în agonie la hotarele neclintitei și misterioasei stepe țărănești.

Atunci Catrian, spirit viu și activ, și-a îndreptat privirile către satele neștiute și a început să se gândească la trezirea „conștiinței cetățănești", în capetele greoaie și nedeprinse să cugete ale țăranilor.

Iată de ce a primit bucuros propunerea doctorului să plece la semisălbateca „Ruskaia Slava" pentru a desbate cu Lipovenii chestiuni care n'au nimic comun nici cu lupta de clasă, nici cu plus-valoarea din sistemul de producțiune capitalistă.

Eu mă hotărâi să-l însoțesc ca să văd la fața locului pe compatrioții mei Lipoveni din Ruskaia Slava.

Tradus din rusește de F. DIMA

HIGIENA DENTARĂ
CLINICA ULTRA-MODERNA
BUL. ELISABETA, 17 Etajul I (CASA RADIVON)
Telefon: 302/38
Plombe
Extracțiuni fără durere
Denturi în Aur, Platină, Cauciuc
Diagnostic precis prin Radiografie
Deschis toată ziua
INLESNIRI de PLATA

In lumea baletului

Tânărul și neobositul critic de artă Arnold Haskell a publicat de curând o nouă lucrare, de astădată asupra artei baletului, întrupată în celebra dansatoare rusă Vera Trefilova.

Volumul e frumos și bogat ilustrat și are o prefață de prințul S. Volconschi, fost director general al teatrelor imperiale din Rusia.

Cartea e mică, dar substanțială. Autorul o intitulează: „Studii asupra clasicismului în balet, reprezentat prin dansurile Verei Trefilova, cea mai clasică dintre toate dansatoarele clasice".

Haskell e cunoscut ca autor al unui mare volum, apărut pe la începutul anului acestuia: „Câteva studii despre balet", astăzi complect epuizat.

Broșura lui recentă despre Trefilova e dedicată „tuturor elevelor Verei Trefilova".

In prefață, Volconschi își exprimă admirația pentru constatările făcute de Haskell; aprobă alegerea Verei Trefilova pentru cea dintâi carte a seriei anunțate; mărturisește că-i place definiția „clasicismului în dans", care arată cât de mult a degenerat dansul clasic în saloanele moderne.

Haskell recunoaște că numai mulțumită Verei Trefilova a devenit el critic de balet și a fost stimulat să aprofundeze tainele dansului.

Spiritul critic al lui Haskell s'a deșteptat numai atunci când a pătruns frumusețea pură a coreografiei clasice în lecția admirabilă ce a predat cu generozitate Trefilova în fața unei săli arhipline, la repezentația „Frumoasei adormite", montată de Deaghilev la Londra.

„Mai târziu, — spune Haskell, adresându-se dansatoarei, — când v'am cunoscut personal, am înțeles minunata dvs. modestie, am înțeles că realizări ca cele obținute de dvs. sunt posibile numai atunci când artistul renunță la satisfacțiile personale și se consacră exclusiv artei.

„V'am văzut apoi cum predați altora arta dvs. Dacă elevele își vor apropia numai a suta parte din această artă tot vor fi artiste adevărate".

Haskell arată că Vera Trefilova stăpânește o infinită frumusețe a liniei, a atitudinii și o neîntrecută măestrie tehnică. La aceste însușiri dominante ale dansului ei, se adaugă farmecu-i personal, spiritualizat, cu care, de-asemeni, știe să-și captiveze spectatorii.

Haskell citează cuvintele pictorului Corovin, care a încercat să definească taina succesului ei:

Vera Trefilova

„Farmecul acestei artiste se datorește mai presus de toate aristocratismului fiecărei linii, fiecărei mișcări. Pe cât e de elegantă și de strălucitoare în „Frumoasa adormită", pe atâta e de tulburătoare, de impresionantă în „Lacul cu lebede", cu atât e de tragică în baletul „Lebăda neagră" al lui Sibelius..."

Analizând elementele creațiunilor Verei Trefilova, Haskell le sintetizează în cuvintele: tehnică, farmec individual, frenezie supremă și simțul măsurii, perfecțiunea desenului coreografic, muzicalitate sensitivă...

Toate acestea fac pe autor să proclame în Vera Trefilova însuși geniul dansului.

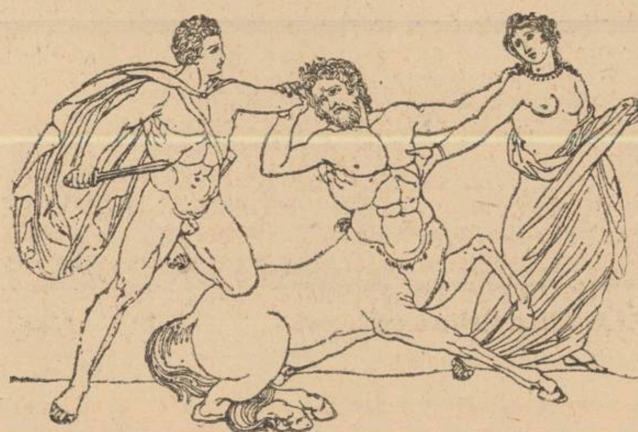
Esența dansului clasic, pentru a fi definită, a cerut lui Haskell multă muncă. Numai în clasicism vede el arta adevărată și acest clasicism cere o pregătire serioasă și îndelungată, cere „școală" înainte de toate.

Haskell condamnă încercările unor novatori lipsiți cu desăvârșire de competență, de tehnică și de școală, de a „moderniza" cu orice preț dansul. Ii repugnă „dansurile-grimasă" practicate în saloanele moderne. In acesată privință, el e de acord cu criticii ruși.

Broșura conține și repertoriul amănunțit al Verei Trefilova.

Lucrarea criticului englez a provocat o vie propagandă pentru ținerea unui congres al amatorilor și specialiștilor în balet la Londra, în vederea indroducerii în Anglia a tradiției și școalei baletului rus.

E o rușine pentru Anglia — scriu membrii comitetului de inițiativă — să nu aibă nici în capitala ei ceiace în Rusia au avut, înainte de războı, până și orașele din provincie: un balet autentic, clasic și impresionist, modern și etern în același timp. — *b.*

Ancheta „Adevĕrului Literar"

Răspuns

— Cum mi-am petrecut vacanța —

Vacanța... ce cuvânt cuminte încă
Și plin de-atâtea dulci promisiuni
De când credeam în visuri și 'n minuni
(Mai just: că tot ce sboară se mănâncă), —
Cuvânt atât de fraged pentru mine
Și astăzi, când vacanța nu mai vine...

Vacanță însemna, pe vremea ceia,
Pupitrul școlii zăvorît cu cheia,
Apoi, o casă într'un sat bătrân,
Concert de greeri risipiți prin fân,
Plăcinte aurii cu poale 'n brâu
Și pește prins cu undița la râu,
Și dinți vopsiți în violet, cu mure ;
Apoi, plimbări pe drumuri de pădure,
Romane răsfoite pe furiș
Când cerul viu te spiona 'n desiș
Cu mici și-albastre cioburi de faianță...

Pe vremea ceia, da, — aveam vacanță!

Dar când, greșind ori poate înadins,
Ursitele capricioase-au prins
De bonețica ta imaculată
Menirea inutilă și ingrată
De-a fi pe veci culegător de stele, —
Vacanță ai mereu... și niciodată,
Că muzele's absurde și rebele:
Oricum ai încerca să fugi de ele,
In **Orient-Express** ori cu tramvaiul, —
Se țin de om, precum se ține scaiul.

Și-ades, când o priveliște discretă
Te'mbie-odihnitor ca o ispită, —
Scoți resemnată tocul din poșetă
Ca să-ți însemni o rimă inedită...

* * *

Vacanța asta, — ca să-i zic „vacanță"
Fiindcă altfel nu știu cum să-i zic, —
Am fost... dar locul n'are importanță!
Erau pe-acolo stânci de mozaic,
Un lac de sticlă, cer de catifea,
Craiu-nou ca o felie de harbuz,
(Da, știu că luna a ieșit din uz,
Dar... dacă nu se poate fără ea) !
Erau apusuri cu reflexe de vitralii...

Nu, nu 'nțeleg să intru în detalii.
Ș'apoi, de-am fost în munți ori la Constanța,
Prin „codri verzi" ori „câmpuri de matasă", —
La urma urmii, oare cui ce-i pasă
Pe ce meleaguri m'a purtat vacanța?

OTILIA CAZIMIR

Cum mi-am petrecut vacanța

Vrei să știi, prietene, și-mi ceri să-ți spun cum am petrecut vara? Răstimpul, neîngrădit chiar în depărtata și iluzoria incintă a pădurii și a câmpului smălțuit de flori, — eu l-am văzut în fermecătoru-i preludiu și apoi, privindu-i numai de departe înfățișarea, l'am trăit ca într'un ecou întrerupt, când și când, de adierea unui cântec străin, pe care mintea mea nu-l mai poate înțelege și sufletul meu nu-l mai poate păstra.

Da, prietene, am văzut *„Ciungii"* [1]) ridicându-și, în cet, de pe frunte maramele străvezii. Am surprins soarele oprindu-se, mirat, pe vârfuri și neîndrăsnind parcă să pășească în văile în care omătul se mai ascundea prin văgăuni. Iarba a răsărit, timid, sub ochii mei; și, de pe cărarea grădinei, am alungat păianjenii ce urmăreau, cu gânduri rele, perechile îmbrățișate de coccineli.

Cinteza, am auzit-o trezind în ciripitu-i vesel, clopotul surd și cucul, leneș, l'am ascultat, încercându-și glasul, departe în păduri, deasupra cărora, sus, în văzduh, sbura, liniștit și mândru un cârd de cocori.

Și am fost, prietene, în codrul verde, în care bradul părea a fi primit, sub acoperământul său, o adunare de copaci, străini și firavi, în haina lor de frunze mici și străvezii.

Și mergând înainte pe poteci am privit în zare munții, ale căror vârfuri se pierdeau în norii, albi și cenușii, ce se depărtau și iar se adunau vânjolindu-se, ca niște viețăți pe câmpul cerului posomorât.

. . . .

Clopoțeii unei trăsuri și, din când în când, semnalul unui automobil îmi spuneau că, în curând, „Cetatea liniștei" — cum îi spun eu Mânăstirei Varatec — avea să fie asaltată de mulțimea celor ce caută, aici, un schimb de viață și de orizont ori încearcă mutarea rădăcinilor de obiceiuri într'un loc mai proaspăt și mai nou...

Pe drumul Mânăstirei ori prin poartă 2) se arată tot mai multe chipuri străine, în care uneori cetesc, ca într'o carte deschisă, nădejdea în odihna și'n aerul binefăcător, mulțumirea izolării sau urâtul singurătății și dorința unei alte vieți...

E timpul când, de pe cerdacul chiliei mele, văd clopotnițele înălțându-se în soare, ca niște lumânări aprinse în mijlocul unor buchete, albe, de flori. Albinele bâzâie scoborându-se, amețite, de pe meri, se odihnesc o clipă în leagănul petalelor de narcis, până ce trezite de țipătul lăstunilor, veseli și neastâmpărați, se 'nalță iar bâzâind și întrecându-se între ele, spre crengile înflorite de cais.

. . . .

In vale huruie trăsurile și pe hudițele mânăstirei se încrucișează străjerii aplecați sub povara de coșuri, de geamantane și de lăzi. Ușile și ferestrele chiliilor se deschid în lături și miros de var proaspăt și de uleiu se 'mbină cu parfumul, amar, de flori.

Pe drumul pădurei, iarba, tânără, se topește sub pașii înceți și grei și pe șosea mașinile ce sboară prin nori de praf, alungă în țipete, căruțele pe margeni de șanț și „Cetatea liniștei" se schimbă, ca prin farmec, într'un colt de oraș.

Pădurea, nemulțumită păstrează înfățișarea pe care nu i-o cunosc și păsările, uluite, se răsvrătesc, în tăcere, ascultând glasuri străine, pe când sălbătăciunile, se adună în desișuri și râd între ele de *Charleston-ul* și de *foxtrott-ul* care le alungă departe de stăpânirea lor.

In chiliia mea, retrasă, pereții albi se ascund sub desene și pe masă, umbrită de un buchet de trandafiri, se odihnește, de mult, o pagină scrisă...

In juru-mi plutește, în pale, fumul de țigară ce se strecoară, nevăzut, pe fereastra deschisă și-mi fură, ades, câte un gând.

. . . .

Intr'o înserare, când odihnindu-mă, desgropam din amintiri pe acelea ce-și păstraseră loc în suflet, se arată în ușa chiliei poetul Topârceanu.

— Ce mai faci, madame Tolstoi? (nume căpătat după o haină rusească).

— Cum vezi, exist și mă bucur că's aici și nu în altă parte.

— Am venit, la mânăstire, să respir câteva zile, să umblu prin munți, să mă gândesc și să scriu... altădată. De ai ști, madame Tolstoi, cât am de scris...

— Iată, ai odae mare, liniște și, pe masă, îți pun un kilo de cerneală, un top de hârtie și condee... câte vrei.

— Mulțumesc. Da' eu nu pot scrie cu orice peniță și nici n'am venit cu gând să te stinghiresc. Stau la Arhondărie și, când mă reîntorc de pe dealuri, mai vin să stăm de vorbă.

A doua zi, spre seară, mi-a vorbit poetul de frumoase planuri literare, de lipsa mediului prielnic și mi-a cetit, minunat traduse din germană, câteva din versurile Nadejei Știrbey.

— De acum plec, madame Tolstoi, mă duc pe Ciungi și pe Filioru și, de nu m'or sfâșia sălbătăciunile, mai viu pe aici.

In aceiași zi, spre seară, profesorul Ibrăileanu sta rezimat într'un colț de canapea, și, cum își sprijinea capul, clasic, pe fondul covorului închis, mi se părea că văd un portret de Holbein, care de odată, ca prin farmec s'ar fi însuflețit.

„Mai spune-mi, doamnă Moscu, ceva din trecut", — îmi zise acesta după ce privise, tăcut, înainte și stătuse câteva clipe nemișcat.

Glasul său, profund și simpatic, și starea sufletească ce i-o ceteam în privirea tristă și'n ținuta corpului doborît, mă impresionară ; și, fără să pot istorisi în ziua aceia, ascultai vorba plăcută și liniștitoare a Lenuței, în amintirile noastre dela pensionatul Dodun.

Intr'o chilie izolată, în mijlocul unei grădini, s'au ascuns în vara asta maiestrul și doamna Sturdza, prietenii mei.

Apropierea artiștilor, conversația lor interesantă și acel „ceva" ce ei aproape inconștient comunică înconjurului lor, — mi-a fost și acum, cași altădată, un tonic sufletesc.

In odaia cu tavanul jos și de abia luminată de-o lampă cu muc în zimți, doamna Sturdza, cu verva-i cunoscută și cu darul de comunicare ce l'a avut oricând, îmi spune amintiri dela teatru și maestrul, istorisind la rându-i, se surprinde jucând cu aceiași elegantă naturaleță și sobrietate de gest.

„Serata" de gală o încheie Moissi, cu „Nowemberwind" recitat la gramophon.

Afară, e întunerec besnă; numai, ici și colo, câte un felinar, afumat, pâlpâie și se stinge de vânt.

„Novemberwiind... Noveeemberwiiinddd...

. . . .

Ostenit de urcușuri și de scoborișuri fără proptea, poetul Topârceanu se reazămă de spătarul, moale al canapelei și, emoționat, spune maestrului Sturdza, „Rapsodia toamnei" pe când, mai departe, Berea, un talent în desen, îi schițează grăbit, profilul roman.

— Dumneata, ești cel întâiu poet pe care l'am ascultat spunându-și frumos versurile. Te felicit atât pentru splendida poezie cât și pentru chipul în care ai zis'o.

— E drept, maestre, că de mult nu m'am simțit mai dispus, răspunde modest poetul.

. . . .

La portița grădinei mele s'a oprit un grup de automobiliști. Știu că prietenii mei n'au mașini și, până să m'apropii, cred că aceștia, mergând pe jos, s'au rătăcit în mânăstire...

Dar, între cei ce așteaptă, sprijiniți de gard, recunosc după gravurile din ziare, pe autorii romanelor „Intunecare" și „La Medeleni".

Alături de un *Pradier* animat parcă de suflul întregii rasse.

. . . .

E secetă și pădurea, veștedă și liniștită, e ca un suflet ce nu mai nădăjduiește nimic dela înconjurul lui.

Departe, în chilia mea, cetesc „L'Antéchrist" și „Țăranii" sau mă uit, de repetate ori, la reproducerile operelor lui Dürer, Holbein și Rembrandt atunci când, între câteva cunoștinți, simpatice și culte, nu-mi trec timpul în vorbă și în râs.

. . . .

Ploaia rece și vântul dinspre Nord alungă vilegiaturiștii din Varatic ; trăsuri și automobile se 'nghesuie în poartă, și, din mulțimea lumei adunate, se desprind, cu greu, călătorii, făgăduind, celor ce rămân, veștile care oricând întârzie ,ori nu mai vin niciodată...

Maicile, cu adânci plecăciuni, dau musafirilor, în buchete, recolta întregilor grădini invitându-i, cu priviri galeșe, „să veniți sănătoși, la anul, și... tot la noi".

Crivățul așterne peste munți zăbranic fumuriu și pe crucile bisericilor, croncănesc ciorile prelung și trist, picăturile de ploaie se strecoară în pământ și 'neacă florile din grădină și, în tăcerea mânăstirei se aude iar sfârâitul vârtelniței, bătaia vatalelor și buciumul, răgușit, ce chiamă ciobanii la stână.

Florilor delicate de primăvară și acelor, viu colorate și mirositoare, care mi-au îmbălsămat toată vara, odaia — le iau acum locul străinele și tristele crisanteme, cu petale de pânză și cu miros de mort.

CONSTANȚA MARINO MOSCU

2) Viața mânăstirii.
2) Piața mânăstirii.

Durata căsătoriei

La pasări, spune Auguste Forel, căsătoria „se contractează" de obiceiu pe viață; la mamifere — rar pentru mai mult de un an, cu excepția maimuțelor antropomorfe și a omului.

Durata căsătoriei variază foarte mult la om. La Adamanezi, la Weddași, la unii Papuași, căsătoria nu se poate desface decât prin moartea unuia dintre soți. La Indienii din America de Nord, dimpotrivă, căsătoria nu se contractează decât pentru un timp limitat. La Wyandoți există căsătorii de probă, pentru câteva zile. In Groenlanda, căsătoriile se desfac de obiceiu după șase luni. La Creekeși, căsătoria nu leagă pe soți decât pentru un an. Astfel că se practică un fel de poligamie prin succesiune sau de monogamie cu termen, care face că tatăl să nu-și cunoască copiii.

La Botocudoși, căsătoria se face fără nici-un fel de ceremonie, și nu durează decât foarte puțin. Se poate divorța sub orice pretext, numai pentru plăcerea de-a schimba. Divorțul e tot atât de frecvent ca și căsătoria. La Djakeși și la Singalezi, bărbații și femeile, încă din tinerețe se căsătoresc de mai multe ori. Adesea un bărbat se însoară și divorțează de mai multe ori de aceiași femee, având între timp și altele. La Mantrași, sunt bărbați care s'au căsătorit de patruzeci și de cincizeci de ori. In Persia, o femee se poate mărita pentru un timp ce variază între o oră și nouăzeci de ani.

In Egipt, se admit chiar schimbări lunare, așa încât un bărbat se poate însura de zece sau de cincisprezece ori pe an. Femeile Maure din Sahara socotesc un merit deosebit de a se căsători cât mai des cu putință, și o căsnicie prelungită e privită ca vulgară. Abisinienii și Negrii se căsătoresc de încercare sau pentru un timp determinat.

Aproape la toate popoarele sălbatece și la multe din popoarele civilizate, bărbatul are un drept nelimitat de-a divorța. Hovașii compară căsătoria cu un nod foarte slab strâns. La vechii Evrei, la Romani, la Greci și la Germani, nemulțumirea soțului era un motiv destul de serios de divorț. Dimpotrivă, la unele popoare sălbatece divorțul e foarte rar și căsătoria se face pe viață.

Divorțul e rar mai ales atunci când sunt copii. La cele mai multe popoare, sterilitatea femeii și adulterul alcătuesc motivele obișnuite și legale ale divorțului.

La civilizați, căsătoria pe viață e mult mai frecventă decât la sălbateci.

La Chinezi există șapte motive de divorț : sterilitatea, nerușinarea, neglijența față de socri, bârfeala, hoția, răutatea și boala cronică. In Japonia, legile sunt aceleași. Cu toate acestea, divorțul e destul de rar în aceste două țări.

In Europa, ca și aiurea, dorința de-a schimba, e rațiunea obișnuită a divorțului.

Dreptul la copii, după divorț, variază dela popor la popor. Uneori, sunt dați tatălui, alteori — mamei. Femeile divorțate ajung adesea simple prostituate, ca de pildă la Chinezi și la Arabi.

Deoarece durata căsătoriei depinde mult de forma ei, s'ar putea crede că monogamia e mai durabilă decât poligamia. Dar nu este așa. Monogamia se datorește adesea lipsei de avere, și bărbații se despăgubesc atunci schimbând cât mai des cu putință femeile.

E aproape sigur că la omul primitiv căsătoria nu dura decât până la nașterea unui copil, sau cel mult câțiva ani. Odată cu civilizația, căsătoria s'a prelungit, motive firești mai înalte adăugându-se frumuseții trupești, poftei brutale și instinctului de procreație, determinând legături mai durabile, prin tendința unei mai mari libertăți legale și prin împrejurările morale de azi. — *b.*

NEVRALGINE „JURIST" VINDECĂ DURERILE DE CAP

RODION

Zece ani dela moartea lui

Un chip călit, întunecat, cu trăsături încordate şi totuşi neliniştitor de mobile. Frunte învălurită. Câte-o încruntare se iveşte caşi cum ar vroi să gonească obsesia unor visiuni de tortură. Ochii se adâncesc, sub clipirea pleoapelor. Ochi, cari privesc spre depărtări unde tremură miragiile imaginaţiei, idealurile mereu râvnite; ochi, cari privesc apoi înăuntru, în insondabilul mister al Eului, căutând un centru de gravitate, o licărire de stea prin haosul sufletului; ochi, ce-ţi aruncă o privire fermă, adăogând un argument definitiv frazelor, pe cari le asculţi; ochi, în cari sclipesc acele puncte de dureroasă ironie, de sarcasm brutal sau de revoltă — şi apoi, sânt învăluiţi în negura unei nostalgii scandate de gesturi vagi şi ostenite...

Chipul acesta, care ne-a nedumirit şi neliniştit într'o oră de convorbire, avută la Iaşi cu două săptămâni înainte de tragicul său sfârşit, apare încă acum atât de clar şi revelator, încât nu putem împărtăşi altora gândurile noastre despre Rodion, decât în acest mod descriptiv. Complexitatea acestei firi se vădia prin acele expresii vii, încordate între extreme şi nuanţate de toate emoţiunile pe cari le putea avea un om, care era în acelaş timp medic, poet, ziarist, director de liceu — şi evreu.

Aceste „titluri" sociale nu pot fi despărţite. Ele sânt contopite — şi numai astfel putem lămuri o prodigioasă activitate, din care acea desfăşurată în literatură şi ziaristică este, în chip firesc, mai cunoscută. Doctorul A. Steuerman-Rodion ne apare în lumina sfârşitului său, ca un tip reprezentativ al intelectualilor adevăraţi, febrili, pasionaţi, cari au trecut prin exaltările idealiste şi prin prăpastiile mizeriei crâncene, prin iadul tuturor nedreptăţilor sociale şi al nebuniilor războinice. Un spirit avid de a cunoaşte, o inimă plină de amărăciunile unei existenţe purtată între lumi cari se ignorează sau se duşmănesc. Un creer obsedat de întrebările conştiinţei, preocupat la început de cercetarea migăloasă a ştiinţei — apoi de actualităţile generale ale vieţii. Când adăogăm şi condiţiunile politico-sociale din România, înţelegem că un astfel de caracter nu putea sta deoparte, într'o lume cerebrală şi între creaţiunile unei imaginaţii bogate şi neobosite .

Câte conflicte nu se pot ivi în cugetul şi în inima unui om ca Rodion! In primul rând, conflictul dintre poet (cu universul său lăuntric cu năzuinţi spre desăvârşiri şi limanuri de fericire) şi lumea pământească, plină de rătăciri şi cruzimi. Poezia lui (*„Sărăcie", „Lirice")* vădeşte acest conflict, în care iubirea se frământă în împrejurări potrivnice, strigându-şi neîncetat speranţa sau desnădejdea, sarcasmul sau înfrângerea. Dar acest conflict e mult complicat de alte elemente: al naţionalităţii şi al credinţei. Poetul e evreu — şi iubirea capătă nuanţe mai grave, prin opunerea a două lumi cari de atâtea veacuri sânt despărţite de spinii prejudecăţilor şi ai urii (în volumul *„Spini"* sânt adunate în special aceste poezii). Iubire de femeie, iubire de omenire; lirism delicat şi intens, cu imagini şi aspecte cari au adesea emotivitatea concentrată a poeziei lui Heine; poeme în cari umanitatea vastă, generoasă răsună în accente puternice: — un fond social, care atinge unele din marile probleme ale vieţii şi care apelează la idealismul fiecăruia, ascuns sub copleşiri sau aparenţe.

Apoi, conflictul poetului cu medicul, cu omul de ştiinţă care nu vrea să ştie decât de realitatea confirmată de experienţă. Poezia, cu infinitul ei de forme şi elanuri, ştiinţa, cu munca ei metodică, prevăzătoare, care minează cu scepticismul ei rece lumea imaginaţiei. Silinţa de menţinere între credinţa poeziei şi severitatea atee a ştiinţei...

Dar conflictul dintre poet şi ziarist! Nu rareori a stăruit şi Rodion asupra acestui conflict. Gazetăria risipeşte unitatea lăuntrică, a spiritului, în mii de preocupări mărunte, sociale: — atâtea evenimente îşi cer interpretarea, atâtea nedreptăţi trebuesc strigate prin ziar, atâtea idei şi emoţiuni trebuesc fixate zorit, cerute zilnic de rubrica ce şi-a rezervat-o (mai ales în *„Opinia")*.

Necesitatea îl îmboldea cu pintenul ei nemilos. O muncă îndărătnică, risipită printre activităţi dintre cari numai una ar umplea viaţa unui om obişnuit. Dar Rodion avea un suflet care, numai robindu-se altora, poate îndura chinurile Eului multiplu, exasperat de imposibilitatea conciliării. El se exterioriza, se multiplica neîncetat. Poezia lui de solitar îndrăgostit, a devenit mai târziu o armă împotriva marilor rătăciri sociale; dreptatea şi înfrăţirea erau cerute prin versuri avântate uneori, caustice alteori — iar prin gazetărie, Rodion păstra neîncetat contactul cu mulţimea anonimă, luminând-o prin polemici, apărând-o prin şarje iscusite.

Dacă scrisul este o faptă socială, o expresie superioară, oarecum sintetică, a vieţii — Rodion şi-a confirmat năzuinţele, încercând şi realizări directe, imediate. Ca medic, a pătruns în sărăcia, boala şi ignoranţa mahalalelor, unind leacul pentru trup cu leacul pentru suflet. Era şi printre cei dintâi cari luptau, prin scris şi viu graiu, pentru „coreligionarii" cari nu cereau decât dreptul vieţii libere şi demne. A fost şi director al unui liceu evreesc, unde şi-au găsit loc atâţia copii cari nu puteau urma la şcolile statului.

* * *

Sfârşitul tragic al lui Rodion, la o vârstă când alţii sunt în plină ascensiune, ne înfioară şi acum. Nu cutezăm să pătrundem mai adânc în „motivele" sinuciderii sale: nu le putem discuta.

Când evocăm însă întreaga viaţă a lui Rodion şi activitatea lui neistovită şi rodnică, nu putem înlătura o întrebare stăruitoare. Oare este o simplă iluzie această extatică năzuinţă de înălţare? — Căci, te înalţi când cobori în mulţimea încercuită de nevoi şi nedreptăţi, în acel furtunatec şi inepuisabil ocean al vieţii suferinde. Te înalţi, când vrei să realizezi şi în alţii ceiace ai realizat în tine; când vrei să sădeşti în alţii iubirea pe care crezi că nu o poţi primi *singur* — căci ea devine atunci egoistă şi stearpă, oricât ar fi de frumoasă. Te înalţi, când risipeşti pe pământul tuturor posibilităţilor umane, forţele tale creatoare, dorinţele de mai bine, gândurile luminătoare, iluziile mângâietoare...

Oare este zadarnică această jertfire pentru semenii tăi? Ce fapt suprem a putut sdruncina un temperament atât de complex ca al lui Rodion, încordat spre miragiile artei, spre luminile ştiinţei, spre luptele vieţii moderne? Ce realitate mai puternică decât spiritul său înfrigurat şi călit în atâtea dureri, desamăgiri şi revolte — a putut înfiripa, în acest *om adevărat*, acea cumplită hotărâre de autonimicire, de negare a unei existenţe pe care noi o vedeam folositoare şi frumoasă?

Şi răspunsul ne apare brusc, formidabil: — Războiul! Nebunia colectivă, frenezia distrugerii, milioanele de morţi, ruinile unei civilizaţii...¹) Stăruinţa acestei rătăciri fatidice, zarea mereu haotică, fără fulgerul revelator al Reînoirii. Apoi, „micile mizerii" după întoarcerea la munca civilă, dar care sânt la baza vieţii individuale şi sociale; — toate deszicerile şi noile conflicte fără nădejdea isbăvirii... Siguranţa ivită în cele din urmă: că lumea e aceiaş ca înainte, că nu se poate schimba nimic, în adâncime. Şi, poate, o accentuare a acelei autosfâşieri, prin analiză şi gândire... Toate acestea vor fi determinat disperarea ultimă care frânge orice zăgaz al conştiinţei, orice legătură de umanitate, de neam, de prieteni, de familie — şi, singur, pierdut în el însuşi, şi-a dăruit injecţia în veci adormitoare.

S'a nimicit? Oare astfel de oameni se nimicesc fără să creadă totodată că ei sânt capabili să ajute la reînoirea acestei umanităţi învrăjbite? Oamenii aceştia pier demni şi liberi. Nu din laşitate! Cu toată durerea, ne închinăm înaintea lor — şi, fără a vroi să cedăm din optimismul nostru lucid, din nădejdile de revenire a marei culturi umanitare, privim totuşi înfioraţi în jurul nostru: — ruini pline de fantome! Milioanele de morţi ai Urii şi Minciunii!...

Noi punem în fruntea acestor morţi, ca eroi — ca adevăraţi eroi ai omenirii, pe acei *sacrificaţi*. Ei sânt cele mai preţioase pierderi — ei, solitari cari au putut cuprinde într'înşii cât mai multă omenie bună şi creatoare — şi cari au resimţit toată oroarea tragediei războinice.

Fie-ne îngăduit, nouă, cari am urmărit străduinţele sale şi cari am putut surprinde — fără să bănuim însă desnodământul — ceva din acea destrămare a vieţii sale spirituale, să-l punem şi pe medicul şi poetul Rodion printre aceşti eroi ai luptei pentru iubire şi libertate.

EUGEN RELGIS

1) Vezi volumul său postum de sonete: „Frontul roşu".

Din Propertius

— Către Tullus, El. I, C. I —

Nu m'atinsese, bietul, vre-o patim'a iubirei,
Când prins fui luat întâi de-ai Cynthiei ochişori.
De-atunci Amoru'nfrânse trufaşa mea privire
Şi-mi puse, 'nvingător, pe cap piciorul său,
De-ajunse să mă 'nveţe, tâlharul, să port ură
Copilelor cuminţi şi traiului cu rost.
De-un an întreg această turbare nu mă lasă,
Silindu-mă pe zei protivnici să-i tot am!
Dar un Milanion, Tulle, cruzimea Atalantei ¹),
N'o domoli 'nfruntând orce 'ncercare grea?
Aci, ca scos din fire, a lui Parthenius peşteri
El colindă, privind la monştrii fioroşi,
Aci, lovit de ghioaga centaurului Hyles
Gemea de-al rănei chin pe-arcadicele stânci, —
Dar pe-a lui Iasius fiică, la fugă ne 'ntrecută,
El tot putu 'nsfârşit să şi-o supună lui.
Căci ruga şi jertfirea mult preţ au în iubire!

Dar pentru mine-acum, Amoru-i lenevos
Şi nu stă să mă 'nveţe vre-o iscodire nouă,
Ba nici din cele vechi să-mi spună nu mai vrea...
Voi, ce-aveţi meşteşugul să daţi din cer jos luna
Şi zeii să 'mpăcaţi prin jertfele cu vrăji,
Veniţi şi dragei mele schimbaţi-i de-acum firea
Şi-i faceţi chipul pal, mai pal decât al meu.
Atunci în voi credea-voi şi'n descântări din Colchis,
Ce râuri ş'aştri pot să 'ndrepte cum voesc.
Şi voi, care venirăţi târziu, pe-al vostru prieten
Căzut, să-l ridicaţi, leac inimi-mi găsiţi!

Căci am curaj să sufăr şi fierul ca şi focul,
Să pot numai să-mi strig al furiei necaz.
Târâţi-mă pe ape, prin lumi îndepărtate,
Pe unde nu va şti femee drumul meu.
Iar voi toţi, cei pe care amorul vă ascultă,
In sigure iubiri, statornici fiţi mereu.
Cât despre mine, Venus amare nopţi îmi face
S'amorul ne'ncetat orce odihnă-mi ia.
Vă 'ndemn pe toţi de-aceia, fugiţi de-această plagă
Şi dragostei ce-aveţi rămâneţi credincioşi.
Să n'o schimbaţi! De-i vreunul din voi să nu m'asculte
Cu ce durere, vai, ce-am spus va pomeni!...

I. M. MARINESCU

1) Atalanta, fiica lui Iàsius, era vestită în alergările de care. Intre peţitorii ei, a fost şi Milanion, care a suferit toate încercările grele pentru a o lua de soţie. A fost rănit chiar de centaurul Hyles, rivalul său, dar la urmă tot a isbutit.

Toată lumea

care se interesează de radiofonie şi de ultimile descoperiri şi perfecţiuni în această materie, citeşte :

RADIO JURNAL

cea mai mare şi mai complectă publicaţie de radiofonie, care cuprinde un bogat şi variat material informativ asupra mişcării radiofoniei în general şi a celei din România în special, sfaturi şi îndrumări pentru radio-amatori, articole technice şi anecdote din istoria radiofoniei, precum şi programul complect al tuturor posturilor de emisiune europene PE O SAPTAMANA INAINTE.

Anunciuri şi reclame *se primesc la administraţia ziarului între orele 9—12 şi 3—7, telefon 307-69 şi 306-67, iar înscrieri pentru abonamente (Lei 300,— pe timp de un an sau lei 150,— pe 6 luni) se trimit pe adresa: „Radio-Jurnal", Bucureşti, str. Sărindar 7-9-11.*

— 12 pagini mari — 6 lei exemplarul.

Din sociologia şi estetica cinematografului

Publicul Cinematografelor

Ajuns curând la o asemenea înflorire cinematograful poate fi considerat ca o expresie a civilizaţiei capitaliste contimporane. Fără capitalul care face posibile marile industrii, filmul actual nu ar fi putut ajunge la îndoita lui desăvârşire tehnică şi estetică. Dar faptul că cinematograful trezeşte un interes atât de universal şi îi oferă prin urmare un câmp urias de difuziune, este o împrejurare pe care o explică tot însuşirile civilizaţiei capitaliste ale lumii moderne. Pentru a ne convinge de acest adevăr trebue să ne întrebăm din cine se compune principalul public al cinematografului. La această întrebare a încercat să răspundă o cercetătoare germană, d-na Emilie Altenloh, în lucrarea sa „Zur Soziologie des Kino". Cartea d-nei Altenloh este apărută în 1914 şi foloseşte un material adunat din statisticele oraşului Mannheim. Este evident prin urmare că valoarea rezultatelor la care cercetătoarea germană ajunge, privesc mai cu seamă epoca şi locul pe care le-a studiat; dar în această relativă mărginire a materialului se exprimă nişte tendinţe pe care le putem considera mai generale şi cu justeţe puse în lumină, chiar astăzi când după scurgerea unui deceniu şi jumătate împrejurările cinematogrfiei mondiale s'au schimbat mult.

Rezutatele cercetărilor d-nei Emilie Altenloh asupra publicului cinematografelor se pot rezema în modul următor: cel mai numeros public al cinematografelor îl oferă muncitorimea activă în întreprinderile de industrie şi comerţ. Printre aceştia, tineretul care nu poartă încă răspunderea unei familii şi se bucură de o salarizare aproape egală cu aceia a muncitorilor căsătoriţi, reprezintă la rândul lui procentul cel mai însemnat. Tineretul comercial şi industrial de ambe sexe îşi satisface în faţa miracolului ecranuiui o anumită pornire a unei imaginaţii lacomă de spectacole sentimentale şi aventuroase, curioasă de ceiace li se prezintă ca alcătuind viaţa superiorilor lor în erarhia capitalistă, după cum ne putem aştepta dela vârsta şi condiţia lor. Dar muncitorimea industrială şi comercială, indiferent de vârstă, luată în bloc, trebue considerată ca publicul cel mai credincios al cinematografelor, pentrucă frequenţa ei în sălile de spectacol contrastează în mod caracteristic cu aceea mult mai redusă pe care o dă lumea meseriaşilor. Stabilirea acestui contrast constitue unul din meritele de căpetenie ale lucrării d-nei Altenloh. Deşi ceeace am spus despre întreaga lume a muncitorilor industrali şi comerciali valorează în mod general, o categorie trebue cu toate acestea exceptată şi anume aceia pe care o formează acei muncitori cari în măsura în care aparţin unei organizaţii cultivând un interes politic sau spiritual de un alt ordin, simt slăbindu-le curiozitatea pentru cinematograf în chiar proporţia pasiunei pe care o depun în urmărirea celorlalte interese.

Dacă ne întrebăm încăodată cine este clientul cel mai obişnuit al cinematografelor, trebue să răspundem că el este omul masselor moderne, trăind după legile pe care prezentul i le prescrie, acela care nu găseşte un conţinut de viaţă în activitatea umilă şi anonimă pe care el o consacră industriei şi comerţului contimporan. Atunci când profesiunea acordă omului un conţinut de viaţă, interesul pentru cinematograf descreşte şi este tocmai cazul acelor meseriaşi, mici patroni de ateliere sau lucrători independenţi în vreuna din ramurile meseriilor, la care cercul preocupărilor pe care profesiunea le impune se acoperă cu însăşi întinderea vieţei. Dar interesul pentru cinematograf descreşte şi în lumea acelor muncitori cari cucerese un conţinut de viaţă pe un alt tărâm decât acela al profesiunii lor şi anume în vreuna din organizaţiile care îi pun în slujba unui ideal politic, etic sau ştiinţific. Când un astfel de conţinut de viaţă nu îl găseşte nicăeri, muncitorul se refugiază în cinematograf. Aci află el o compensaţie a urâtului adunat în acele lungi ore consacrate fabricei sau magazinului, cărora el le-a rămas indiferent şi strein. Gândindu-ne acum că o ţară ca Germania desfăşură pentru înscenarea de filme o energie atât de mare, încât astfel de întreprinderi trec în rândul industriilor sale de căpetenie şi că prin urmare o însemnată parte a puterii ei constructive este întrebuinţată pentru creearea unui conţinut iluzoriu de viaţă, menit să îndulcească viaţa cea reală care nu poate oferi un conţinut real, iată în adevăr o împrejurare pe care, împreună cu d-na Emilie Altenloh, o putem numi „sguduitoare".

Adresându-se acestui public, cinematograful se adresează publicului cel mai numeros. El este un spectacol popular. El este şi un spectacol colectiv, pentrucă provoacă grupări omeneşti, despre a căror structură este necesar să spunem aci un cuvânt. In această privinţă d-na Altenloh observă cu aceiaş justeţă cât de mult se deosebesc oamenii în faţa ecranului, de acei pe care îi grupează o altă petrecere populară. In adevăr în încântarea pe care un film o stârneşte în massa spectatorilor săi, plăcerea de a privi nu se adaugă cu acea provenită din conştinţă că te bucuri în comun, ochiul aţintit asupra ecranului nu se fericeşte îndoit prin privirea aruncată asupra semenului cu care în această împrejurare te-ai adunat, lipsesc astfel în sălile de cinematograf, acea însufleţire şi stimulare în plăcere care este ale atâtor sărbători ale poporului.

Spectacol popular şi în acelaş timp colectiv, cinematograful dobândeşte unele însuşiri şi se bucură de o putere pe care trebue să le precizăm. Mai întâi fabulaţia unui film are un mare grad de generalitate şi caracterele pe care le prezintă sunt totdeauna tipice. S'ar spune că în măsura în care un produs al imaginaţiei este oferit unui cerc mai larg de spectatori sau ascultători, obiectul lui este din ce în ce mai puţin caracterizat în trăsăturile lui particulare, pentru a-l apropia din ce în ce mai mult de modelul lui general. Este tocmai cazul cinematografului care îşi duce fabulaţia şi caracterele până la un nivel de generalitate şi tipism care se învecinează cu convenţia. Adeseori oamenii de gust au învinuit cinematograful de lipsa acelui spirit de fineţe şi nuanţă, fără de care lucrurile sufletului nu pot fi prezentate decât cu grosolănie. Atârnă totuşi de talentul actorilor şi de bunul tact al regisorilor care conduc realizarea unui film, ca în condiţia de generalitate care este a filmului, accentul verosimil al vieţii să nu se piardă şi delicateţa prezentării să fie salvată. Despre această posibilitate mărturisesc numeroase producţii ale repertoriului mai nou. Interesant rămâne totuşi faptul că în vreme ce literatura modernă străbătea o evoluţie care o apropia de un particularism al inspiraţiei, faţă de care legătura cu publicul cel mai larg se găsea retezată, cinematograful venea să ocupe locul acestei arte pentru popor, pe care altădată o deţinea marile eposuri naturale, seria lungilor balade eroice pe care rapsozii le cântau publicului adunat în drumul lor.

Infăţişând caractere tipice, s'a întâmplat în cinematografia modernă acest lucru cu adevărat semnificativ. Mulţi dintre actorii însărcinaţi cu interpretarea acestor roluri tipice s'au identificat cu un tip de roluri şi numele lor au început să desemneze pe chiar personagiul tipic pe care neîncetat îl reduceau pe ecran. In Europa, dar mai cu seamă în America, unii din aceşti actori au devenit adevăraţi eroi populari, ca unii ce incarnează vreuna din categoriile dramei vieţii moderne, după cum un Rolland sau Charlemange îndeplineau aceiaş funcţiune pentru ascultătorii epopeelor medievale. Printre aceşti actori străluceşte numele unui om de geniu, al lui Charlie Chaplin. Meritul şi faima lui se atribue faptului că în cinematografia contimporană, rod al civilizaţiei capitaliste, el a ştiut să întrupeze un om, victimă, satiră vie şi răscumpărare a acestei civilizaţii, Chaplin este tipul proletarului american, imigrantul sau jalnicul vagabond care încearcă cu o lipsă egală de succes toate meseriile. Costumul său, compus din nişte piese printre care perechea de ghete a devenit celebră, întreaga aparenţă, melancolia pătrunzătoare a privirii, mărturisesc o indigenţă neasemănată. Această indigenţă este desigur rezultatul unei incapacităţi radicale de a se adapta, căci — după cum observă un autor ungur, care i-a consacrat un frumos portret, d. Bela Balasz — Charlie Chaplin este omul cel mai nepractic, într'o lume care preţueşte practicismul ca pe o însuşire eminentă. Manipularea obiectelor confortului modern devine pentru Chaplin „problemă dificilă". Stângaci cu lucrurile civilizaţiei, el se dovedeşte extrem de abil cu mijloacele sale naturale. Astfel ruşinează el civilizaţia prin ingeniozitate personală. Iar această însuşire, care îi îngădue să se conserve, deşi nu-l ajută să învingă, se întruneşte în caracterul lui Chaplin, cu o frumoasă rectitudine a caracterului, o desăvârşită uitare de sine când se găseşte în faţa unei suferinţe mai mari decât a sa şi chiar cu hotărîre şi curaj când află mijlocul de a o alina. Geniul lui Chaplin a descătuşat astfel în filmul modern un curent de eticism, care-i lipsea.

Lipsa de eticism, faţă de care filmele lui Chaplin constitue o reacţie atât de bine venită, a fost şi ea atribuită acelui capitalism care găsind în exploatarea cinematogrofului un intres de primul ordin, l-a constituit în acelaş timp ca pe un spectacol popular şi colectiv. Aşa sunt înfăţişate de pildă lucrurile de către d. M. H. Baege în capitolul consacrat cinematografului din publicaţia profesorului Leopold von Wiese, „Soziologie des Volksbildungswesens", 1921. După d. M. H. Baege actul de patentă care a asigurat firmei „Pathé Frères" din Paris monopolul cinematografului timp de două decenii, a fost o împrejurare plină de consecinţe şi nu dintre cele mai fericite. Trimiţând filmele sale teatrelor de varietăţi şi celor ambulante din bâlciuri şi expoziţii, Casa Pathé a abandonat cinematograful încă dela începuturile sale, lipsei de gust a masselor. Când mai târziu cinematografele îşi construiră localuri proprii şi uneori foarte luxoase, iar numărul caselor de editură se înmulţiră, publicul cinematografelor era constituit şi producţia continuă să urmeze o pantă fatală. Ea trebui şi mai departe să răspundă gustului acelui public pe care l-am descris mai sus şi care ostenit de o muncă mecanizată, incapabilă să satisfacă nevoile de totalitate ale fiinţei omeneşti, venea să se compenseze într'un spectacol care pe deoparte să nu ceară nici un efort al spiritului, iar pe de alta să biciuiască în deajuns nervii. Aceste două condiţii s'au găsit bine realizate în filmul imoral, în aşa numitul „Schundfilm". Pedagogii sociali şi educătorii s'au văzut astfel în faţa ameninţării unei primejdii, mai ales că publicul cinematografelor creştea în chiar măsura marilor interese capitaliste care îşi găsiseră aci un plasament, iar în mijlocul acestui public tineretul era reprezentat în mod covârşitor. S'au ridicat atunci glasuri care să ceară chiar interzicerea spectacolelor de cinematograf, deşi, după cum observă d. M. H. Baege, nu invenţia minunată în sine a cinematografului purta vina situaţiei, ci numai întrebuinţarea care i s'a dat. O altă soluţie extremistă o formulă profesorul Conrad Lange, în cartea sa „Das Kino in Gegenwart und Zukunft", 1921, care ceru o socializare a industriei de filme şi o comunalizare a teatrelor de cinematograf. Este foarte puţin probabil însă ca vreun guvern să îndrăznească această reformă, mai ales în ţări cari, ca Statele-Unite şi Germania, industriile de cinematograf ocupând un loc atât de important, socializarea lor ar echivala cu o suprimare până la un grad foarte înaintat a regimului capitalului privat. Urmând o cale mai cumpătată, guvernele mai tuturor ţărilor s'au mulţumit numai cu creiarea unor comisii de cenzură, însărcinate cu examinarea filmelor sub raportul moralităţii lor şi chiar a unei oportunităţi politice mai largi. La aceasta s'au adăugat şi unele măsuri poliţieneşti pentru regulamentarea frequenţei tineretului în cinematograf. Iniţiativa privată a venit să sprijine sarcina guvernelor şi chiar numai în Germania se numără o serie numeroasă de asociaţii, printre care trebue să citām pe: „Deutsche Ansschuss fur Lichtspielreform", „Bilderbühnenbund deutscher Städte", „Lichtbilderei G. M. H.", „Geselschaft für Verbreitung von Volksbildung", etc., care îşi propun propaganda în sensul inobilării şi sporirii valorii instructive a filmului şi pentru crearea unor cinematografe model (Musterkino).

Chestiunea moralităţii filmelor veni în sfârşit şi în faţa Societăţii Naţiunilor, sesizată de d. Julien Luchaire. Următor hotărârii luate cu acest prilej, se convoacă la Paris un mare congres internaţional al cinematografului, ale cărui lucrări ţinură dela 27 Septembrie—3 Octombrie 1926. In conformitate cu spiritul congresului, problema moralităţii filmului se extinse până la acea mai generală a moralităţii lui internaţionale şi, pentru că se relevă întrebuinţarea pe care nu de multă vreme statele beligerante o dăduseră cinematografului, congresul votă printre altele rezoluţia ca pe viitor „să se evite cu îngrijire alegerea de scenarii capabile de a trezi sau de a hrăni ura popoarelor între ele sau de a perpetua ideea de războiu', rezoluţie pe care o votară delegaţii ai 31 de ţări şi a treisprezece organizaţii internaţionale, printre care Bureau international du travail, Crucea Roşie, Confederaţia internaţională a muncitorilor intelectuali, Protecţia copilului, etc.

TUDOR VIANU

Pentru tot ce priveşte „Adevărul Literar": manuscrise, reviste, cărţi, informaţii, etc. a se adresa la redacţie numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între orele 5—6.

In jurul centenarului lui Tolstoi

Pe cine a iubit Tolstoi mai mult?

Lev Livovici Tolstoi a publicat cu ocazia centenarului părintelui său un articol intitulat: *Pe cine a iubit mai mult tatăl meu?*".

Tema e foarte interesantă, iar Lev Livovici ar putea fi supremă autoritate în chestia pusă astfel. Dar e în afară de orice îndoială că fiul marelui Tolstoi, nu poate avea nepărtinirea cerută pentru un răspuns definitiv şi complect la această întrebare.

Lev Livovici crede că Tolstoi a iubit mai mult pe soţia sa Sofia Andreevna; dar nu aduce pentru această afirmaţie decât o singură dovadă cam slabă: scrisoarea lui Tolstoi scrisă poetului Fet cu două săptămâni după căsătorie... Ar fi putut să se refere la numeroasele scrisori adresate de Tolstoi soţiei sale, — şi totuşi n'ar putea să le numească „dovezi indiscutabile". Viaţa conjugală a lui Tolstoi a durat, doar, 50 de ani, în care dragostea lui pentru Sofia Andreevna a încercat cele mai variate schimbări.

Tolstoi şi-a iubit soţia, dar şi-a iubit şi sora, şi fraţii, şi copiii, şi pe mătuşa lui Ergoescaia, şi pe Certcov, pe Duşan Macoveţchi, pe Diacov, şi pe atâţia alţii! Tolstoi, ca om, era dotat de natură cu o inimă duioasă, iubitoare, gingaşă şi însetată de iubire. Dar pe cine a iubit el mai mult? Pentru cine a încercat duioşia cea mai mare?

Trebue să dăm o atenţie deosebită rândurilor scrise de Tolstoi în carnetu-i intim, în ziua de 10 Martie 1906:

„Toată ziua a durat starea mea de tristeţă şi de dor. Spre seară, această stare s'a transformat în duioşie, în dorinţa desmierdărilor iubirii. Imi venea, ca unui copil, să mă lipesc de o fiinţă iubitoare, căreia să-i fie milă de mine, să plâng înduioşat şi să fiu mângâiat.

„Dar care ar fi acea fiinţă de care m'aşi putea lipi aşa? Trec în minte-mi pe toţi cei iubiţi de mine şi nu-i nimeni... De cine deci să mă lipesc? Să mă fac mic şi să mă strâng lângă mama mea — aşa cum mi-o închipui? Da, da, la măicuţa, căreia nu i-am spus niciodată: „mamă" fiindcă pe atunci nu eram în stare să vorbesc. Da, da, ea e imaginea dragostei supreme şi curate, nu a celei reci şi divine, ci a celei pământeşti, calde, de mamă.

„Tu măicuţă, să mă desmierdezi cu mâna ta!... Toate acestea sunt o nebunie, dar şi un adevăr curat!"

Nevoia dragostei era neţărmurită la Tolstoi. Ii era sete de o iubire pură, dar caldă, pământească, maternă, care să fie un răspuns la iubirea lui:

„Tu, măicuţă, să mă desmierdezi cu mâna ta!"...

In August 1910, Corolenco s'a plimbat cu Tolstoi pe câmpiile şi prin păduricile din Iasnaia Poliana; şi apoi a povestit lui A. Hiriacov:

— M'a mişcat mult adineauri Lev Nicolaievici. Mă tem că n'am avut destul tact când i-am spus că nu e consecvent, spunând într'una că trebue să iubim la fel pe toţi oamenii, şi în acelaşi timp dovedeşte el însuşi părtinirea, fiindcă îşi iubeşte soţia cu o dragoste excepţională.

Lev Nicolaievici căzu pe gânduri şi peste puţin îmi răspune:

— Nu-i tocmai aşa. Dacă într'adevăr iubesc pe cineva mai mult, apoi aceia-i Saşa (fiica lui Tolstoi, Alexandra Livovna)... *dar şi ea mă iubeşte mult de tot*, —adăugă Tolstoi şi începu să plângă.

Confruntând această mărturisire autentică a lui Tolstoi, cu fragmentul reprodus mai sus din carnetul său, putem afirma categoric că sufletul lui Tolstoi cerea să fie iubit cu duioşie, şi tocmai acelei duioşii îi răspundea cu o dragoste atât de mare.

După iubirea-i mistică şi nesatisfăcută pentru mamă, Tolstoi simţea cea mai mare iubire pentru fiica lui cea mică, Alexandra, care — la rândul ei, —îşi iubea tatăl cu toată puterea dragostei de care era capabilă.

Aforismele lui Tolstoi

Sunt publicate în Revue des Vivants *de către d. Tikhon Polner, la un loc cu alte inedite dela Iasnaia Poliana. Cele mai multe sunt cugetări asupra femeii, asupra prieteniei, asupra lui însuşi. Iată câteva fragmente mai caracteristice:*

S'a spus: „Cherchez la femme". Acum nu mai e nimic de căutat: e destul de clar că toate nenorocirile, sau măcar cele mai multe din ele, provin din uşurinţa femeii. Sunt plante ale căror flori sunt cu totul vătămătoare, pe când fructele sunt inofensive şi utile. Tot aşa femeile: ele sunt inofensive numai atunci când sunt absorbite de maternitate. Mi-am închipuit adeseori o lume în care toate femeile să fie preocupate numai de maternitate; cele tinere să caute s'o cunoască, cele mai în vârstă să aducă sfatul şi ajutorul lor. De câte suferinţi şi dureri n'ar fi cruţată o astfel de lume?

Eroarea feministelor constă în a voi să facă tot ceiace face bărbatul. Femeile sunt fiinţe cari diferă de bărbaţi prin tot felul de facultăţi care le sunt particulare şi, iată pentruce, dacă ele voesc să se perfecţioneze, să se ridice din ce în ce mai sus, ele trebue să se desvolte în propria lor direcţiune. Care este această direcţiune? N'o cunosc, şi, din nefericire, nici ele n'o ştiu; dar, ceiace este adevărat, e că această direcţie nu este aceia a bărbatului.

Mă gândeam la nemurirea medicinei. Dar aci totul este imoral. Imorală frica de boală şi de moarte, din cauza căreia chemăm doctorul. Imorală goana după ajutorul doctorului, ceeace numai cei bogaţi şi-o pot permite. Este imoral de a profita de tot felul de plăceri; dar a profita de posibilitatea exclusivă de a conserva viaţa, este culmea imoralităţii. Este imoral de a pretinde ca doctorul să ascundă bolnavului gravitatea stării sale şi iminenţa morţii. Imorale sfaturile şi ordonanţele medicului când prescrie bolnavului să fie atent la îndeplinirea funcţiunilor şi, în general, de-a trăi cât mai puţin o viaţă spirituală: nu cugeta evită emoţiile, nu lucra!

Ce ciudat lucru! Ştiu destul de bine cât de rău şi stupid sunt şi, totuşi, mă cred un om de geniu. Ce sunt atunci ceilalţi oameni?

Teribili sunt oamenii care vor să aibă totdeauna dreptate! Sunt gata să condamne pe cei nevinovaţi, pe sfinţi, pe Dumnezeu chiar, numai ca ei să aibă dreptate.

După cum este o vârstă critică în viaţa sexuală, când multe lucruri se decid la această vârstă, mi se pare deasemenea că există o vârstă critică a vieţii spirituale, în jurul a cincizeci de ani, când omul începe să judece viaţa serios, şi să-i caute sensurile. In mod obişnuit, deciziunile luate la această vârstă sunt irevocabile. Nenorocire, dacă ele sunt greşite!

Trei Metropole

Berlin. — Roma. — Paris

de LIVIU REBREANU

Relaţii româno-germane

Inainte de-a ne simţi cu desăvârşire stăpâni pe timpul nostru, socotim că trebue să facem o vizită la legaţia română. E o datorie de bunăcuviinţă să prezintăm omagiile noastre modeste marilor şi harnicilor muncitori care aici, departe de ţară, se străduesc din răsputeri să normalizeze legăturile dintre România mărită şi Germania nouă.

— Hello, taxi, *Rumaenische Gesandschaft, Rauchstrasse 26!*

Lângă Tiergarten. Cartier distins, somnolent. O casă simplă, veche, cu un singur etaj, cu grădiniţă în colţ spre Hitzig-Strasse... Exteriorul n'ar zice mare lucru, dar exteriorul înşeală prea deseori.

Sunăm la gang. Peste zece minute apare portarul. Ne îndreaptă pe o scară, la etaj, adăogând „dacă veţi găsi pe cineva"... Parterul e închiriat la un particular care, profitând de nebulozităţile numeroaselor legi şi decrete, refuză să evacueze apartamentul atât de necesar pentru serviciile legaţiei.

Sunăm la etaj. Aşteptăm şi aici zece minute până ce deschide un aprod blond, cărunt, blajin.

— Legaţia română?

— *Jawohl, Rumaenische Gesandschaft!*

Incercăm să intrăm. Cerberul ne aţine calea. Legaţia lucrează numai dimineaţa, între orele 11-13. Dacă avem ceva pentru consulatul român e altă socoteală, dar tot între 11-13. Continuăm convorbirea în capul scării cu acest reprezentant al României şi-i expunem că dorim să facem o vizită d-lui ministru. Ne întrerupe solemn:

— Excelenţa Sa nu primeşte pe nimeni!

— Totuş...

— Nu, nu, e de prisos orice insistenţă. Ordinele sunt categorice. Afacerile le expediază domnul consilier de legaţie. Dar actualmente domnul consilier lipseşte. E în concediu, la Bucureşti...

— Atunci să vedem pe domnul secretar de legaţie?

— Postul e vacant.

— Sau pe domnul ataşat de presă?

— Vacant! repetă aprodul implacabil. Pentru vize de paşapoarte vă stau eu la dispoziţie, dar fireşte numai în orele de serviciu, 11—13!

— D-ta?

— Eu sunt cel mai vechiu aici, mai vechiu chiar decât Excelenţa Sa. Eu am păzit legaţia şi în timpul războiului. Cu Excelenţa Sa Beldiman...

— Aşa?... Atunci d-ta eşti sufletul legaţiei?

Surâse cu o modestie neprefăcută. Recunoaşterea noastră totuş îl atinse şi, drept recompensă, ne pofti în vestibul, oferindu-ne chiar câte-un scaun, el însuşi aşezându-se la un biurou pe care se vedea un registru deschis şi un sigiliu.

— Astea-s pentru vize! ne explică el văzând că ne uităm. Dacă aveţi nevoe, deşi nu sunt ore de serviciu, în mod excepţional...

Ii mulţumim călduros, dar am venit numai pentru o vizită de politeţe.

— Ei da, înţeleg! aprobă binevoitor aprodul. Au mai fost şi alţi domni români, din când în când, să vorbească cu Excelenţa Sa, dar Excelenţa Sa n'a primit pe nimeni. E bătrân şi obosit şi nu are timp...

— Ce lucrează Excelenţa? îndrăznim a întreba noi cu toată deferenţa.

— Se odihneşte. Diplomat vechiu, cu multe succese, cu mare rutină. Foarte stimat şi iubit de oamenii competenţi de-aici. Mereu primeşte felicitări din Bucureşti. Când se va retrage, cu siguranţă va fi foarte regretat de toată lumea bună şi decorat de însuşi Excelenţa Sa von Hindenburg...

Rostind numele mareşalului-prezident se ridică în picioare.

— Ei, dacă-i aşa, atunci şi relaţiile româno-germane trebue să fie excelente?

— Destul de excelente — încuviinţă sufletul legaţiei. Mai sunt oarecare mici încurcături, dar încetul cu încetul toate le vom aranja. Trebue să aveţi răbdare. Diplomaţia e o meserie delicată şi nu merge cu graba.

— In orice caz suntem liniştiţi, căci relaţiile româno-germane se află în mâini bune...

— Cele mai bune posibile! complectă aprodul cu convingere.

Eram lămuriţi. Puteam pleca. Eşind făgăduirăm să revenim mâine în orele de serviciu să încercăm a vedea cel puţin pe al doilea consilier, dacă la Excelenţa Sa nu se poate pătrunde cu nici un chip.

— Inutil, *meine Herrschaften!* ne sfătui părinteşte dânsul. Dacă aţi vorbit cu mine, să fiţi siguri că mai mult nu veţi afla dela nimeni. Şi apoi nu se ştie dacă chiar al doilea domn consilier de legaţie are să vă poată primi căci deobiceiu şi dumnealui e foarte ocupat şi n'are timp....

I-am ascultat sfatul şi n'am mai revenit.

Picanteria germană

„Zieh dich aus!" o serată fără morală, hiper-revistă în două acte, treizeci tablouri, şaizeci nuduri clasice, trei sute costume...

Afişe colosale te strigă din toate colţurile de stradă. Toate celebrităţile revuistice germane au colaborat frăţeşte ca să producă *etwas noch nie dagewesen*, ceva à la Moulin Rouge. Cupletiştii cei mai buni, actorii cei mai buni, regisorul cel mai bun, decoratorii cei mai buni, croitorii cei mai buni, maşiniştii cei mai buni... Totul e optisim. Şi mai ales picant!

In vestibulul teatrului e un fel de *promenoir*, fiindcă aşa e şi la Moulin Rouge. Strâmtoare şi înghesuială. Un jazz cântă vehement pe un podiu, între nişte tejghele. Negrul cu toba mare şi accesoriile face toate acrobaţiile muzicale ca la New-York. Bufetierele, numeroase, tinere, mai mult sau mai puţin graţioase, îşi aranjează mărfurile în dosul tejghelelor, pentru antract.

Sala mică, cu locuri multe, se umple repede. Publicul burghez — oameni simpli, îmbrăcaţi sărăcăcios, figuri necăjite.... In tot teatrul se văd trei smokinguri şi într'o loje de avantscenă, o doamnă foarte îmblănită.

Hiper-revista „Desbracă-te!" e o adunătură de obscenităţi, de dansuri lascive, de cuplete murdare, însfârşit de „picanterii". Tănase al nostru e virgin în comparaţie cu cele ce se debitează aici. Şi lumea se bucură, savurează, cască ochii şi gura, aplaudă mereu, râde sgomotos... Mai cu seamă nudurile provoacă senzaţie. Douăzeci de fete, toate frumoase, la fel de înalte, la fel proporţionate, parc'ar fi surori: Berliner Girls. Costumul Evei cu centură de castitate. Dansează câteva minute, apoi se grupează savant spre a putea fi admirate îndelung, în vreme ce nişte vagi cântăreţi recită pornografii versificate. Şi toată seara cele douăzeci de nuduri apar şi dispar, se îmbracă şi se desbracă, fireşte păstrând permanent sânii goi, picioarele goale... Printre nuduri mai intervin diverse scenete, deopotrivă de picante: cum iubeşte o minoră, cum iubeşte o babă, o casă de rendez-vous, amor american, amor proletar...

Amor, amor, amor!

In antract publicul coboară în vestibul, se aprovizionează cu crenvirşti, se plimbă în jurul bufetului, mâncând şi discutând cele văzute şi cele ce vor mai veni, iar orchestra cântă şi negrul se strâmbă artistic lângă toba mare. Arta de pe scenă e în continuare aici.

Specialiştii proorocesc că *„Zieh dich aus!"* va merge cel puţin de trei sute de ori, fiind cea mai strălucită realizare picantă germană care trebue văzută de toţi amatorii. Picanteria place lumii. Numai picanteria!

Eşii dela spectacol ameţit de atâta carne goală exhibată ostentativ lăcomiei publice. Dacă şi asta e picanterie...

Coborîm pe Friedrich-Strasse spre Unter den Linden. Circulaţia s'a rărit. Automobile spintecă strada. Semnalele luminoase se aprind şi se sting la intervale cronometrice. Pe trotuare ici-colo câte-un întârziat... O doamnă foarte bine îmbrăcată, foarte modestă şi parcă puţin speriată vine drept la noi:

— Domnilor, vă rog mult, Georgen-Strasse e pe-aici aproape?

Ne scuzăm că suntem străini, dar strada pe care o caută o cunoaştem întâmplător şi e aproape: drept înainte a treia, nu, a cincea... Deabia ne priveşte. Are o pudicitate care te impresionează, mai ales după expoziţia de nuduri dela teatru. E blondă, fireşte. Şi tânără. O frumuseţe delicată. Insfârşit ridică ochii cu un surâs de recunoştinţă:

— *Dank... besten Dank...*

Liviu Rebreanu

Salutăm. In ochii albaştri luceşte totuş o chemare. Parcă ne-ar implora să o însoţim, parcă i-ar fi teamă să se aventureze singură în Georgen-Strasse. Se depărtează mai puţin grăbită. După câţiva paşi întoarce capul. Zâmbeşte. Recunoştinţă?... Nu, nu, e tot picanteria!

Peste câteva minute o fetiţă sglobie, cu geantă de studentă, vrea să afle dela noi ora exactă. Pe urmă alta ne cere s'o îndrumăm la un restaurant vienez care trebue să fie undeva pe-aici. Picanteria germană ne ispiteşte mereu.

Ca să scăpăm de insistenţele ei, intrăm într'o cafenea. Muzică. Lume multă. Descoperim o măsuţă liberă. Impreună cu chelnerul se apropie şi o damă foarte vopsită, cu pălărie în cap, cu ţigară în colţul gurii. Se aşează între noi, ciripind cochet:

— *Erlaubt?*

Cu acelaş ciripit comandă şi ea în contul nostru o serie de consumaţii. Doreşte să ne ţie de urât cu orice preţ, să ne distreze şi să converseze. In deosebi pe tovarăşul meu îl asaltează şi, simţindu-l că nu vorbeşte nemţeşte, îi şopteşte într'una, trăgând cu ochiul:

— *Nur franzoesisch?*

Picanteria germană, sub formele cele mai variate, se oferă peste tot cu o tenacitate sistematică. In vitrine şi la chioşcuri revistele pornografice etalează toate goliciunile, organul de publicitate al homosexualilor te pofteşte la restaurantul prietenilor de idei, cutare magazin oferă adresa clubului lesbianelor sau pe a asociaţiei hermafroditelor... Pretutindeni carne, carne, carne! Parcă republica germană, decretând libertatea nelimitată, ar fi rupt zăgazurile tuturor desfrânărilor. Aceleaşi porniri spre luxurie odinioară erau înăbuşite de ameninţarea rigorilor legii şi viciile erau silite să se ascundă cel puţin, să se practice în taină, ferind de contaminare pe cei sănătoşi. Azi, sub scutul libertăţii, toate murdăriile şi aberaţiile sexuale se lăfăiesc în văzul tuturor, fără ruşine, fără frică. Desmăţarea cea mai deşănţată bântue capitala germană ca o molimă fără leac, căci dacă vre-un procuror conştiincios încearcă să lovească în manifestaţiile publice de desfrâu, sute de glasuri interesate sau inconştiente, protestează vehement invocând arta şi libertatea. Ca şi când arta şi libertatea numai în noroiu ar putea prospera!

Degeaba, neamţul e *gruendlich* în toate şi, când se apucă de picanterie, apoi o desvoltă metodic până la ultimele consecinţe.

Rundfahrt

Nu poţi scăpa de un *Rundfahrt* în Berlin. Trebue să te supui. Dealtfel nu-ţi pare rău. O plimbare circulară îşi are farmecul ei cinematografic.

— *Berolina Rundfahrt!*

Maşina uriaşă se umple cu americani, francezi, englezi, unguri, cehi... Ciceronele e un italian slăbuţ, vorbăreţ, glumeţ, cum şade bine celui pus să distreze nişte străini de toate neamurile şi caracterele.

— *Meine Damen und Herren! Mesdames et Messieurs! Ladies and Gentlemen!*

Plecarea Unter den Linden colţ cu Friedrich-Strasse. Ciceronele, la mijloc, în picioare, ca un pedagog tânăr într'o clasă de adulţi, intră imediat în funcţiune:

— Cea mai frumoasă arteră din Berlin, celebra Unter den Linden, vedeţi! Largă, elegantă... admirabil! Priviţi, colea Ministerul Cultelor, peste drum Ambasada Rusească... sovietele — şi Hotel Adlon, foarte luxos şi scump... Iată Pariser-Platz, ici Ambasada Franceză, colo Brandenburger Tor, cu cinci pasagii, prin mijloc trece numai familia imperială... Observaţi cadriga de sus! Francezii au dus-o la ei în 1807, dar a fost luată înapoi în 1814... Aici a fost manifestaţia cea mare, zeci de mii de oameni, când a izbucnit războiul mondial. Kaizerul aclamat! *Und jetzt rasch!* Cuvinte istorice... Şi revoluţia germană din Noembrie 1918, foarte important!... Acuma cotim în Wilhelm-Strasse. Iată Ambasada Engleză, *British Embasy, Ambassade Anglaise!*... Aici, vedeţi, Ministerul de Interne, dincolo, puţin mai departe, Ministerul de Externe, iar la mijloc reşedinţa preşedintelui Reichului, Excelenţa Sa Feldmareşalul Hindenburg... observaţi sentinelele!... Actualmente se află în Berlin. Foarte iubit de popor... *The President* von Hindenburg... *Hindenbourg, oui, Madame*... Urmează Ministerul Lucrărilor Publice, acest palat... iar vis-à-vis Ministerul, de Finanţe... Asta este Leipziger-Strasse, comerţ colosal, vom reveni... In colţ, stânga, Ministerul Poştelor şi Muzeul Poştelor, iar în dreapta Ministerul Ocrotirilor Sociale, rol important... Acuma o luăm la dreapta, Prinz Albrecht-Strasse, şi vedem în stânga Muzeul Etnografic, foarte interesant, tot felul de costume şi manechine... Trecem în Koeniggraetez-Strasse! Iată Potsdamer Bahnhof, cea mai mare gară, şi Potsdamer Platz... vedeţi ce circulaţie imensă... Aici, în dreapta, e Ministerul Apărării Naţionale, Landwehr-Ministerium... Ne întoarcem iarăş, intrăm în Leipziger-Strasse! Observaţi că Leipziger-Platz e în legătură cu Potsdamer-Platz... Sosim, numai decât în stânga, chiar în colţ, la Magazinele Wertheim, cele mai mari din Berlin, se află de toate, tot ce trebueşte omului cu bani... Examinaţi arhitectura! Stil special pentru casă de comerţ — foarte importantă!... Inaintăm pe Leipziger-Strasse, tot magazine mari, foarte însemnată arteră comercială... Incrucişăm Friedrich-Strasse, deasemenea importantă pentru comerţ, şi cea mai dreptă şi mai lungă stradă din Berlin... Acum ne întoarcem la stânga — Markgrafen-Strasse, ca să ajungem la Gendarmenmarkt, piaţă splendidă. Aici, centrul, se numeşte Schiller-Platz din cauza monumentului genialului poet... foarte frumos... Iată Schauspielhaus, teatru de stat, scară clasică... In dreapta Catedrala Franceză, în stânga Neue Kirche sau Catedrala Germană, vechi amândouă şi foarte importante... Suntem iar pe Unter den Linden, dar cotim la dreapta spre castelele imperiale... In stânga, vedeţi, Biblioteca cea mare, peste un milion de cărţi, Universitatea... Monumentul lui Frederic cel Mare, superb!... Piaţa Kaiser Franz Iosef... La dreapta Opera... se reclădeşte mereu şi niciodată nu se isprăveşte, observaţi schelele!... Stânga: Zeughaus cu Ruhmeshalle, The Zeughaus with the Ruhmeshalle, Zeughaus avec la Ruhmeshalle... *Admirable!*... Schloss-Brunnen, *Fontaine du Palais*, cadoul oraşului Berlin pentru Kaiser, *le cadeau de la Municipalité au Kaiser!*... Koeniglicher Scholss, *le Palais Royal, the Royal Palace*... reşedinţa kaiserului, etajul întâi, colo, dreapta, spre Schlossfreiheit!... Jos terasa de unde se îmbarca pe yachtul său Kaiserul coborând din palat... In vremea revoluţiei, la 9 Noembrie, aici au fost lupte îngrozitoare. Marinarii au tras cu mitralierele... priviţi urmele gloanţelor în ziduri! Oribil!... Revoluţia, ah, spăimântător, cu sânge mult!... Vis-à-vis e Lustgarten... Acolo cânta mai înainte muzica militară după parada dela amiazi, în fiecare zi; acuma nu mai cântă decât foarte rar... Iată şi Catedrala Kaiser Wilhelm!... Şi de-aici trecem să vizităm vechiul Berlin!... Spandauer Strasse, important!... Vedeţi, aici, Molken-Markt!... Apa asta e tot Spreea, iar în vechime aici erau multe mori... acuma nu mai sunt... Mai departe, Kroegel, cea mai veche stradă din Berlin, rămasă aşa cum a fost de sute de ani! Observaţi cât e de strâmtă? Ca un pasagiu. Dar pe-atunci nu erau automobile!... Stalauer-Strasse, tot veche, dar ceva mai nouă... Stadthaus, a fost reşedinţa primăriei, acuma nu e şi are restaurant cu vinuri vechi... Kloster-Strasse! Stop!... Parochial-Kirche! Carillon olandez, treizeci şi şapte clopote, cântă la fiecare oră şi jumătate de oră, Dumineca şi sărbătorile mai lung... Aşteptăm câteva minute să ascultaţi carillonul!... Aici, în biserică, se află multe cadavre care nu putrezesc deloc din cauză că sunt sfinte... Auziţi cântecul? Dumineca e şi mai frumos!... Continuăm, doamnelor şi domnilor!... Inainte, pe Kloster-Strasse... Iată noul Rathaus, primăria! A costat foarte scump şi e foarte important. Turnul are 95 metri înălţime şi vedere superbă... Trecem pe Neue Friedrich-Strasse ca să ajungem la Bursă. Mai încolo e Muzeul Friedrich-Wilhelm, în dreapta National Gallerie... Incă odată revenim pe Unter den Linden, să trecem pe subt Brandenburger Tor şi să intrăm în Tiergarten... Parc colosal şi încântător!... Charlottenburger Chausee!... Sieges-Allee cu cele treizeci şi două de monumente ale familiei Hohenzollern; în dreapta, fund, vedeţi Coloana Victoriei... Grosser Stern, aici, de unde se ramifică diferite drumuri. E chiar în mijlocul parcului... Berliner-Strasse!... Priviţi în stânga Politehnica, foarte mulţi studenţi de toate neamurile, până şi japonezi, chinezi... Mereu Berliner-Strasse, e lungă... Aşa! Aici, la capătul ei, vedem. Castelul Charlottenburg cu parc foarte frumos, dar n'avem timp să-l vizităm... Ne întoarcem pe Sophie Charlotten-Strasse şi ajungem în Neue Kant-Strasse şi apoi în Kant Strasse, după vestitul filozof german. Toate străzile pe care le taie aceasta poartă tot nume de oameni mari, poeţi, filozofi, muzicanţi... Pe Uhland-Strasse cotim la dreapta ca să coborâm în Kurfuerstendamm, cea mai elegantă stradă din Berlin, apoi pe Kurfuersten-Strasse, apoi pe Potsdamer-Strasse până în Potsdamer-Platz şi apoi pe Friedrich-Ebert-Strasse, cel dintâi preşedinte al Reichului, fost şelar, a murit nu de mult, şi iarăş pe sub Brandenburger Tor în Unter den Linden... Iată-ne sosiţi de unde am pornit!... *Thank you, Ladies and Gentlemen! Grand merci, mesdames et Messieurs!... Grazie, signore!*

Ultimele cuvinte se adresează unui domn foarte brun care, strecurându-i cuvenitul bacşiş, i-a spus ceva pe italieneşte. Sunt sigur că de i-am fi vorbit noi româneşte, ne-ar fi răspuns în limba lui Eminescu.

Cronica teatrală

Teatrul Mic a reprezentat deunăzi „Nunta cu repetiţii" (nu cu „repetiţie"?), piesă în trei acte de Anne Nichols.

O comedie uşoară, care a distrat publicul.

Piesa a dat prilej d-rei Leny Caler să joace cu sveltețä şi d-lui G. Timică să realizeze o remarcabilă creaţie.

Această creaţie a suferit însă de tonul ansamblului — o trivială schimonosire a limbii în gura unor personagii evreeşti.

G. Timică

Pe lângă unele glume de suburbie, nu înţelegem cum direcţia Teatrului Mic, cum trupa acestui teatru — au murdărit piesa şi prin această schimonosire.

Este o piesă nostimă, care poate întreţinea buna dispoziţie a publicului numai prin cuvintele-i de spirit. Nu era nevoe de trivializare. Există vre-o indicaţie a autorului — ca personajiile să vorbească stricat?

In acest caz, traducătorul putea găsi unele expresii, inversiuni sau numai greşeli de articol (greşeli după care se cunoaşte în deobşte un om care vorbeşte o limbă străină) pentru redarea intenţiei autorului.

Nu credem însă că autorul a urmărit un succes de speţă inferioară. Isprava trebue să fie a trupei.

A fost o eroare.

De-aceia piesa pe unele locuri a pierdut jumătate din veselie; iar în alte locuri — chiar a scandalizat.

Păcat! X.

CRONICA TEHNICĂ

Televiziunea devine o realitate

Acţionarii **Societăţii Anonime Internaţionale de Televiziune** au sosit la 28 Septembrie 1928 în Londra, la prima lor adunare generală. E o dată istorică. Societatea aceasta va exploata invenţiunea lui Bird. In afară de această înjghebare financiară şi technică, în Anglia şi în America s'au şi format mai multe societăţi locale, în acelaş scop. Din Olanda, Spania, Argentina, Australia, Noua Zelandă, Africa de Sud, etc., sosesc mereu delegaţi care oferă lui Bird capitalurile necesare pentru realizarea practică a „vederii la distanţă".

„Televizorul" în faţa presei

Reprezentanţii ziarelor londoneze au fost invitaţi de inventatorul Bird la cea dintâiu experimentare demonstrativă a „televizorului". Invitaţii au luat loc pe scaune în faţa unui radio-aparat obişnuit având şi un ecran pe păretele dinainte. Persoanele ale căror imagini şi mişcări trebuiau să fie transmise aci, se aflau la distanţă de o milă engleză dela casa lui Bird, amândouă casele fiind legate „radio-telefonic".

Bird puse în mişcare noul său aparat. Pe ecran apăru întâi nelămurit şi apoi perfect clar, chipul unui domn şezând într'un fotoliu. El deschise gura şi pronunţă distinct: — Bună ziua!

Spectatorii se uitară unii la alţii: s'ar fi putut crede că unul dintr'înşii pronunţă aceste cuvinte. Dar nu: aparatul lui Bird e combinat cu transmisiunea sunetelor şi cu multiplicatorul lor. Omul depe ecran începu să vorbească despre vreme.

— Puteţi să-i vorbiţi şi d-voastră, — zise Bird; — luaţi receptorul telefonului.

Aparatul transmise numaidecât sunetul clopoţelului telefonic. Domnul de pe ecran se ridică şi se apropie de telefon. Apoi, convorbirea continuă în toată regula.

Corespondentul lui „Morning Post" ceru ca domnul depe ecran să cânte ceva.

— Cu plăcere, — răsună răspunsul, şi se auzi melodia unui cântec negritean, astăzi la modă, şi **tropotul** picioarelor de pe ecran, bătând tactul.

Experienţa demonstrativă a avut loc în semi-întuneric. Dar Bird a ridicat perdelele şi totuşi scena de pe ecran a rămas destul de distinctă şi la lumina zilei.

Bird afirmă că distanţa nu va juca nici un rol pentru transmiterea imaginilor cu aparatul său.

Se vor vedea tot aşa de bine şi scene din America; numai sunetele vor fi ceva mai slabe.

Cronica muzicală

— Traviata —

„Traviata" n'a murit! Publicul nostru, care s'a obişnuit să se orienteze în muzica lui Wagner, a lui Mussorgsky şi chiar în muzica unor Richard Strauss şi Stravinsky, mai găseşte interes în avalanşa de melodii care suprasaturează lucrarea aceasta din tinereţe, ce a asigurat, împreună cu „Rigoletto" şi cu „Trovatore", gloria universală a maestrului italian.

Dar trebue oare să deducem de aci că înţelegerea cea mai înaintată şi generozitatea cu care sunt întâmpinate căutările înfrigurate ale muzicii moderne pălesc în faţa comodelor agremente pe care le oferă încă, din belşug, lucrările lui Giuseppe Verdi?

Am fi aproape în aceiaşi situaţie ca faţă de lucrările dramatice ale lui Dumas-fiul.

Răspunsul e greu de găsit. Gustul are un flux atât de capricios şi, uneori, atât de paradoxal, încât mai degrabă poate deruta decât lămuri pe cercetător.

Faptele în sine dispensează însă de orice speculaţie îndoelnică.

„Traviata", cu toată intriga ei perimată, prezintă totuşi o admirabilă tratare dramatică, în care efectele muzicale sunt calculate cu o extraordinară cunoaştere a loviturilor de teatru.

Margareta Metaxa

Verdi întrebuinţa o logică desăvârşită la pregătirea situaţiilor impresionante şi găsea conturul melodic cel mai potrivit, care apare şi astăzi ca expresia perfectă a textului dramatic.

Toată preţiozitatea graţioasă a vocalizelor, acordurile permanent armonice ale vocilor şi ale orchestrei, în sfârşit, impetuozitatea ritmurilor dovedesc că „Traviata" este încă o operă vie.

* * *

Reluarea „Traviatei" la Opera Română s'a făcut în condiţiuni mai mult decât onorabile.

In rolul Violettei a reapărut doamna Margareta Metaxa, în aceiaşi minunată dispoziţie vocală ca şi în stagiunea trecută. D-sa are un timbru atât de catifelatşi de colorat, încât realizează cele mai subtile nuanţe şi cele mai impresionante expresii dramatice.

Un Alfredo discret şi convins a fost domnul Georgewsky. E rolul care convine mai bine calităţilor sale vocale, necerând nici eforturi de intensitate, nici mari variaţiuni de registru.

Baritonul M. Săveanu a apărut pentru întâia oară în rolul tatălui lui Alfredo, interpretându-l cu sobrietate şi echilibru.

Egizzio Massini

O menţiune se cuvine doamnei V. Costescu-Duca şi domnului Sp. Dumitrescu — în progres ca joc de scenă.

Divertismentul de balet a prezentat un nou element de frunte în domnişoara Holban, care a avut în domnul Morawsky un partener ideal.

Figuraţia — stângace, iar corul — pe alocurea discordant.

In schimb, orchestra, sub conducerea maestrului Massini, a susţinut pasagiile mai palide ale partiturii, cu o atentă muzicalitate şi cu mult echilibru de ansamblu.

CRONICAR

Cititi azi:
„LECTURA" No. 192
Floarea literaturilor străine
RUDOLF LINDAU
DRAGOSTEA UNUI EFFENDI
Scrierea completă la Librari şi Chioşcari Lei 5—

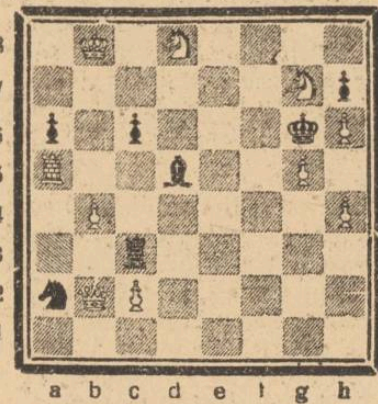
O. FARB
Fabrica de Tâmplărie de Mobile şi Binale
Execută ireproşabil, aranjamente de interior, Magazine etc.
Calea Şerban Vodă 159, Bucureşti

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 173

de **M. Philipowitz**, Hamburg
(„Funkschach", 1925)

Negru (7 figuri)
Rg6, Tc3, Ca2, Nd5, Pa6, c6 şi h7

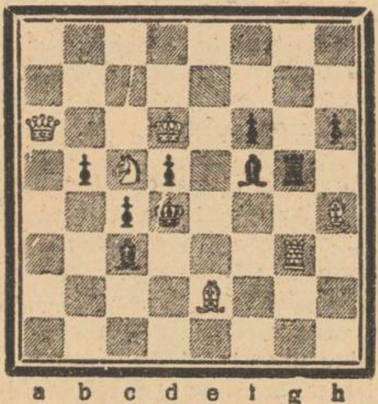
Alb (10 figuri)
Rb8, Db2, Cd8 şi g7, Pb4, c2, g5, h4 şi h6

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 174

de **B. Weisser**, Aussig, (Germania)
(„Chemnitzer Wochenschach", 1925)

Negru (9 figuri)
Rd4, Tg5, Nc3 şi f5, Pb5, c4, d5, f6 şi h6.

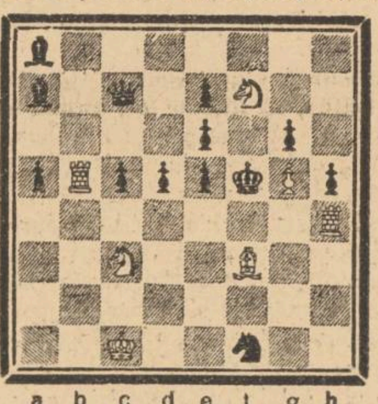
Alb (6 figuri)
Rd6, Da6, Tg3, Cc5, Né2 şi h4

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 175

de **Mongrédien şi dr. Schumer.**
(„Westminster Gazette" 1920)

Negru (13 figuri)
Rf5, De7, Cf1, Na7 şi a8, Pa5, c5, d5, é5, é6, é7, g6 şi h5.

Alb (7 figuri)
Rc1, Tb5 şi h4, Cc3 şi f7, Nf3, Pg5.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PARTIDA No. 65

Jucată în Iulie 1928 la un mic concurs din Tenby (Anglia).

Alb: E. Spencer. **Negru: W. A. Fairhurst.**

Partida pionului damei

1. d2—d2, d7—d5; 2. Nc1—g5, această mutare puţin recomandabilă a fost întrebuinţată între alţii şi de Ianowski de câteva ori. 2..., Cg8—f6; 3. Cb1—d2, Nc8—f5; 4. c2—c4, é7—é6; 5. Cg1—f3, Cb8—d7; 6. Cf3—h4 această mutare e greşită, după cum o dovedeşte urmarea 6..., Nf5—é4; 7. c4×d5, é6×d5; 8. Cd2×é4?, Cf6×é4!!; forţează câştigul unei figuri. O poziţie asemănătoare este bine cunoscută în gambitul damei: 1. d4, d5; 2. c4, é6; 3. Cc3, Cf6; 4. Ng5, Cbd7; 5. cd, éd; 6. C×d5?? C×d5!; 7. N×d8, Nb4+ şi negru câştigă. 9. Ng5×d8, Nf8—b4+; 10. Dd1—d2, Nb4×d2; 11. Ré1—d1, Ta8×d8; 12. f2—f3, Nd2—g5 şi alb cedează.

(Adnotaţii de A. Becker în „Wiener Schach-Zeitung").

ŞTIRI

Concursul internaţional de maeştri din Budapesta s'a terminat cu următorul rezultat: Premiul întâi J. R. Capablanca (Cuba) cu 7 puncte; premiul al doilea Frank Marshall (Brooklyn) cu 6; premiile al treilea şi al patrulea H. Kmoch (Viena) şi R. Spielmann (Muenchen) cu câte 5; premiile al cincilea şi al şaselea A. Steiner (Budapesta şi dr. A. Vaida (Budapesta) cu câte 4 jum.

Urmează apoi: K. Havasi (Budapesta) şi H. Stoner (New-York) cu câte 4 puncte; Z. Balla (Budapesta) cu 3 şi L. Merenyi (Budapesta) cu 2.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Interesantă! Distractivă!
Instructivă!
REALITATEA
ilustrată
20 pagini cu fotografii de actualitate

Curiozităţi

Ciocnirea a două aeroplane

In luna Septembrie s'a întâmplat un lucru nemaipomenit în istoria aviaţiei: două aeroplane s'au ciocnit, s'au înfipt unul într'altul; apoi graţie artei şi prezenţei de spirit a piloţilor s'au desprins şi şi-au continuat zborul.

Călătorii celor două avioane n'au suferit nimic. Avioanele, cu toate că au primit unele mici zgârieturi, şi-au putut continua zborul. După ce au mai făcut 753 chilometri, avioanele au ajuns la destinaţie exact după orariul obişnuit.

Lucrul acesta s'a întâmplat în Rusia, la plecarea avioanelor dela Termez de pe ţărmul Mării Caspice — spre Taşchent, capitala Turchestanului rusesc. Aeroplanele s'au ridicat în aer până la o anumită înălţime, în acelaş timp. Era foarte cald, circa 60 de grade, şi curenţi puternici suflau dela oarecare altitudine.

Avioanele trebuiau să facă cursele obicnuite. Zburând apoi unul deasupra celuilalt, la distanţă de vre-o 80 de metri, unul din ele fu împins în jos cu mare iuţeala de un vânt violent. Astfel, s'a înfipt în celălalt avion.

Dacă unul dintre cei doi piloţi ar fi pierdut prezenţa de spirit, s'ar fi întâmplat o catastrofă.

Piloţii însă şi-au dat numaidecât seama de cele întâmplate.

Pilotul avionului de sus, Schwarz (German), dădu motorului cea mai mare viteză şi reuşi să se desprindă, pe când pilotul de jos, Paul (Suedez), reduse iuţeala motorului şi avionul său începu să planeze în jos. Catastrofa a fost evitată. Apoi, amândoi piloţii şi-au urmat drumul...

Concursul midinetelor

La „Institutul Feminin de Educaţie Profesională" s'a deschis un concurs al Midinetelor. In marile săli ale Institutului, 350 de lucrătoare coase, croesc, calcă, etc., după comanda unui juriu asistat de numeroşi curioşi. Toată arta modelor se poate vedea aci. Aceste 350 de fete sunt cele mai talentate şi mai sârguitoare eleve ale celor mai însemnate case de modă din Paris. Fiecare casă a trimis aci cel puţin câte două eleve. Examenul pentru titlul de „cea mai bună cusutoreasă din Paris" va dura patru zile.

In afară de diplomă, midinetele premiate vor primi premii între 100 şi 1.000 de franci.

Sportul nautic

In plin centru al Berlinului, pe un teren al Grădinii Zoologice, între cinema „Capitol" şi „Ufa-Palast", se va clădi un imens Palat cu un mare bazin pentru nataţie, cu 800 de cabine, cu un turn de unde concurenţii se vor arunca în bazin şi unde se vor urca cu ascensoare speciale.

Pentru jocul de „Polo" e destinat un alt bazin mai mic. Apoi mai sunt săli mari pentru masaj şi pentru gimnastică, un restaurant, amfiteatre cu estrade de pe care se vor putea admira dansurile sau exerciţiile fizice. Vor fi băi ruso-romane cu 400 de cabine, pentru 1.000 de vizitatori; o mulţime de căzi medicinale, cabine electro-terapeutice, duşuri, băi de acid carbonic, cabine cu raze Roenthgen şi Radium, etc... Şi, evident, un mare cinematograf în centrul clădirii, unde filmele vor rula după muzica unei orgi uriaşe...

Banca de noapte

Banca germană „Diskonto-Gesellschaft" a introdus o inovaţie foarte originală, pentru depunerea banilor la bancă în cursul nopţii.

Cei ce doresc a-şi ascunde banii, cum sunt casierii teatrelor sau ai restaurantelor, conductorii curselor de autobuze, etc., — pot aduce noaptea orice sume la bancă. Aci, se află o deschizătură specială în zidul băncii. Clientul abonat are la dânsul o cheie şi o lădiţă de oţel, unde îşi pune lucrurile de preţ. Deschide portiţa în zidul băncii şi-şi aşează înăuntru lădiţa; apoi, portiţa se încuie automat, iar lădiţa ajunge, împinsă pneumatic, la un „Safe" din interiorul băncii.

Aci clientul o găseşte a doua zi.

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din Bucureşti strada Eugen Carada (Karageorgevici) 7 recomandă următoarele cărţi interesante.

In limba germană

Neue deutsche interessante Bücher

Van de Velde (Professor und Leiter der Frauenklinik in Haarlem): *Die vollkommene Ehe:* eine Studie über ihre Physiologie unde Technik. Wichtiges unde Neues bringt dieses Buch dem Arzt für Wissenschaft un Praxis, dem gebildeten Laien für sein Lebensglück; Empfehlenwert ferner der zweite Teil dieses in so kurzer zeit berühmt gewordenen Werkes: *Die Abneigung in der Ehe:* ihre Entstehung und Bekämpfung (....„aus den verschiedensten Gebieten der Wissenschaft und Forschung die für die Psychologie der Ehe belangreichen Ergebnisse hervorgeholt und verwertet"...)

Impreună cu aceste două lucrări a căror importanţă ese din comun, anunţăm celebrele cărţi în care magistratul *Lindsey* din Colorado îşi înseamnă observaţiile culese în ultimii ani: *Lindsey: Die Revolution der modernen Jugend* (Ein Buch für Eltern und Erzieher; ein Bild der Jugend von heute das nicht nur für amerikanische Verhältnisse, sondern ebenso für unsere, wenigstens für die grosstädtischen gilt...). Al doilea volum: *Die Kameradschaftsche:* Lindsey behandelt hier alle Fragen klar, aufrichtig, männlich und tapfer. Es wendet sich an alle mit der Stimme eines Streiters für wahres Menschentum, die gehört werden muss, denn die Zeit ist reif für sie...

Historische, interessante Neuerscheinungen.

Franz Joseph I: Der Untergang eines Reiches, von *Karl Tschuppik* (mit 32 Bildtafeln in Tiefdruch): „dieses Buch, ca. 700 Seiten stark, ist die erste zusammenfassende Geschichte Oesterreichs"; — *Walther Rathenau*, sein Leben und sein Werk von Graf Kessler; — *Die Aufzeichnungen des General-majors Max Hoffmann* (Krieg der versäumten Gelegenheiten, Tanneberg, vie es wirklich war, Die Frühjahrsoffensive 1918, Der Bolchevismus, etc. etc.): — *Eduard Benes: Der Aufstand der Nationen* (die Memoiren über die Friedensversuche, die russische Revolution unde *die aktuellsten Fragen* der internationalen Politik; — *Maximilian Harden:* Von Versailles nach Versailles (ca. 700 Seiten: die Chronik der Wilhelminischen Epoche).— *René Fuelloep Müller:* Der unbekannte Tolstoi (offizielle Hundertjahresfejerausgabe der Familie Tolstoi (420 Seite mit 47 Abbildungen; — *Valeriu Marcu: Lenin*, Verschwoerer und Diktator des Osten (Ueber Marcu schreibt die Neue Leipziger Zeitung: Ich wüsste nach Harden und Paul Wiegler Reinen deutschen Schriftsteller der wie dieser neue Mann die Kunst beherrscht, die existente Persönlichkeit im Wort zu voller Sicht- und Fühlbarkeit zu gestalten) — *Paul Wiegler:* Der Antichrist eine Chronik, des dreizehnten Jahrhunderts (Der ungeheuere Kampf zwischen Kaisertum und Papstum, die funkelnde, tragische Grösse Friedrichs des Zweiten, des Antichrist, von dem die Legenden der Völker erzählen, steht hier im mittleren Feld eines in Farben glühenden Teppichs). — *Max Nordau:* Erinnerungen.

Cărţi şi Reviste

OLIMPIU BOITOŞ: Activitatea lui Slavici la „Tribuna" din Sibiu
Editura revistei „Societatea de mâine", Cluj

De obiceiu istoria literară cercetează viaţa scriitorului şi complexul de fapte şi evenimente, care îi definesc personalitatea, abia după ce mâna de pământ, în care s'a incarnat spiritul lui, şi-a pierdut suflarea şi s'a desprins din această lume, nimicindu-se. Slavici n'a făcut excepţie dela această regulă.

Dar trupul lui, de o vigoare rară, s'a încăpăţânat să răsbată prin opt decenii de existenţă, cu tot calvarul unei vieţi sbuciumate şi această întârziere a amânat studiul personalităţii lui până într'o epocă, în care altă generaţie domneşte, cu alte idealuri etice, artistice şi chiar etnice.

In istoria literaturii noastre, la epoca sa, este o lacună. Oricât de târziu, această lacună trebue umplută.

Dela acest punct de plecare d. Olimpiu Boitoş încearcă să înfăţişeze activitatea gazetărească a lui Ion Slavici, isbutind să analizeze, treptat-treptat, în afară de activitatea de gazetar a scriitorului, şi credinţele de care a fost călăuzit în cursul acestei activităţi, precum şi realizările pe care Slavici le-a câştigat cu neobositul său condeiu.

Cel dintâi cotidian românesc al Ardealului, „Tribuna", înfiinţată în 26 Aprilie 1884 de Slavici, deşi credea într'o convingere politică şi era susţinută de un mare partid din regat, avea, totuşi, mai degrabă un crez cultural.

In numeroasele lui articole, Slavici dorea „o unitate culturală a tuturor Românilor" şi apoi desvoltarea acestei culturi pe temeiul aceluiaş principiu de unitate. Căci progresul spiritual al unui popor este condiţionat nu de un stat politic, ci de o societate, un organism social, care poate exista pe deasupra unui stat politic. Venind în Ardeal, la conducerea „Tribunei", cu idealul cultural al *„Junimii"* dela Iaşi, Slavici era pregătit pentru lupta cea mare, pe care a purtat-o cu multă semeţie şi îndrăsneală. Incă de pe atunci recunoştea el că:

„In Ardeal nu avem să căutăm cultură. Aflăm însă elementele cele mai miezoase pentru o desvelire naţională puternică. Un popor, în multe privinţi homeric, o clasă de mijloc mică, dar adevărat naţională, un cler şi nişte dascăli potriviţi cu stadiul de desvoltare în care ne aflăm şi o inteligenţă, deşi coruptă în romanizarea sa, pătrunsă de cele mai naţionale simţiri. N'avem aproape nimic şi totuşi foarte mult: dreptul ca să sperăm. Pentru o lentă, dar sigură desvoltare, nu lipseşte alta decât pacea între popoare şi o puternică înrâurire a „românilor români" (adică cei din Principatele române) asupra românilor ardeleni. Şi această înrâurire, mai spunea Slavici, a şi început, cel puţin în mod izolat. In sfârşit oamenii mai înţelepţi îşi vin în fire şi încep să simţească că ei totuşi nu sunt „romani", ci, ceva mai mult, adică „români". Iar după ce am pornit odată pe astă cale, grijă să n'avem, căci e peste putinţă a ne întoarce".

In afară de activitatea-i politică şi culturală *„Tribuna"* a ţinut chiar loc de revistă literară. Numeroase articole critice şi de istorie literară, literatură, nuvele, poezii, romane, originale şi traduse, au publicat: G. Bogdan-Duică. G. Coşbuc, Matilda Cugler-Poni, Dr. Urban Iarnik, P. Dulfu, I. Caragiale şi însuşi Slavici. Spre ilustrarea acestui fel de activitate, d. O. Boitoş publică o întreagă listă bibliografică, arătând contribuţia fiecăruia dintre colaboratorii literari ai lui I. Slavici.

Istoricul *„Tribunei"*, pe o serie întreagă de ani, se confundă cu istoria vieţii lui Slavici, ca gazetar şi mare animator cultural, entuziast, neobosit şi, pe deasupra, optimist. El credea în virtuţile neamului său şi-i prevedea un viitor apropiat de unitatea, dacă nu politică, cel puţin culturală, ceeace, după concepţia lui, era mult.

Scriind această carte, cu multă obiectivitate şi documentare, d. O. Boitoş aduce o preţioasă contribuţie, atât la cunoaşterea vieţii de gazetar a scriitorului, cât şi la o mai temeinică înţelegere a vremilor ce au pregătit cultura Ardealului, în vederea unui ideal comun cu acel din regat.

In „anexe" d. Olimpiu Boitoş reproduce un foarte frumos articol al lui Slavici, apărut la 1892 în *Tribuna*, ca răspuns unui alt articol al lui *Hasdeu*, care încerca să micşoreze personalitatea prietenului său *Mihail Eminescu.*

Articolul lui Slavici se intitulează „Pro amico" şi constitue o caldă şi, putem spune, o îndreptăţită apărare a prestigiului poetic de care începuse să se bucure nefericitul lui prieten.

GEORGE BAICULESCU

GRÉGOIRE ALEXINSKY: La Russie et l'Europe
(Ed. Flammarion, Paris)

D. Alexinsky, fost deputat în Dumă, cunoscut publicului european prin alte lucrări anterioare: „La Russie moderne" şi „La Russie et la guerre", a publicat acum câţiva ani un volum „La Russie et l'Europe", care a apărut acum într'o nouă ediţie.

In cea dintâi parte a lucrării lui Alexinsky, influenţele economice sunt înfăţişate şi analizate cu o mare siguranţă a datelor. In evul mediu el notează influenţa comercială a Scandinavilor. In secolul al cincisprezecelea începură a sosi în Rusia technicieni occidentali, iar în secolul al optsprezecelea colonişti germani. Se ştie că regimul manufacturier în Rusia a fost instaurat de Petru cel Mare, dar numai în secolul al nouăsprezecelea, odată cu marea industrie modernă, a început să pătrundă adevărata europenizare în massele orăşeneşti.

Cea de-a doua parte tratează influenţele războiului. Autorul arată pacifismul poporului rus, demonstrând că războaiele din afară au avut darul să concretizeze ideea naţională.

Europenizarea Statului constitue a treia parte a lucrării lui Alexinsky. Această europenizare a început mai întâi prin imitarea Suediei de către Petru cel Mare şi a Prusiei prin Petru al III-lea şi Nicolae I. Autorul notează apoi primele manifestări ale unui spirit parlamentar în Duma anilor 1906 şi 1907. Tot în această parte analizează autorul curentele literare venite din Occident: influenţa intelectualilor francezi în secolul al optsprezecelea, a lui Shakespeare în prima jumătate a celui de al nouăsprezecelea secol, dar numai odată cu mişcarea realistă îşi găseşte literatura rusă formula prin care poate deveni o literatură mondială.

In sfârşit, în partea ultimă a cărţii, Alexinsky studiază influenţa ideilor: spiritul voltairean şi francmason în secolul al optsprezecelea, jesuitismul cu emigranţii francezi în secolul al nouăsprezecelea, filozofia germană în mijlocul aceluiaş secol, apoi socialismul şi toate celelalte idei generale dela începutul secolului al douăzecilea. — *g. b.*

ALBERT FLAMENT: Viaţa lui Manet
(Plon, Paris—Hasefer, Bucureşti)

Autorul celebrelor pânze **Déjeuner sur l'herbe, Olympia, Le Singe, etc.**, evocă o întreagă epocă în care au strălucit Degas, Renoir, Whistler, Stephane Mallarmé. Acesta din urmă a fost, până la moarte, unul din prietenii intimi ai lui Manet.

In fiecare zi, după munca şcolară îngrozitoare pentru el, Mallarmé, înainte de a ajunge acasă, se oprea la atelierul lui Manet. Lui Manet îi plăcea să fie înconjurat de prieteni, iar Mallarmé găsea la el o clipă de fericire şi de destindere, căci Manet era nu numai un mare pictor, dar şi un parizian elegant şi spiritual.

Existenţa lui Manet era pentru Mallarmé o încurajare şi o pildă care-l fortificau şi-l ajutau să-şi trăiască destinul excepţional. Nu era şi el, asemenea lui Manet, un spirit cu totul original şi un innoitor îndrăzneţ? Ca şi Manet, era fatal să întâlnească oameni ne'nţelegători şi batjocoritori, să dea numai peste sarcasme şi ironii. In Manet vede spectacolul propriei vieţi. Dar Manet îi arăta şi cum se poate suporta, cu demnitate şi curaj, o astfel de soartă. Manet îl învăţa să dispreţuiască menajementele utile, şi să se supue numai conştiinţei, să respecte eroic arta, credinţa în opera de artă, oricât ar fi fost de ponegrită şi de negată. Pentru această lecţie vie, Mallarmé era recunoscător scumpului său Manet. Recunoştinţa e adevăratul sentiment care se citeşte în micul portret făcut de Manet autorului **Herodiadei** şi care era una din podoabele casei din Rue de Rome, unde Mallarmé îşi urmărea misterioasa himeră de a înzestra poezia cu un limbagiu nou, definitiv şi etern.

Această viaţă a lui Manet e cea mai fericită şi strălucit isbutită din lucrările lui Albert Flament.

Marele impresionist era înzestrat cu un geniu particular şi o viziune personală. Marea lui ciudăţenie era de a fi Manet, adică un mare pictor şi de a fi fost în pictură un innoitor, atât prin luarea tradiţiilor picturale, cât şi prin iscodirea unor noui mijloace de expresie. Născut ca să picteze şi ca să picteze într'un anumit chip, pictura a fost elementul întregei lui vieţi. Nu l'a interesat şi nu l'a pasionat decât pictura. Toate celelalte domenii ale activităţii omeneşti îl lasă indiferent. Nici o literatură la Manet, nicio curiozitate intelectuală. Manet a trăit stingher în faţa realităţii. Singura lui preocupare era de a reproduce ceiace se vedea, de a reproduce în forma şi culorile cele adevărate. El e interpretul a ceiace vede şi el interpretează aşa cum vede. Manet nu imaginează. La acest cult exclusiv al adevărului, nu ajunge dintr'odată. Sunt, în opera lui, câteva încercări de pitoresc, dar sunt numai exerciţii iniţiale ale unui viitor virtuos al penelului. Se lasă repede de modelele obişnuite — luptători de tauri, ghitarişti — spre a ajunge la figurile moderne ale unui bar de la Folies-Bergère sau la corpul gol, ingrat şi trist al Olympiei.

La acest adevăr ajunge după mari obstacole. El contrazice vremea în care trăeşte şi din această contradicţie ţâşneşte tragicul vieţii lui.

Manet a suferit în conştiinţa lui de artist, în orgoliul lui de parizian elegant şi spiritual, în sociabilitatea lui, din pricina insucceselor şi batjocurii. A avut, desigur, mulţi admiratori, dar aceştia nu-l împiedecau să audă exclamaţiile publicului ne'nţelegător, în faţa pânzelor expuse.

Manet nu era nici boem, nici revoltat. Simţea că locul lui e în linia marilor pictori. Publicul l'a înţeles tot atât de puţin ca şi pe Baudelaire. Dar posteritatea a dat dreptate şi unuia şi altuia. Ea a pus un buchet din **Florile bolnave** în mâna Olympiei.

Pictorul încearcă de mai multe ori să scape din situaţia critică în care se află. Acestui fapt se datoreşte probabil prezenţa, în operele lui, a unui tablou de actualitate, **Execuţia Impăratului Maximilian**, de o brutalitate atât de sălbatecă şi de aspră.

Tablourile lui Manet constitue azi o glorie sigură a geniului plastic francez. — **A.**

LOUIS CHADOURNE: Cuceritorul ultimei zile
(Edit. Gallimard, Paris)

Louis Chadourne a lăsat trei romane, la care vom adăuga acest volum de nuvele în fruntea căruia Paul Valéry a schiţat un viu portret al tânărului scriitor, autor al volumelor **Le Maître du navire, l'Inquiète adolescence, Terre de Chanaan** şi care a murit în 1924. Henri de Régnier care scotea pe vremea aceia o colecţie de romane romantice în editura Albin şi care a publicat **l'Inquiète adolescence** mărturiseşte că a păstrat o amintire vie din câteva convorbiri avute cu Louis Chadourne. Tânărul avea o inteligenţă viguroasă şi vie, cu o siguranţă în desfăşurare care prevestea pe scriitorul de vocaţie. Louis Chadourne era unul din cei mai bine înzestraţi scriitori ai generaţiei lui. Curiozităţile lui multiple, gustul lui pentru viaţă, simţul deosebit pentru pitoresc şi dramatic erau o chezăşie frumoasă de viitor. O boală care se infiltrează domol şi ţine mult, a pus capăt acestor speranţe.

Intors din războ, în 1919 Louis Chadourne pleacă în călătorie. Stevenson şi Conrad îi deşteptaseră gustul pentru exotism. Din trecerea lui prin Antile, Guyana franceză, Venezuela, s'a înapoiat cu un volum de însemnări care au apărut sub titlul **Le pot au noir.**

Toate nuvelele ultimului volum dovedesc talentul remarcabil de povestitor al autorului: **Le conquérant du dernier jour, l'Indésirabile, dans la paix du lotus, le Morne rouge, le démon de la musique, etc.** Temperamentul viguros al lui Chadourne începuse să stăpânească deplin materialul observaţiilor sale.

Literatura franceză a pierdut în el un mare scriitor, ea, care a avut totdeauna posibilitatea să facă o selecţie severă în imensul număr de scriitori şi de volume care apar în fiecare zi. — **A.**

Victor Hugo şi Vlad Dracul

O modestă revistă culturală din Ardeal: *Semenicul*, publică în No. 2 din acest an, un interesant articol al d-lui I. C. Bistriţeanu intitulat „Victor Hugo şi Vlad Dracul".

In poemul său „Sultan Mourad" (La légende des siècles), arată d. Bistriţeanu, marele Victor Hugo, înşirând ororile săvârşite de Murat al II-lea (1422—1451), pomeneşte şi de o întrecere în cruzime între acest Nerone turc şi „boerul" dela Tarvis (Târgovişte), Vlad Dracul, domnul Munteniei (1435—1446).

In prefaţă, Victor Hugo declară că subiectele poemelor sale, privitoare la „barbaria mahomedană", le-a luat din „istoriograful turc Cantemir".

Acest Cantemir, după cum se ştie, nu e altul decât învăţatul principe al Moldovei, *Dimitrie Cantemir* (1710—1711), care, pe la 1716, a scris celebra sa operă „Historia incrementorum atque decrementorum aulae othomanicae", tradusă şi tipărită, în prima jumătate a secolului al optsprezecelea, în englezeşte, franţuzeşte şi nemţeşte.

Textul din *„Légende des siècles"* este următorul:

Vlad, boyard de Tarvis, appelé Belzébuth,
Refuse de payer au sultan le tribut,
Prend l'ambassade turque et la fait périr toute
Sur trente pals, plantés aux deux bords d'une route;
Mourad accourt, brulant moissons, granges, grenièrs;
Bat le boyard, lui fait vingt mille prisonniers,
Puis, autour de l'immense et noir champ de bataille,
Bâtit un large mur tout en pierre de taille,
Et fait dans les créneaux, pleins d'affreux cris plaintifs.
Maçonner et murer les vingt mille captifs,
Laissant des trous par où l'on voit leurs yeux dans l'ombre;
Et part, après avoir écrit sur le mur sombre:
„Mourad, tailleur de pierre, à Vlad, planteur de pieux".

Iată, în traducere, citat de d-l Bistriţeanu, şi ca titlu de curiozitate, pasagiul privitor la domnul muntean:

Vlad, boierul dela Tarvis, poreclit şi Belzebut,
Nu voeşte să plătească Padişahului tribut.
El pe soli îi trage'n ţeapă — Zeci şi zeci de ţepe-acum
Stau înfipte pe-amândouă marginile unui drum.
Dar Murat, aflând, aleargă, arde tot, prin văi, pe coaste,
Bate pe boier şi-i prinde douăzeci de mii, din oaste.
Biruind, el înconjoară câmpul luptelor cumplite
Cu un zid durat din pietre de granit, frumos cioplite.
Dar, în zid, el poruncise să-i zidească chiar de vii,
In scrâşnire şi în vaet, pe cei douăzeci de mii,
Nelăsând ca să se vadă, dela fiecare prins,
Decât stinşii ochi, prin găuri ticluite dinadins.
Pleac' apoi după ce pune pe clădire să se sepe:
„Murat, cioplitor de pietre, lui Vlad, plantator de ţepe".

g. b.

Din vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu B-ul Elisabeta)

Ultimile noutăţi

Cărţi franceze sosite:

Jagot. — Magnétisme, hypnotisme, sugestion	175
Austin. — Le secret des hauts salaires	84
Tower. — La philosophie de la civilisation 2 vol.	375
Aftalion. — Mannaie, prix et change	175
Abbé Moreux. — L'assaut du pôle Sud	70
Kautsky. — Le programe sociale	126
Warren. — L'Irlande et ses institutions politiques	375
E. Benes. — Souvenirs de guerre et de revolution 1914—1918, la lutte pour l'independance des peuples	420
Bordeaux. — Andromède et la monstre	72
Bourcier. — La cage aux femmes: Steinheil, Bessarabo et autres héroms de la cour d'assises	65
Krassnoff. — De l'aigle Impérial au drapeau rouge	168
Barrès. — Coeurs de femmes de France	72
Bonsirvan. —Sur les ruines du temple Christ, peuple juif	97
Levy. — Le chrétiéns vus par un juif	75
D'Haracourt. — La jeunesse de Schiller	150

Primim abonamente lunare sau pe termen mai lungi la orice jurnal politic francez ca: Le Journal, Le Temps, Excelsior, Figaro, Le Matin, Les nouvelles littérairés, etc., precum şi la toate revistele franceze literare, ştiinţifice, economice, de modă, ca: Les Annales littérairés, Conferencia, Le rire, Mercure de France, Revue des 2 Mondes, Vie Parisienne, Journal de Voyage, La Nature, Science et la vie, Femina, Vogue, Je sais tout, Lectures pour tous, Presse médicale, etc.

In depozit fasciculele din noul Dicţioannaire du XX siècle Larousse, care apare săptămânal.

Comenzile din provincie se expediază contra ramburs.

Recenzii

GHEORGHE MAGHERU: O Legendă
— Cultura Naţională —

„O Legendă" este o pictură a moravurilor româneşti contemporane. Ni se înfăţişează un exemplu de ruină a unei familii boiereşti. De data aceasta nu mai e cămătarul evreu, ci ţăranul şiret şi chiabur care trage pe sfoară pe boier, cu ajutorul unui învăţător şi unui ziarist. Intr'un cuvânt albăstrimea recentă împotriva feudalului bogat.

Boierul este nevoit să-şi dea toate moşiile pe nimica pentru că nepotul său, principele Mihai, a furat din casieria ministerului de externe şase milioane, şi riscă să fie închis. Dar banii aceştia tânărul îi joacă din nou la cărţi, şi-i pierde pe toţi. Atunci fuge, după ce a mai vândut, pe un preţ derizoriu, iscălind pe bunicul său, şi puţinul care mai rămăsese.

„Chestiunea socială" tratată aci este, cred, de domeniul purei fantezii. Nu am ajuns încă aci. Nu este nici o primejdie ca boierii să fie expropriaţi de ţărani pe calea aceasta. Problema e neexistentă. Toată drama stă pe ireal, pe o bază din capul locului neverosimilă. Iată de ce tot restul, în ciuda talentului autorului, se mişcă în acea jenă caracteristică situaţiilor falşe.

Dacă examinăm bucăţile din care se compun scenele, găsim în ele multe lucruri bune. Formule de efect, întorsături de fraze de o reală valoare scenică. Dacă ni s'ar permite să scoatem ce e de prisos, n'am putea scoate aproape nimic. Luate individual, toate cuvintele sunt bine găsite. Dar..., impresia rămâne, că vorbele sunt simple bucăţi. Că lipseşte cimentul care să le lege...

Scenele sunt bine montate. Progresează corect, culminează cum trebue, se înlănţue coherent. Nimic de zis nici din punctul de vedere technic dramatic.

Şi totuşi, cum spuneam... Nici un moment nu ne părăseşte impresia că cetim carnetul privat al d-lui Magheru, că cetim par'că dedesubtul fiecărui rând cuvintele: „De utilizat, dacă s'o putea, în piesă". Şi că... nu se poate... Simţim că era preferabil dacă d. Magheru găsea altceva...

Este o sensaţie destul de nouă în această jenă permanentă pe care mi-a dat-o lectura dramei d-lui M. Pentru că nu e vorba de plictiseala unei cărţi pur şi simplu proaste şi ireale. Nu-i plictiseală. E o „agasare" continuă în faţa unui lucru de bună calitate şi ratat dar ratat nu pentru motive de talent ci pentru motive de temă.

Dar mai e ceva.

Nu-i destul să spunem că d. M. *n'a ales bine subiectul.* Cred că nu-l putea alege mai bine. Să ne închipuim bunioară că ruina boierului ar fi făcut-o să vină dela un străin. Din două lucruri unul: Ori devenea subiect comic, confundându-se cu „Lipitorile" lui Alecsandri, — sau devenea fapt divers fără interes literar.

Sau să ne închipuim că boierul a fost expropriat — aşa cum a şi fost expropriat în realitate — de... Liberali. Incercaţi puţin să faceţi o dramă din aceasta! S'au întâmplat în Basarabia cataclisme de felul acesta. Nobili care pierdeau milioane de desetine şi care ajungeau chelneri. Dar încercaţi de a face din aceasta altceva decât comedii bufe. Nu se poate. Sunt subiecte care nu-s literare, sau care nu mai sunt, sau care nu sunt încă...; în tot cazul pentru genul special al romanului sau dramei, trebuesc anumite elemente tematice, pe care problema ruinei boieriei româneşti nu le conţine.

* * *

Dar putem merge încă mai departe.

Spuneam odată că literatura dramei şi a romanului sunt anevoioase în România pentru că le lipseşte materia primă. In deosebi lipseşte „anonimul conştient", — prim-personaj al tuturor romanelor. La noi ori eşti „cineva", ori nu eşti de loc. Şi chiar când eşti „cineva", aceasta nu înseamnă că eşti şi „ceva". Or, de această ultimă calitate are nevoie eroul de roman sau de dramă.

Insfârşit, mai există la noi încă un obstacol la orice întreprindere de roman sau de dramă. Lipseşte, în ţara românească, un sentiment fundamental: *acel al suferinţei.* La noi se rabdă, ceea ce-i cu totul altceva; nu se ştie însă suferi. A răbda e aproape contrariul. Rabzi — cum se spune — fiindcă eşti... nesimţitor; vreau să zic o anumită nesimţire, aceea care constă în a nu reacţiona în faţa durerei, a te resemna nu în urma unei lupte interioare violente, ci pentru că îţi e silă să lupţi şi pentru că „a te lăsa făcut" e soluţia cea mai puţin complicată, care nu reclamă nici curaj, nici efort, nici imaginaţie...

Suferinţa e o reacţiune. A răbda însamnă exact contrariul: însamnă totala absenţă a oricărei reacţiuni.

Or, ca să revenim la chestiunile literare, într'o ţară unde nu există suferinţă nu pot înflori acele genuri cari fac din durere şi frământare principalul lor obiect: vreau să spun drama şi romanul.

Toate acestea le-am reamintit pentru a arăta de ce era normal ca piesa d-lui Magheru să fie — ca aproape toate — o piesă scrisă cu talent, dar dela un capăt la cellalt ratată. O piesă falşă. Fără raport cu realitatea aceea care este indefinisabilă cu cuvinte, dar pe care o recunoaştem că e reală pentru că o intuiţie sigură ne spune că ne aflăm în faţa adevărului.

Dar faptul că e ratată, departe de a scădea, dinpotrivă adaogă la interesul cărţii.

O carte bună, dacă nu o cetim, nu suntem prea din cale afară păgubiţi. Căci o carte bună poate fi oricând înlocuită cu o altă carte bună...

Cartea d-lui Magheru nu-i propriu zis o carte bună. Dar nici una proastă. E altceva. Este o carte ratată, de un scriitor care are un real talent, şi care nu putea să nu o rateze, pentru că întreprinderea era din capul locului imposibilă. Iată de ce „O legendă" aparţine unei categorii de cărţi mai rară decât aceea a simplelor cărţi bune. De aceea o recomandăm călduros cetitorului. El va vedea, oarecum experimental, cât de cu neputinţă încă este să scriem romane sau drame; cât de săracă, de înapoiată sufleteşte şi deci şi literariceşte este condamnată să rămână o ţară unde nu se ştie a se suferi cu adevărat...

D. I. SUCHIANU

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"

din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă: Roland Dorgelès: *La Caravane sans chameaux.* Paul Morand: *Magie noire;* Blasco Ibanez: *Le voyage autour du monde d'un écrivain* 3 vol.; Valery Larbaud: *Journal de Barnabooth, Jaune, Bleu, Blanc,* André Suarès: *Poète tragique;* Julien Benda: *Belphégor, Les amorandes, Trahison des clercs, Properce;* Lucien Romier: *Idées très simples pour les français;* Jack London: *Le cabaret de la dernière chance;* Fiodor Gladkow: *Le Ciment;* Valentin Kataev: *Rartratschiki;* Alexandre Nevierov: *Taschkent ville d'abondance;* Lénine: *Oeuvres Complètes;* Rainer Maria Rilke: *Auguste Rodin* (cu reproduceri), *Rumeur des ages, Les fenêtres* (ediţie rară cu 10 acquaforte de Baladine); Franz Liszt: *Friedrich Chopin; Wagner & Liszt: Correspondance* 2 vol.; Frank Harris: *Montès le matador* etc., etc.

INSEMNĂRI

Micii cetitori

„Dimineaţa Copiilor", excelenta revistă de subt direcţia d-lui N. Batzaria, organizează festivaluri literaro-artistice pentru copii.

D. Batzaria nu se mărgineşte a-şi redacta revista în biurou şi a o expedia prin poştă depozitarului şi abonaţilor.

D-sa a stabilit o legătură între revistă şi cetitori, poartă corespondenţă cu dânşii, îi primeşte în vizită.

Din când în când „Dimineaţa Copiilor" dă şi serbări, la care iau parte — pe scenă şi'n sală — un mare număr de cetitori mărunţi, cu ochii strălucitori de bucurie.

In mintea copiilor apar ideile, ca nişte insule din fundul apelor primitive — cum spune un scriitor francez contemporan. Aceste insule rămân în sufletul copiilor pentru toată viaţa, nelămurite, triste sau scăldate în lumină.

Educatorii copiilor au misiunea să scoată din neant, cu bagheta magică, ţinuturi pline de farmec pentru ochii avizi ai viitorilor oameni.

In indolenţa de astăzi, numai d. Batzaria — cu entuziasm de adolescent şi cu duioşie paternă — are grijă de copii, cărora le insuflă deprinderea cetitului, gustul de artă şi o bunătate evanghelică.

Oamenii maturi nu mai citesc. Copiii n'au exemplul cărţii în acasă. De-aceia la noi misiunea unui director de revistă pentru copii este mai grea de cât oriunde. D. Batzaria n'are un colaborator în părinte. D-sa trebue să se adreseze direct copilului.

Generaţia actuală de copii a apărut în mizerie şi'n chinuri — când societatea suferea de febră. Viaţa grea de toate zilele ia toată activitatea tatălui. Mama de-asemeni este la muncă. Copiii rămân de capul lor.

Generaţiile tinerilor din liceu şi din universităţi ne îndurerează.

Cel puţin copiii să aibă alt suflet!

Şi pentru alcătuirea noului suflet, cartea are rolul de căpetenie. Ea te ademeneşte spre regiunile gândului liber şi ale iubirii tolerante şi atotcuprinzătoare.

D. Batzaria cu un surâs pune cartea în mâna copiilor — şi, ca profesorul Storiţin, celebrul personaj al lui Leonida Andreev, spală parcă mânuţele cetitorilor, le arată albumuri cu poze şi îi învaţă să nu murdărească paginile.

Acest respect de carte, această dragoste de carte — strecurate în sufletul copiilor... iată marele merit al d-lui Batzaria, creatorul cetitorilor de mâine.

Nu făcea...

O revistă săptămânală povesteşte evenimentele care au precedat botezul d-lui Vintilă Russu Şirianu Au avut loc „consultaţii cu amici pentru a se rezolvi marea problemă: alegerea numelui de botez al noului născut. Aceasta era o mare chestiune".

După atâta necaz, „scriitorul" Vintilă Russu Şirianu de mai târziu semnează astfel de năzbâtii: „Trebuim să ne batem", „usturimea îmi ciupi lacrimi", etc.

Cu o astfel de literatură, nu-i indiferent cum îl cheamă pe autor?

Păcat de deranjul cu alegerea numelui.

Victor Aradi

Subt titlul „Victor Aradi în faţa Curţii Marţiale", revista „Societatea de mâine" din Cluj publică următorul articolaş:

„Am păţit şi această ruşine nemaipomenită: un scriitor viguros şi curajos ungur care un lung şir de ani sub era ungurească ne-a fost un devotat sprijinitor al marilor noastre probleme româneşti, d. Victor Aradi este tradus în faţa curţii marţiale româneşti. Stai tâmpit de ignoranţa şi ticăloşia asta, care uită tot, nesocoteşte trecutul sociologului Aradi faţă de care românismul de pretutindeni nu poate decât să se simtă dator cu stimă şi preţuire deosebită. D. Aradi a blamat opresiunea ungurească, militarismul, venalitatea administraţiei maghiare şi mizeria economică. De îndată ce a cunoscut stările de plâns din Ardeal n'a pregetat să străbată regiunile năpăstuite şi să asculte din graiu viu plângerile româneşti. Indeosebi d. Victor Aradi se specializase în două probleme: a moţilor şi a maramurăşenilor. Scrierile sale sunt de o rară valoare, judecarea fenomenelor sociale este adâncită şi dreaptă. Puţini sunt intelectualii români, cari să fi fost gata de aceeaş osteneală de a pătrunde fondul problemelor româneşti prin cercetare la faţa locului, nici chiar istoricii noştri nu egalează hărnicia şi interesul lui Victor Aradi. Cititorii Societăţii de mâine ştiu, că d. Victor Aradi a colaborat adesea, desbătând interesante teze sociologice. Pentru activitatea publicistică desfăşurată de d. Aradi, Statul român poate fi astăzi în stare să deslănţue o prigoană sălbatecă împotriva lui numai pentrucă se ocupă cu chestiuni comuniste? Dar ştiinţa de azi nu poaţe ocoli cercetarea apariţiei comunismului. Nu putem cere d-lui Victor Aradi decât iertare pentru persecuţia nemernică pe care o îndură în ţara noastră „liberă"."

„Adevărul Literar" care a publicat „Catarina Doamna Noastră" de d. Victor Aradi, aşteaptă cu nerăbdare desnodământul acestei afaceri — care interesează nu numai pe cetitorul român, dar şi lumea intelectuală din Apus.

Dela Victor Aradi, publicistica noastră aşteaptă aceleaşi articole imparţiale, neinfluenţate de nici un fel de prigoană.

„Literatură"

Am pus mâna, întâmplător, pe un număr din „Propilee Literare".

In acest număr, un colaborator face următoarea reflecţie: „Cel voinic bate pe cel slab, cel şiret pe cel naiv, cel inteligent pe cel prost".

După ce se laudă astfel, d. Romulus Vionescu vorbeşte despre „cele mai grozave chinuri, cele mai aspre pedepse, decapitarea, jupuirea de viu, tăerea membrelor corpului, ruperea unghiilor, aruncarea cu lichid clocotind pe burtă, zmulgerea ochilor — şi nu ştiu ce înspăimântătoare metode încă — care au servit în decursul secolilor, pentru a-l face pe om bun, pentru a-l abate din drumul crimei şi al nelegiuirii".

Iar mai departe :

„Ori cât de bune ar fi legile şi ori cât de integri ar fi magistraţii, sancţiunile lor rămân fără valoare fără intervenţia jandarmilor sau a poliţiei".

Şi însfârşit Şeful Siguranţei cere studiul limbii latine în liceu pentru... combaterea bolşevismului.

Pentru aceste lucruri era neapărată nevoe de o revistă literară ? O circulară cifrată ar fi fost de-ajuns...
— *M. Sevastos*

Rătăcirile lui Arthur Rimbaud

Din Stuttgard, unde învăţase nemţeşte, Arthur Rimbaud, despărţit de literatură şi de poezie de mai bine de doi ani, se aruncă în plină aventură şi începu extraordinara lui viaţă rătăcitoare. De la 1875 la 1879 s'a lăsat cu totul acelei voluptăţi „de a merge departe, departe..." pe care o prevăzuse şi pe care o cântase de la vârsta de cincisprezece ani. La Milano, unde a ajuns istovit, fără un ban, a fost primit în gazdă de o femee miloasă. Apoi şi-a pus în gând să găsească pe amicul lui, Mercier, care are o fabrică în insula Ceos (Zea). Se duce la Alexandria, apoi la Sienna şi Livorno. Aci e lovit de insolaţie şi îngrijit prin recomandaţia consulului francez. Repatriat, se'mbolnăveşte la Marsilia şi stă o lună în spital. Se duce la Charleville, oraşul natal, unde petrece iarna anului 1875—76. Pleacă din nou, străbate Austria, în drum spre Bulgaria. N'a renunţat la ideia de a regăsi pe amicul Mercier în insula Cicladelor şi hotărăşte să se îmbarce la Varna. Dar la Viena adoarme într'o trăsură şi e jefuit de birjar. Poliţia îl expulzează. Statele germane îl expulzează mai departe, până la frontiera Franţei... şi se întoarce pe jos în Ardennes.

Ernest Delahaye, care a scris de curând o carte de amintiri asupra poetului, l'a cunoscut la Charleville, unde se'ntâlneau în fiecare Joi la cafenea şi de unde plecau în fiecare Duminică la preumblare, la ţară.

„Intr'o zi, povesteşte Delahaye, mi-a destăinuit un plan într'adevăr năstruşnic. Nu e nevoe să fii misionar şi preot spre a pleca în Orient: se trimit şi simpli fraţi institutori îmbrăcaţi cu o sutană şi care au făcut un contract anual pentru a da lecţii în şcolile creştine din China sau alte ţări îndepărtate!

„Pentruce n'ar fi frate", măcar atâta vreme ca să poată ajunge acolo? Şi iată-l făcând ceva analog. Se duce pe jos, străbate Belgia, Olanda până la Helder; aci se înrolează printre voluntarii armatei neerlandeze destinaţi coloniilor oceanice. Soldaţii sunt bine trataţi în timpul călătoriei pe mare, căci ar putea dezerta lesne. Timp de opt săptămâni, Rimbaud are norocul să vadă ţări noui, mări cu constelaţii necunoscute: coasta sudaneză, coasta arabă, oceanul Indian, Ceylan... Dar ajuns la Sumatra, dă de cazarmă şi de adevărata disciplină militară. Nu sunt pe gustul lui. Fuge, străbate cu delicii regiunile cele mai sălbatice ale insulei, se opreşte într'un port neînsemnat unde un vas englez încărcat cu zahăr, îl primeşte lucrător pe bord. Ocolind Africa, suferind o furtună îngrozitoare la Cap, ajunge la Liverpol. De-aci trece în Franţa şi aşteaptă, întâi la Roche, apoi la Charleville, posibilitatea altor aventuri..."

Adolescentul de geniu n'a refuzat nici greaua meseserie de soldat colonial, spre a putea călători spre orizonturi necunoscute şi a-şi preumbla spre ceruri noui sufletul lui neliniştit şi chinuit, avid de mişcare şi de spaţiu... — **A.**

O socoteală a lui Paganini

Marele violonist Paganini, care acum o sută de ani pornise, sărac, în turneu triumfal prin marile centre Europene, a ajuns în 1834 multimilionar şi s'a instalat în vila lui din Paris.

Faptul acesta nu trebue să mire pe nimeni, deoarece genialul maestru cerea să fie plătit împărăteşte oridecâteori cânta.

S'a publicat de curând următorul bileţel, scris de Paganini în 1829:

Domnule Lenday,

Vă trimit socoteala de mai jos, nădăjduind că vă veţi grăbi să o achitaţi cât mai curând:

Douăsprezece lecţii date fiicei dvs. pentru a o învăţa ce trebue să exprime muzica	2.400 frs.
Pentru executarea câtorva bucăţi muzicale în casa dvs.	24.000 „
Total . .	26.400 frs.

In această socoteală nu intră convorbirile pe care le-am avut cu fiica dvs. asupra muzicii, în timpul ceaiului; pentru ceiace mi s'a servit, am plătit cu prisosinţă prin conversaţiile mele cu invitaţii dvs.

Vă rog să achitaţi imediat suma de mai sus; în caz contrar, mă voiu vedea silit să mă adresez justiţiei.

Vă salut şi rămân al dvs.
Nicolo Paganini

Comemorarea lui Tolstoi la Praga

La expoziţia jubiliară dela Muzeul Naţional Cehoslovac din Praga, organizată de V. Bulhacov, fostul secretar particular al lui Tolstoi, s'au adunat — dela diferite instituţii şi dela mai mulţi particulari — numeroase manuscrise, fotografii, volume şi alte relicve însemnate. Dar interesul principal al acestei expoziţii s'a concentrat asupra personalităţii lui V. Bulhacov, care a povestit, în mai multe rânduri, serii întregi de episoade din viaţa lui Tolstoi.

Expoziţia s'a dovedit bogată mai ales în scrisori ale lui Tolstoi către numeroşii săi corespondenţi din Cehoslovacia.

Scrisorile adresate doctorului Macoviţchi (care a fost şi „medic de casă" al marelui scriitor) cuprind o perioadă de peste 20 de ani. Ministrul Beneş a expus originalul desenului făcut de celebrul pictor rus Ilie Repin: „Tolstoi şi Sofia Andreevna". Primarul oraşului Praga, ing. Rothnagel, a contribuit şi el la expoziţie prin câteva scrisori de la Tolstoi. Tocul cu care Tolstoi a scris faimosul pamflet-protest „Nu pot să tac!", împotriva pedepsei cu moartea, s'a bucurat de o pioasă atenţie din partea vizitatorilor.

Secţia vederilor fotografice din „Iasnaia Poliana" a fost în deosebi bogată, caşi vitrina cu operele lui Tolstoi oprite în Rusia şi apărute în străinătate.

Urmează: volumul şi broşurile publicate între anii 1850 şi 1900; din acestea, unele reprezintă singurele exemplare ce s'au mai păstrat; apoi literatura jubiliară, adică numai o mică parte, pe care organizatorii expoziţiei au reuşit s'o adune chiar în zilele jubileului; şi, însfârşit, sub un geam, este o jerbă de flori uscate adusă de pe mormântul lui Tolstoi.

Soldatul necunoscut, pe scenă

In presa engleză s'a deslănţuit o polemică violentă în jurul aducerii soldatului necunoscut pe scenă.

Intr'un teatru din provincie s'a anunţat premiera unei piese în care soldatul necunoscut se scoală din mormântul său dela Westminster şi declamă un lung monolog despre războiu şi pace.

Uniunea foştilor combatanţi a protestat vehement împotriva acestei apariţii a unei noţiuni simbolice pe scenă.

Câtiva scriitori, între care Chesterton şi Wallace, s'au declarat împotriva piesei.

Dar Bernard Shaw a luat, fireşte, apărarea autorului, susţinând că şi el vroia de mult să aducă pe scenă pe soldatul necunoscut, însă n'a avut încă vreme să scrie această nouă piesă.

Bernard Shaw propune chiar să se scrie o piesă în care să figureze toţi soldaţii necunoscuţi ai tuturor ţărilor aliate învingătoare.

După părerea lui Shaw, ar fi interesant ca aceşti soldaţi necunoscuţi să se adune la o masă camaraderească şi fiecare să-şi exprime, în timpul mesei, părerea lui despre război. — *b.*

Satira politică în Polonia

In programul noului teatru „Qui-Pro-Quo" din Varşovia, s'a introdus un „număr" de mare succes: un „Cântec al Consiliului de Miniştri". Când se ridică cortina, spectatorii văd o masă mare a consiliului, dar numai până la înălţimea mesei, încât busturile miniştrilor rămân ascunse de o altă cortină. Apoi apare un cupletist şi cântă strofe satirice asupra fiecărui ministru; la sfârşit, invită publicul să „privească acuma atent cam ce aspect are guvernul cel nou în realitate".

A doua cortină se ridică, descoperind şedinţa celor 12 miniştri: toţi au capul mareşalului Pilsudschi.

Din aforismele lui Alexandru Engel

Arta şi artiştii: Arta rămâne totdeauna mare, — mici sunt numai artiştii.

* * *

Femeile, atâta vreme cât sunt tinere, ne înşeală pe noi; mai târziu, se înşeală pe ele înşile.

* * *

Norocul şi nenorocirea: Norocul. — îl căutăm *noi*, pe când nenorocirea ne caută ea pe noi şi... ne găseşte.

Femeia nu se supune decât bărbatului care nu-i porunceşte nimic.

* * *

Cea dintâi iubire e o repetiţie generală a inimii.

* * *

Filosofia şi viaţa: „errare humanum est", — spun şi filosofii cei mari, dar şi chelnerii mărunţi.

* * *

Cele mai mari prostii sunt lăsate totdeauna pe seama celor mai inteligenţi.

Mărunte

— La Teatrul Alhambra (Compania Teatrul Nostru) continuă a se juca în fiecare seară cu cassa închisă irezistibila comedie muzicală „FRITZ!?".

Elena Zamora, tenorul N. Leonard, comicii Roland de Iassy, G. Chamel şi excelenta comediană Tantzi Cutava Barozzi sunt ovaţionaţi la scenă deschisă în ropote de aplauze cu bisări după fiecare cuplet şi dans.

— La Teatrul Mic (Compania Teatrul Nostru) se joacă în fiecare seară cu un succes formidabil hilarianta comedie în trei acte „Nuntă cu repetiţie".

Interpreţii principali: Leny Caler, Maria Vauvrina, Ion Livescu, G. Timică, Al. Ghibericon, Mielu Constantinescu şi I. Finteşteanu dela Teatrul Naţional în reprezentaţie, sunt aclamaţi în fiecare seară.

— Implinindu-se douăzeci de ani dela moartea compozitorului rus Rimsky-Corsacov, au avut loc în timpul verei, mai pretutindeni festivaluri muzicale comemorative, executându-se bucăţi din repertoriul selecţionat de însuşi autorul „Sheherazadei"...

Atelier special şi de Primul Rang

Pentru reparaţiuni de
PALARII BARBATEŞTI
execuţie ireproşabilă
Furnituri de cea mai bună calitate
M. DRAGANESCU
Str. Regală 10

Dezarmare

Argumentul suprem

— Mai spune odată, dacă ai curaj, că Societatea Naţiunilor nu serveşte cauza păcii...

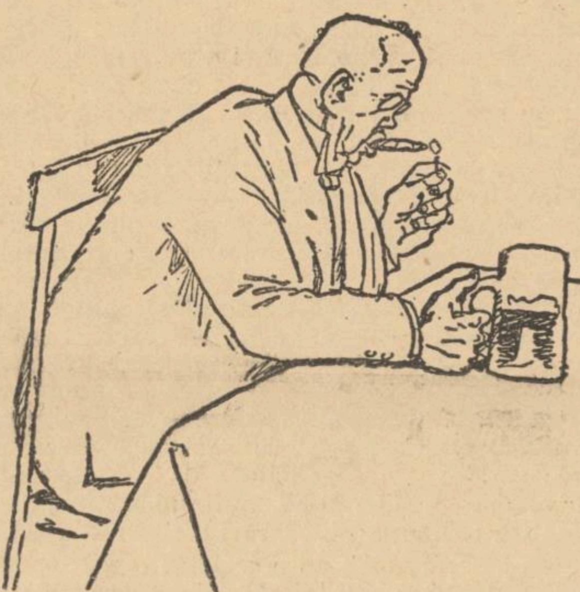
Revoluţia din Austria

Inainte

— Dacă plouă... să ştii că nu facem revoluţie...

După

— Şi acum pot să-mi beau liniştit halba...

Picknick

LACHEUL : — Domnule econom, vă rog să aveţi amabilitatea a-mi acorda două fire de paiu în lungime de 20 cm. pentru stăpânii mei care n'au cu ce să-şi bea mazagranul...

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9
Clinică Dentară moderna
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|2.

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 411

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 21 Octombrie 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

MANUAL DE MORALĂ PRACTICĂ

FEMEIA

47. Ai să citești adeseori, ceeace ai mai citit despre femee, căreia i se atribuie minciuna, șiretenia, perfidia și trădarea, ca niște facultăți ce-i aparțin exclusiv. Bărbatul reprezintă toate virtuțile de contrast acumulate exclusiv și tragedia vieții, povestită de Sfintele Scripturi, se datorește femeii, mama lui Abel, și fără de care bărbatul ar fi trăit fericit, taciturn și tâmpit.

Ideea se poartă, ca o încălțăminte a capului, de sute, de mii de ani și trece înainte. O găsești în cărți, în ziare, în teatru răsfățată pe creerul și pe limba stârpiturilor existenței, inteligente sau ba. Inseși femeile bătrâne, care și-au pierdut carnația și au căpătat mustăți, îndreptându-se în natură către tipul bărbatului scapet, sunt adepte ale punctului de vedere.

Ura de femee, dela ironie până la înjurătură și băț, aparține în genere bărbaților, într'un fel estropiați, în defect. A i se porunci femeii, care-și cere bucuriile din tovărășia unui bărbat iubit, să adore corpul din născare antipatic. al unui soț dat ei stăpân de către două familii învoite să creeze fericiri artificiale și să nu caute gura pură și pieptul smead al bărbatului refuzat de organizarea socială și de legi, ține de legenda de fier a stupidității orgolioase.

Temeiul tovărășiei conjugale îl face desigur sentimentul, dar sentimentul de acord cu lubricitatea castă a iubirii. Dacă femeea măritată este datoare să fie, înlăuntrul formulei căsătoriei, o curtezană complicată, variată, neîncetat atractivă și proaspătă, zilnic dorită, de la buze la bumbii sânilor, și de la sân la genunchi, și de la genunchi la călcâie, bărbatul care se stabilește în rolul de vizitiu al căsniciei și nu poate să placă deopotrivă, să intereseze, nu numai prin raționalismul lui ridicol, dar și în vizunia conjugală, ca un atlet al mângâierilor soției, merită să treacă între autorii misogini și să fie schimbat.

Bărbatul care își iubește nevasta și este iubit de grațiile ei, nu cunoaște nici minciuna, nici șiretenia, nici perfidia femeii. El a găsit în căsătorie formula ideală a vieții și pentru femee profesează cinstirea implicată de o tovărășie exactă. Prietenul cel mai bun e totdeauna soțul și consolarea cea mai întreagă, soția.

Rafinamentele literare și scepticismele intelectului nu au schimbat cu nimic sănătatea căsniciei, care în ecuația ei precisă, durează cu varietatea formelor impuse de vârste, de la vălurile albe ale miresei până la zăbranicul mohorît. Berthelot a murit în aceeaș zi cu d-na Berthelot, bătrâni amândoi.

Urmărește părechile în plimbare. Ai să deosibești fără greutate împărecherile cumpănite. Dragostea animează cu o naivitate clară ochii, colorează umbletul, alătură și strânge. Și ea face copii frumoși, puternici și nesovăitori.

O literatură scrisă la bordel și în cafenea, a deprins pe cititori să evite căutarea familiei și să creadă în eroarea că dragostea e o aventură de circ și de hotel, un număr de varieteu, o scânteie efemeră de chibrit. Literatură de cocoșați, de alcoolici, de neputincioși, de masturbi.

Căsătorește-te de tânăr și nu mai târziu de 30 de ani. Dacă nevasta te înșeală, afară de cazurile francamente maladive, iertate, extrem de puține, ești vinovat că nu ți-ai asimilat tezaurele ei, sigure și prezente în orice femee — și pentru că ți-ai cules din erorile de superficialitate ale altora, o atitudine de inegalități, pe care vei plăti-o cu cel dintâi prilej.

Orișicum ți-ai construi problema, femeea are asupra bărbatului superioritatea jertfei, că primește să nască și să dea civilizației caricaturile care consimt să batjocorească în ființa ei fragilă și grandioasă, pe Maica Domnului, muma omenirii. Visul femeii este să reproducă pe bărbatul pe care l-a iubit; să facă un bărbat mic sau o femee mică gentilă; să semene unghia copilului cu unghia amantului; mâna minusculă să reediteze mâna care i-a trecut înfrigurată, de la ureche pe șolduri; gurița pruncului când îi îmbucă țâța să fie gura care i-a mai mușcat-o încet, care i-a băut buzele, care i-a furnicat pulpa, de-asupra încheeturii albe a genunchiului desmierdat.

Ai auzit: am iubit: e foarte nesigur. Ai auzit: am fost iubit: nimic mai incert. Cu toate că lumea se reproduce continuu și s'ar putea crede că fiecare bărbat și fiecare femee au iubit în accepțiunea *totală* a cuvântului, oftatul este fals. Impreunarea, care-i un fragment din iubire, și adeseori strict obscen, nici ea nu e de obicei totală. Sunt femei care au dat naștere la 10 copii, în complectă frigiditate, și femei care au avut mai mulți bărbați înainte de-a iubi pe unul. Și sunt bărbați care afirmă, pe lângă cei numeroși care nu cutează să afirme, că dragostea, chiar numai strict fizică, i-a lăsat indiferenți. Aci intervine și un factor de terapie: medicul nu a fost cercetat la timp și pacientul a rămas cu un zăvor în intestine și cu un cui.

Dragostea totală e un complex de trup și de sentimente, la olaltă. Trupul nu culege singur sensația de furtunoasă voluptate, în care plâng deodată două viori: spasmul sufletului coincide cu actul, ca sunetul cu încrucișarea corzilor pipăite. Fără participarea lui intensă la dragoste, dragostea e-o pilitură de fier și o goană de cai în agonie.

Trebue să deprindem bărbații în respectul față de femee, atent să îngrijim adolescenților fecioria, păstrată până la logodnă și căsătorie. Pedagogii estropiați au admis introducerea tinerilor în coviltirul casnic prin casa de toleranță, unde dragostea este cunoscută într'un tip care se plătește și adeseori înainte. Chiar seminariile noastre, în care educația moralului ar constitui teoretic o preocupare curată, invită adolescenții să viziteze casele închise, cu făgăduiala că, la nevoie, medicii seminariilor țin canulele pregătite.

Tineri de 17 ani încep viața dragostei, care va fi viața lor întreagă, în mirosul de acreală râncedă al amorului profesional, culcați lângă trupurile schiloade, degenerate și abject pervertite ale fostelor bucătărese, lăcomite după un salariu mai mare. Buza lor se spurcă, scânteia li se maculează — și scârba dușmănoasă, pe care au învățat-o în speranță și puritate, îi urmărește în culcușul marital, până la progenitură.

Femeea a inspirat pe Goethe, pe Baudelaire, pe Dante, pe Da Vinci și i-a născut. Dacă din mintea ei decorativă nu a eșit opera lor, din pântecul ei milostiv s'au ivit marii învățători, artiștii, savanții, călăuzitorii și țesătorii de lumină. Ea e muma noastră a tuturor și amanta noastră a tuturora. Jertfa ei ne-a dat o bravură, legănarea ei ne-a dat o duioșie, lacrimile ei ne-au făcut delicați și buni. Putem noi, fără crimă, să ne umplem ghiozdanele cu pietre, ca să lapidăm spinarea încovoiată subt povara vechilor și actualelor suferințe, ale femeii care a iubit și care acum trece prin parcul spitalului, printre statuile meșterilor greci, ca să se ducă să nască ?

T. ARGHEZI

Infinitus Dolor Dei

O Doamne, ai creat nemărginirea
Cu-atâtea minunate, mari podoabe,
Și toate-ți sunt supuse ție, roabe,
Infiripate doar dintr'un cuvânt!

Iar când a fost pe stropul de pământ,
Să mântui din păcatu-i Omenirea,
Nu ți-au sorbit puterile zidirea,
Cât noua temelie a 'ndreptării:
Mai mult decât în clipele creării,
Voinții Tale forțe ai adaos !

Iubirea ne'nțeleasă, pururi vie,
Ce chin a trebuit să te sfâșie,
Ce răsturnări ai descleștat în haos,
Cutremurat-ai ceruri și pământ
Crucificându-ți singurul fiu sfânt,
Să smulgi din viață scorpia strecurată
In apa din fântâna ta curată!

Și 'n loc ca omu 'n calea ta să vie
Nebun de fericire 'ntr'un avânt,
— El trândavul, el orbul, — întârzie...

1928/IX — D. NANU

Naiadă modernă

Și-a desfăcut halatul și bronzată
Ca o statuie mică de muzeu,
Rămâne cu privirea 'mprăștiată
Pe nesfârșitul mării curcubeu.

Dar undele cu brațele de spumă
O chiamă 'n jocul lor ametitor
Și trupul ei îl prind și îl zugrumă
Și-l duc în largul veșnic călător.

Deodată ea din valuri se desprinde,
Biruitoare-alunecă spre mal,
Zădarnic marea brațele-și întinde:
Se năruie 'n vîltoare val de val.

Și picurând de alge și de rouă
Ea stăpânește marea de pe dună,
Privind cum într'o încordare nouă
Iși frânge valul patima nebună....

ION SÂN-GIORGIU

August 1928.

La mormântul lui Eminescu

Dormi liniștit, maestre, dormi acum
Sub teiul, care crește scund și 'ncet...
Introenit de-al florilor parfum
Dormi liniștit, dormi dulce... Dormi discret.

Disprețuit de paznici și de vulg
Ci căutat de-o mână visătoare,
Din teiul sfânt, cu gestul alb de fulg,
La sânul ei, să rumpă blondă floare....

Dormi liniștit, căci Doina ta cu glasul
Ei trist, adânc, năvalnic și sinistru
Vibrează de la Tisa pân'la Nistru.

Dormi liniștit căci azi iconostasul
Sucevii — toți se pleacă să-l sărute,
Ca 'n vremea-ți scumpă de la patru sute.
Dormi liniștit, maestre, dormi acum.

1919 — TUDOR MAINESCU

ENDOCRINOLOGIA

Studiul secrețiunilor interne și problema personalității

de prof. Dr. C. I. PARHON

Cuvântul endocrinologie a fost introdus în știință în 1908 de către Leopold Lévi, un cercetător de mare valoare care se ocupă de un șir de ani cu studiul chestiunilor referitoare la secrețiunile interne.

Acesta e de altfel și înțelesul cuvântului ce numește tânăra ramură a medicinei.

Tânără dar viguroasă, și dătătoare de speranțe și lumină!

Intr'adevăr în afară de Bacteriologie, nici o altă ramură a medicinei n'a luminat atâtea probleme și n'a avut o aplicațiune atât de largă ca *Endrocrinologia.*

Toată lumea cu puțină cultură generală știe, că glandele cu secrețiune externă sunt organe în ale căror celule se prepară anumite sucuri ce se varsă în afară sau în anumite cavități, sucuri ce au acțiunea de a digera alimentele (glandele salivare, pancreasul, glandele tubului digestiv): de a elimina unele otrăvuri, produse de ardere sau desintegrațiune organică (glandele sudoripare, rinichii); de a lupta în contra căldurei (glandele sudoripare); de a întreține luciul pielei și al perilor (glandele sebacee); de a umecta ochii, a reacționa în contra unor anumite stări sufletești (glandele lacrimale), etc.

Fig. 1.
Femeie gușată.

Dar o sumă de alte organe se arată în structura lor ca aparținând tot glandelor fără să aibe însă un canal ce se varsă într'o cavitate sau în afară, deci al căror produs de secrețiune pătrunde direct în circulația sanguină și cea limfatică și pentru una din ele (ipofisa) pe cât se pare, în acea a lichidului cefalo-rachidian care scaldă centri nervoși. Acestea sunt *glandele cu secrețiune internă.*

Cari sunt aceste glande?

Ele sunt organele numite *corp tiroid, paratiroide, ipofisă, capsule suprarenale, timus.*

De asemeni e dovedit că unele glande cu secrețiune externă *(pancreasul, ficatul, ovarul, testiculele),* au și o secrețiune internă.

Mai mult încă, genialul fiziologist Brown Sequard, care a dat un impuls deosebit studiului secrețiunilor interne, a susținut opiniunea, ce pare a corespunde adevărului, că *fiecare organ, fiecare țesut,* și *fiecare celulă posedă o secrețiune internă.*

* * *

A expune într'un articol întreaga chestiune e fără îndoială imposibil. Aceasta ar cere mai multe volume. Mă voi mărgini să indic aci principalele fapte câștigate pentru unele sau altele din organele mai sus menționate.

Corpul tiroid e un organ care la om cântărește 20—30 grame și e situat înaintea și în lăturele părței inferioare a laringelui și părței superioare a traheei.

Fig. 2.
Copil de 10 ani lipsit de glanda tiroidă (după Jeandelize).

Imbolnăvirea lui în anumite ținuturi (de munte în special), determină *gușa endemică.* (Fig. 1). *De regulă copiii gușaților sunt cretini,* adică indivizi opriți în desvoltarea fizică și psihică. Iată deci o primă constatare relativă la importanța glandei tiroide în desvoltarea corpului și a sufletului.

S'au observat pe de altă parte copii născuți fără glandă tiroidă. Acești copii rămân mici. La 10—15—20 ani au aparențele unui nou născut sau a unui copil de un an sau doi. Oasele capului rămân moi ca la copii mici, dinții nu apar sau dacă apar nu se schimbă, așa încât la 15—20 ani găsim încă dinți de lapte. Copilul nu crește, are pântecele mare, e constipat, foarte friguros, e palid, nu asudă de regulă nici la căldură, pielea e aspră. Din punctul de vedere psihic e un idiot. (Fig. 2 și 3).

O stare cu totul analoagă s'a putut provoca experimental la diferite specii de animale dacă li se extirpă glanda tiroidă. (Fig. 4 și 5).

Fig. 3.
Copil lipsit de glanda tiroidă. In stânga un copil normal de aceiași vârstă.

Mai mult încă și la om, în special la copii, s'a scos uneori corpul tiroid alterat — gușa — pentru motive de estetică. Copiii astfel operați ajung într'o stare cu totul asemănătoare cu idioția, iar adulții pierd memoria, inteligența scade; devin apatici, somnolenți și prezintă o parte din celelalte simptome pe cari le-am notat când am vorbit de copiii lipsiți de glanda tiroidă.

Un fapt de o importanță capitală e, că toate simptomele dispar la adult ca și la copil sau la animalele operate, dacă sânt upuse la un tratament cu glandă tiroidă proaspătă sau uscată, fie și la 100°, sau cu extracte din glanda tiroidă. (Fig. 6).

Copilul oprit în desvoltare începe să crească, inteligența se desvoltă și încetul cu încetul se apropie de normal.

In anumite cazuri glanda tiroidă își mărește volumul și atunci observăm o sumă de fenomene caracterizate printr'un exces de nervozitate, de impresionabilitate, de emotivitate. Activitatea psihică e rapidă. Bolnavii au insomnii, pierd în greutate, au bătăi de inimă, ochii proemină din orbite, glanda tiroidă e voluminoasă. Arderile din organism care în lipsa glandei tiroide scad cu 40 %, cresc în ultima boală *(boala lui Basedow)* până la 100 % și chiar mai mult. (Figura 7).

Fig. 4.
In dreapta un ied lipsit de glanda tiroidă. In stânga animalul normal de aceiași vârstă.

Un alt fapt interesant, e că tratând mormolocii de broască cu glandă tiroidă ei se metamorfozează repede, fără însă să crească. In momentul când frații lor sunt încă în stare de mormoloci, cei tratați s'au transformat în niște broaște minuscule. Se vorbește de broaște muște.

Spațiul nu-mi permite să intru în prea multe amănunte. Mă voi mărgini să conchid că glanda tiroidă are în desvoltarea organismului un rol considerabil atât din punctul de vedere fizic cât și din cel psihic.

Fără glanda tiroidă întreaga civilizație care face gloria speciei omenești ar fi absentă și omenirea, admițând că ar putea continua să existe (în realitate s'ar stinge), ar fi reprezentată numai prin cretini.

Voi mai adăoga, că o sumă de boli nervoase sau de altă natură, migrenă, astm, unele forme de nebunie ca mania, melancolia, apoi reumatismul cronic, eczema, unele forme de obezitate au raporturi mai mult sau mai puțin strânse cu alterațiunile funcțiunilor tiroidiene.

* * *

Alături și în parte în interiorul chiar al glandei tiroide găsim 4 mici organe cari la om au dimensiunile unor boabe de linte și pe cari e numim *glandele paratiroide.*

Fig. 5.
In dreapta un boboc de gâscă lipsit de glanda tiroidă; în stânga animalul normal, de aceiași vârstă. (Cercetări personale împreună cu C. Parhon fiul).

Importanța lor nu e mai puțin mare. Distrugerea lor determină o boală (tetania), caracterizată între altele prin spasme musculare, uneori foarte violente, (Fig. 8), ce se pot complica de convulsii de tipul celor din epilepsie și cari, în afara unui tratament cu totul special conduc în genere la moarte.

Extirparea acestor glande la animale determină o boală asemănătoare și animalul sucombă în câteva zile.

E de notat că aceste animale prezintă o modificare caracteristică în compoziția minerală a sângelui. Calciul scade la aproape jumătate din cantitatea normală.

In unele boale în afară de tetanie (în ulcerele cronice spre exemplu), s'a observat de asemeni o scădere a calciului din sânge.

De curând s'a putut prepara din glandele paratiroide culese dela animalele tăiate la abator, un extract foarte activ care, injectat la animale, face să dispară simptomele menționate și grație căruia *putem prelungi în mod indefinit viața animalului.*

Acelaș rezultat remarcabil îl obținem și în tetania omului. De asemeni în boalele în care calciul e scăzut, căci extractul readuce echilibrul normal în compoziția chimică a sângelui sau când e injectat în cantitate prea mare, determină o creștere — până la dublu — a calciului în sânge.

Atunci apar însă alte simptome ca astenie, somnolență, etc. și animalul moare de asemeni. Și la om s'au observat unele boli în cari s'a putut incrimina un exces de funcțiune a acestor mici glande.

Astfel e cu boala nervoasă numită *miastenia,* caracterizată printr'o oboseală rapidă și o stare de epuizare a unor mușchi (ai ochilor, ai feței, ai masticației și înghițirii, etc.), ce poate

Fig. 6.
Copil lipsit de glanda tiroidă. In stânga înainte de tratament Se va nota infiltrația considerabilă a feței. In mijloc în timpul tratamentului. Se observă revenirea figurei la normală. In dreapta după suprimarea tratamentului. Simptomele boalei revin (după Lévi și Rothschild).

merge până la paralizie. Boala se termină adeseori cu moartea. De curând am putut arăta că în sângele acestor bolnavi se găsește un exces de calciu (invers de ceiace se vede în tetanie). Profesorul Marinescu ajunge la aceiași concluzie. D-sa crede că ar fi vorba de o lipsă de funcțiune a altor glande cu secrețiune internă, capsulele suprarenale.

De fapt și în acest caz calciul din sânge e mărit. Intr'adevăr glandele lucrează în organism într'un anumit echilibru. Funcțiunea activă a unora se traduce prin scăderea funcțiunei altora și invers.

Și unele boale ale oaselor (osteoporoza, osteomalacia, rachitismul chiar) deasemeni unele boli oculare (cataracta) sau ale aparatului auditiv (scleroza timpanului) au fost puse în raport cu turburări în funcțiunea paratiroidelor. Dar chestiunea aceasta reclamă noui cercetări.

In strânsă legătură, din punctul de vedere al desvoltării în viața embrionară, cu paratiroidele avem o altă glandă ce cântărește la copil 10—15 grame și pe care o numim *timus.* E organul pe care măcelarii la vițel, îl numesc „momițe".

Importanța lui în organism e foarte mare, în special în copilărie. Scoaterea lui la animalele tinere, determină o oprire a creșterei, părul devine urât, oasele se încovoaie și animalul are aparența unui idiot. Glandele sexuale (ovarul și testiculul) rămân de asemeni oprite în desvoltare.

Din contră, hrănind mormolocii de broască cu timus, ei cresc mari — giganți — dar metamorfoza nu se produce. E tocmai contrariul de ceiace am văzut că se observă la mormolocii

(Continuarea in pag. II-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTĂ EXPOZITIE DIN TARA TELEFON 362/47 33 CAROL „MOBILA“ 33 CAROL (PIAȚA DE FLORI) EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LAMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

hrăniţi cu tiroidă, care conduce la formaţiunea de broaşte muşte.

Şi la om se vede uneori timusul funcţionând în mod exagerat din copilărie. Copiii aceştia cresc prea mult dar pubertatea întârzie. S'a vorbit atunci de *infantilismul timic.*

Rezultă din experienţele ce preced că *timusul — glanda copilăriei cum i s'a zis — întreţine organismul în stare de copilărie, ajută creşterea şi înmagazinarea în organizm de rezerve* nutritive, dar opreşte sau înceteazǎ diferenţierea.

Către vârsta pubertăţii timusul se resoarbe în parte şi o sumă de fapte tind să probeze că pe seama lui au loc procesele de proliferare celulară ce se petrec în testicul, în ovare, în uter, etc.. la această epocă când organismul are nevoe de o mare cheltuială de nucleine, substanţe ce se găsesc în mare cantitate în timus.

* * *

In interiorul craniului, la baza creerului şi în legătură de continuitate cu acest organ, se găseşte o altă glandă care cântăreşte la om 40—60 centigrame şi pe care o numim *glanda pituitară sau hipofisa.*

Această glandă e formată din trei porţiuni cu structura diferită: un lob anterior, un altul intermediar si în fine un lob posterior.

Ca şi pentru glanda tiroidă, pentru ipofisă faptele patologice au adus primele lumini cu privire la funcţiunile acestui organ.

Fig. 7.

Femee atinsă de boala lui Basedow (după Falta).

Astfel Magendie, P. Marie şi Marinescu au studiat o boală foarte curioasă, caracterizată printr'o creştere foarte însemnată a extremităţilor cari devin enorme (mâinile, picioarele, nasul, urechile, maxilarul inferior, etc.). De aci numele de *acromegalie* care indică mărirea extremităţilor.

Ultimii doi autori au arătat că în această boală ipofisa e foarte mult mărită.

Alţi autori au găsit în urmă mărirea acestei glande şi în gigantism. Acesta din urmă e o exagerare a creşterii în lungime. (Fig. 9). Brissaud a stabilit că acromegalia şi gigantismul sunt aceiaşi boală, prima apărută după terminrea creşterei în lungime, cea de a doua înainte de această terminare.

Faptele precedente şi alte consideraţiuni au condus la concluzia că acromegalia şi gigantismul sunt datorite unui exces de funcţiune a lobului anterior al ipofisei.

S'au văzut în urmă şi cazuri de opriri în desvoltare (acromicrie=extremităţi mici, nanism=stare pitică), datorite lipsei de funcţiune a aceluiaş lob. Şi s'a putut obţine prin distrugerea lui oprirea creşterei la animale.

Tot în legătură cu leziunile acestui lob şi poate ale celui intermediar s'a pus o altă stare curioasă numită distrofia adipozogentală, caracterizată printr'o încărcare considerabilă cu grăsime a organismului şi printr'o oprire în desvoltare a organelor genitale. Copiii de sex masculin au în parte aparenţa femenină, iar mai târziu amintesc destul de bine pe unii castraţi.

In fine o boală foarte curioasă a putut fi pusă în legătură cu lobul posterior şi pe cât se pare cu cel intermediar al ipofisei.

Fig. 8.
Atitudinea mâinilor în tetanie.

E vorba de *diabetul insipid*. Indivizii atinşi de această boală simt o sete chinuitoare datorită faptului că apa nu este reţinută în măsura necesară în organism. Intr'adevăr, bolnavul elimină zilnic 5—6—10—15 litri de urină, după gravitatea boalei, şi e silit să bea o cantitate echivalentă de lichid. Aşa se explică pentru ce bolnavii, în lipsa apei — recurg la ori şi ce lichid şi nu ezită a bea propria lor urină.

Unii autori au negat raporturile acestei boale ca şi a precedentei cu ipofisa. Dar un fapt peste care nu se poate trece e că *injecţiunile unui extract din lobul posterior al ipofisei readuc la normal cantitatea de apă eliminată şi fac să dispară setea chinuitoare. Ca corolar bolnavul nu mai introduce în organism decât cantitatea necesară unui om normal.*

Aceleaşi injecţiuni mai au şi alte proprietăţi nu mai puţin interesante. Astfel ele excită toţi muşchii netezi şi chiar pe cei striaţi şi pot fi întrebuinţate cu succes în slăbirea contractilităţii muşchilor intestinali, în unele cazuri de constipaţie sau a muşchilor băşicei urinare, în unele cazuri de retenţie de urină.

Dar efectul lor cel mai important se traduce prin excitarea contractilităţii muşchiului uterin, al uterului gravid mai cu seamă.

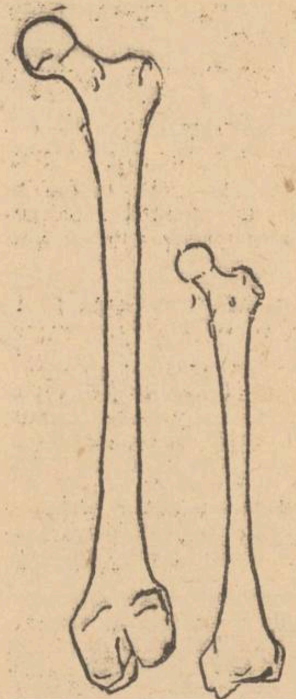

Fig. 9.

Femurul unui gigant. In dreapta acelaş os dela un individ normal (după Launois şi Roy).

De aceia preparatul de care vorbim se întrebuinţează azi pe o foarte largă scară când e vorba să grăbim o facere ce se prelungeşte peste măsură din cauza lipsei de contracţiune a muşchilor uterului.

Se pare chiar că procesul normal al facerii ar fi datorit pătrunderii în acel moment, în circulaţie a unei cantităţi mai mari de secreţiune a lobului posterior al ipofisei.

Precum se vede importanţa acestei glande în economia generală a organismului e destul de însemnată.

Tot în interiorul craniului, deasupra unei anumite regiuni a creerului (tuberculii quadrigemeni) găsim un alt mic organ *epifisa* sau *glanda pineală.*

Funcţiunile ei sunt foarte puţin cunoscute. Ştim cu toate acestea că în unele tumori ale acestui organ la copii, s'a observat desvoltarea precoce a organelor genitale şi a instinctului sexual ca si o creştere exagerată a organismului în general. Fenomene asemănătoare au fost observate şi în mod experimental la animale.

* * *

In interiorul cavităţii abdominale, de o parte şi de alta deasupra rinichilor se găseşte câte un organ ce cântăreşte de regulă 6—8 grame, organe pe care le numim *capsulele suprarenale.*

E vorba în realitate de o asociaţie de două organe sau structuri diferite şi cari se găsesc de altfel complect separate la unele animale cum sunt peştii.

Deja de mult s'a descris de către engezul Addison o boală foarte curioasă, caracterizată printr'o pigmentaţie aşa de însemnată a pielei încât un blond din regiunile nordice poate fi luat drept un ţigan şi printr'o stare de extremă oboseală sau epuizare care face pe individ să evite orice mişcare. In formele mai grave încă, apar turburări mintale, dureri de cap violente. Boala se termină de regulă cu moartea.

Ceiace se întâlneşte de regulă ca fapt particular în aceste cazuri, e o tuberculoză bilaterală a capsulelor suprarenale care conduce la anihilarea funcţiunei acestor organe.

S'a văzut ulterior — în mod experimental — că extirparea acestor organe nu e compatibilă cu viaţa. Cercetări mai noi au arătat că porţiunea externă, corticala e aceea strict necesară vieţii.

O altă boală curioasă care a putut fi pusă în legătură cu aceiaşi porţiune a capsulelor suprarenale e aşa numitul *hirsutism* sau *virilism suprarenal.*

S'au văzut cazuri în cari la o femee tânără spre exemplu. caracterele sexului se modifică, apar peri în regiunea buzei superioare sau pe bărbie, vocea se îngroaşe, musculatura se desvoltă, uneori se produc chiar modificări paralele în organele genitale externe. Scurt, femeea ia aparenţele unui bărbat. De aci şi numele de virilism. Se adaogă la aceste turburări o îngrăşare exagerată. Când aceiaş boală apare la bărbat, se observă acest din urmă simptom unit cu o desvoltare atletică a muşchilor.

In astfel de cazuri s'au găsit tumori ale porţiunei corticale a supra renalelor ce conduceau la o exagerare a funcţiunei acestor organe.

Incercările recente tind să stabilească posibilitatea prelungirei vieţii la animalele fără suprarenale, injectându-se unele extracte din aceste glande.

De asemeni din porţiunea centrală (medulară) a lor s'a extras o substanţă, cristalizabilă, a cărei constituţie chimică e astăzi bine cunoscută şi care are proprietatea remarcabilă de a excita puterea de contracţiune a inimei şi a pereţilor vaselor, de a ridica în mod însemnat presiunea sângelui în vase şi de a excita în mod aproape electiv un anumit sistem al inervaţiunei organismului (sistemul zis simpatic).

Această substanţă — *adrenalina* — contribue în mod normal la menţinerea unui anumit nivel al presiunei sângelui. Ea a găsit o largă întrebuinţare în terapeutică în stările în care energia inimei şi presiunea sângelui tind să scadă ca în unele infecţiuni grave (difterie, febră tifoidă, holeră) sau unele intoxicaţiuni ca cele cu ciuperci, spre exemplu. Tot astfel în sincopele produse de anestezia cu cloroform. Numeroase sunt cazurile în cari viaţa bolnavilor a putut fi salvată graţie injecţiilor de adrenalină.

Injecţiile repetate prea des determină însă cu timpul o stare de iritabilitate însemnată a sistemului nervos, palpitaţii, insomnii, etc.

In special la cei a căror glandă tiroidă funcţionează prea mult, o injecţie de adrenalină măreşte foarte mult emotivitatea şi amintiri cari altă dată ar fi lăsat indiferent pe individ, îi produc după injecţie o emoţiune profundă. Iată deci şi o latură psihologică interesantă, a fiziologiei şi patologiei capsulelor supra renale.

(Sfârşitul în numărul viitor).

PROF. DR. C. I. PARHON

„Album zoologic“

Presimţiri de toamnă

Copacii invalizi, umil, întind
Mâni lungi de crengi diforme, amputate,
Cerşind
Pomana frunzelor uscate...

Când vraci aşează
Pe sforile aeriene nouri,
Ce colorează
Proteice şi plastice panouri, —

Pe câmpul neted o sperietoare
Cu pălărie tare şi în frac,
A risipit un cârd de ciori ce fac
Indoliate broderii în zare...

Şi cerul de taffetas, treptat, se'ntunecă...
In depărtare trece, calm, o dropie...
Tăcerea ca o sanie alunecă
Şi toamna, toamna, toamna se apropie...

ALEXANDRU BILCIURESCU

FILATELIA

Letonia pregăteşte mărci jubiliare (10 ani de independenţă). Deocamdată s'au prezentat la concurs 52 desenatori cu vreo 700 de desene. 14 dintre dânşii provinciali, n'au fost admişi, fiindcă nici n'au priceput măcar condiţia principală a concursului: plicurile cu desene trebuind să poarte un „moto“, o deviză, iar naivii provinciali şi-au înscris pe plicuri numai numele şi adresele! Dar şi din restul de 38 desenatori, câţiva au făcut schiţe cu „vederi“: clădirea băii din oraşul natal al autorului, sau maşina de săpat nisipuri în albia râului, pe al cărui mal pescueşte autorul!

Juriul a aprobat şi premiat cinci desenatori şi 12 schiţe, dintre care un tânăr gravor a obţinut de trei ori premiul întâi şi de trei ori premiul al doilea, câştigând în total 45.000 ruble letone. Astfel, 6 schiţe de acelaşi stil vor forma noua serie jubiliară letonă. La o populaţie de circa trei milioane, Statul Leton va imprima următoarele cantităţi de mărci jubiliare: de 6 centimi — 4.000.000, 15 c. — 6.000.000, 20 c. — 640.000.000, 30 c. — 1.200.000, 50 — 200.000 şi 1 „lat“ — 110.000 bucăţi.

E posibil ca aceste cifre să fie sporite. Nu s'a hotărît încît dacă fiecare marcă va fi imprimată în două culori, sau într'o singură culoare. In sfârşit, dat fiind că mai sunt încă 6 schiţe premiate, ele vor forma a doua serie de mărci speciale, care se vor vinde pentru fondul „Monumentului Libertăţii“.

Am arătat, astfel, mai sus, cum anume procedează un stat mic emiţându-şi serii nouă de mărci. Aceste emisiuni dese, jubilare, etc., se fac bineînţeles, şi în vederea profitului care rezultă din vânzarea unei jumătăţi din stocul întreg — la burse, societăţi filateliste şi la colecţionarii de pretutindeni.

La Teatrul Mic se joacă în fiecare seară NUNTA CU REPETIŢIE, farsă newyorcheză, — iar la teatrul Alhambra se joacă în fiecare seară comedia muziaclă FRITZ.

Acestea sunt cele mai frumoase succese teatrale din Capitală.

Epoca pietrei

Generalul veni la cassă.

— Să-mi daţi, doamnă, un bileţel.

Vânzătoarea rupse un bilet, se uită la vizitator şi întrebă :

— Un catalog nu doriţi?

— Mersi, n'am nevoie. La ce? Eu le descurc toate, ştiţi, fără catalog. Ho-ho! Iacă, de pildă, muzeul istoric din Sevastopol; l-am vizitat fără catalog şi am înţeles totul: unde-i şapca lui Cornilov, unde-i o puşcă veche— tot. Mersi.

Generalul se învârti voiniceşte în călcâie, îşi netezi părul rărit depe cap, îşi îndreptă mustăţile şi intră în cea dintâiu sală.

— Hm... — rosti, mulţumit de sine şi uitându-se deodată la toţi cei patru pereţi, — n'ai ce zice ! Ia să vedem ce e aici ?

Se apropie la întâmplare de cea dintâiu pânză şi se uită cu luare aminte. Apoi se dădu puţin îndărăt şi iar se uită. In sfârşit se dădu la o parte, întâiu în dreapta, apoi în stânga, şi căzu pe gânduri. Pe figura-i blajină şi simplă trecură nişte umbre uşoare...

— T-t-t... — făcu generalul. — Ce dracu? Nimic nu înţeleg !

Mai stătu pe gânduri, se mai apropie odată de tablou, aproape de tot, şi atinse pânza cu mâna. Culorile erau aşezate în pături groase, dar uscate : nu se putea rade nimic. O lucrare, de sigur, veche.

Generalul strânse din umeri, bolmoji ceva pe nas şi trecu la alt tablou.

— Dar asta ce e ? — îşi exprimă nedumerirea tare, fără să se stăpânească. — Ce drăcie ?...

Se uită în juru-i. In sală erau numai vreo două-trei persoane, care nu-l băgaseră în seamă. Ne văzând nici un răsunet, generalul începu vădit să fiarbă. Trecând dela un tablou la altul, dela un desen la altul, se enerva din ce în ce. In sfârşit, oprindu-se dinaintea unei pânze, unde era zugrăvit un peisagiu ciudat şi gol, de o nuanţă roşiatică, se întunecă şi se încruntă.

— Ptiu! Ce caraghioslâc! — strigă deodată. — Ptiu! Ptiu !

De trei ori scuipă într'o parte cu înverşunare, apoi se uită furios în juru-i. Lângă uşă era numai uşierul.

— Tu de colo... Vino încoace !

— Ce poftiţi ?

— Cine a făcut porcăria asta? A? Ce tablouri sunt astea? Ca să prostiţi publicul? Aţi găsit proşti?...

— Eu... nu-s amestecat... Slujesc... Eu nu-s de vină. Zău, nu-s!

— Iţi dau eu — nu-s de vină! Cine a aranjat, — te întreb, — această expoziţie idioată?

— D'apoi, domnul Filipov... Dumnealui.

— Filipov ? Să vie încoace Filipov. Să-i vorbesc eu!

— Dar iată că vine şi domnul Filipov, — zise uşierul bucuros. — Iată-l!

In adevăr, atras de strigătele ciudate, administratorul expoziţiei, care se afla într'o sală vecină, se grăbi să vie în camera unde se afla generalul; se opri cu curiozitate lângă uşă şi se uită câtva timp în tăcere, la zgomotosul vizitator.

— Vă chiamă cineva, îi explică uşierul.

— A! — strigă generalul, rânjind. — Dumneata eşti domnul Filip ? Dumneata ai aranjat ?

— Da, eu. Cu ce vă pot servi ?

— Dumneata eşti dator să răspunzi, nu să serveşti! Expoziţie e asta? Dracu a mai văzut asemenea tablouri? Asta, onorate domn, se chiamă — a prosti şi a-ţi bate joc de public! Ce e, de pildă, asta, de lângă mine ? Asta-i tablou ?

Administratorul se uită la pânza arătată de general.

— Asta-i „Veacul de piatră“, domnule general, — răspunse liniştit.

— Veacul de piatră? — zâmbi generalul rânjind; — vezi, ţi-am spus că e o idioţie! Dar ce, pictorul dumitale a trăit în veacul pietrei, de l-a zugrăvit aşa? A?..

— Pentru asta nu-i nevoie să trăeşti. Dece i-a fost dată pictorului fantezia? Ca să zugrăvească şi ceia ce n'a avut numai decât dinaintea ochilor...

— Ho-ho!... Să zugrăvească! Câte nu-i trece prin minte pictorului! Să zugrăvească, graţie fanteziei?... Dar ce e de vină publicul, te întreb? Şi cine-i pictorul care s'a găsit cu asemenea fantezie ?

— Autorul tabloului e Rerich, directorul şcolii Imperiale de pictură, pe lângă Academia de pictură.

Generalul se îndreptă puţin, îşi scărpină nasul şi, căzând pe gânduri, mai întrebă odată :

— Al Şcoalei Imperiale, zici?

— Da. Care stă subt Augusta protecţie a Marei Ducese Elena Pavlovna.

— A marei Ducese Elena Pavlovna? A-a, mă rog, ce nevoie avea acest Rerich să zugrăvească veacul de piatră? Adevărat, pe atunci culori n'aveau, zugrăveau cu pietre şi altele; totuşi ce caută veacul de piatră ? Zici: al Marei Ducese Elena Pavlovna ?

— Da, subt Augusta Sa protecţie.

— A-a... Da, tabloul, la drept vorbind, n'ar fi rău, dacă ar fi, ştii... Ascultă! — strigă generalul deodată;— doar dumneata eşti de vină! N'ai atârnat bine tabloul! Zău, nu! Uită-te cum cade pe el lumina! Nu cade deloc pe unde ar trebui! Iacă, dacă o luai mai la dreapta, apoi ceva mai sus, iar ici s'o fi acoperit cu un ecran... atunci înţeleg! Atunci alta ar fi şi dispoziţia... Alta şi impresia! Zău, ascultă ce-ţi spun: schimbă locul tabloului. E o lucrare interesantă, se poate zice, originală, şi se pierde din cauza luminii !

— Bine, am să văd... Poate aveţi dreptate.

— Se înţelege. Ai să vezi că am dreptate. De bună seamă: au atârnat tabloul, Dumnezeu ştie unde, şi acuma tabloul se pierde! Şi când te gândeşti ce idee: simţi că-i ceva vechiu, de piatră, ceva rece. O fantezie largă, — se vede cât de colo, — se poate zice, — chiar îndrăzneaţă... Şi dumneavoastră, să mă ertaţi, o atârnaţi — dracu ştie unde!...

După această conversaţie generalul inspectă celelalte tablouri ale expoziţiei cu mai multă atenţie. Făcea ca un adevărat cunoscător: se uita la tablou prin pumn, se dădea la o distanţă de două diagonale dela tablou, lăsa capul într'o parte, închidea puţin ochii, îşi încreţea fruntea, pentru mai multă concentrare. A doua zi veni din nou la expoziţie. Peste două zile iarăşi.

Trecu o săptămână. O dată, într'o zi de sărbătoare, intrând în sala unde erau tablourile lui Rerich, administratorul observă lângă „Veacul de piatră“ un grup întreg de vizitatori. In mijlocul grupului stătea generalul cunoscut, care gesticula şi striga :

— Nu, dumneavoastră, domnilor, băgaţi de seamă tonul! Nu-i un tabloaş oarecare de ţară, nu! E veacul de piatră! Glumă-i — aşa vechime? Pe atunci se desena cu pietre, nu ca azi, şi tocmai aci simţi câtă bogăţie de fantezie are Rerich. Un pictor cunoscut, se înţelege, cine nu-l ştie? Director la Petersburg, la şcoala Imperială de pictură, pusă subt Augusta protecţie a Ducesei Elena Pavlovna. Numai căutaţi să pătrundeţi, domnilor, acest tablou : câtă adâncime în el, câtă putere de impresie! Păcat numai că l-au atârnat prost: iaca, s'o ia numai puţin spre dreapta, apoi un pic mai sus, să aşeze un mic ecran, sau aşa ceva, şi atunci să vedeţi... Doar nu-i aşa, oricine, domnilor, e însuşi Rerich! Admirabil! A? cine nu-i de părerea mea ? Poftim ?...

I. CALII

Tradus din ruseşte de A. FRUNZA

BIBLIOGRAFIE

Suzanne Martinon: „Les Tourmentes“, „Le coeur mal defendu“, „Nous deux“, „L'orgueilleuse“, — Libraire Plon, Paris, 4 vol., a 12 frs.

Marin Popescu-Spineni: „Contribuţiuni la Istoria Invăţământului Superior“, Edit. Cultura Naţională, Bucureşti.

Oscar Wilde: Poeme în proză, Edit. Cultura Românească, Bucureşti, Lei 25.

Romulus Cioflec: PE URMELE BASARABIEI. *Note şi impresii din revoluţia rusească,* Editura Cultura Românească. — Preţul 60 lei.

Viaţa Românească, No. 7 şi 8, cu colaborarea d-lor: Mihail Sadoveanu, D. I. Suchianu, Mihai D. Ralea, Dan A. Bădărău, A. Dominic, G. Zane, etc., etc.

A apărut : „Convorbiri Literare“ Maiu—August 1928, Anul al 61-lea, cu colaborarea d-lor: Gala Galaction, Alexis Nour, Al. Tzigara-Samurcaş, Victor Eftimiu, Oct. Tăslauanu, Ioan Buzdugan. Nicolae Petrescu, Cristian Pancescu, Alexandru Bilciurescu, Gh. Nedioglu, Al. Soare, D. Caracostea, Artur Enăşescu, Aurelian Sacerdoţeanu, Ilie Gherghel şi Dan Simionescu. Scrisori de T. G. Rosetti şi V. Alexandri, şi sfârşitul cronicii moldovene scrise de Elena Hartulari acum 100 de ani, — complectează acest interesant volum al bătrânei reviste.

Filmul meu, Anul II, No. 18.
Universul literar, Anul XLIV, No. 42.
Opoziţia, Anul I, No. 1.
Izvoraşul, Anul VI, No. 5—8.
Cultura Poporului, Anul VIII, No. 248.

„CUZA VODA“
roman istoric scris de Vasile Pop

Fusese vorba ca în cursul acestui an (1928) să se transporte osemintele marelui Domnitor Alexandru Cuza, la Iaşi.

Dar din motive cari sunt prea complicate spre a fi povestite aci, lucrurile au fost lăsate cum au fost. Osemintele marelui Domnitor, iniţiatorul înfăptuirei României Mari, au rămas tot la Ruginoasa.

Editura „Adevĕrul“, a găsit în această împrejurare prilejul de a tipări, ca un omagiu, pentru memoria marelui dispărut, romanul **„Cuza Vodă“**, scris de cunoscutul literat Vasile Pop.

Trebue relevat aci, că din numeroşii scriitori, cu care se onorează ţara noastră, nici unul (afară de istorici, Xenopol, etc.) nu au dat la lumină o mai largă şi pătrunsă de simpatie scriere precum a dat-o d-l Vasile Pop, asupra lui „Cuza Vodă“.

Scrierea d-sale, concepută într'un stil atractiv, popular, abundă în fapte şi documentări, cari permit cetitorului să se familiarizeze cu viaţa politică, atât de plină de aventuri şi scene dramatice, din vremea când Alexandru Cuza, se lupta să facă dintr'o ţară de clăcaşi şi robi, o naţiune de oameni liberi.

Cetiţi romanul „Cuza Vodă“ apărut de curând şi la admiraţia ce o aveţi de pe urma legendelor, ce s'au brodat în jurul acestui mare om, se va adăuga şi interesul, pe care îl suscită acest roman, deosebit de interesant.

GH. BR.

HIGIENA DENTARĂ
CLINICA ULTRA-MODERNA
BUL. ELISABETA. 17 Etajul I (CASA RADIVON)
Telefon: 302/38
Plombe
Extracţiuni fără durere
Denturi în Aur, Platină, Cauciuc
Diagnostic precis prin Radiografie
Deschis toată ziua
INLESNIRI de PLATA

Gospodărie de călugăr[1]

...După ce trecu năduful tras cu pierderea vacii, sau mai bine zis cu palma dată de Dumnezeu pentru a-i aminti de îndatoriri uitate, sosiră zile de adevărată liniște, de mulțumire și de plăcere, pentru cuviosul Ghedeon. Odată cu venirea lelii Smaranda, pierise necinstea din casa lui; iar pustiul de care fusese înconjurat de atâtea luni de zile, dar pe care el nu-l prea băgase în seamă, fu alungat de mulțimea de păsări și de celelalte dobitoace pe care le pripășise la bătătură, dar mai ales de dragostea părintească cu care-l îngrijea bătrâna. Când și el fu încredințat de curățenia sufletească a femeii ce-l slujia, dete slavă lui Dumnezeu că de acuma nu va mai avea pricină să-și colinde mintea pe căi rătăcite și să se mai gândească la însurătoare, mai ales că primise și răspuns dela Calinic, prietenul său din mânăstire. Acest răspuns era scurt și usturător: „A spus părintele stareț și cu părintele duhovnic, că de bună seamă ți-ai pierdut mințile de când te-ai văzut la parohie, că altfel n'ai întreba dacă ai voe sau nu să te însori..."

Cu ajutorul lui Dumnezeu, venit după câteva zile de gândire, părintele Ghedeon simți că de aci înainte nu-și va afla mulțumirea sufletească — nici în pravilă, pe care o părăsise de multă vreme, nici în plimbările obișnuite, căci vedea mereu aceleași și aceleași locuri, aceiași oameni aceiași arbori; și nici în cetirea gazetei, căci băgase de seamă că „spune mai mult minciuni"; ci în prietenia viețăților dela ușa casei. Dragostea pentru lighioanele necuvântătoare e o lege pentru omul singur, și ieromonahul i se supusese fără împotrivire. Simțea o plăcere nespus de mare să se scoale până'n ziuă, el care obișnuia să se deștepte la 7 și la 8, — să iasă cu ciurul plin de grăunțe pe prispa casei și să arunce la păsări, strigând din cap și din vârful limbei:

„Pui, pui, pui, pui, puuui! Puișori, puișori, puii taichii, cocoșeii taichii, pui, pui, puuuui !"

Răsuna strigătul până dincolo de vecini, și lumea știa atunci că s'a sculat popa și dă la găini să mănânce. Obișnuindu-se cu el, căci se purta blând, puii se lăsară încetul cu încetul să pună mâna pe ei, să-i mângâie, să-i ia în brațe și să-i sărute pe creastă. Ba un cocoșel ghebos, neprimit în societatea alor săi, se împrieteni atât de mult cu părintele Ghedeon, că de câte ori îl zărea se apropia de el și-și freca ciocul și capul de încălțămintea lui. Cuviosul îi răspunse, cu aceiași dragoste, miluindu-l cu bucăturele și plimbându-l adesea pe umăr, prin curtea casei.

Cât despre celelalte lighioane — stârnise pisma babei cu atâta grijă ce le purta. La început, îngropase dedesubtul mesei din bucătărie o strachină de pământ, și când se așeza să-și bea laptele, punea în ea pentru Costică și pentru Nistor. Purcelului îi dădea deosebit într'un colț al bucătăriei. Când văzu însă că Nistor și cu Costică nu se împacă să mănânce amândoi dintr'un blid, iar Lixandru, după ce răsturna ciobul lui dădea busna peste ei, făcu altă rânduială. Purcelul fu legat c'un lănțișor prins în perete, ca să nu se mai miște dela locul lui, cățelul rămase singur stăpân pe strachina de sub masă, iar cotoiul fu poftit să stea sus pe un colț al mesei, unde-și primea tainul dintr'o farfurie de fier. Tot astfel erau rânduiți să mănânce și la prânz și seara. Dar fiindcă Costică avu gust într'o seară să-și lase tainul său și să-și vâre botișorul cu mustăți cu tot în farfuria stăpânu-său, i s'a făcut aceiaș cinste ca și purcelului. Atâta numai că el n'a fost legat de gât, ca Lixandru, ci de coadă; și nu cu un lanț de fier, ci c'o sfoară prinsă de un cui bătut în colțul mesei. D'odată a făcut el gălăgie, dar în câteva zile s'a resemnat așa fel, că singur își punea coada pe sfoară, și nu da semne de supărare decât atunci când era strâns prea mult.

In scurtă vreme, micile lighioane se obișnuiră așa de bine cu regulile casei, că dimineața, când vedeau pe Leana intrând cu sticlele cu lapte pe poartă, se așeza fiecare la locul lui, și așteptau acolo lingându-se pe bot până primeau porția. La fel și în vremea mesei. Când vedeau pe lea Smaranda că amestecă mămăliga, sau sparge ouăle pentru jumări, se duceau — care și la locul lui.

Ce-i drept, Lixandru era mai de neînțeles, căci așa-i e neamul; dar Ghedeon îi aflase și lui slăbiciunea: îi plăcea groșteiului să fie scărpinat pe gât și mai ales pe sub burtă. Cum începea să-l scarpine, se făcea blând ca mielul și atunci îl lega în toată voia. Din ceată nu lipsea nici ghebosul. El se bucura însă de dragostea babei, mai mult ca ceilalți, așa că trăgea întotdeauna lângă ea și-i ciugulea firimituri din podul palmei. Și ca să aibă și puiul un nume, fu botezat Chercea, căci așa-l chemase pe un cioban tot ghebos ca el, pe care-l cunoscuse lea Smaranda.

După ce isprăvea cu masa, părintele Ghedeon își slobozea prietenii, apoi ieșeau cu toții să se plimbe pe dinaintea casei. El mergea înainte și ceilalți după el sau pe alături, căci așa erau deprinși. Când aveau chef de joacă însă nu mai țineau regula ci i-o luau înainte, sbeguindu-se. Numai bietul Chercea, dându-și seama că nu e în stare să se măsoare cu ceilalți, pășea credincios pe lângă stăpân.

După ce-și făcea cheful de plimbare, cuviosul intra în casă și se lungea mulțumit, pe pat; Lixandru se întindea și el cu burta la soare sau la umbră — după toane; Nistor se culca pe prispă, cu botul scos înainte, mai clămpănind când îl necăjea vre-o muscă; iar Costică se urca pe casă și, după ce măsura de câteva ori coama de stuf, se culca în fundul dinspre miază-noapte, ca să nu-l ardă soarele. In acest timp baba Smaranda isprăvea de cotrobăit prin bucătărie, apoi luându-și perna, se tolănea și ea pe troscot la umbra nucului. Chercea o aștepta cu răbdare, și cum o vedea că se culcă, se ducea și el și picota lângă ea.

Alteori, ca să se veselească după masă, așa cum cerea legea boerească, cuviosul atârna de coada cățelului o tinichea sau un șomoiog de iarbă și-i da drumul să fugă prin curte. Cățelul încerca să-și deslege sfoara cu dinții, și văzând că nu isbutește, o sbughea chelălăind, cu Costică și cu Lixandru după el. Când îl ajungeau unul din ei și punea gura pe sfoară, celălalt de necaz, îl mușca de coadă sau de unde nimerea, din care pricină Nistor scăpa și iar o lua la fugă, iar ei din nou pe urma lui. Baba Smaranda făcea cârcei la inimă:

— Și ca mai dă-le dracului dă spurcăciuni, părinte, că ești om în toată firea. Doamne ferește! Dar părintele Ghedeon și mai mult o necăjea.

Intr'o seară se întoarse dela târg, între alte târgueli, și cu o minge de piele. De atunci, în toate zilele, când trecea umbra în fața casei, s'apuca s'o bată în perete. Lighioanele stăteau pe lângă el, așteptând cu gurile căscate să cadă mingea jos, ca s'o apuce și să fugă cu ea prin curte. Atunci călugărul trimetea pe babă după ele ca să le scoată mingea. Fugea lea Smaranda de credeai că e pe cale să întinerească, ocărând animalele și cârtind împotriva stăpânului: „De, măiculiță, popă e ăsta? In loc să-și vază de-ale popiei, să joacă cu spurcăciunile dracului"!... Acestea parcă ghiceau ponosul ce le purta, și căutau să-și răzbune. Adesea ori, când o vedeau prin curte, Lixandru și cu Nistor se apropiau de ea și o apucau cu dinții de poală; iar Costică se proptea în fața ei și-i striga în batjocură:

„Miaau!"

— Du-te dracului d'aci, loaza dracului, că eu te-am adus la trai bun! — îi striga baba amenințându-l, căci era oprită să lovească lighioanele, și nici ea poate că n'ar fi dat, că se gândea la păcat. Totuși găsea mijloace să-și răcorească inima. Când pleca preotul de acasă, în loc să le

Părintele Ghedeon, numai în anteriu și cu capul gol, strigă pasările după prispa casei și le aruncă grăunțe ...

dea lapte și să le facă jumări de ouă, cum suna porunca le dădea numai mămăligă goală să mănânce. Căci, gândea ea, e păcat să strici mâncarea bună pe niște „stârpiturile necuratului".

Numai la un lucru se potrivea lea Smaranda cu prietenii părintelui Ghedeon: nici ea și nici ei nu se împăcau cu macaroanele. Baba n'ar fi pus gura pe ele — s'o tai; Lixandru le răscolea cu râtul; Nistor le mirosea de departe, ciulind urechile, iar Costică trăgea câte una după el, o întindea apoi se da puțin înapoi și după ce lua poziție de luptă se repezea la ea ca la un șoarece, sau cine știe ce altă bâzdăganie.

* * *

Dela o vreme, cuviosul Ghedeon a început să ia cu el la plimbări mai scurte și micile dobitoace. Numai pe Lixandru îl lua mai rar, căci era din cale afară de neastâmpărat și de obraznic. Mușca pe Costică și pe Nistor, se ducea pe la porțile oamenilor și întărâta câinii de se luau după el. Ba mergea cu îndrăzneala până acolo, că apuca pe stăpânu-său de poalele anteriului și trăgea de ele — în glumă sau poate chiar cu gând să le rupă. De necaz că-l lăsa acasă, Lixandru guița pe lângă poartă și pe lângă gard, până făcea spume la bot, apoi pleca turbat prin curte, și dădea ocol până obosea. Atunci se lungea oftând, la soare și adormea.

Părintele Ghedeon stă la masă, înconjurat de micile lui animale ...

Chercea era mai cuminte. Cum îi făcea stăpânul semn să stea pe loc, căci pe el nu-l lua nici odată, lungea gâtul ca și când ar fi vrut să audă mai bine, sau poate în semn c'a înțeles, apoi îl trăgea încet la loc, mai strâmba capul, mai închidea din câte-un ochiu, până ce se hotăra și pleca de lângă poartă drept la baba Smaranda în poală.

Nici pe Costică nu-l lua părintele Ghedeon întotdeauna cu el, căci unde vedea motanul o pisică, cu blana mai frumoasă, nu se lăsa până nu făcea cunoștință cu ea. Din această pricină rămânea în urmă și se luau câinii după el. Când vrea să se plimbe mai în liniște, cuviosul pleca întovărășit numai de Nistor, care era fricos și mai mult de un pas nu se depărta de el.

Atunci îi spunea cotoiului, arătându-i bastonul:

— Tu să stai acasă!

Dar Costică se făcea că nu pricepe.

— Stai acasă, dobitocule! — se răstea atunci părintele Ghedeon.

Văzând că nu e primit, cotoiul începea să mieune și, de necaz, căuta ceartă cu baba și cu ceilalți doi pedepsiți. Asta nu întotdeauna, căci de multe ori se pomenea cuviosul cu el când nici nu gândea, — fie că era la plimbare, fie că ducea vre-un mort la groapă. Numai ce simțea o frecătură moale la picior.

— Ce-ai căutat după mine obraznicule?

— Miaau!

Ba și în biserică intra Costică. Se pomenea popa cu el tocmai în altar. Treaba asta a făcut-o și Lixandru odată, dar a plătit-o scump, sărmanul. Era într'o Sâmbătă și părintele Ghedeon plecase la biserică să slujească parastasele, spunând micilor prieteni să stea liniștiți acasă. Nistor și cu Chercea l-au ascultat, dar Costică a luat-o tiptil după el, pe lângă gard. Dacă a văzut pe motan c'o șterge, Lixandru a pândit până a ieșit baba Smaranda pe poartă, ca să aducă apă dela puț, și a dat buzna pe lângă ea, în drum.

— Du-te fire-ai al dracului — nouă și cu a brânzii zece! — i-a urat baba, ștergându-se cu șorțul la locul unde o atinsese.

Și s'a oprit Lixandru tocmai la biserică; iar Costică a rămas în urmă, căci se întâlnise cu o rubedenie. In curtea bisericii, Lixandru a intrat cu oarecare sfială și tot dădea ocol pe lângă ușă, neavând curaj să treacă pragul sfântului locaș — fie că vedea lume multă, fie că nu știa bine dacă stăpână-său e înăuntru. Numai când i-a auzit gura, a dat năvală. Femeile și cu dascălii însă l'au întâmpinat cu huo și nu-l lăsau să intre în altar. Din această pricină s'a apucat și el așa de necaz, să dea iama prin colivi. Pe unele le-a răsturnat, în altele și-a vârât botișorul, pe câteva le-a călcat în picioare, și n'a vrut să iasă până nu i-a strigat popa:

— Afară măgarule!

Multe nebunii i se ertaseră lui Lixandru, așa ca unui purceluș fără minte ce se afla; de data asta însă i s'a înfundat. Necăjit de blestemele și de plânsetele femeilor păgubite de colivi, cum s'a întors de la biserică, părintele Ghedeon a prins pe neascultător și l'a băgat în coteț.

— Bine-i făcuși! — încuviință baba cu bucurie.

Dar bietul purcel, văzându-se astfel pedepsit, după judecata lui poate chiar pe nedrept, s'a mâniat și n'a vrut să mai mănânce. Doar apă de mai sorbea câte puțină. Degeba îi da popa lapte dulce, că-l răsturna numai decât cu râtul sau cu picioarele. Văzându-l că slăbește pe fiecare zi, cuviosul a ascultat de sfatul babei și l-a vândut cu mare părere de rău unui om din Ghiocei.

— Hahaha, scăpai d'un dușman! își zise lea Smaranda scrâșnind din cei patru dinți ce se mai țineau în gură. Apoi privind la cotoi, îl amenință și pe el cu pumnii strânși:

— Las'că bun e Dumnezeu.... scap eu și de tine!

Părintele Ghedeon însă fu mâhnit peste măsură de înstrăinarea purcelului, căci îl crescuse ca pe un copil orfan, și de câte ori trecea pe lângă coteț se oprea și se uita lung la locul unde își făcuse osânda sărmanul Lixandru. După trecere de vre-o săptămână a vrut să-l răscumpere — chiar cu prețul îndoit, mai ales că și babei i se făcuse dor; dar nu l'a mai găsit, căci și omul acela îl vânduse la oraș.

. . . .

...Intr'o bună zi, cuviosul Ghedeon era cât pe-aci să se despartă de lea Smaranda. Și asta numai din pricina ...lui Costică.

Se învățase motanul să prindă șerpi mici și să se joace cu ei. Nu-i ajungea pe semne, hoinăritul prin pădurile oamenilor, și vrea să-și mai piardă vremea și cu altfel de jucării. Intr'o după amiază, când Ghedeon era dus la o înmormântare în Vălureni, diavolul de cotoi aduce un pui de șarpe și-l pune pe picioarele bătrânei, care tocmai învârtea tigaia cu cafea, pe mașina de gătit. Când văzu ea șarpele pe picioare, dete un țipăt strașnic, și răsturnând tigaia se trase repede într'un colț al bucătăriei. Puiul de șarpe, încolțit între babă și motan, care se așezase în prag, săltă capul și scoase limbile. Lea Smaranda sbiera cât îi lua gura, ghemuită în perete, iar Costică mieuna în ușă, lingându-se pe bot.

Răgușise biata babă țipând, când dete Dumnezeu și auzi lelea Ioana, care veni c'un vătrai și omorî șarpele.

Ieromonahul s'a înapoiat pe întuneric dela Vălureni și a găsit pe bătrână stând pe prispă, cu capul între mâini. Ii dă „bună seara", dar baba nu-i răspunse nimic și nici nu se ridică de jos. Mai încercă odată — degeaba!

— Da ce-ai, lea Smarando, dă nu vorbești? Ori ți-a luat gura?

— Mi-a luat-o....

— Ce-ai, frate, de stai așa bosumflată?

— Am eu ce am...

— S'a întâmplat ceva?

— Lasă-mă 'n pace, părinte, că nu știi ce e pă sufletul meu...

Preotul se apropie de ea, și o luă de mână.

— Hai și spune-mi de ce ești supărată?

Baba se ridică întărâtată și zise dând din mâini:

— Părinte, eu atâta-ți spun ori eu, ori Costică. Din doi să-ți alegi unu....

Popa se porni pe râs. Văzând însă că baba se șterge la ochi, o întrebă cu duioșie în glas:

— Ce vorbă e asta, mătușică?

— Ce e, ce nu e... atâta-ți spun: ori eu, ori Costică!

Cuviosul o privi lung, apoi ridică din umeri și intră în casă, de-și scoase culionul și rasa. Văzând însă că baba nu se urnește de pe prispă, ieși din nou și se așeză lângă ea. Insfârșit, cu multă stăruință, o făcu să vorbească.

Când auzi de isprava cotoiului, făcu mai întâi haz, așa cum ar fi făcut orișicine, apoi se înfioră la gândul că motanul ar avea nerușinarea să-i aducă și lui un șarpe, și poate chiar în pat. Ca să-l izgonească însă nici prin minte nu-i trecea.

Totuși făgădui babei, numai așa ca s'o împace, că are să-l dea pe Costică unui prieten dela București, ba chiar se făcu că-l caută să-i dea pe loc o pedeapsă. Cotoiul însă, știindu-se pe semne vinovat, plecase în vizită, și nu s'a înapoiat decât a doua zi, aproape de prânz, când supărarea babei trecuse...

— Miaau!

— Du-te dracului!

DAMIAN STANOIU

1) Fragment din romanul „Necazurile Părintelui Ghedeon", care va apărea în curând, în editura „Cărții Românești".

V. COROLENCO

Luca și nevasta lui

IV

Nu știu cum cântau cântăreții anticei Elade. Știu numai că nimic nu-i mai îngrozitor decât cântecul Grecilor contimporani. Mostre din această armonie neogrecească au trecut și la câteva din mănăstirile noastre sub formă de refren original dela muntele Athos. Acest strigăt în unison, inegal și sălbatec, care îndepărtează tot farmecul patimei din melodie, resfrânge ideia crudă a gemetelor păcătoșilor din iad.

In ulicioara îngustă, chiar în fața locuinței doctorului din Tulcea la care am stat în gazdă, era un mic restaurant grecesc unde adesea, dela apusul până la răsăritul soarelui, se petreceau orgii grecești. Tulcea e un oraș muzical. In genere orașele românești răsună vara de cântece și de sunetele orchestrelor. Dar totul se liniștește pe la miezul nopții. Numai muza neo-grecească, nu știu de ce, era pe vremea aceia foarte neastâmpărată. Se prea poate că această veselie coincidea cu niște succese extraordinare în comerț.

Grecii le sărbătoreau cu băuturi din plin. Aceasta n'ar fi fost nimic, dacă din dosul gardului bătrân și al salcâmilor prăfuiți nu s'ar fi auzit noaptea întreagă niște sunete care nu sufăr nici o comparație. Vecinii s'au văzut siliți să apeleze la urma urmei la autoritățile orașului. De aceia, se apropia din vreme în vreme sergentul de grădinuța îmbâcsită de duhoare de vin, bere și amoniac, și bătea de câteva ori cu varga în gard, când entuziasmul muzical al Grecilor întrecea orice măsură, spunând cu un glas indulgent și melancolic:

— Vă rog, d-lor! Vă rog!

Grecii se linișteau, dar nu dura mult. Peste puțin vocile bete intonau din nou aceiaș cacofonie, la început cu rezervă și apoi din ce în ce mai tare. Deasupra corului risipit, care se rostogolea hodorogind ca bătaia valurilor de un mal stâncos, se ridica un soprano ascuțit de femeie, după care urmau strigăte bărbătești ce năvăleau în ulicioară ca mugetele unei cirezi de bivoli.

Precum se vede, firea refuzând Grecilor finețea auzului, i-a înzestrat, în schimb cu o putere neobișnuită de plămâni. Cântecul lor pătrundea nu numai în ulicioară, ci se revărsa mult mai departe peste orașul ațipit de peste fluviu. Din nou se auzeau bătăile vergii și glasul polițistului care, în comparație, părea acum în deosebi de muzical:

— Domnilor... vă rog... la ora aceasta e interzis.

De altfel, se părea că el nu urmărea atât un rezultat practic, cât satisfacerea opiniei publice... Vecinii nedormiți căpătau impresia plăcută că autoritățile fac tot ce pot, deși rezultatul era și mai rău. Abia mă obișnuiam cu urletele turbate și începeam să ațipesc, când intervenea iarăși pocănitul vergii sergentului, aducând o notă nouă și gonindu-mi somnul ușor. De aceia m'am bucurat sincer, când auzii dela capătul ulicioarei un huruit de roți pe pietroaiele străzii. Venea Luca cu căruța să ne ducă, pe mine și pe Catrian, la „Russkaia Slava".

Mă dusei să deschid fereastra și mă uitai afară. Se luminase de ziuă. In perspectiva ulicioarei se vedea apropiindu-se căruța înhămată cu o pereche de cai zdraveni. Pe capră stătea un om de vre-o 30 de ani, îmbrăcat într'o haină groasă și largă, sub care se vedea o cămașe cu cusături și un brâu roș de lână. Pe cap purta o căciulă de oae. Fața-i arsă de soare era rumenă. Avea părul și ochii negri, o privire blajină, gânditoare și adâncă. Trăsăturile feței oglindeau un fel de bunătate grosolană și tristă. Căruța se opri la poarta noastră.

In căruță ședea o femeie îmbrăcată numai în parte țărănește. Rochia ce purta era prea largă pentru dânsa și îi atârna în falduri. La cap era legată cu o basma simplă, care încadra o față tânără, slabă, istovită și subțiată de suferință. In ochii ei negri era parcă o oboseală și o jale deosebită. Luca puse biciul deoparte, legă hățurile și cu mișcări greoae de urs sări din căruță. Se apropie de gard, încercă portița și, ridicând ochii, mă zări la fereastră.

— Ce mai faci? — îmi zise el românește și apoi mă întrebă:

— Doctorul încă doarme?

— Se scoală în curând.

— Bun. Deschide-mi portița... Uite, mi-am adus baba. E bolnavă, are nevoie de doctor.

Mă îmbrăcai repede ca să-i deschid fuga portița. Luca se apropiă din nou de căruță și zise: „Ei!"... Mâna slabă a femeii se sprijini de umărul lui. Luca o ridică deodată în brațe cu o mișcare puternică și prudentă. Eu mă apropiasem să-l ajut, dar era de prisos: el o ținea în brațe ca pe un copil. Fața palidă a femeii se lipi de umărul lui cu un zâmbet duios, blajin și plin de suferință.

Cântecele Grecilor încetaseră. Portița scârțâi și pe stradă se ivi banda Grecilor. Figuri mari și puternice, puțin încovoiate din spate, fețe arse de soare și cu priviri pe sub sprâncene. De sub pălăriile negre răsăreau pe frunte șuvițe de păr de un negru-mat. Unul purta o șapcă cu galoane. Era un tânăr, aproape copil. După dânsul se ivi și cântăreața. Chipul ei palid, cu părul roșcovan, se distingea parcă luminat printre Grecii negri ca tăciunele. Avea ochi mari, albaștri și expresivi. Noaptea de chef parcă nu stinsese nimic din lumina lor strălucitoare.

Zărindu-l pe Luca cu femeia bolnavă pe brațe, cântăreața se opri o clipă ca și cum s'ar fi speriat puțin. Figura ei puternică, plină de sănătate, se desemnă cu o plasticitate deosebită, iar expresia de frică se schimbă deodată într'o aroganță batjocoritoare. Se apleca toată înainte, se uită cu o curiozitate avidă, șopti ceva și râse. Grecii se opriră și ei, și se uitară cu ochii tâmpiți și împăenjeniți. Luca le întoarse spatele și-și duse nevasta prin curte în odaia de primire a doctorului, care nu era decât un geamlâc modest mobilat. Ușor ca pe o pană, el așeză bolnava pe divan între perne și oftă adânc și greu, deși părea că sarcina nu-i ceruse prea multe sforțări. Apoi se întoarse și ieși tăcut. Femeia deschise ochii obosiți și se uită în urma lui. In

(Continuare în pag. IV-a)

privirea ei era milă nu pentru dânsa, ci pentru acest om plin de sănătate şi de putere.

El o aduse la doctor şi o lăsă acolo. Peste un ceas când vom fi plecaţi, o să vie după dânsa Fedor, un birjar din oraş, bun prieten al lui Luca. El o va ridica în braţe cu aceiaş băgare de seamă şi o va duce afară din oraş, unde Luca are casă şi gospodărie. In oraş, Luca nu umblă cu trăsura. El îşi ară pământul şi face numai curse de poştă. Acum ne va duce la Ruskaia Slava, fiindcă aşa vrea doctorul.

Luca e „*hochol*" (rutean). Această denumire se întrebuinţează destul de des în Dobrogea pentru a-i deosebi pe ruteni de Staroobreaţi (de credinţă veche), de Velicoruşi şi de urmaşii partizanilor lui Nekrasow. Strămoşii lui Luca se trag din Zaprojia. După distrugerea *Seciilor* (fortăreţele căzăceşti) dela Nipru, ei s'au stabilit în regiunea austriacă a Dunării. Apoi au coborît la gurile fluviului, ocupând braţul de sud dela Caterleţ şi după ce au alungat pe Cazacii lui Nekrassow, care s'au scurs în Anatolia, s'au împrăştiat în Dobrogea, fără să se amestece cu Românii sau cu Lipovenii.

Acasă la el, Luca vorbeşte cu tatăl-său, frate-său şi cu nevasă-sa o limbă ucrainiană curată. In afară de casă, obişnuieşte să vorbească un dialect „rusnac" aparte, pe care îl vorbesc toţi Dobrogenii. Terminaţia verbelor ruseşti e îndulcită după felul ucrainian şi, pe lângă aceasta, dialectul a adoptat o mulţime de cuvinte şi expresii româneşti şi turceşti. Această limbă cu totul deosebită, amestecată, necorectă şi naivă — rezultat din compromisul linguistic al atâtor neamuri diferite — se aude deseori în mulţimea pestriţă a târgurilor dobrogene dealungul Dunării. Se pare că acest dialect a fost format de Lipoveni în perioada trecerii lor prin Starodubscina şi Bucovina şi în timpul cât au stat în Dobrogea aminteşte întrucâtva dialectul stricat ce se aude în ţinutul Chersonului şi lângă Odessa şi căruia, cine ştie ce rol îi mai este prescris să joace în destinele limbii noastre...

Luca se duse din nou la cai. Eu mă luai după el. Oprindu-se lângă poartă, el aruncă o privire repede dealungul uliţii caşi cum ar fi căutat pe cineva. Faţa lui Luca era tristă şi posomorîtă. Se vedea că era agitat. Poate din cauza soartei acestei femei plăpânde şi bolnave, poate şi din altă pricină. Ochii lui naivi şi negri se întunecară puţin.

Ulicioara se deşteptase şi se puse în mişcare. In dosul gardului grădinuţei se ridicară nouri de praf. Portiţa se deschise şi chelnerul livid, care nu dormise toată noaptea, aruncă în uliţă gunoiul, hârtii mototolite şi bucăţi de sticlă. Turcul Ismail, un om înalt, cu ochi frumoşi şi cuminţi deschise cafeneaua. Şi ochii lui erau îneguraţi: toată noaptea pisase boabe de cafea într'o piuă de lemn. E mândru că nimeni nu ştie mai bine decât dânsul să pregătească cafeaua turcească. Se pare că vede în aceasta misiunea lui.

Eu şi Luca suntem cei dintâi la el. Turcul ne salută, scoase o măsuţă mică şi două scaune, şi le aşeză pe trotuarul îngust. Un băeţel cu fes aduse ibricul şi două ceşcuţe. Luca luă una din ele cu mâna sa robustă şi pârlită de soare. Ismail stătea sprijinit în pragul uşii şi se uită cu compătimire la Luca.

Văzuse cum Luca îşi adusese nevasta bolnavă.

— Sănătatea şi boala îi dela Dumnezeu, — zise el româneşte cu voce adâncă şi plăcută.

Luca puse ceaşca pe masă caşi cum ar fi reflectat asupra cuvintelor Turcului şi apoi mi se adresă:

— Acest Turc, domnule Vladimir, — deşi necredincios, totuşi e om drept. Şi sărac... munceşte, dar avere n'are. Turcul pricepea întrucâtva dialectul rusnac din Dobrogea şi zise din nou:

— Bogăţia şi sărăcia sunt dela Dumnezeu.

Luca clătină din cap, aprobându-l.

— Şi asta-i adevărat... Dar de ce face Dumnezeu aşa că unuia îi dă fericirea şi altuia nu i-o dă?... Şi asta nimeni nu poate s'o ştie...

— Alah singur ştie tot... Singur face şi singur ştie.

— Aşa e! Iată, de pildă, nevastă-mea. Tânără, dar bolnăvicioasă. De ce-i bolnavă? — De muncă. Proasta! şi-a vătămat ceva. Acum sufere! — Şi eu cu dânsa.

— Dumnezeu porunceşte oamenilor să rabde.

— Rabd! Numai doftorii cât m'au costat. Dar — să ia tot... Am cai — îi vând! Două căruţe. Şi căruţele le vând. Casa... moştenire dela tata — şi pe ea o vând. Luaţi-vă tot, numai faceţi aşa ca ea să-mi fie sănătoasă. Şi de va fi sănătoasă, o iau de mână şi ne ducem amândoi, singurei, în lume să căutăm o altă soartă... Am doftorit-o destul. Au luat banii, dar n'au ajutat-o cu nimic.

— Doctor nu... — Se încercă Turcul să se exprime în ruseşte — Dumnezeu... Alah.

Şi ca să se facă şi mai bine înţeles, musulmanul arătă solemn la cer.

— *Alah*, în limba lor înseamnă Dumnezeu. *Dumnezeu* înseamnă iarăş, în româneşte, Cel de Sus, — îmi explică Luca — bine... Dumnezeu! E adevărat. Va să zică nu-i nevoe s'o mai doftorim?

— Nu-i nevoe, — zise Turcul cu convingere.

— Ei, asta-i moft, — răspunde Luca gânditor — dacă n'aş fi lecuit-o, ar fi fost de mult în mormânt.... Dumitale pot să-ţi spun, domnule Vladimir, cum a fost. Românii au tot căutat-o şi au lecuit-o fără folos până ce, deodată, a sosit aici doctorul rus. Fusese la Bucureşti şi se întorsese. L-am chemat, a căutat-o şi mi-a zis: — Ascultă-mă ce am să-ţi spun: vrei să-ţi trăiască? — Vreau! — Vrei, într'adevăr, — zise. — Ţine minte. De muncit, n'o să-ţi mai muncească! — Asta nu-i nimic, — zic. Vreau să trăiască. Să răsufle, să vadă lumina. Să vorbească cu mine. Nu-mi trebue mai mult.... — Bine. O să chem, — zice, — pe un doctor din Bucureşti. Un român tânăr. El o să-i scoată boala.

Luca bău dintr'o înghiţitură cafeaua rece, căzu pe gânduri, urmărit de privirea compătimitoare a lui Ismail, apoi urmă. In glasul şi în ochii lui era tristeţe şi un fel de uimire caşi cum ar fi povestit un vis ciudat şi fără rost.

— L-am adus. S'a uitat. Trebuie tăiat. (Turcul plescăi din buze şi clătină din cap nemulţumit). De nu era doctorul Alexandru Petrovici n'aş fi lăsat. Ei, au tăiat-o. Apoi au cusut-o. Alexandru Petrovici n'a dormit poate vre-o cinci nopţi. Şi el mi-a zis: — „Ei prostule, mulţumeşte lui Dumnezeu. Are să trăiască, are să se îndrepte". Am început să plâng. — „Ia tot ce am". Dar el îmi răspunse: — „Eşti un prost. Ingrijeşte-ţi mai bine nevasta bolnavă. Ea nu mai poate munci. Mie nu-mi trebue nimic."

Luca ridică ochii negri spre mine, mă privi cu înduioşare, jale, nedumerire şi sfârşi cu o putere de emoţie deosebită:

— Eu i-am zis: Ascultă, Alexandru Petrovici. Nu ştiu ce fel de om eşti. Dar spune-mi numai, cât oi trăi: Luca, sari în apă. Mă jur pe Dumnezeu: Sar. De ai să spui: sari Luca în foc, n'am să spun nimic: mă arunc în foc. Ia aminte: sunt al tău până în mormânt.

Apoi se sculă, se uită posomorît dealungul ulicioarei şi zise:

— Catrian nu vine. Dar dumneata, domnule Vladimir, nu vrei să bei cu mine un pelinaş? — Nu vrei? — E drept, de dimineaţă nu prea e bine. Eu... însă beau.

Strada e presărată cu cârciume. Luca se îndreptă spre uşa ospitalier deschisă, deasupra căreia atârna o firmă: „*Birt economic. Vin şi bere*". Cârciumarul Nicolachi îl întâmpină respectuos şi vesel. Peste drum era un alt birt, al lui Gheorghe, unde se găsea deasemenea vin şi bere. Inainte Luca mergea la Gheorghe, dar cârciumarul viclean şi cămătar a ştiut să scoată odată dela naivul Luca de două ori bani pentru aceiaş poliţă. Luca a plătit, dar de atunci n'a mai trecut pragul lui. Slabă răzbunare, pentru 200 de lei. Dar pe faţa lui Gheorghe se vedea că-i crăpa fierea de necaz, zărind pe vechiu-i client la concurentul său. Luca cerea sticlă după sticlă. Ştia să bea mult. Dar nu se observa decât numai când începea să vorbească. In astfel de cazuri, melancolia lui gânditoare şi statornică căpăta o nuanţă de solemnitate: vorbea mai respicat, mai tărăgănat, cu întreruperi, şi cântând.

La capătul ulicioarei apăru figura domnului Catrian. Intr'o mână ţinea o legătură albă, iar în cealaltă bastonul. Dimineaţa plăcută şi răcoroasă îl înviorase: mergea cu paşi mari şi izbea din când în când pietrele cu bastonul lui noduros. Ii făcea, se vede, plăcere ţăcănitul răsunător al loviturii pe pietre. Zări caii la poartă şi uitându-se în juru-i, intră grăbit în curte. Eu plătii Turcului şi mă dusei după Catrian. Il găsii în tindă. El strânse mâna nevestei lui Luca cu o deosebită politeţă prietenească, apoi îi făcu, româneşte câteva complimente. Pe faţa palidă a femeii se ivi o expresie de curiozitate timidă. Se uită cu interes la tânărul acela, ca la un exemplar rar, pentru ea, al speciei umane...

Peste vre-o zece minute, gata de plecare, eşi din odae. Bolnava dormea cu faţa palidă pe pernă. Luca stătea în uşe şi se uita la ea. Obrajii lui se înroşiseră şi mai mult, poate fiindcă băuse cu Catrian la Nicolachi. Ochii lui aveau o expresie neobicinuită. Zărindu-mă, se întoarse ruşinat şi zise încet:

— Să plecăm.

Catrian trebuia să mai treacă prin mahalaua de lângă Dunăre pentru a da o pereche de ghete la care lucrase aproape toată noaptea. De aceia ne îndreptăm spre fluviu şi mergem dealungul malului. Comisiunea europeană, care se ocupă cu regularea navigaţiei, întreprinsese pe aici nişte lucrări. Pe mal era mare mişcare: printre bârne lucrau lemnari; pietrarii ciocăneau pietre. Soarele arunca dealungul malului mănunchiuri de raze de aur. Pe faţa apei sclipeau trupurile oamenilor cari se scăldau.

— Apucă la stânga, — zise Catrian. Dar Luca părea că n'aude şi gonea caii drept spre movila de prundiş. Caii alergau iute, iar Luca îi strunea şi-i întărâta cu hăţurile.

Aproape, lângă movila de prund, zăresc o pereche cunoscută: cântăreaţa blondă pe care o văzusem eşind dimineaţa din grădinuţa grecească, şi tânărul grec. Ea era cu capul gol, ca să-şi usuce la razele soarelui părul blond, ud. Amândoi veneau, se vede, dela bae. Zărindu-l pe Luca, ea se opri lângă prundiş, trăgând de mânecă şi pe însoţitorul ei. Când ne-am apropiat, ea ridică faţa-i frumoasă cu trăsăturile delicate şi rotunjite şi-i strigă lui Luca româneşte:

— De ce ai dus moaştele la doctor?... Du-le la cimitir!...

Aceste cuvinte au fost aruncate cu un ton atât de nevinovat, faţa ei răsfrângea atâta simpatie frumoasă şi binevoitoare, încât eu n'am priceput deodată înţelesul lor jignitor. Desmierdându-l pe Luca cu privirea ochilor albaştri, fata îl întreba de ce a dus la doctor moaştele, şi-l sfătuia să le ducă la cimitir...

Căruţa noastră se zgudui deodată şi se clătină. Mi se păru că ne rostogolim pe povârniş şi că Luca a şi căzut. Dar asta a durat numai o clipă. Cu o mişcare repede ca fulgerul Luca se aplecă de pe capră şi pocni din bici. Se auzi un vâjâit tăios prin aer. Apoi căruţa se îndreptă din nou şi înaintă liniştită pe drum. Luca întoarse faţa-i smeadă şi privi îndărăt cu o încordare ciudată.

Mă uitai şi eu îndărăt. Grecul stătea cu o figură caraghioasă, fără de şapca-i galonată, care se rostogolise în praf, şi se ţinea de obraz. Pe umărul rotund al femeii se vedea o dâră: mâneca tare întinsă, tăiată parcă cu cuţitul, se desfăcuse şi desgolise pielea pe care se desenase o urmă aspră şi roşie.

Luca oprise caii. Faţa-i era liniştită, iar ochii răsfrângeau numai curiozitate. Parcă aştepta ceva... Dar Grecul, cu acelaşi aer nedumerit şi speriat se aplecă, îşi ridică şapca şi începu cu îngrijire s'o şteargă de praf cu mâneca...

Luca clătină din cap şi-şi îndemnă caii. Acum însă se petrecu ceva cu totul neaşteptat: nu apucase Grecul să-şi pună şapca în cap şi femeia întinse mâna şi-l lovi cu atâta putere peste obraz, încât plesnitura se risipi departe pe mal. Apoi se aşeză pe bârnele de lemn şi începu să plângă. Plângea tare, jalnic, ca un copil. Umerii rotunzi tresăreau ca la un copil necăjit. In tăetura de pe umărul stâng se ivi sânge.

— Câne grecesc, — mormăi Luca şi întoarse încet căruţa. Trecurăm din nou pe lângă acelaş loc. Grecului nu-i trecuse încă nedumerirea. Părea foarte tânăr, un băeţaş înalt şi svelt... Auzind scârţâitul apropiat al roţilor, se dădu speriat la o parte, iar femeia îşi acoperi faţa cu mâinile şi începu să plângă şi mai tare... Când căruţa ajunse în dreptul ei, tot corpu-i plin şi frumos tresări puternic, caşi cum ar fi aşteptat o nouă lovitură... Dar ea nu se feri, numai plânsu-i deveni mai convulsiv. Nu mai plângea un copil mâhnit, plângea o femeie puternică, senzuală şi crud ofensată.

— De ce ai făcut asta, Luca? — îl întrebai eu, necăjit.

Luca nu răspunse.

Catrian se posomorî şi clătină din cap...

Căruţa intrase în ulicioara mahalalei şi malul Dunării dispăru din ochii noştri.

Tradus din ruseşte de F. DIMA

NEVRALGINE „JURIST" VINDECĂ DURERILE DE CAP

SETTIGNANO
(lângă Florenţa)

„Aici erai,
O, suflete fugit din mine!...
Aici, sub ceruri florentine!...
— In umbră de magnolii şi banani
Te-am regăsit în fine,
O, suflete de douăzeci de ani!...

„Nimic nu te-a schimbat în drum:
Eşti numai zâmbet şi lumină!
Aşa mă 'ntâmpini pe colină
De astă dată,
Aşa erai şi 'n vremea minunată
Ce azi e scrum...

„Te-am prins, o, pasăre măiastră!..
De-acum te voi închide pe vecie
In pieptul meu, ca într'o colivie;
Şi, vrei, nu vrei,
Tu vei cânta,
Privind prin ochii mei
Ca prin fereastră!...

„Acuma nu mă mai întreb,
Cum de-ai rămas efeb:
Pluteşti în lumea frumuseţii:
Aici poeţii,
In marmoră, cu lovituri de daltă,
Şi-au scris gândirea lor înaltă —
Aici, zenitu-i veşnic cristalin,
Iar de pe culmi coboară lin
Miresmele de pin şi terebint,
Şi cânt de clopote de-argint...

„Aici erai!
In luminosul colţ de rai!...
In timp ce eu,
Prin mlaştină târându-mă mereu,
Ajuns-am poate să mă simt mai bine,
Biet suflet, fără tine!...
Şi moleşit de nepăsare,
Să dorm,
Cum dorm şopârlele la soare...

„Din când în când
Simţeam că mă străbate
Câte-un fior
Adus de adieri ciudate...
E poate tainica-ţi chemare...
Ce mă îmbată,
Eşti poate tu, ce-ţi aminteşti,
De cel ce-a fost odată!...

„Căci eu,
Eu pier mereu, încet şi blând,
Şi nu trăiesc de cât din când în când,
O clipă, două...
Iar după fiecare clipă,
Noi plumburi în aripă
Şi-o moarte nouă...

„Arare ori
Fiorul de-o clipă se 'nteţeşte:
E vânt cumplit, ce zboară nebuneşte...
Sunt visuri care plâng şi ţipă
Şi fâlfâie sălbatec din aripă,
Şi 'n pieptu'mi dau năvală veşnicii —
— O clipă!...
Apoi mă 'ntunec iară şi recad
In liniştea mai grea de cât un iad...

„De ce-am venit pe lume tu şi eu
Atât de strâns uniţi doar'la o laltă?
Ca să ne rupă viaţa 'n două?!...
Eu să mă târii pân'la glesne 'n baltă,
Să bâjbâi orb, cu mânile prin ceaţă,
Iar tu, ca în întâia dimineaţă,
Să te îmbeţi de soare şi de rouă?!...

„Nu trebuia s'alerg şi eu
Pe urma ta,
Ca să'mi arăţi ce eşti mereu,
— Ce-am fost cândva...
Sub vraja cerului toscan,
Te simt străin, te simt duşman,
Şi simt că-aş vrea să te zdrobesc
Aşa cum sunt zdrobit şi eu!...

„Ci fugi!...
Să punem nesfârşirea între noi:
Tu, zboară iar spre cerul tău sublim,
Iar eu, mă 'ntorc în negurile reci,
Şi fie ca, de-acum în veci
Noi doi să nu ne mai găsim!..."

. . . .
. . . .

...Se 'ntoarce sufletul spre mine
Cu ochii lui ca din poveşti;
Şi mă priveşte-adânc şi bine
Şi 'ntreabă-apoi:
„...— Dar... cine eşti?"...

ADRIAN VEREA

CITIŢI AZI No. 193
LECTURA
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
JOHN GALSWORTHY
— Ilustrul romancier englez —
ROJY DELA BUDAPESTA
Idilă sentimentală Anglo-Maghiară
LEI 5 SCRIEREA COMPLECTA
LA CHIOŞCARI ŞI LIBRARI

Părintele Tango-ului

Părintele autentic al dansului Tango trebue considerat un Argentinian numit Tano Ghenaro, urmaş — după tată — al conchistadorilor spanioli şi — după mamă — al pieilor Roşii din Argentina: un tip cafeniu, cu trăsăturile feţei violente şi cu buze de Piele-Roşie, muzicant, patriot, şi îndrăgostit pătimaş al pampasului natal. Tano Ghenaro şi-a fixat o singură ţintă în viaţă: să familiarizeze lumea civilizată cu muzica compatrioţilor lui, numiţi „Gaucho".

In pampasele Argentinei se poate vedea, la apusul soarelui, următorul tablou: „Gaucho" se aşează în faţa unei „haciende"; cântă o melodie sălbatecă, însoţind-o cu zumzet de ghitară.

Doi bărbaţi dansează. Din când în când, spectatorii bat din palme în tact cu muzica, în care nu apare nici-un element civilizat. Sunetele au un caracter pur autohton. Melodia se numeşte „Griolo" şi din ea s'a născut „Tango"-ul de azi. Dar calea acestei transformări — din „Griolo" în „Tango" — a fost şi lungă şi grea...

Tano Ghenaro a încercat să cânte „Griolo" pe la cafenelele din Buenos-Aires; dar ritmul sălbatec a supărat urechile cetăţenilor Capitalei argentiniene. Primit cu fluerături, Tano Ghenaro fusese gonit cu pietre, în 1890, deoarece „Habanera" spaniolă domina întreaga viaţă.

Ghenaro căută să introducă ghitara în orchestră, dar n'a avut succes. In 1898 a plecat în Europa. In Germania a găsit, în sfârşit, un instrument pe care i s'au bazat apoi succesele: „Bandoneon" — un fel de armonică cu claviatură, care permite redarea acordurilor întrerupte şi intermitente...

Apoi s'a întors acasă. Neavând nici-o şansă să introducă „Griolo" în muzica din Buenos-Aires, a creiat „Milonga", o contopire între „Habanera" şi „Griolo". „Milonga" e un mare paradox muzical. Dulcea cantilenă spaniolă se uneşte aci cu ritmul nebunatec al melodiilor săltăreţe şi sacadate ale cântăreţilor-„Gaucho".

Dar şi „Milonga" a suferit un complect fiasco. Nici o cafenea n'a vrut să-l angajeze pe Tano Ghenaro. Atunci, mizeria l-a împins să cânte prin taverne şi spelunci, pentru lucrători, hamali, marinari şi criminali. Şi iată, aci, până şi lepădăturile tuturor continentelor, au înţeles muzica pătimaşă a lui Tano Ghenaro. In fiecare seară, la „concertele" lui, se adunau toţi declasaţii şi desmoşteniţii soartei, indivizi fără neam, fără patrie. Tano cânta în tavernă, iar înaintea localului, în curte, pe trotuar şi în stradă, stăteau şi ascultau mii de oameni...

In vremea aceia, Argentina trecu printr'o epocă înfloritoare. Ghenaro a priceput situaţia şi a făcut un pas înainte. Un vechiu amic al lui a deschis un nou bar „Inglezia" şi l-a angajat pe Tano ca şef de orchestră, deşi se cam aştepta la insucces.

De astă dată, Ghenaro a învins: societatea cultă din Buenos-Aires auzise despre muzicantul pe care poporul din port îl asculta cu evlavie. In câteva zile numai, Capitala Argentinei s'a obicinuit să se adune şi să asculte „Milonga" lui Ghenaro în fiecare seară. Acest eveniment a avut loc în anul 1908.

Milonga, fiind numai cântată din gură şi din instrumente, Ghenaro s'a gândit să creeze un dans pentru melodia ei, ceiace reuşi de minune cu ajutorul celui mai talentat dansator dela „Teatrul Nou" — Pablo Palesta.

Peste trei luni, acesta a dansat cel dintâi „Tango" din istoria coreografică, iar orchestra lui Ghenaro a cântat melodia dansului pe scena aceluiaşi „Teatru Nou"; ceiace înseamnă că societatea din Buenos-Aires a recunoscut muzica noului dans.

Intr'o seară s'a întâmplat un lucru ciudat. In faţa cafenelei unde cânta Ghenaro, s'au adunat câteva mii de muncitori, marinari şi apaşi, vociferând şi cerând ca Tano *al lor* să le fie înapoiat, ca unul care mai întâi a cântat pentru dânşii şi la dânşii a cunoscut cele dintâi succese. Deci, Tano trebue să cânte numai pentru ei şi nu pentru burghezii care l'au gonit odinioară din localurile lor luminoase.

In 1919, Ghenaro a venit în Paris. Sute de antreprenori au căutat să-l angajeze pentru teatre şi concerte. A debutat la „Florida". Apoi a făcut mai multe turneuri prin Riviera şi Spania, a cântat la Biarritz, şi din nou la Paris.

Toate tango-urile lui le scrie singur. S'au ivit o mulţime de imitatori, dar nici unul n'a putut să-l întreacă pe Ghenaro, care rămâne până azi creatorul acestei specii muzicale care se numeşte „*Tango*".

Din vitrina
Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.
Calea Victoriei 27 (Colţ cu B-dul Elisabeta)
Ultimile noutăţi
Cărţi franceze sosite:

Madelin. — Les hommes de la révolution	90.—
Weiss. — La bataille de l'Atlantide	65.—
Longeaux. — Conséquences économiques de la stabilisation Belge	140.—
Histoire et historiens depuis 50 ans méthodes, organisation et resultats du travail historique de 1876—1926, 2 vol.	700.—
Sensine. — Anthologie du français classique du 16, 17 et 18 siécle.	175.—
Gousirovski. — Sociéte des nations et problemés de la paix, 2 vol.	600.—
Puech. — Histoire de la litterature grecque chrétiènne, 2 vol.	490.—
Spiropoulos. — Individu en droit international	105.—
Pottier. — Les sociétés à résponsabilité limiteé	392.—
Hill. — L'art d'aimer en Agleterre	175.—
Taube. — La politique Russe d'avaint guerre et la fin de l'empire des Tsars	280.—
Capitant. — L'Illicite	225.—
Warni. — Quantité infini, continu	140.—
Peyre. — Les complices, roman	78.—
Renard. — Un homme chez les microbes	78.—
Goguel. — À propos de la vie de Jésus	42.—
Almanach de la Chasse 1929	40.—
Magre. — Pourquoi je suis boudhiste	45.—
Fleg. — Pourquoi je suis juif.	45.—
Bienstock. — Le juif qui rit	78.—

Comenzile din provincie se expediază contra ramburs.

Cum am petrecut vacanţa

Diana

Uite un ţărm de mare dedesubtul unor stânci care par ruine dintr'o cetate de uriaş. Jos în nisipul subţire bun pentru ceasornicile de nisip ale veşniciei, scheletul ce pare de hârtie albă al crabilor, pietrele rotunjite, şi câte-odată chiar bănuţi mici negri din naufragiul unei corăbii din vremi de basm. Sus în fruntea malului e o peşteră în care a trăit odată un pustnic poate sfânt — toţi pescăruşii albi se adăpostesc acolo ca într'o biserică.

Păsările se roagă?

Să aşteptăm din zare corabia viselor.

Odihnă pentru gândurile mele e trupul tău, şi nelinişte... când înţeleg că nu eşti decât reînvierea unei forme din alte vremi — un desen de pe obrajii unui vas — sau o statue de piatră neagră...

Nu mă înţelegi, râzi şi pieri în fugă printre ierburile pline de mărăcini.

Acum marea începe să ardă — şi ca o corabie pentru care nu poate fi nici un ajutor, se ridică luna roşie.

Dacă tu eşti Zeiţa, înţeleg de ce ai pierit fluerând în noaptea vânătă.

Ai plecat însoţită de câini albi — să vânezi cu arcul stele, şi să ucizi păsările sfântului.

Aşteptare

Aici în munte o fată moare încet, între brazii mănăstirei.

Din când în când un clopot începe nebun să cheme, şi chiamă, şi chiamă.

Pe urmă se aude toaca împletind răpăitură de bătăi — un schelet de muzică — un cântec lipsit de viaţă.

Giulgiuri albe coboară din munţii negri.

Pe urmă corbii fâlfâie în jurul turlelor, şi fraţi cu vestminte negre fâlfâitoare coboară pe scări. Apoi se lasă o tăcere care ar fi dulce chiar în mormânt.

Dar clopotul se deşteaptă iar, şi chiamă, şi chiamă.

Fata o să vină repede

Hârtie ruptă

Astăzi voesc un cântec. Simt că trebue să răsune o imagine alături de altă imagine — să se îngâne, să se înalţe, să se frângă.

Am să iubesc sau am să sufăr?

Am să descopăr o frumuseţe nouă de gând pe care să-l dăruiesc tutulor, sau o să mă înfrupt în prada altora?

Altă dată

La fântâna din vale, curge argint şi din izvor şi din lună.

Altă dată venea dragostea odată cu înegurarul.

Calul priponit sforăie rozând troscot.

Nu are să mai vină nimeni.

Departe o împuşcătură — un pădurar la o grădină.

Da — nu o să mai vină nimeni — fântâna de argint începe să râdă şi în jurul lunei o horă curată de nori se desprinde într'un avânt ce se topeşte în nemărginire.

Regie

O muzică proastă şi vechie — un ceas dumnezeesc.

Iţi dădeam gesturile pe care trebue să le trăeşti, îţi sădeam cuvintele pe care trebuie să le rosteşti, îţi îmbiam durerile şi suferinţele în care să te înalţi — rămânea de aprins luminiţa din suflet, ca să strălucească arătând liman mulţumitor învăţăturilor.

Toate acestea le gândeam într'o seară turbure când se pregătea furtuna.

Dar de ce trebue să pâlpâiască sufletul pretutindeni? Nu e de ajuns că gândurile sunt cele ce trebuiau să fie, că acestea sunt şi cuvintele, şi cântecul lor e acesta.

Nu e şi aşa prea multă bucurie şi prea multă tristeţe pe steaua noastră pământească?

Indemn

Cine porunceşte florilor să nască? Cine stârneşte furtuni sau stăpâneşte seceta? De ce cuvântului i se apropie alt cuvânt — pentru un înţeles trecător aşa cum se urmează o zi după altă zi.

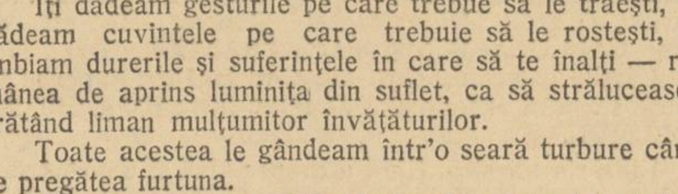
Şi totuşi câte greşeli în armonia cerească.

Eram aproape să spun ceiace trebue tăcut în veşnicie — şi acum sunt speriat ca şi când aşi fi fost gata să calc într'o prăpastie.

Poate că era drumul ceresc pe care nu am ştiut să urc.

Mă uit încă odată înapoi. Pe marginea stâncilor a crescut un copac — aşi fi rămas acolo caraghios în cădere neizbutită. Fiindcă şi sfârşiturile pot să fie de râs.

ADRIAN MANIU

Zinaida Serebreacova — *Un piccolo*

Trei Metropole

Berlin. — Roma. — Paris

de LIVIU REBREANU

Sanssouci

Autobus. Şosea fără hopuri şi fără praf. Vaporaş. Lacul Havel. Dejun pe vapor. Soare. De pe maluri zâmbesc zeci de vile cochete. Pe apă, ca nişte fluturi albi şi tărcaţi, nenumărate bărci cu pânzele umflate. Primăvara râde de pretutindeni, din cer, dintre copacii pădurii Grunewald, din ferestrele vilelor, de pe feţele oamenilor şi mai ales din ochii neobositului cicerone. Acest prieten al nostru se plimbă printre mese de ici-colo, foarte încântat, desigur gândindu-se la bacşişurile dela cei cincizeci de excursionişti, şi explică într'una, arătând în dreapta, arătând în stânga:

Pfaneninsel, l'Ile des Pâons... fără nici un păun, fireşte!...

La debarcader, în Potsdam, aşteaptă alte autobuse. Ciceronele explică iar străzile, bisericele, casele oraşelului.

Insfârşit: „*Sanssouci*"...

După atâtea castele şi palate şi străzi colosale şi reci, iată însfârşit un colţ de linişte, o reşedinţă simplă, modestă, graţioasă ca o casă de ţară şi care îşi binemerită numele. Intr'adevăr aici sgomotele metropolei au murit, sfâşierile lente şi permanente de nervi au încetat, s'a împrăştiat depresiunea ce ţi-a ros mereu sufletul în mijlocul uriaşei aglomeraţii de oameni, de beton armat şi maşini. Iar poţi să te simţi regele creaţiunii, să trăeşti pentru tine, să te regăseşti.

Opera aceasta a lui Frederic cel Mare s'a păstrat în bună parte aşa cum a fost pe vremea marelui domnitor. In camera unde s'a stins bătrânul Fritz orologiul arată ceasul morţii. Biblioteca, adevărata cameră de lucru a regelui, unde petrecea dânsul mai bucuros, cuprinde aproape numai cărţi franceze. Camera domnului Voltaire a rămas poreclită *Affenzimmer* probabil de către militarii care nu vedeau bine prietenia regelui cu un simplu scrib. Sufrageria e micuţă ca şi odaia de muzică unde suveranul se prezenta în faţa intimilor ca un excelent flautist. Sala de audienţe trebuia să fie relativ cea mai mare; aici intelectualul Frederic redevenea rege...

Afară privirea îmbrăţişează numai linişte şi frumuseţe. Cele şase terase, cu multe trepte fiecare, coboară până la fântâna din spatele monumentului regal. Jur-împrejur parcul în care arta horticulturii îşi demonstrează virtuozităţile: orangeria, grădina engleză, grădina siciliană, păduricea veroneză, grădina nordică, grădiniţa raiului... In dreapta şi în spatele castelului de odihnă legendara moară de vânt, încremenită aşa de cincisprezece decenii ca să nu mai tulbure liniştea. Regele a avut dreptate!

Când treci de-aici la Noul Palat, care a fost şi reşedinţa de vară a ultimului Kaiser, apreciezi şi mai mult intimitatea şi graţia ce-au rămas în urmă la Sanssouci. Şi Noul Palat e clădit de Frederic, dar de regele Frederic pentru trebuinţele regilor. Aici a fost rege, dincolo, la Sanssouci, a fost numai om. Aici camera lui de lucru a rămas bogată, vastă, severă, greoaie, impozantă, pe când dincolo biblioteca era atât de caldă şi de intimă şi de simpatică. Aici trăia şi lucra pentru lume, dincolo pentru sine însuşi. Acolo putea fi bun prieten cu domnul Voltaire; aici numai cu mareşalii şi miniştrii...

Alt-Berlin

In metropola mecanizată, maşinizată şi industrializată — o birje! Una singură... Am văzut-o de când am coborât din tren, de câte ori am trecut pe lângă Central-Hotel, cel cu faimoasa Wintergarten. O sărmană birje cu un cal. Birjarul pe capră, cu tradiţionalul joben în cap, bătrân, cocârjat, uscat, mantia neagră în spinare face falduri multe, parc'ar fi uitat acolo din alte vremuri. Trăsura are coşul ridicat, roţile mari, e spălată şi curată, şi totuş ca o piesă de muzeu, neutilizată. Calul, slab piele şi oase, ca şi când n'ar mai fi mâncat de ani de zile, stă neclintit, cu capul mare plecat ostenit, sprijinindu-se între cele două oişti ca să nu cază...

In metropola tumultoasă cu zeci de gări, cu metropolitane şi trenuri supranivelare, cu sute şi sute de tramvae, cu mii şi mii de taximetre, cu atâtea omnibuse terestre şi aeriene, unde totul se mişcă prin electricitate, benzină şi cărbune — birja aceasta unică, tristă şi bolnavă apare ca o mustrare a trecutului. De câte ori o văd mă cutremură o părere de rău şi inima mă îndeamnă să mă opresc. Dar un instinctiv sentiment de sfială mă duce mereu înainte, ca şi când viaţa vie dimprejur ar interzice implacabil orice legătură cu ruinele altor vremuri. Dacă m'aş urca în ea îmi face impresia că m'aş însoţi cu moartea, atât de anacronică pare nenorocita birje în vâltoarea vertiginoasă a automatismului de aci.

Intr'un amurg însă, obosit de vuetul monoton, copleşit de gânduri, trecând iar prin colţul de stradă cu birja, mă oprii ca în faţa unei minuni obsedante. Răzimat de stâlpul de fier al felinarului, stătui un răstimp, nu ştiu cât... Sgomotele se amestecau, iuţelile se mulcomeau, parcă toate avânturile vieţii s'ar fi potolit încetinel sub puterea unui farmec presărat de undeva ca o pâclă grea. Apoi deodată, cu paşi moi, mă urcai în birje, murmurând către bătrânul de pe capră:

— Alt-Berlin.

Birjarul nu răspunse şi nu mişcă, parcă n'ar fi auzit nimic. Deabia într'un târziu, foarte tacticos, puse mâna pe biciu, potrivi hăţurile şi îndemnă calul cu un glas cavernos: hihii !... Ne urnim anevoie. Habar n'am pe unde am apucat. Coşul e ridicat. Trăsura lunecă încet, cu legănări blânde pe pavajul lucios... Un bubuit prelung deasupra mea — desigur trecem pe sub o linie ferată. La dreapta, jos, se târăşte marginea trotoarului, se zăresc picioarele pietonilor, pe când în stânga vâjâe într'una maşini, autobuse, tramvae... Din timp în timp birjarul plescăe din limbă şi grohăe flegmatic : hi, hi...

Sgomotele însă se domolesc din ce în ce, fie că urechea mea s'a obişnuit cu ele, fie că prin coşul ridicat se filtrează, se estompează şi se pierd. Rămâne doar un murmur trudit parcă ar curge o apă lină peste mine, peste trăsură, peste lumea întreagă... Pleoapele împovărate se închid, dar prin ele vederea e mai clară. Chiar coşul birjei e transparent, ca de sticlă.

Calul aleargă acuma vesel, ţine capul sus, falnic. Birjarul a întinerit şi, cu jobenul pe-o ureche, strigă din când în când trufaş : hop, hop, heep ! Incrucişăm mereu caleşti elegante cu cai bueştri, cu vizitii în livrele somptuoase, trăsuri de piaţă cu birjari obraznici... Pe trotoare oamenii, în costume bizare, umblă agale, se salută ceremonios, se opresc să discute îndelung cu gesturi cumpătate. In uniforme pompoase, ofiţeri ţanţoşi îşi zdrăngănesc săbiile şi privesc de sus la civilii ce se feresc cu respect din calea lor...

Birja a cotit într'o uliţă strâmtă şi strâmbă, cu casele mici, dărăpănate, coperişuri ţuguiate, pereţi coloraţi de mucigaiu. In ferestre apar bărbaţi în cămaşă şi se salută cu birjarul. Copii desculţi se fugăresc. Un domn îşi învaţă nevasta să meargă pe bicicletă. Calul merge la pas. Nici un sgomot — nici roţile trăsurii, nici glasurile copiilor, nici ţipătul biciclistei care s'a răsturnat în braţele soţului.

In colţ, pe zid, o tăbliţă albă cu litere vechi : Iudenstrasse... Tăcerea s'a îngroşat ca o pânză aspră. După colţ apare o uliţă mai strâmtă, cu casele mai dărăpănate: Waisenstrasse... In liniştea năbuşitoare izbucneşte brusc bătaia ceasornicului în turnul bisericii şi apoi îndată urmează carillonul. Birja a oprit, speriată. Clopotele sacadează o melodie veche, rar, greoiu, parcă oameni automaţi ar lovi cu ciocane de aramă în trupul vrăjitorului care i-a creat. Pe urmă tăcerea se înţeleneşte din nou, mai deasă, mai stăpânitoare. Mă dau dau jos din birje. Şi vizitiul a sărit de pe capră şi se apucă să tragă urechile calului... Privindu-l mă simt mereu împins înapoi de o mână nevăzută. Din văzduh cerne un abur fin care se aşează pe mine uşor, mereu, în straturi subţiri, întocmai cum se aşterne colbul pe obiecte într'o casă veche, părăsită, însemnând curgerea vremii... O muzică militară se aude atunci, foarte de departe. Nu se vede, totuş paşii soldaţilor prusaci bat pământul ritmic, undeva... Şi trecutul mă îmbrăţişează tot mai strâns, târîndu-mi sufletul înapoi ca spre o prăpastie.

Calmul birjarului, care sgâlţâe mereu urechile calului, mă înfurie. Vreau să mergem mai departe, să nu încremenim aici — şi bătrânul, nepăsător, întârzie. Muzica se apropie şi mă spăimântă ca şi când împreună cu ea s'ar întoarce înapoi trecutul să cutropească prezentul. Imi dau seama limpede că toată lumea merge înainte, se precipită spre o ţintă nouă, furtunos, cu forţe înnoite, numai eu rămân pe loc, aici, în colţul acesta, cu birja asta odioasă, mucigăită. In culmea desperării strig deodată vizitiului :

— *Vorwaerts!... Vorwaerts!...*

Omul se uită la mine cu ochi mari. Şi mirarea lui parcă mă deşteaptă dintr'un vis urît. Ce Alt-Berlin? Ce Iudenstrasse şi Waisenstrasse? Şi carillonul?... Spatele meu se reazimă de acelaş stâlp de felinar, în colţul aceleaşi Friedrich-Strasse. Automobilele ţâşnesc pe pavajul asfaltat ca nişte torpile. Şi tramvaele electrice, şi omnibusele colosale, şi trenurile... Oamenii umblă grăbiţi pe trotuare şi vânzătorii de ziare fâlfâe în amurg ediţiile de seară...

Eram vesel parcă, dintr'un coşmar, m'aş fi regăsit acasă, în viaţa obişnuită, între lucrurile obişnuite. Intorsei spatele birjarului care, tacticos, trăgea urechile calului bătrân. Un taxi mă smulse apoi definitiv din trecutul închipuirii. Trecutul e vis. Numai viitorul e realitatea, căci într'însul se cuprind toate posibilităţile nedescifrate ce alcătuesc farmecul şi rostul vieţii.

Neu Berlin

Intocmai cum odinioară străinul care sosea în Bucureşti era uimit de frumuseţea femeilor frumoase şi a birjilor elegante, tot astfel era impresionat în Berde uniformele militare. Ori încotro te întorceai întâlneai militari : ofiţeri cu morgă, soldaţi îngrijiţi... Pe străzi, în localuri publice, în tramvae, peste tot militari şi iar militari, o variaţie nesfârşită de uniforme. Te simţeai îndată într'o ţară militară, unde militarul e totul, unde civilii n'au altă chemare decât a se pregăti într'un fel sau altul pentru cariera armelor.

Azi în privinţa aceasta, Berlinul e cu desăvârşire schimbat. Uniformele militare au dispărut. Mai întâlneşti uniforme, fiindcă germanul iubeşte diferenţierea vestmintară de profesiuni, dar numai uniforme pentru servicii inferioare: personalul hotelurilor, funcţionarii tramvaelor şi autobuzelor, servitorii birourilor... Soldaţi însă nu se mai văd, cu atât mai puţin ofiţeri. Marele oraş astfel pare a-şi fi pierdut o caracteristică primordială. Civilii au ajuns la putere, aici ca pretutindeni. Dacă până şi Hindemburg umblă în civil ?... Berlinul fără soldaţi totuş mi-a apărut ca o casă fără stăpân şi unde nu e stăpân. Germania nu poate trăi fără stăpân. De-aceea totul se înfăţişează oarecum provizoriu. Ca un interregnum — o perioadă de tranziţie între stăpânul de eri şi cel de mâine care trebue să vie, care se pregăteşte să apară. Un stăpân nou, mai sever, mai neînduplecat, mai cu morgă poate decât cel vechiu. Unul care nici măcar nu e grăbit să se prezinte, fiindcă timpul lucrează pentru el, îi netezeşte calea, îi înlesneşte organizarea...

Intr'o după amiază am avut viziunea apropierii stăpânului de mâine. Eram în Schiller-Platz, în faţa monumentalului Schauspielhaus, odinioară teatrul regal, acum teatrul statului. Seara aici avea să se reprezinte „Ţesătorii", revoluţionara dramă a lui Hauptmann. Incepea să cearnă o ploaie măruntă, rece, sgribulitoare. Vrui să cobor la staţia metropolitanului când pe Markgrafen-Strasse, din spre Leipziger-Strasse, se auzi cântec triumfător de fanfară. De când mă aflam în Berlin, nu văzusem nici un soldat, necum o trupă cu muzică. Rămăsei pe loc, în cernerea ploaei, să privesc noua armată germană republicană, faimosul Reichswehr, care se anunţa parcă mai gălăgios ca vechea oaste imperială.

Coloana se apropia în ritm de paradă. In fruntea ei câţiva poliţişti *schupo* păşeau milităreşte, în tactul muzicii... Melodia însă părea cunoscută. O recunoscui cu o strângere de inimă: era Internaţionala. In piaţa uriaşă, în faţa celor două catedrale majestoase, înaintea clasicului teatru de stat, marşul revoluţionar răsuna biruitor, aspru şi dominator. De pe trotuar, la câteva sute de metri, pe afişul galben al teatrului naţional se putea citi roşu : „*Die Weber*"... Părea un aranjament simbolic. Inchipuirea lui Hauptmann se împlinise în realitate. Ţesătorii au triumfat definitiv, au izgonit armata şi-şi sărbătoreau izbânda printr'o paradă.

Un drapel roşu, cu ciocanul şi secera, fâlfâia falnic ca o chemare. Fanfara era îmbrăcată într'o uniformă corectă, simplă, curată. O fanfară complectă ca a unui vechiu regiment de gardă. Şi o trupă de vre-o cinci sute de oameni, în rânduri de câte trei, bărbaţi şi puţine femei. Toţi tineri, toţi cu încredere şi mândrie mare pe feţe. Câteva femei purtau bonete roşii, două îmbrăcaseră chiar bluze roşii. Pe mijlocul străzii un şef, foarte tânăr, cu şapcă rusească în cap, îşi plimba privirea scrutătoare peste coloana în mers şi, din când în când număra răspicat, ca un caporal zelos de altădată :

— *Eins, zwei, drei, vier ! Eins...*

Lumea se oprea pe trotuare, oameni eşeau din case, capete se iveau în ferestre să vază parada. Şi toţi priveau cu surâsuri admirative, întocmai ca odinioară când defilau batalioanele de vânători imperiali, cu aceiaşi bucurie speriată, sau mândrie, sau speranţă, parc'ar fi fost aevea în faţa stăpânitorilor de mâine.

Trupa însă păşia înainte, fără măcar să se sinchisească de civilii spectatori, în ritmul cântecului de biruinţă. Am urmărit-o din ochi până ce a dispărut în direcţia Operei, spre castelele regilor, spre reşedinţele vechilor stăpâni...

Comuniştii, organizaţi milităreşte, îndrăzneţi, tineri, activi, fanatici, gata aevea să moară pentru o idee, defilează azi prin inima Berlinului, cu steagul roşu sfidător! Oare în faţa lor, care socotesc politica lor ca o disciplină militară, câtă vreme vor mai putea rezista civilii cu nesfârşite dispute şi discursuri, civilii care de frica viitorului se refugiază în compromisuri pentru a evita sau a amâna baremi scadenţa răfuelii ?

Coloana comunistă abia dispăruse, Internaţionala se mai auzea încă în depărtare când, dintr'o stradă lăturalnică se iveşte un grup de vre-o treizeci de soldaţi adevăraţi din Reichswehr, din actuala armată germană. Piperniciţi, înfriguraţi, în haine sărăcăcioase, păşind alandala ca recruţii noştri când merg întâia oară la baie. Nici un trecător nu se opreşte să-i privească, nici măcar copiii nu-şi pierd timpul să-i întovărăşească. Dealtfel ei înşişi parcă se ruşinează de halul lor şi se grăbesc a se face nevăzuţi într'o ulicioară obscură.

Prezentul şi viitorul. Neu-Berlin!

MIHAIL ZOSCENCO

Ghetele

Trofimici din apartamentul nostru comunard, se dusese să cumpere fiicei sale nişte ghete. Fata lui, Niuşca, e o semi-adolescentă. Aşa, ştiţi cam de şapte ani.

Vra-să-zică Trofimici se dusese cu Niuşca să-i cumpere ghete.

Era pe-atunci toamnă şi copila, bine-înţeles, n'avea ghete în picioare.

Aşa că Trofimici scrâşni din dinţi: — Afurisită cheltuială !

Luă pe Niuşca de lăbuţă şi se duse să facă cumpărătura.

Intră cu copila într'un magazin. Zise să i se arate marfa... să încerce. Toate-s cum trebue : şi marfa-i bună, şi măsura-i exactă. Un lucru însă nu-i bun : preţul.

Preţul nu merge. Căci preţul era — hai să zicem ! — douăsprezece ruble !

Iar Trofimici vroia să cumpere ceva mai eftin: o rublă şi jumătate sau două...

Trofimici intră atunci, cu tot plânsul desnădăjduit al Niuşcăi, într'un alt magazin. Acolo i-au cerut zece ruble. In al treilea magazin — acelaş preţ.

Şi în al patrulea, şi în al cincilea. Intr'un cuvânt, oriunde vin ei — aceiaşi istorie : şi piciorul după gheată, şi marfa bună... iar preţurile ca nişte foarfeci — în două direcţii opuse. Şi Niuşca plângea, plângea în hohote.

In al şaselea magazin Niuşca îşi măsură ghetele : de minune ! Intrebă de preţ : nouă ruble, nici un ban mai puţin.

Trofimici începu să-l roage pe directorul pentru un rabat de trei sau patru ruble.

In timpul acela, Niuşca, cu ghete nouă cu tot, se apropie de uşă şi, ca o fată deşteaptă ce era, eşi în stradă.

Trofimici se aruncă după copil, dar directorul îl reţinu :

— Mai întâi, tovarăşe, — zice, — trebue să plătiţi. Apoi puteţi alerga după treburi.

Din nou începu Trofimici să se roage să-l aştepte puţin magazinul.

— Copilul, — zice, poate va reapărea numaidecât... Nu-mi convine marfa din pricina scumpetei. Copilul va alerga în sus şi în jos — şi se va întoarce...

Dar, Niuşca nu se mai întorsese.

Ce era să facă Trofimici? Plăti cât i s'a cerut, scrâşni din dinţi şi se duse acasă.

Niuşca era acasă şi umbla, îngâmfată, cu nouile-i ghete.

Deşi Trofimici o ciupi puţin — dar ghetele rămăseseră definitiv ale ei.

In urma acestui fapt, poate aţi şi observat : în magazinele statului nu se mai dă pentru încercat, decât o singură gheată : stânga.

Iar gheata dreaptă în prezent e ascunsă undeva ; sau însuşi directorul o ţine între genunchi ca într'un cleşte, şi nu-ţi dă voe s'o atingi...

Da.... Şi trebue să adaug că acum copilaşii sânt independenţi.

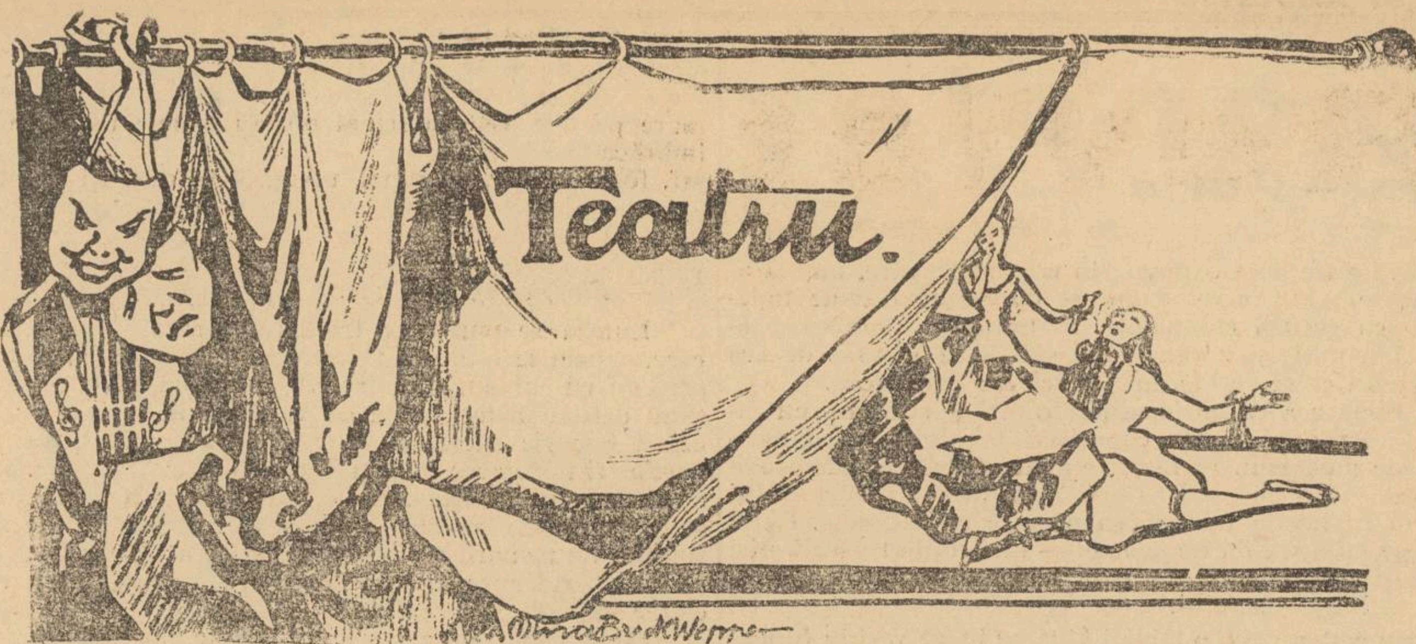
O generaţie, zic, destul de liberă....

Problema populaţiei în Italia

Mussolini a publicat în presa italiană un mare articol intitulat „*Puterea Cifrelor*" tratând despre scăderea populaţiei din Italia. Mussolini se bazează pe celebra carte a lui Spengler asupra „Crizei în civilizaţia Europeană"; arată care sunt primejdiile ce ne aşteaptă din cauză că scade natalitatea rasei albe şi care sunt perspectivele pentru rasele negre şi colorate în ce priveşte pătrunderea lor în Europa. Populaţia Italiei, ce-i drept, creşte în provincie. In oraşe, însă, situaţia e următoarea : la Bologna, la un născut sunt doi morţi. Tot aşa la Ferrara, la Parma, la Mantua, la Cremona şi la Modena. La Florenţa şi în Toscana numărul naşterilor e egal cu al morţilor. La Genova, în ultimele patru luni, naşterile au întrecut mortalitatea. La Torino populaţia scade neîntrerupt în ultimii cinci ani, şi la Milano se observă aceiaşi tendinţă.

Mussolini trage de aci următoarea concluzie : toate realizările şi cuceririle Revoluţiei Fasciste vor deveni inutile dacă Italia nu va dispune de un număr suficient de oameni; solul Italiei, lucrat aşa cum trebue, mai poate hrăni încă 10 milioane de Italieni....

Deocamdată impozitul asupra celibatarilor s'a dublat.

Cronica teatrală

DESCHIDEREA STAGIUNII TEATRULUI INTIM

Bucureştii s'au îmbogăţit cu o nouă sală de teatru.

O companie dramatică, alcătuită numai din câţiva actori, a inaugurat în palatul „Tinerimii Române" întâia stagiune a Teatrului Intim.

Pentru speectacolul de deschidere, domnul C. Toneanu, directorul Teatrului, a ales o piesă din repertoriul parizian: „Dans sa candeur naive" — de Jacques Deval — care, în frumoasa traducere a domnului Ionel Ţăranu, e întitulată „Amantul de carton".

E o comedie a cărei savoare deosebită rezidă în dialogul fin şi spiritual, în situaţiile tratate cu umor autentic.

Marietta Rareş

Subiectul nu depăşete cadrul banal al fabulelor dramatice, care alcătuesc astăzi repertoriul parizian:

O cochetă iremediabilă, e tiranizată de amantul de inimă, care o înşeală şi se reîntoarce la dânsa, pentru a o părăsi din nou fără mustrări şi păreri de rău, sigur că nu va fi niciodată alungat.

Sătulă, în cele din urmă, de viaţa aceasta agitată, şi voind sincer să scape de sub puterea lui, ea se hotărăşte să-şi ia un amant de... carton, pentru a-l îndepărta astfel pe cel de inimă.

Ca în toate piesele în care autorul creiază asemenea personagii, amantul de carton sfârşeşte, printr'o serie de împrejurări comice, să câştige locul amantului adevărat.

C. Toneanu

Pe această acţiune banală, Jacques Deval a brodat un dialog plin de culoare, de spirit şi de subtilitate, făcând să alterneze gluma uşoară cu un sentimentalism lipsit de dulcegărie.

Domnul C. Toneanu, a subliniat, în amantul de carton, o creaţie interesantă, trecând cu uşurinţă peste dificultăţile unui rol ce nu i se potrivea în întregime.

In rolul cochetei sentimentale, d-na Marietta Rareş a pus graţie şi inteligenţă scenică, exprimând cu mijloace stăpânite atât tulburarea erotică cât şi înfrigurarea unei iubiri nouă.

Decorul domnişoarei Barlo — inexpresiv şi incomplect.

H. LAZU

O. FARB
Fabrica de Tâmplărie de Mobile şi Binale
Execută ireproşabil, aranjamente de interior, Magazine etc.
Calea Şerban Vodă 159, Bucureşti

Cronica muzicală

— Povestirile lui Hoffmann —

Intre spectacolele de artă adevărată pe care Opera Română se străduește să le dea în actuala stagiune, reprezentarea „Povestirilor lui Hoffmann" trebue menţionată cu o apreciere specială.

Atât montarea cât şi interpretarea şi execuţia orchestrală au susţinut lucrarea încă tânără a lui Offenbach la nivelul unei superioare înţelegeri artistice.

„Povestirile lui Hoffmann", alcătuesc o operă fantastică, scrisă pe un libret de Michel Carré şi Jules Barbier şi a fost reprezentată pentru întâia oară la Opera Comică din Paris, în 1881.

Libretul aduce pe scenă, cu tot coloritul lor fantastic, trei povestiri legate între ele în chip ingenios, prezentând contraste interesante.

Muzica e o înlănţuire sugestivă de coloraturi, de arii subtil nuanţate, de sonorităţi de-o neaşteptată armonie de ansamblu.

Offenbach, murind înainte de a putea orchestra partiţiunea sa, Ernest Guiraud a compus o instrumentaţie admirabil adecvată operei.

* * *

Consilierul Lindorf e îndrăgostit de Stella, iubita lui Hoffmann. Spre a-l îndepărta pe acesta de Stella, Lindorf îl face să se îmbete şi să povestească prietenilor aventurile sale de dragoste cu păpuşa-automată Olimpia, creată şi sfărâmată de Coppelius, cu Giulietta, curtezana veneţiană, care-şi bate joc de el cu ajutorul lui Dapertutto, şi cu celebra cântăreaţă Antonia, ucisă prin vrăjitoriile infernale ale doctorului Miracol.

Emil Marinescu

In epilog, Lindorf vine cu Stella şi-i arată pe Hoffmann în cârciuma lui Luther, beat mort, izbutind astfel să câştige inima tinerei cântăreţe.

Coppelius, Dapertutto şi doctorul Miracol nu sunt decât încarnările spiritului infernal al lui Lindorf, duşmanul lui Hoffmann, care, prin mijloace diabolice, îl îndepărtează de toate iubitele lui.

De-asemeni, Stella a fost pe rând Olimpia, Giulietta şi Antonia, — de-aceia se obişnuieşte ca cele patru întrupări ale geniului răului şi ale femeii iubite să fie jucate de acelaşi artist şi de aceiaşi artistă.

Acest procedeu, acceptat la Opera Română numai în ceiace priveşte rolurile interpretate, cu minunată unitate centrală şi cu variat colorit al debitului vocal, de domnul Folescu, trebuia admis şi pentru personagiile feminine,— cu atât mai mult cu cât doamna Lidya Babici a arătat în Olimpia însuşiri cu adevărat excepţionale.

Uşurinţa emisiunii, siguranţa vibraţiunilor apogiaturale şi a trecerilor calme dela registrul mediu la cel grav, au făcut din interpretarea doamnei Babici o superioară creaţie de artă.

Domnul Folescu, de-asemeni, a desfăşurat pe lângă însuşirile d-sale de mare cântăreţ, un joc admirabil nuanţat, confundând fiecare rol cu o desăvârşită expresivitate dramatică.

In Hoffmann, domnul Emil Marinescu a jucat destul de naiv, dar a descifrat atent partiţiunea. In deosebi aria atât de dificilă din prolog, a fost cântată simţit şi colorat.

Am remarcat glasul timbrat şi flexibil al domnului G. Ştefanovici, căruia ar trebui să i se încredinţeze roluri mai mari.

Conducerea muzicală a avut-o domnul Umberto Pessione, care a stăpânit avânturile uneori ameninţătoare ale orchestrei.

Montarea — foarte îngrijită.

SERGIU INESCU

Adeverul Literar şi Artistic
PREŢUL ABONAMENTELOR:

Pe timp de un an	Lei 300
„ „ „ 6 luni	„ 150
„ „ „ 3 „	„ 75

In străinătate dublu

Cronica Şahului

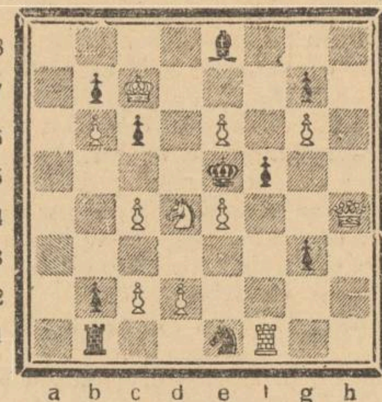
PROBLEMA No. 176

de R. Lewmann

(Premiul I-II la „Sahmati" 1928)

Negru (10 figuri)

Ré5, Tb1, Cé1, Né8, Pb2, b7, c6, f5, g3 şi g7.

Alb (11 figuri)

Rc7, Dh4, Tf1, Cd4, Pb6, c2, c4, d2, é4, é6 şi g6.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

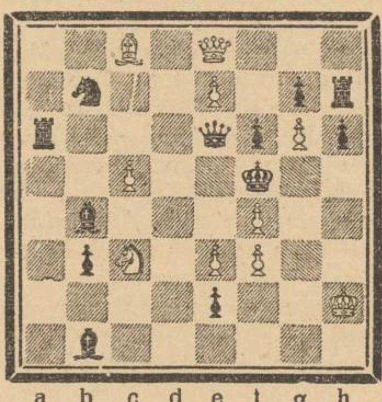
PROBLEMA No. 177

de N. Malachow

(Premiul I-II la Sahmati", 1928)

Negru (12 figuri)

Rf5, Dé6, Ţa6 şi h7, Nb1 şi b4, Pb3, é2, f6, g7 şi h6.

Alb (10 figuri)

Rh2, Dé8, Cc3, Nc8, Pc5, é3, é7, f3, f4 şi g6.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PARTIDA No. 66

Jucată la concursul internaţional din Kissingen în ziua de 21 August 1928.

Alb: Dr. M. Euwe **Negru: J. Mieses**

Gambitul damei

1. d2—d4, d7—d5; 2. c2—c4, c7—c6; 3. Cg1—f3, Cg8—f6; 4. é2—é3, é7—é6; 5. Nf1—d3, Cf6—é4; 6. Cb1—d2, f7—f5; aşa numitul Stoneval, caracteristic prin lanţul pionilor; 7. Cf3—é5, Dd8—h4; 8. 0—0, Cb8—d7; 9. f2—f3 Mai simplu ar fi fost f2—f4, căci, precum se va vedea alb nu-şi poate atinge scopul urmărit prin această mutare, acela de a cuceri punctul é4. 9..., Cd7×é5; 10. d4×d5, Cé4—c5; 11. Nd3—c2, Cc5—d7! Foarte bine jucat! Calul negru va putea pe viitor veni la é4; 12. c4×d5, c6×d5; 13. f3—f4, Nf8—c5; 14. Cd2—b3, 0—0; 15. Cb3×c5, Cd7×c5; 16. b2—b4, Cc5—é4; această puternică poziţie a calului compensează avantajiul albului care are doi nebuni. 17. Nc2—b3, b7—b6; Mai simplu ar fi fost aducerea nebunului la d7; 18. a2—a4, Nc8—a6; 19. b4—b5, Na6—b7; negrul a vrut să provoace b4—b5, spre a obţine punctul c5 liber pentru o figură; 20. Dd1— d4, Tf8—c8; 21. a4—a5, prematur; negru ar fi trebuit să obţină avantaj; 21....., b6×a5;22. Ta1×a5. Cé4—c5? La Cc3!, alb ar fi rămas în inferioritate strategică. Spre a se apăra împotriva ameninţării Cé2,n'ar fi avut ceva mai bun ca Dd3, (La Rh1, alb pierde, prin Cc3—é2—g3÷,etc.) şi negru ar fi putut continua cu Dd8, urmat de Db6, cucerind apoi pionul din b5. Prin mutarea din text pionul din a7 devine slab. 23 Nb3—c2, Dh4—d8; 24. Ne1—d2, a7—a6; 25. Tf1—a1, împiedică a6×b5 şi câştigă un pion: a×b, T×a8, N×a8; T×a8 urmat de D×c5, etc. 25..., Dd8—c7; 26. Nd2—b4, Cc5—d7;27. b5×a6, Ta8×a6; 28. Ta5×a6, Nb7×a6; 29. Nc2×f5! Prin această mutare alb îşi menţine câştigul unui pion, obţinând şi un puternic atac, ceeace provoacă şi câştigarea partidei 29...., Dc7—c6; 30. Nf5—g4, g7—g6; 31. Nb4—d6, Rg8—f7; 32. Dd4—d1, Cd7—f6; 33. é5×f6, Dc6×d6; 34. Dd1—d4, Na6—b5; 35. Dd4—é5, Dd6—c6; 36. Ta1—a7÷, Rf7— f8; 37. h2—h3! şi negru abandonează.

BILIOGRAFIE

Am primit la Redacţie No. 8—9 al excelentei publicaţii „Revista de Şah" care conţine numeroase şi interesante articole, partide, probleme, studii şi o bogată cronică şahistă.

Recomandăm tuturor amatorilor să se aboneze la această singură revistă de specialitate în ilmba română. Costul abonamentului e de lei 300 pe an şi 175 pe şease luni.

Adresa: Revista de şah. Iaşi.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Briliante dela fundul mării

In apropierea portului Lorient scafandrii casei italiene de armatorie „Artiglio" au scos la suprafaţă o ladă din vasul belgian „Elisabetteville", scufundat în timpul războiului european pe când venea din Africa ducând multe mărfuri de mare preţ între care erau şi briliante.

In ladă s'au găsit pietre scumpe pentru suma de 50 milioane de franci. Munca scafandrilor a avut loc aci în nişte condiţiuni excepţional de grele.

Spre „pământul făgăduinţei"

Un mare vapor sosit din America de sud la Baltimore a fost supus unei puternice dezinfectări, fiindcă în drum vizitase câteva porturi contaminate de friguri galbene.

După dezinfectare, s'au găsit în fundul vaporului 7 cadavre şi 9 oameni pe jumătate asfixiaţi. Erau 16 „pasageri gratuiţi" care se ascunseseră în vapor cu scopul de a pătrunde în Statele Unite în mod ilegal...

A dezlegat problema...

Un medic polonez cu numele de Stocica, având nouă fii şi nici-o fiică, e convins că a rezolvat problema alegerii sexului copiilor.

Deci, Stocica s'a adresat guvernului polonez ca acesta să-i dea posibilitate de a experimenta „sistemul" pe „o scară mai mare"...

După războiu

Treizeci şi unul de locuitori dintr'un sat de lângă Verdun, care sat fusese ras de pe faţa pământului în cursul războiului, au ridicat pe acest loc un monument cu o inscripţie: „In memoria strămoşilor, părinţilor şi prietenilor noştri, care au locuit aci timp de 20 de secole"...

Unde sunt prea multe legi

Guvernatorul Prusiei discută chestia desfiinţării mai multor ordonanţe poliţieneşti, administrative şi municipale, evident învechite. Prusia are 11.500 posturi care pot emite ordonanţe, plus 34 „Regierungs-praesidenten" şi 400 „Landrathe", care, în total, au emis până acum peste 100.000 de mii de ordonanţe şi circulare, cu caracter de lege. Unele datează din evul mediu!

S'a constatat că 60 la sută din ele trebuesc abrogate.

Presa germană spune că, de fapt, pretutindeni cetăţenii sunt guvernaţi cu ajutorul aceluiaşi sistem de circulare, ordonanţe, etc., care uneori se bat cap în cap şi se înmulţesc neîncetat!

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"

din str. Sf. Ionică No. 5

In vederea sezonului de toamnă, librăria noastră s'a asortat cu un bogat şi variat stok de cărţi literare, ştiinţifice şi de sociologie.

Orice carte franceză, din marile ediţii *Nouvelle Revue Francaise, Mercure de France, Stok, Pot Cassé, Calmann-Lévy, Kra, Emile-Paul, Plon, Fasquelle, Flamarion, Grasset, Albin Michel, Bosard,* etc., etc., se vinde CALCULAND 5 şi 6 LEI FRANCUL.

Cărţile germane, cărţi alese, în legături superbe în pânză, se vând excepţional de ieftin între 100 şi 250 LEI VOLUMUL.

Librăria noastră, fiind o cooperativă şi neurmărind deci un câştig individual, are posibilitatea să desfacă ieftin orice carte. Orice cititor de cărţi alese şi frumos prezentate trebue să viziteze măcar odată librăria noastră.

Atelier special şi de Primul Rang
Pentru reparaţiuni de PALARII BARBATEŞTI execuţie ireproşabilă
Furnituri de cea mai bună calitate
M. DRAGANESCU
Str. Regală 10

Cărţi şi Reviste

RUDOLF ŞUŢU: Iaşii de odinioară, Vol. II. Dr. N. LEON: Amintiri. — IOAN DAFIN: Figuri Ieşene

Din paginile acestor trei volume răsare cetatea de iluzii şi miraj care ademeneşte în totdeauna pe cei ce vin cu trenul în spre ea. Răsar Iaşii, cetate atât de scumpă celor ce şi-au trăit visele tinereţilor în ea şi tuturor celor ce şi-au plimbat deşertăciunea nădejdilor la poalele dealurilor el încununate cu ruine, deasupra Tătăraşilor umili, prosternaţi la picioarele ei, scriind drumul spre limanul odihnei definitive atât de bine simbolizată în Cimitirul „Eternitatea", care-i domină la orizont, cu braţele deschise într'un gest larg şi împăciuitor.

Ca un vrăjitor iscusit evocă d. Rudolf Suţu sclipitoarea frământare de fluturi într'o rază de lumină a Iaşilor de altă dată. Decoruri şterse îndărătul aspectului morocănos şi banal al străzilor sale de azi, apar ca prin minune, în culorile lor vii de odinioară, cu pitorescul figurilor boerimii de pe vremuri şi a tipurilor din toate straturile sociale cari desăvârşesc culoarea locală şi redau atmosfera unică a Iaşilor de altă dată.

Viaţa boerimii moldoveneşti ne apare ca o epopee fantastică a unor vremi pline de însufleţire, în care se amestecă strălucirea orientală cu graţia lustrului occidental. Femei frumoase ca zânele din poveşti, originale, păgâne în petreceri şi chiar în evlavia lor, dar curagioase până la îndrăzneală, pline de spirit, generoase, păstrând în tumultul vieţii lor, adeseori de o pripită înfrigurare, o măsură fericită care făcea distincţia lor unică şi era semnul adevăratei lor boerii. Patima, aprinsa dorinţă de plăcere a timpului în care au trăit nu întunecau înaltele lor daruri omeneşti, nici nu le turburau în preţuirea valorilor umane.

Coana Elencu Manu de pildă, care a fost una din cele mai strălucite frumuseţi ale timpului, căsătorită prima oară cu V. Conachi, apoi cu Mavroeni şi în fine cu Mihail Sutzu, a fost în acelaş timp un cap de o rară organizare care a administrat cu pricepere şi o ordine excepţională imensele sale moşii, a înzestrat cu o generozitate princiară eforia Sfântului Spiridon şi nu a neglijat de a-şi însuşi o cultură solidă şi vastă, impresionantă chiar pentru vremurile noastre. Biblioteca ei bogată în documente şi cărţi româneşti ca şi în lucrări de valoare străine a fost ascunsă în podul bisericii Bărboi în vremuri de bejenie şi apoi a fost ridicată de Academia română.

Iar bărbaţii, cavaleri eleganţi, subţiri în apucături, adeseori cu o cultură solidă şi strălucitoare, numărau printre ei individualităţi de acele din care-i place lui Dumnezeu să scoată exemplare unice, al căror calapod a fost sfărâmat spre a nu se mai reproduce. Astfel au fost Alexandru şi Dimitrie Mavrocordat, Dimitrie Roseti, Minuţă Miclescu, prietenul lui G. Panu, neuitatul Matei Cantacuzino şi atâţi alţii în mijlocul cărora au trăit Mihail Cogălniceanu, Petre Carp şi Ioan I Cuza.

Negustorii ambulanţi printre care vestitul Noţchi dela liceul Naţional, şi patronii atâtor case de petreceri şi de comerţ care au făcut fala Iaşilor şi au dus faima lor în toată ţara, ca Tufli, Tanasachi, Moş Berl retrăesc în gloria lor efemeră în paginile din volumul d-lui R. Şuţu, alături de intelectualii de pe vremuri, profesorii şi elevii Institutelor unite şi ai Institutului academic din Iaşi, figurile interesante ale celor ce au introdus cultura artistică în această cetate moldovenească.

Toţi cei ce ne-au creiat tradiţiile de cultură şi de viaţă intelectuală sunt pomeniţi, schiţaţi şi zugrăviţi în atmosfera şi decorul acestui Iaşi ca din poveşti.

Volumul d-lui R. Şuţu este o evocare plină nu numai de interes dar şi de o pioasă duioşie a unui trecut ce nu poate fi indiferent nici unui Moldovan şi care va interesa şi mişca pe ori ce cititor legat de pământul şi obiceiurile ţării noastre. Frumos tipărit, variat şi inteligent ilustrat el este în acelaş timp o preţioasă carte de bibliotecă.

* * *

Volumul profesorului doctor N. Leon nu are caracterul de „hronic" al unor vremuri apuse, ca acel al d-lui R. Şuţu, ci este, cum era şi de aşteptat, ziarul unui om de ştiinţă care inseamnă precis, uneori amuzat, alte ori emoţionat, ori cât s'ar apăra domnia sa de aceasta, fapte şi evenimente în lumina unei reflecţii, a unei concepţii sau pentru ilustrarea unei păreri. Profesorul Leon îşi scrie amintirile din dorinţa de a se conforma principiului lui Eminescu, că, „toate lucrurile din natură, toate, îşi scriu istoria lor". Dar cât de departe este felul său de a-şi scrie istoria de atitudinea impasibilă a naturii, care înregistrează cu indiferenţă şi seninătate o simplă sgârietură pe munte ca şi un cataclism calamitos!

Amintirile d-sale sunt, aş putea zice, o ilustrare fericită a concepţiilor sale morale artistice şi mai ales intelectuale.

Cu prilejul unei amintiri care nu înseamnă mai mult ca „zgârietura unei stânci rostogolindu-se pe munte", câte reflecţii, câte preţioase informaţii, câte incursiuni în domeniile cele mai variate ale gândirii omeneşti! Dar mai ales câte consideraţii interesante asupra metodelor ştiinţifice şi educative, câte observaţii şi câte probleme din viaţa noastră socială şi morală nu sunt indicate şi relevate cu humor şi vivacitate. Insemnările şi amintirile omului de ştiinţă devin astfel o convorbire plină de fapte, interesantă mai ales prin lumina pe care o aruncă asupra lor omul care-şi scrie istoria, pentru că are şi darul de a expune firesc şi curgător.

* * *

Figurile ieşene ale d-lui Ioan Dafin sunt o galerie de schiţe şi portrete care complectează în mod fericit evocarea Iaşilor din duioasele amintiri ale d-lui R. Şuţu şi picantele povestiri ale profesorului Leon. Scrierea d-lui Dafin este un reportagiu vioi care rechiamă, în lumina vie şi perspectiva scurtă şi violentă a unor proecţiuni pe pânză, figuri ieşene din mai multe generaţii cu firile lor deosebite, ticurile, gesturile şi mentalităţile lor pitoresc caracteristice. De la Petru Poni la George I. Brătianu, toţi oamenii politici, unele personalităţi marcante, artiştii, intelectualii şi, lucru neobişnuit, intelectualele, se perindează într'un caleidoscop amuzant, mai mult sau mai puţin aproape de realitate, în paginile acestui volum.

Ii suntem în deosebi recunoscători pentru evocarea figurilor femenine ieşene. Alături de Matilda Poni, gingaşa poetă lirică a unor vremi deja depărtate, regăsim pe Elena Sevastos pe nedrept dată uitării, şi care e una din personalităţile cele mai originale şi mai în afară de orice influenţă deformatoare a mediului în care a trăit. Pasionată şi ardentă cercetătoare a sufletului poporului românesc, ea a fost stăpânită în acelaş timp de o disciplină ştiinţifică.

Suntem mulţumiţi că d-l Dafin ne-a dat prilejul de a spune un cuvânt despre această personalitate femenină.

ISABELA SADOVEANU

MARIN POPESCU-SPINENI: Contribuţiuni la Istoria Invăţământului Superior

— Cultura Naţională, Bucureşti 1928 —

In intenţiunea de a face un istoric al Universităţii din Bucureşti, domnul Marin Popescu-Spineni, absolvent şi fost secretar al Facultăţii de litere şi filosofie, a început prin a publica istoricul acestei facultăţi.

Prin tipărirea interesantei d-sale monografii, domnul Popescu-Spineni a urmărit în primul rând să pună la îndemâna studenţilor o lucrare menită să le înlesnească cunoaşterea instituţiei la care vin să înveţe şi să-i îndemne a lua exemplu dela profesorii ce s'au perindat la această Facultate, profesori ce au fost totdeauna luptători de frunte pentru ridicarea şi propăşirea culturii româneşti.

O bibliografie, cuprinzând lucrările foştilor şi actualilor profesori pune dela început în legătură pe student cu lucrările de specialitate, scutindu-l de obositoarele şi adesea infructuoasele cercetări prin bibliotecile noastre descomplectate.

Această bibliografie, cum foarte just remarcă şi autorul, va folosi, desigur, nu numai studenţilor, ci tuturor oamenilor de cultură.

In al doilea rând, prin alcătuirea acestei lucrări, şi în deosebi prin datele statistice pe care le cuprinde, se aduce un real serviciu autorităţilor din fruntea Ministerului Instrucţiunii, care — într'un viitor apropiat — vor înfăptui marea reformă a învăţământului superior.

Domnul Alexandru Ioan publică în acelaşi volum un interesant studiu asupra începuturilor învăţământului superior în Bucureşti, arătând că şcoala dela Sfântul Sava (cea mai veche şcoală din Bucureşti, creată în 1786 *„cu trapezărie, bucătărie şi pitărie")* a fost premergătoarea facultăţii de litere.

Această şcoală era instituţia chemată să dea tot ce se putea da, pe atunci, în materie de cultură: „cei ce se vor învrednici de apele ei, să nu mai fie siliţi a căuta, setoşi, alte izvoare".

Aci s'a format embrionul învăţământului nostru superior.

Gheorghe Lazăr a venit, între timp, la Bucureşti, în clipa hotărîtoare a luptei românismului împotriva grecizării, şi a întemeiat o şcoală de ingineri, care deveni „Şcoala academicească de ştiinţe filosoficeşti şi matematiceşti", cursurile fiind predate în limba română.

In 1863 „se institue la Academia din Bucureşti o Şcoală superioară de Litere, *cu scopul de a forma profesori gimnaziali în ramurile limbilor clasice şi moderne, ale Literaturii şi Filozofiei, Istoriei şi Geografiei*".

Şcoala Superioară de Litere nu dură însă mult; domnitorul Alexandru Ion Cuza o uni cu cele trei ramuri disparate ale învăţământului superior din Bucureşti, şi înfiinţă astfel prima noastră Universitate.

Lucrarea domnului Popescu-Spineni e alcătuită cu multă atenţiune pentru informaţia exactă şi pentru documentarea elocventă, şi e tipărită, în excelente condiţiuni tehnice, la „Cultura Naţională".

H. BL.

AL. I. ZIRRA: Tratat de armonie

Edit. „Scrisul Rominesc", Craiova, preţul 320—la autor, Cernăuţi

Este singurul tratat de armonie, original, apărut până acum în ţara noastră. Generaţiile mai vechi care îşi amintesc de oribila traducere a lui „Richter", pot privi cu încredere în viitorul nostru artistic.

Tratatul de Armonie al d-lui Zirra este scris clar, concis şi cu nu prea multe greşeli de tipar, ceia ce se pare a fi o laudă pentru editurile noastre muzicale, încă la început.

Cartea are o introducere conţinând pe scurt istoria armoniei. Urmează apoi materia împărţită în patru capitole.

De remarcat este că autorul împarte acordurile celor şapte note ale gamei în şapte specii diferite, un punct original faţă de tratatele franţuzeşti mai cunoscute.

Deasemeni spre deosebire de alţi autori, d. Zirra utilizează multe exemple din domeniul pianului sau al orchestrei. Prin aceasta se lărgeşte orizontul muzical al elevului şi i se deschide calea mai uşor spre polifonia simfonică.

Practica de douăzeci de ani a acestui tratat, făcută de autor cu elevii săi, cum însuşi ne spune la începutul cărţii, este o chezăşie suficientă pentru valoarea operei.

N. VASILIU

Prozatorii români în italieneşte

După traducerile din scriitorii români în limba italiană, făcute de d. A. Marcu, după apariţia revistei „Studi rumeni" şi după traducerea poeziilor lui Eminescu de către d. prof. R. Ortiz, revista milaneză „Due lire di novelle", de sub direcţia cunoscutului scriitor Alfio Berretta, închină numărul din Iulie scriitorilor români.

Se publică în acest număr zece traduceri din scriitorii români, reprezentând cele mai variate tendinţi ale literaturii noastre şi anume: „In pădurea Petrişorului" de M. Sadoveanu, „Mânăstirea din Plaur" de Em. Bucuţa, una din „Scrisorile lui Mişu Gerescu" de I. Al. Brătescu-Voineşti, „Troiţa" de Gib. Mihăescu, „Divorţul", de L. Rebreanu, „Scormon" de I. Slavici, „Cu dragostea" de Sandu-Aldea şi „Boris Sarafoff" de I. Caragiale, etc.

Traducătorii bucăţilor nu sunt decât tineri studenţi ai cursului de limba română ţinut benevol de domnul C. Isopescu la Universitatea din Roma.

Criteriul în alegerea bucăţilor pare a fi fost acel al caracteristicului local, dar şi acel al realizării estetice.

Meritul traducătorilor este mare, căci şi-au dat toată osteneala să traducă bine şi frumos; trebue relevat în primul rând d. Enzo Loreti, atât pentru alegerea bucăţilor, cât şi pentru calitatea traducerilor.

Dacă cruditatea unor imagini, vigoarea şi originalitatea limbii din „Mânăstirea din Plaur" a lui Em. Bucuţa au fost atenuate — nu ştiu dacă intenţionat sau involuntar — în traducere, nimic însă din căldura, limpezimea, fluiditatea şi farmecul povestirii din „Scrisoarea lui Mişu Gerescu" nu se pierde; nici chiar strălucirea, gingăşia şi plasticitatea descriptivă din „Pădurea Petrişorului" nu păleşte; lirismul cald şi discret, caracteristic lui Sadoveanu, îşi păstrează toate calităţile.

Se cuvine toată admiraţia şi toată lauda pentru cei ce lucrează în această direcţie, precum şi toată recunoştinţa noastră directorului revistei, care a dovedit atâta interes pentru literatura românească. Căci astăzi, când ne plângem atât de lipsa de propagandă în străinătate, nu trebue să vedem oare în aceste realizări cea mai bună propagandă ce ni se poate face?

ALEXANDRINA MITITELU

Inceputurile lui Michelet

In *Revue Hebdomadaire,* Daniel Halevy expune în ultimul număr, câteva aspecte din viaţa frenetică a marelui istoric.

Fiu de meşteşugar, a avut o copilărie bolnăvicioasă şi săracă. S'a manifestat la început ca un istoric conservator. Pe la 1825, pentru a avea independenţa materială şi a putea urma studiile lui mari, îşi caută un reazim în Universitate. E numit profesor la Sainte-Barbe, apoi la şcoala Normală. Munceşte din greu. Pentru a veni în ajutorul tatălui său şi a-şi întreţine propria-i familie, ia elevi în pensiune.

Din această vreme grea îşi distribue zilele după o ordine inflexibilă, pe care o va respecta până la adânci bătrâneţe. Se scoală la patru dimineaţa. Trebue să-l scoale tată-său, căci Michelet doarme greu. Tatăl se culcă iar şi fiul trece la masa de lucru. Scurtă întrerupere la ora 8: Michelet supraveghează plecarea elevilor în pensiune la el. Continuarea lucrului. Adesea ia masa singur, fără a ţine seamă de cei din casă. Studiază mai departe... Zile întregi n'are decât o singură distracţie: cursurile lui. Dar cursurile abea sunt o distracţie, fără să 'nsemne o întrerupere. La Şcoala Normală găseşte un auditoriu de tineri capabili să-l înţeleagă. Familia i se îmbogăţeşte cu doi copii; dar paternitatea nu-l preocupă prea mult. După expresia lui: trăeşte *orbit de lucru*. E prea mult: în 1827 cade bolnav...

După însănătoşire, e chemat la Tuileries să dea lecţii de istorie fiicei ducesei de Berry. Face apoi o călătorie la Roma şi la înapoere publică întâia lui capodoperă — cari şi azi e tot o capodoperă — primul volum din *Istoria romană*.

Isbucneşte revoluţia din 1830. Situaţia lui Michelet era delicată. Slujise restauraţia regală, a primit favoruri şi slujbe de la Burboni. Cum să se menţie? Şi totuşi reuşeşte să se menţie. E protejat de Villemain şi de Guizot. Louis-Philippe avea o fată, prinţesa Clementina: Michelet îi dă lecţii şi e numit conservator al Arhivelor.

Sub Louis-Philippe, Michelet, departe de societate, rămâne credincios vieţii lui de cenobit. De la patru dimineaţa la nouă seara Michelet scrie, citeşte, predă lecţii, îşi cultivă şi îşi lărgeşte spiritul.

In timp ce se consolida gloria istoricului, se clădea înlăuntrul lui, în tăcere, un filosof. Un nou Michelet neprevăzut de nimeni — în afară poate de Sainte-Beuve — se iveşte pentru a nelinişti pe unii, pentru a delecta pe alţii... — *A.*

Interesantă! Distractivă!
Instructivă!
REALITATEA
ilustrată
20 pagini cu fotografii de actualitate

CHAT-NOIR

Sunt astăzi patruzeci de ani dela înfiinţarea unui club literar care a numărat cele mai ilustre figuri în poezia franceză. (Şi cine zice *poezia franceză* a secolului al 19-lea, zice poezie în genere).

In 1878, un fost profesor de liceu, pe atunci funcţionar de minister, Emile Goudeau, fundă „Clubul Hydropaţilor" adică al duşmanilor apei. „Poeţii, — spune unul din ei, — îşi ziceau versurile la primul etaj al unei cafenele din Rue Cujas. Printre vedette, figurau André Gill, Charles Cros, Maurice Rollinat, şi chiar Sarah Bernhardt, unica femee hydropată". Erau debuturile unui local care trebuia să sfârşească prin a fi frequentat de un Alphonse Allais, Courteline, Capus, Donnay, Coppée, Mendès, Verlaine, Jules Renard, Sully Prudhomme.

Afară de numele de mai sus, mai figurează acel al unor Rameau, Paul Bilhaud, Dominique Bounaud, Raoul Gineste, Georges Auriol, Vincent Hyspa, Jules Jony, Mac-Nab, Armand Masson, Victor Meusy, Raoul Ponchon, Franc-Nohain, Montaya, Pierre Trimouillat, Léon Xanrof, Jehan Rictus. Se numărau şi artişti de mare talent, ca Steinlein, Willette şi Caran d'Ache.

Secretar şi pianist era Albert Tinchant, singurul Parizian care în 1889 nu văzuse expoziţia!

Chat-Noir este un precursor al cinematografului. El inventează aşa zisele „pièces d'ombres". Pe un ecran alb, Henri Rignère cel dintâi creează un fel de Guignol de umbre chinezeşti care — spune Antoine în *Amintirile* sale — erau curate minuni.

Caracteristic acestui club unic şi profund francez este un ton frivol abordat de oameni cari ştiau să fie şi „serioşi", dacă voiau, dar care nu voiau, sau nu voiau încă. Donnay, a debutat în cariera literelor, la Chat-Noir. Intr'o seară din Ianuarie 1889, „un tânăr şi necunoscut inginer fu rugat să-şi spună versurile. Cu o voce liniştită, rosti el „Quatorze Juillet" şi „A ta gorge". Aceste versuri, sfios irespectuoase, de o graţie precisă, de o vervă nonşalantă, de un lirism ţinut în zgardă de o grijă meticuloasă a formei — încântară pe ascultători. Maurice Donnay, a doua zi, cunoştea primele raze ale gloriei. El scrise apoi, în 1891, două piese de umbre: *Phryné, Lysistrata, Ailleurs,* revistă simbolică, al cărui prim tablou se petrecea în faţa Institutului: „Câţiva tineri se întorceau dela un banchet unde d. Larisse le spusese că ei sunt nădejdea Franţei... Pentru moment, nădejdea Franţei, beată turtă, cânta refrenuri fără perdea"... Şi astfel, poetul punea în cuplete inofensive Academia care trebuia să-l primească în sânul ei şaisprezece ani mai târziu.

„Le Chat-Noir — spune André Dumas — a jucat un rol în literatura noastră, Ar fi o greşeală să-l judecăm după câţi-va „şansonieri", pretinşi *chatnoiresques,* care din când în când şi azi scandalizează provinciile prin îndrăznelile lor ieftine. Sully Prudhomme, în prefaţa sa la „Chansons" ale lui Maurice Boukay, felicită poeţii din Montmartre pentru a fi *regenerat canzona pariziană.* Intr'un timp care se mai numea şi „fin de siècle", când „snobinetele" cu frizura linsă nu mai admirau decât pe „nebuloşi" — *Chat Noir* a ştiut să menţină limpedea vorbire franţuzească. Poeţii săi încântară lumea prin fantezia lor exactă. O factură foarte clasică pusă în serviciul ironiei, al stilului „cocasse", — iată ceia ce va fermeca întotdeauna pe intelectualii subţiri".

Insfârşit, o trăsătură foarte caracteristică: ireverenţa. Irespectul faţă de ceea ce e prejudecat intangibil. Până şi azi, când *Boite*-ele de „diseurs"-i continuă, anemiat, tradiţia lui Chat-Noir, suntem isbiţi de absoluta libertate morală din aceste teatre. Să se compare atmosfera din Anglia, bunioară, unde cea mai păcătoasă reprezentaţie de cinema se sfârşeşte cu „God Save the King", ascultat în picioare de sute de figuri ad hoc lungite de un cot — să se compare aceasta cu, bunăoară, versurile prin care Hyspa (un autentic *Chatnoirist)* se ocupă de preşedintele de Republică, care

comme il est seul de son métier,
il ne peut pas se syndiquer ;

apoi care, la o expoziţie de pictură, exclamă, genial: „Bon Dieu, comme ca sent la peinture". Care apoi, ca să se recreeze, începe să flucre timp de 8 ceasuri, fără a se opri, „fără a se opri pentru a face pipi," fapt care i se pare lui Hyspa natural căci

La chose me parraît très normale
Gastounet de la gastounette,
La chose me parraît très normale
Gaston Doumergue n'est pas un cheval!

Şi pentru că am început acum cu citaţii, dece să nu sfârşim cu alte câteva, care mai bine ca orice ne redau graţia acestor poeţi uşori.

Emile Goudeau, primul întemeetor din 1878, spunea:

Je suis allé voir le nommé Printemps
Aux Champs-Elysées
Les femmes étaient toutes déguisées
En robes rosées
Et les amoureux avaient tous vingt ans.

Sau „Ballade d'un jeune homme triste (Donnay) care începe cu strofa:

Il était laid et maigrelet
Ayant sucé le maigre lait
D'une nourice pessimiste
Et ce fut un nourrisson triste

pentru a sfârşi cu strofa:

Quant il mourrut d'un egzéma
Il exigea qu'on le crémât
Et sur sa tombe un symboliste
Ecrivit ces mots: „Il fut triste"

Sau povestea unei păsărele, care se pusese în conflict cu iarna; aceasta furioasă, voia s'o îngheţe, şi nu isbutea. Dar odată, ca să fugă de ea, păsărica se refugiă în patul unei tinere nou-căsătorite. Dar...

Mais il etait chez Lison,
Chez Lison, dévote fille,
Qui pour plaire à sa famille
Epousait un vieux grison.
Entre le mari, de glace
Et la femme, froide et lasse...
Il fut gelé dans la nuit
Cui, cui, cui!

In poezia „Profil de Parisienne", Paul Bilhaud spunea:

Ça renait à chaqueprintemps
Plus frais que la fleur odorante
Et quand ca possède vingt ans
Ca les conserve jusqu'à trente.

* * *

Ca vous a des chagrins d'amour
A fendre l'âme d'un apôtre
Ca se tue une fois par jour
Et ca meurt dans les bras d'un autre.

Sau, însfârşit, un sfat care termina bucata „Conseils" a lui Armand Masson:

Avec ta foi pour viatique
Et ton idéal pour flambeau
Combats, souffre, meurs s'il le faut
— Mais, surtout, ne sois pas pratique.

D. I. SUCHIANU

INSEMNĂRI

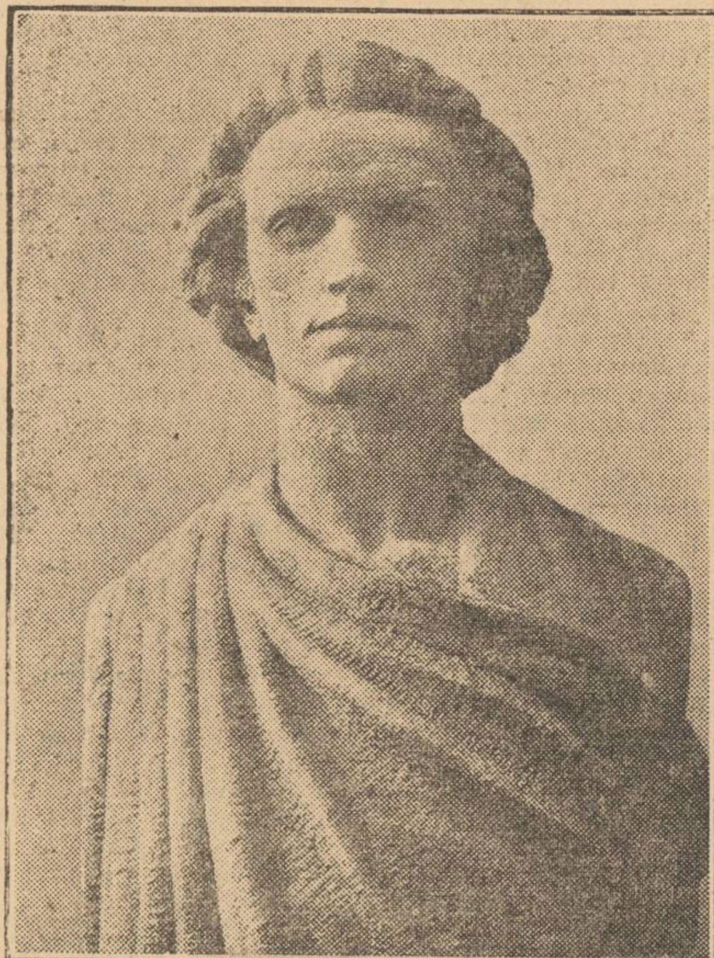
O statue lui Eminescu la Iași

Un comitet eșan, compus din literați și admiratori ai lui Mihail Eminescu, se străduește de câțiva ani să adune fondurile necesare ridicării unui monument celui mai reprezentativ și mai strălucit artist al versului românesc.

Pentru ridicarea unei statui vrednice de Eminescu, e nevoe de un milion și jumătate.

Dar, cu toate că sentimentul de pietate și de admirație pentru opera marelui nostru poet e unanim, comitetul eșan n'a izbutit să strângă, în trei ani de zile, decât un milion. Ar mai trebui, deci, cinci sute de mii de lei, fără de care toată truda de până acum ar rămânea zădarnică.

Comitetul de inițiativă a lansat un apel aproape desnădăjduit. Ultima nădejde a rămas obolul public.

O, Han — Bustul lui Mihail Eminescu

Ziarele „Adevĕrul” și „Dimineața” s'au asociat acestui apel, înscriindu-se în fruntea listei de subscripție cu cinci mii lei.

Suntem încredințați că cetitorii noștri se vor grăbi și ei să contribue, chiar cu sumele cele mai modeste, la înfăptuirea celei dintâi statui a lui Mihail Eminescu în capitala Moldovei.

A. L.

Casa lui Cehov

La 27 Oct. se împlinesc 30 de ani dela înființarea Teatrului Artistic din Moscova. La Moscova se fac mari pregătiri pentru a sărbători acest eveniment de-o importanță covârșitoare nu numai în istoria teatrului rusesc, ci, în genere, în istoria artei dramatice.

Stranie coincidență. La 25 Octombrie teatrul artistic din Moscova va fi la București și la 27 va serba jubileul de 30 de ani al activității sale.

Condițiile politice din Rusia au rupt ceiace părea de nedespărțit — celebrul ansamblu dela Moscova.

La 1922 trupa a dat o serie de spectacole în principalele capitale ale Europei și urma să se întoarcă dela Praga la Moscova.

In ajunul plecării, o parte din artiști au refuzat să mai meargă în Rusia sovietică, hotărând să rămâie în străinătate și să formeze grupa dela Praga, care — liberă de orice influențe străine de arta pură — să continue vechea tradiție a teatrului care poartă pe cortină ca emblemă cele două aripi albe ale „Pescărușului“ lui Cehov.

Cealaltă grupă care s'a întors la Moscova împreună cu Stanislavski, s'a refăcut și își urmează activitatea sub imboldurile noui ale artei dramatice din Rusia Sovietelor.

Tradiția dobândită în timp de 20 de ani de muncă colectivă — muncă de șlefuitor de diamante — a rămas sfântă pentru ambele grupări. „Casa lui Cehov“ — așa a fost poreclit teatrul care și-a legat faima de numele marelui și subtilului scriitor rus — a fost împărțită de brutalitatea luptelor politice. Moștenitorii și-au păstrat însă dreptul necontestat de-a broda pe blazonul lor artistic inițialele Teatrului din Moscova și cele două aripi simbolice și imaculate ale „Pescărușului“.

Ambele grupe represintă, una în străinătate, alta în Rusia, o miraculoasă tradiție de artă, continuată sub conducerea dramaturgului Nemirovici-Dancenko — rămas la Praga, și subt regisorul Stanislavski — reîntors la Moscova.

Care-i esența acestei arte ce-a produs un efect atât de miraculos?

—Intr'un cuvânt: — jocul de ansamblu.

De pe această scenă au dispărut soliștii și cu ei ceiace se numește punerea în scenă.

Au dispărut actorii și totodată întreg aparatul actoricesc. In locul lor a apărut o colectivitate însuflețită. resfrângând, ca oglinda venețiană, realitatea vieței până în cele mai mici amănunte și până în cele mai ascunse cute ale sufletului omenesc. Valoarea planurilor a fost inversată și potrivită celor mai rafinate exigențe ale artei sterilizate, care reprezintă adevăruri mai adevărate decât însăși viața.

Despre jocul de ansamblu al Rușilor s'a scris un nolan de literatură. Ceiace a atins mai mult sensibilitatea criticei europene, a fost această transformare a personagiilor reale artistice atât de obtuze, atât de individuale, atât de egoiste, pretențioase și nedisciplinate — într'o orchestră. Simfoniile executate pe scena Teatrului artistic au impresionat adânc chiar lumea teatrală și au făcut școală pretutindeni.

Se știe de munca aproape supraomenească ce s'a cheltuit în Casa lui Cehov pentru înscenarea unei piese. Se cunoșteau și metodele de lucru și technica, într'adevăr minunate, pentru punerea în scenă a unei drame.

Și totuși rămânea întrebarea deschisă, pe care și-au pus-o uimiți specialiștii europeni; — Cum se face că tocmai Rușii, un popor atât de nedisciplinat, atât de mistic, atât de individual, atât de „fugos“ și cu un temperament atât de neînfrânt — au reușit să realizeze acea disciplină superioară atât de indispensabilă artei scenice.

A! — Germanii, de pildă... la ei se mai înțelege. Popor disciplinat în școlile și în căzărmile prusace. Incă de pe timpul când Friedriech cel Mare mânuia bastonul... Orchestranți deprinși să fixeze de veacuri varga dirijorului și să se supună fără protest până la anihilarea complectă a individualității.

— Dar Rușii?... Mare miracol!...

Pentru un ochiu deprins cu realitățile vieții rusești — nu-i nici un miracol. E foarte simplu...

Rușii sunt deprinși de veacuri cu munca de ansamblu. *Mir*-ul sau *Obscina* lor nu este un mit. Din ritmul muncii comune au înflorit acele minunate cântece populare rusești, pe care le cântă în cor, și pe diferite voci, fetele când se întorc dela seceriș. E aproape singurul popor care știe să cânte în cor fără să-l fi învățat cineva — și fără de faimosul „Gesangverein“.

Ați auzit cântecul luntrașilor dela Volga! — Merg încovoiați, sub povara frânghiilor și trag dubasul greu, cântând în ritmul impus de mișcarea muncii. Ați observat vreodată, seara, pe pescarii din Deltă trăgând năvodul într'o muncă de ansamblu perfectă!

Iată taina acelei minunate supuneri a individualității în fața colectivității, strânse într'un mănunchi perfect închegat pentru săvârșirea unui scop comun.

Tovărășia, fie de muncă, fie artistică — Rușii îi zic *Arteli* — a făcut posibilă, în afară de talent și de pregătire artistică, acea admirabilă întrupare a jocului de ansamblu din Casa lui Cehov. — *F. Dima*

Comicul și misterul la Proust

Literatura franceză nu posedă încă un studiu asupra operei lui Marcel Proust, în legătură cu romanul englez. Nenumărate lucrări apar totuși pentru a lămuri și clasa opera arhitecturală imensă a ciudatului romancier.

A apărut de curând un volum de „pagini alese” și foarte bine alese, care îngădue recitirea celor mai frumoase pagini din Marcel Proust. Se poate răsfoi azi, deasemenea, cu mare folos „Repertoriul” personagiilor din „comedia mondenă” intitulată **A la recherche du temps perdu,** dar destul de mic în raport cu „Repertoriul comediei umane” a lui Balzac. Din această comparație se poate vedea cât de limitat era câmpul de observație al lui Proust, față de câmpul de observație al lui Balzac.

S'au ridicat apoi diferite obiecții exactității de observație a lui Proust. Observator al vieții mondene, a cunoscut Proust într'adevăr, complect și profund, acea „lume bună” care constituie substanța operei lui?

Contele **de Luppé** în volumul său **Snobi și Mondeni** oferă câteva reflexii foarte interesante și curioase din care reese că dacă Proust pătrunde și descifrează cu o extremă subtilitate, pricinile ascunse și atitudinile snobismului, a descris adesea prea superficial „lumea bună”, înalta societate aristocratică.

Proust a văzut din exterior „lumea bună“ a cunoscut'o în raporturile ei publice și nu în adevărata ei intimitate. Multe zone mondene au scăpat investigației lui. Lipsa de informație, scriitorul a înlocuit'o cu inducții totdeauna foarte ingenioase dar de un adevăr foarte adesea închipuit.

Evident, observațiile contelui de Luppé se referă la un material, dacă se poate spune așa, istoric, care n'are de loc de-aface cu valoarea artistică, unanim recunoscută, a genialului romancier.

Pierre-Quint aduce și el un studiu de valoare asupra lui Marcel Proust și a operei lui, pe care-l complectează cu două lucrări mai mici, intitulate **Cum lucra Marcel Proust** și **Comicul și misterul la Proust.** Autorul definește foarte bine caracterul comicului la Proust, dându-ne și indicații asupra procedeelor de lucru ale romancierului.

Marcel Proust se caracteriza prin aceia că era obsedat de ideia perfecției. El schimba, îndrepta textele și le remania în vederea cutărui sau cutărui efect, foarte depărtat în opera lui, al cărei ansamblu nu-l pierdea niciodată din vedere. — **A.**

Centenarul Bibliotecii „Reclam“

Cu ocazia centenarului casei „Reclam” din Leipzig, s'au publicat următoarele amănunte : Fondatorul acestei edituri e Anton Reclam, proprietar al „Muzeului Literar” și al unei biblioteci cu 70.000 volume. La început, Anton Reclam a publicat pamflete politice, apoi lucrări de știință popularizată, Biblii eftine, dictionare, partituri de opere muzicale, clasici străini, etc. In 1867, când operele clasicilor germani au scăpat de dreptul moștenitorilor, Casa Reclam le-a editat cu prețul cel mai redus. Astfel, s'au pus bazele „Bibliotecii Universale”, No. 1 fiind „Faust” de Goethe. Astăzi, această bibliotecă a ajuns la 7.000 numere, între care sunt toți clasicii englezi, francezi, italieni, ruși, spanioli, etc., etc...

Descoperiri arheologice

A fost însfârșit descifrat faimosul „Papirus Matematic” care se află în Muzeul „Ermitage” din Petersburg. Manuscrisul datează din secolul al XVIII-lea înainte de Hristos și conține 25 de probleme geometrice și algebrice, a căror construcție se bazează pe principiile matematice din vremurile noastre. Din aceste probleme se vede că Egiptenii operau cu anumite formule matematice cu 1500 ani înainte de Euclid.

Pe țărmul râului Belaia, la 80 km. dela Ircutsc (Siberia Orientală), s'au găsit urmele unei așezări omenești din epoca de piatră. Săpăturile au descoperit aci oase de rinoceri și de mastodonți, mai multe unelte de piatră și o statuetă reprezentând o femee goală, tăiată în fildeș. Statueta aceasta e aproape identică cu celebra sculptură în fildeș din aceiași epocă paleolitică din Franța, numită „Venus din Brace-en-Puits”. Astfel se stabilește în mod strălucit legătura între așezările siberiene și cele din occidentul Europei ale omului din epoca de piatră.

Auer despre muzica americană

Celebrul violonist Leopold Auer, profesor la Conservatorul din Petersburg, plecând din nou din Paris la New-York, a fost interviewat asupra călătoriilor sale precedente în America și asupra impresiilor cu care vine de acolo.

— Deși Europa începuse să trăiască cu multe secole înainte de America, totuși Statele-Unite, în ce privește muzica, ocupă locul întâi în lumea modernă. Viitorul aparține tot Americanilor.

Peste 15—20 de ani, lumea veche va rămâne încremenită de uimire, văzând ce lucruri vor realiza în artă Americanii. Mulți dintre tinerii muzicanți americani vor ajunge, fără îndoială, genii ale omenirii. Sunt prea bătrân ca să-i cunosc bine pe toți. Iubesc muzica veche și tradițională, dar îmi place foarte mult și jazz-bandul, al cărui inventator, Herschwin, e un om de geniu.

Sunt și acuma profesor la câteva școli muzicale superioare și constat că foarte mulți profesori buni au emigrat în America unde au găsit o mulțime de elevi talentați.

Studenții americani, care vin să studieze muzica în Europa, fac o mare greșeală. Nicăeri în Europa, nici în Franța, nici în Italia sau în Germania, nu sunt atâtea voci și orchestre admirabile ca în America. Numai Anglia are elemente de oarecare valoare muzicală, însă și ea a rămas mult în urma Americii. Cauza e sărăcia Europei și bogăția Statelor-Unite. Orice talent găsește numai decât un sprijin larg în America.

Scriitorii Ruși la Belgrad

La congresul scriitorilor și publiciștilor ruși din Belgrad, a fost ales președinte nonagenarul Vasile Ivanovici Nemirovici-Dancenco.

Ca președinte al Consiliului general permanent, care va conduce de acum înainte activitatea Uniunii Scriitorilor Ruși, a fost ales A. Iablonovschi; iar în fruntea Direcțiunii Generale — F. Taranovschi.

Regele Alexandru al Jugoslaviei a dat un banchet unei delegații compuse din: Zinaida Hippius, V. Nemirovici-Dancenco, D. Merejcovschi, A. Cuprin, E. Ciriricov, B. Zaițev, A. Iablonovschi, A. Ksinnin, N. Astrov, Rudnev și Jurenev.

Regina Maria a asistat la acest dineu, al cărui menu a fost pur rusesc.

Lui Nemirovici-Dancenco și lui Merejcovschi, Regele le-a conferit decorația Sfântul Sava cl. I, celorlalți 15 scriitori, li s'au distribuit decorațiile Sf. Sava cl. II, III și IV.

Mărunte

— S'a pus sub tipar, în Editura Cartea Românească, „*Turnul Milenei*”, roman într'un volum de *Ionel Teodoreanu.* Acțiunea se petrece în creerul munților, într'un mediu de boeri vechi moldoveni și eroina principală e o fată de șaisprezece ani — Milena Bour.

— FEȚE-FEȚE... albumul de obraze și expresii al desenatorului SELL va apărea peste câteva zile, cuprinzând cincizeci de figuri de seamă din lumea artistică, politică și literară, și având textul semnat de: *Tudor Arghezi, F. Aderca, H. Blazian, Eman. Cerbu, N. Constantinescu, N. Davidescu, Ion Dragu, Sergiu Dan, Romulus Dianu, C. R. Ghiulea, G. Hârsu, Tudor Mușătescu, Sergiu Milorian, Camil Petrescu, Perpessicius, Ion Pas, Mihail Sebastian, I. U. Soriciu, G. Spina, Mircea Ștefănescu, Al. O. Teodoreanu, V. Timuș, Eugen Titeanu, Ion Vinea, George Mihail-Zamfirescu.*

Albumul apare în editura Casei „Ramuri”.

— A murit la Moscova N. Privalov, care, împreună cu Andreev, a reînviat și modernizat vechile instrumente muzicale rusești : balalaica și domra, constituind cu ele adevărate orchestre simfonice.

— La Moscova a murit profesorul universitar Gr. Rossolimo, cel mai mare neurolog, care a contribuit foarte mult la modernizarea pedagogiei în Rusia. Medic, om de societate și literat, Rossolino, era cel mai intim prieten al lui Cehov, alături de care a fost înmormântat — la cimitirul fostei mânăstiri Novodevicii.

— Herriot, Ministrul de Instrucție Francez, a sosit la Berlin, unde va rămânea vre-o zece zile, lucrând prin biblioteci și prin arhive și adunând material pentru o monografie a lui Beethoven.

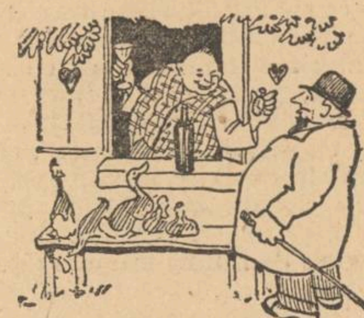
Cetiți
RADIO

Jurnal pentru vulgarizarea radiofoniei, care cuprinde un bogat și variat material informativ asupra mișcării radiofoniei în general și a celei din România în special, sfaturi și îndrumări pentru radio-amatori, articole technice și anecdote din istoria radiofoniei, precum și programul complect al tuturor posturilor de emisiune europene PE O SAPTAMANA INAINTE.

Inscrieri pentru abonamente (Lei 300, pe timp de un an sau lei 150,— pe 6 luni) se trimit pe adresa: „Radio-Jurnal”, București, str. Sărindar 7-9-11.

12 pagini mari — 6 lei exemplarul.

Nici-o primejdie

— Ce are să spună nevastă-ta când are să te vadă că iar bei...?

— Nici-o primejdie! Sunt văduv de zece minute.

Confuzie

— Vai! nu mai funcționează frâna!

— Dacă tragi de piciorul meu!

O întâlnire cu un ministru

Provincialul: Ah, cât îmi pare de bine! **In sfârșit,** vă pot vorbi! De două săptămâni caut în zadar să pătrund în cabinetul dvs.

Punct de vedere

— Simpatic ținut !

— Te cred! Inchisoarea e o frumusețǎ !

Proteza „Dentară“
Dentiștii asociați
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecționate
4 SĂLI DE OPERAȚIE
în continuă funcțiune
dela 8 dimineața până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracțiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

TIP. „ADEVĔRUL” S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 412

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 28 Octombrie 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 — 1897
CONST. MILLE 1897 — 1920

FONDAT IN 1893

Trei Metropole

Berlin. — Roma. — Paris

de LIVIU REBREANU

Perspective revoluționare

Germanii, chiar și naționaliștii, dar mai ales democrații, se mândresc cu revoluția lor. Toți ciceronii își umflă glasul când explică și arată urmele unor vagi gloanțe în niște ziduri din cartierul castelelor regale. Ziua de 9 Noembrie a produs și literatură epică și n'ar fi mirare să inspire vre-unui poet german democrat o epopee colosală. Despărțirea de ultimul kaiser, așa de puțin respectoasă, așa de tumultoasă, are în ochii bunului suflet german înfățișarea unei revoluții formidabile.

Și totuș mai blajini revoluționari ca nemții nu se poate să existe pe lume. Până și noi românii, când ne-am apuca să facem revoluție, am face o revoluție mai... revoluționară decât ei. Deși noi n'avem instincte revoluționare. Neamul nostru știe să rabde toate fărădelegile, toate asupririle, toate chinurile. Numai când e amenințat să se înăbușe, izbucnește în iureșe de foc și de sânge. Nici atunci însă nu face revoluție, ci se apără distrugând, cere omenie cu țipăt care străbate până în tăriile cerului.

Dealtfel revoluția adevărată e totdeauna o idee mare frământată în mult sânge. Revoluție pașnică, revoluție de laborator nu există. Ideile care trăesc numai în cuvinte sunt exerciții stilistice, jucării de adulți. Toate ideile mari, acelea ce au zdruncinat omenirea și i-au îndreptat sau i-au schimbat mersul, toate s'au realizat prin sânge. Iubirea aproapelui, învățătura lui Isus, cât sânge omenesc a consumat în nouăsprezece secole! Libertate-egalitate-fraternitate, numai într'o sută de ani, câte vieți omenești a cerut spre a se realiza așa cum s'a realizat? Insuși pacifismul de azi, dacă e într'adevăr o idee mare, nu va pretinde oare jertfe de sânge?

Liviu Rebreanu

Valoarea ideii se poate cântări după sângele care a curs în slujba ei. Puterea ei de convingere e în proporție cu viețile de om ce au hrănit-o. Omul moare totdeauna cu entuziasm pentru o convingere adâncă. Moartea de erou e frumoasă fiindcă se produce de dragul unui ideal.

Fiece revoluție are la bază sânge vărsat pentru idee. Acest sânge e fermentul mișcării, sămânța fanatismului. Fără de acest sacrificiu originar, ideea cea mai revoluționară rămâne o șoaptă în vânt.

Germanilor le-a lipsit și ideea revoluționară, și sacrificiul originar. Un războiu pierdut nu poate provoca revoluție, oricât de mare ar fi fost înfrângerea și oricât de grele jertfele. Ideea socialistă revoluționară tocmai de către germani a fost tălmăcită mereu și diluată până și-a pierdut fascinația. Aceeași idee însă, muiată în sângele atâtor credincioși fanatici, a putut cuceri mulțimile în Rusia și a produs revoluția adevărată. Acolo apoi, cu cât a mistuit mai multe vieți omenești, cu atât a dobândit mai mulți ostași, cu atât a devenit mai strălucitoare, până ce acum apare nouă în ochii multor milioane de oameni insetați din toată lumea care văd în ea un ideal de viață și o mântuire.

Mulțimea germană nu va putea face revoluție niciodată din pricina spiritului de disciplină. Revoluție în Germania va face numai o minoritate îndrăzneață, violentă. Dealtfel ca peste tot. Mulțimile nu fac revoluții, ele le suferă sau le ajută sau le împiedică. Germanul execută orice, dacă are ordin. Trebue însă cineva care să ordone și să-și ia răspunderea.

Republica germană însăși există numai prin ordin In fond e tot imperiu. In Berlin o singură stradă dovedește republica: *Ebert-Strasse*, primul președinte al ei, fostul șelar curelar. Om de treabă. Poate că însuși Kaiserul ar fi permis să i se dăruiască numele unei străzi, chiar dacă murea numai ca șef al social-democraților... Incolo toți împărații și regii și prinții și principesele domină cu numele lor Capitala germană. Pe când la Moscova sau Petrograd... Dar rușii au avut revoluție, iar germanii revoluție cu mănuși.

Revoluție, în Germania, numai comuniștii vor face. Numai atunci vor simți germanii ce înseamnă revoluția și deabia atunci se va schimba aevea înfățișarea Berlinului. Comuniștii nu vor mai trage gloanțe în ziduri, ci vor pune la zid pe burghezii care-i admiră azi și vor trage gloanțele în cefele lor, după pilda și asemănarea colegilor moscoviți.

Deabia după aceea ciceronii berlinezi vor trebui să schimbe repertoriul și vor putea arăta străinilor urmele revoluției germane.

Hindenburg

Intâmplarea.

Wilhelm-Strasse, aproape de palatul președinției Reichului.

Se observă brusc o mișcare pe trotoare. Oamenii se întorc spre acelaș punct. Din grădina cu grilaj a palatului țâșnește un automobil. Sentinelele dela poartă au încremenit cu arma prezentată. Glas ascuțit de trâmbiță spintecă sgomotul străzii. Altă mașină ese, lin, domol — Hindenburg. Civil. Melon. Figura cunoscută din miile de ilustrații ale revistelor și ziarelor. Cap mare, colțuros, cenușiu. Cenușii mustățile, barba, obrajii pe care le indică doar jocurile de umbre... Jur-împrejur toată lumea s'a oprit ca la un semnal, toată lumea s'a descoperit cu respect idolatru. Buzele murmură prelung:

— Hindenburg... Hindenburg... Hindenburg...

El ridică pălăria stângaciu. Nici o trăsătură în figură nu se mișcă. Parc'ar fi de lemn. Din urmă, din curtea palatului, trompeta continuă salutul. Când încetează, mașina a dispărut pe Unter den Linden...

Idolul Germaniei. Mai mult: sufletul ei, punctul ei de sprijin și de echilibru. Republica germană, cu toată constituția ei democratică, cu toată organizația ei modernă, n'are nimic comun cu alte republici, nici măcar numele. Acelaș imperiu care a fost înainte de războiu, doar că în loc de prinți are prezidenți în numeroasele-i provincii surori, și în locul Kaiserului e Hindenburg.

Constatarea aceasta nu e făcută aici nici cu ostilitate, nici cu malițiozitate. Dimpotrivă sunt convins: majoritatea germanilor își închipue și crede cu toată gravitatea că forma republicană s'a statornicit în Germania. Dar o formă de guvernământ, nici chiar cu metode vandalice, nu se schimbă de azi pe mâine. Francezii, neam cu mare mobilitate de temperament, au făcut o revoluție crâncenă ca să ajungă la republică și totuș republicii i-au trebuit o sută de ani până să prindă rădăcini reale în sufletul poporului. Ba și acuma, îndată ce afacerile se încurcă, de vină e deobiceiu sistemul republican... Atunci germanilor cât timp le va trebui până să-și uite multitudinea de prințișori care au fost iubiți aevea și respectați fiindcă ei reprezentau forța și legea. Peste un secol deabia se va putea vorbi de republica germană, dacă peste un secol vor mai fi republici în felul celor de azi.

Poporul german, ca toate popoarele, are nevoe de un conducător. Democrația e, în fond, o mare iluzie. Cu cât mai cinstită și mai bine intenționată, cu atât mai lipsită de realitate. Postulatul omului bun din fire e o reverie romantică. Omul nu e nici bun, nici rău. E om, adică o biată ființă slabă care trebue să lupte neîncetat spre a-și apăra existența. Deaceea are veșnic nevoe de conducători care să-i coordoneze sforțările. Conducători care se impun singuri prin inteligența lor superioară. Poporul nu se poate conduce el însuși. Chiar în regim democratic, conducătorii se impun, nu se aleg. Increderea și ascultarea poporului se câștigă prin pricepere, energie, înțelepciune.

Totdeauna însă e necesar un șef unic asupra căruia să se concentreze speranțele celor mulți. Dacă se numește rege sau președinte de republică sau simplu șef de guvern — n'are importanță. Monarhia e mai bună poate fiindcă împuținează schimbările de persoane, cu inevitabilele sguduiri. Un monarh mare poate avea o progenitură inferioară, adevărat. Dar și după un președinte capabil poate să urmeze un imbecil...

Hindenburg a fost norocul Germaniei. Și în războiu, și după războiu. Omul care impune respect, fără morgă, fără ostentație, fără sforțare. Nobil și caracter. Simplu față de sine însuși și față de lume. N'a iubit compromisurile, deaceea războiul l'a găsit pensionar. N'a căutat gloria, gloria l'a căutat pe el. Cea dintâi victorie în războiu l'a consacrat omul războiului, și pentru germani, și pentru adversari. Dintre toți marii generali are ceva asemănător cu Joffre. Francezii însă sunt mai puțin constanți în popularitate. Și Franța n'a mai avut nevoe de Joffre după războiu. Dealtfel, dacă poporul german n'ar fi făcut apel la el, stăruitor, Hindenburg ar trăi cu siguranță tot atât de simplu și modest ca și Joffre.

Germaniei învinse, în durerile și svârcolirile prăbușirii, i-a trebuit un om în jurul căruia să-și regrupeze simpatiile, care să-i redea încrederea în ea însăși. Pe Hindenburg îl stimează, și adversarii. Omul dezinteresat al datoriei. In clipa când a primit conducerea destinelor patriei sale, era sigur că le va sluji cu toată credința, indiferent de credințele lui particulare.

Astfel cu Hindenburg e siguranță în Germania. Cât timp se află el la cârmă, lumea poate fi liniștită, și mai cu seamă Germania. După el? Poate chiar mâine, fiindcă e vorba de un octogenar? Cine ar putea răspunde? Cert este doar că după Hindenburg urmează un imens semn de întrebare.

Popoarele își găsesc, în momentele grele, oamenii cărora să le încredințeze viitorul. Nu prin vot universal și secret, nici prin decrete solemne, ci prin instinctul de conservare. Norocul și soarta hotărăsc în asemenea cazuri. Hindenburg însă e prototipul șefului respectat și iubit. Respectul și iubirea rareori se concentrează asupra aceleeași persoane. Calitățile lui individuale i-au dobândit oare venerația unui mare popor sau întâmplarea? Indiferent. Succesul în viață și în lume nu răsplătește totdeauna pe cei mai capabili. Deobiceiu cei mai capabili au atâția dușmani încât, la ei, respectul nu se poate împreuna cu iubirea.

Ştiuca

de MIHAIL SADOVEANU

Intr'o dimineață, pe ostrovul nostru, s'a întâmplat ceva cu totul deosebit.

Soarele se ridicase din ceață și ziua părea a se vesti frumoasă. Trecuseră rațe și bâtlani pe deasupra noastră și stuhurile sunau de larma paserilor mărunte. Curând, însă, pe luciul lin, alergă un fior abia văzut. Larma conteni. Moș-Hau, în preajma mea, pufăi și făcu înăbușit, numai din gâtlej:

— Hm!

Inălță barba-i zbârlită și nasu-i rumăn, mirosind spre depărtări.

— Ce este, moș-Hau?

El clătină din cap. Știa el că trebue să fie ceva. Apa se încreți în vălurele scurte.

— Domnișorule, mormăi bătrânul. făcând semn cu capul spre această schimbare la față, mie nu-mi place când văd asemenea jimbătură a apei.

— Am spus eu de asară că-i în cumpănă vremea, se amestecă mătușa-Ileana. Când asfințea, soarele se uita de după nour. Asta însamnă supărare și vânt.

Nu-mi aduceam aminte de atare profeție a mătușei Ileana. Tăcând, o acceptarăm totuși, ca să nu pricinuim jignire sexului nostru slab ori ca să nu mai prăpădim vremea degeaba cu răspunsul.

— Astăzi nu cred să facem mare ispravă, urmă femeia.

...Spînu, dupăce smunci ușor struna, începu să se lupte cu puiul de balaur...

Era însă unul pe ostrov, care-și avea părerea proprie. Rânjind, Culai găsi de cuviință să se împotrivească.

— Asta nu se poate ști, mătușă Ileană, observă el. Afară de asta, eu, asară, nu te-am auzit grăind. Ai tăcut, ai băut tutun și n'ai spus nimica. Iar soarele a asfințit în senin.

— Măi plodule! se răsti la el sexul slab, tu să nu înfrunți lumea cu vorba, căci ești un prost și nu știi nimica. Tu să taci, s'asculți și să înveți dela cei mai mari. Ce n'am spus eu?

— N'ai spus nimica, mătușă Ileană.

— I-auzi-l cum îndrugă, bată-l pustia! Nu ți-i rușine să ieși înainte și să caști pliscul? Am spus — precum se știe și precum este. Pe lângă acel semn, am avut și altele, — care se cunosc de când lumea și pământul. Las'că astănoapte nu mi-a plăcut cum miaună mâța și cum n'are nici un astâmpăr; dar și cucoșul a cântat fără de nici o socoteală, amestecând rânduiala ceasurilor, parc'ar fi fost nebun ori prost, cași tine. Apoi, când am pipăit sarea, pe întuneric, am găsit-o jilavă. Toate acestea arată ceiace are să se vadă.

— Ce arată, mătușă Ileană? Are să bată vântul: asta nu-i greu de înțeles.

— Mare lucru înțelegi. Arată, măi băiete, că se schimbă vremea. Dacă n'a ploua, mare lucru! Dacă nu plouă azi, plouă mâni numaidecât. Am spus că mare spor nu facem în dimineața asta. Iaca, se ridică și nouri către soare Apoi mă gândesc că-i și vremea. Desează se pișcă lumina lunii.

Culai urma să-și ție obrazul întins și încrețit, — dar râsu-i scăzuse. Iși plecă nasul spre plutele undițelor și înghiți în sec, impresionat și convins.

Intr'adevăr, după revărsarea de zori calmă și strălucită, vântul și nourii veneau peste noi ca o nenorocire. Căci lumea și viața și fenomenele naturii n'aveau rost decât în funcție de ostrov și pescuit. Câmpiile și holdele se prăjiau în arșiță, mahalaua plugarilor ieșise, câteva zile mai înainte, cu icoanele, spre izvoare, cerând prin rugăciunile preoților ploaie; buraticii înălțau în toate după-amiezile, în sălcii, cor de orăcăiri disperate, cerând acelaș lucru; noi însă aveam nevoie de vreme bună și de baltă calmă, ca să putem arunca undițele cu folos.

— Iaca asta nu-i bine, mormăi iar moș-Hau.

Strălucirea dimineții se stînsese și apa se înfiora tot mai prelung. Lumina colțului nostru de lume se schimbase. Stuhurile, cumpănindu-se, se agitau șoptind. Și pentru ele, cași pentru mătușa Ileana, scăderea lunii prevestea cumpănă: balauri, la marginea pământului, începeau să sufle spre țărmurile noastre nouri.

Numai moș-Spânu, ca totdeauna, se arăta nepăsător către toate. Părea a nu înțelege desbaterea noastră și șoaptele împrejurimii. Cunoștințele lui despre tainele vieții ș'a lumii erau cu totul mărginite. Cu mișcări precipitate, cu'n fel de lăcomie și disperare. trase dela adânc o ochiană, — era cea dintâiu ochiană a lui în dimineața aceia, — se grămădi asupra ei scoțând-o din ac, și, trăgând către el undița de știucă, o înfipse în cârlige mari ș'o aruncă într'un ochiu al lui, mai la dos, între tufe de papură.

— Ihî! îngână mătușa Ileana, privindu-l cu coada ochiului, — ai să prinzi tu știucă pe așa vreme...

Spânu își potrivi la îndemână prăjina groasă a undiței și întoarse spre femeie nasu-i ascuțit.

—Ai să prinzi știucă! strigă ea, schimonosindu-și spre el obrazul.

El tăcu.

— Dacă prinzi tu știucă, apoi eu mă fac iar frumoasă cum am fost altă dată și mă mărit a patra oară!

Spânu tăcu. Apoi tresări ca împins de-un bold. Se aruncă din tot trupul într'o parte și cuprinse prăjina undiței de știucă cu mâinile-i negre și uscate. Rămase un timp încordat ca un arc, pândind.

Cașicum s'ar fi ivit în orizontul nostru strâmt diavolul ori Dumnezeu cutremurând, nevăzut, ostrovul — toți ceilalți ne ridicarăm brusc, odată, pe vine, și ne aruncarăm ochii, cu tot ce era în noi patimă, spre tufele de papură. Pluta mare pornise printre flori de nufăr alb. Făcu o curbă, se cufundă, se întoarse pe luciu, apoi iar porni grabnic între două ape. Priveam cu patimă, cu nădejde și invidie în acelaș timp. Eram sigur, după hotărârea oracolului nostru feminin, că nu se poate prinde ceva de samă pe asemenea vreme; eram sigur, pe de altă parte, că cinstea de a scoate o știucă dela adânc nu se cuvine celui mai nemernic dintre toți; când, încordându-se c'o putere pe care nu i-o bănuiam, Spânu, după ce zmunci ușor struna, începu să lupte la fața apei. Inmlădiase o coardă lungă, apoi arătase o gură uriașă ș'o spinare de un negru fumuriu.

Se prinsese; și'n clipa când aveam conștiința că acest câștig de loterie — o știucă — era partea lui Spânu, nădăjduiam cu ardoare că nu va fi decât o știucă oarecare, o știucă mică, ca să fim și noi ceilalți cu inima neînveninată. Dar nu era o știucă neînsemnată. Era un monstru care se zbătea între papură și nuferi. Spânu zbucnise în picioare și, bizuit în prăjină și'n strună, trăsese lângă el pe ostrov minunea, apoi se aruncase cu pieptul asupra ei.

Insfârșit o ținea strâns. Se ridică gâfâind, dădu spre noi un strigăt fără înțeles; ne arătă o față extraordinar contorsionată, și se cufundă iar spre știucă.

Din câteva salturi eram cu toții împrejurul lui, cu bucurie și cu părere de rău. Era un exemplar rar și foarte frumos. Avea cel puțin șase chilograme. Incă se zbătea între mădularele încâlcite ale sărmanului pescar, cu zvâcnituri și ondulări de șarpe.

— Zdravănă știucă! zise, cu nepăsare prefăcută, Culai.

— Mh! icni cu buzele strânse și c'o privire aprigă mătușa Ileana.

— Ehe! grăi moș-Hau, să fi văzut aceea pe care am prins-o eu acu cinci ani, a douazi de Sântilie. Aceia știucă! Era cel puțin de două ori cât asta!

— Mh! făcu iarăși, cu obidă, mătușa Ileana.

După ceiace aveam în suflet, o înțelegeam. Cine știe ce se mai poate întâmpla. Poate, după ce-i scoate Spânu cârligul, — dintr'odată se zbate și, printr'o silință supremă, scapă iar în elementul ei. Cine știe! poate-i o știucă fermecată, ori împărăteasa știucilor. Ai crezut c'o prinzi, — și pe urmă vezi că nu mai ai în mână nimic.

Dar nu; era bine prinsă. Spânu o ținea zdravăn. Cu luare-aminte și cu încordare, o vârî în traistă. Apoi, fără să mai aștepte și fără de niciun cuvânt, își strânse toate sculele, le rândui, le legă și le așeză in ascunzătoare, la locul lor obișnuit. Se ridică și-și trecu traista pe după gât.

— Te duci? întrebă Moș-Hau.

— Totdeauna purced ca acuma înhămați...

El făcu semn cu capul: da!

— Bine, du-te.

Spânu-l privi cu zâmbet palid și-i făcu din cap semn de îndemnare.

— Să merg și eu?

Spânu, mut: da!

— Bine, iaca merg. Fără mine, nu iei tu dela jidovi paralele câte se cuvin penrtu o știucă ca asta. Eu pe-a mea, atuncea, am luat unsprezece franci.

— Nu mai cred eu asta! bombăni, posomorîtă, mătușa Ileana. Iaca-i vezi? așa fac totdeauna, când au prins un crap, ori o știucă, ori niște lini frumoși. totdeauna purced ca acuma înhămați; ș'apoi, după ce-și numără paralele, vîrîndu-și nasurile în palmă, n'au hodină până ce nu le beau până la o para. Să-i iee dracu! Nu este pe lumea asta jivină mai ticăloasă decât bărbatul!

(Continuarea in pag. II-a)

Voiţi să scăpaţi de REUMATISMUL, GUTA D-voastră

Junghiuri dureroase în membre şi încheieturi, umflături la membre, mâini şi picioare anchilozate, înţepături, dureri săgetătoare în diferite părţi ale corpului, chiar slăbirea ochilor (vederii) nu sunt adesea decât urmările suferinţelor reumatizmale şi ale gutei cari trebuiesc înlăturate, căci altfel boala progresează din ce în ce mai mult.

Eu vă ofer o cură de băut vindecătoare

care activează disolvarea şi eliminarea acidului uric şi schimbului de nutriţie, deci nu aşa numită doctoria universală secretă ci un produs pe care buna noastră mamă NATURA îl dărueşte spre binele omenirii bolnave. FIECĂRUIA O PROBĂ GRATUITĂ. Scrieţi-mi imediat şi veţi primi prin depozitele mele instalate în toate ţările, absolut GRATIS şi franco o probă împreună cu instrucţiunile de servire. Vă puteţi apoi convinge singur de inofensivitatea acestui remediu şi efectul său rapid.

AUGUST MARKKE, BERLIN—WILMERSDORF Bruchsalerstrasse No. 5 Abt. 11

Intreb mirat:

— Cum, mătuşă Ileană, Spânu-i beţiv?

— Da nu-i beţiv, vai de capu lui ticălos. Işi vede de treabă cu lunile, şi-i om acătării, cât n'are parale. Da deacuma iar ajunge la apa Siretului.

Apoi ca să înţelegi, domnişorule, trebue să-ţi spun mai multe despre asemenea om nemernic, urmă femeia după întreruperile mele nedumrite. Mai întâiu şi mai întâiu, domnişorule, trebue să ştii că Spânu ista nu-i de o naţie cu noi. A prins el azi asemenea ştiucă frumoasă, care nu-i de nasul lui, şi cum n'a prins el de când îi, dar e-un venetic pe care noi l'am învăţat să svârle undiţa...

— Ce are a face asta, mătuşă Ileană?

— Cum ce are a face? Ba să ştii mata că are. Pe el l-a făcut măsa, cine-a fi fost, tocmai la Ţarigrad, într'un sat care se chiamă Anadalchioi.

— Atuncea-i grec.

— Aşa zice, c'ar fi fiind grec. Şi el se laudă că-i de neam bun şi a crescut cu dadacă.

— Eu nu l-am auzit spunând nimic, mătuşă Ileană.

— He, spune el nu te teme, când bea două pahare de rachiu. Atuncea să vezi cum prinde mutu limbă, bată-l Dumnezeu să-l bată că aşa noroc se cuvenea mai degrabă altora. Ş'aşa fiind el dintr'o ţară depărtată, tocmai dela Ţarigrad, a rămas singur pe lume. Neamurile şi părinţii i-au omorât Turcii, casele le-au ars; averile le-au răpit — şi el a ajuns să umble prin lume, fără căpătâiu. Da de prins peşte a prins acolo, la mare, trăgând la năvoade. Ş'a umblat el lume amară. Ş'a trecut ape multe. Ş'apoi la care apă ajungea, se oprea şi zvârlea undiţa. Insă până acuma n'a prins asemenea peşte. — Acu, într'un rând, iaca ajunge şi'n ţara Moldovei. Aici se chiamă că se pripăşesc toate liftele şi toate naţiile. Şi s'a pripăşit şi el. Şi de vreo zece ani vine cu noi la Nada Florilor. Câte-a pătimit el, umblând prin lume, cine ştie, — căci îl vezi uscat ca o coarnă şi deşertat de putere. Trăeşte şi se hodineşte aici între noi. Acu a prins ştiuca. Aşa-i totdeauna: norocu-i pe nevolnici.

Nu-i vorbă, i s'a mai întâmplat şi altă dată asta, reflectă dând din cap sexul frumos: ş'atuncea a făcut ce-are să facă ş'acuma. Se duce şi bea rachiu cu Hau. Apoi, după ce i se suie aburul rachiului la cap, — odată îşi aduce aminte de Ţarigrad şi prinde a plânge. După ce plânge, îi vine o tărie; se scoală şi răcneşte că de-acu el se întoarce la locul lui, la Ţarigrad, în sat la Anadalchioi, ca să taie pe Turci. Şi pe loc porneşte la Ţarigrad în sat la Anadalchioi, şi merge şi merge — până ce-ajunge la apa Siretului. Acolo stă şi nu mai poate trece — şi gata! Nu mai are nici o para în sân. Se 'ntoarce aici şi tace — şi mai aşteaptă vreo doi-trei ani, să prindă iar o ştiucă...

Vorbind, mătuşa Ileana îşi pregătise cu hărnicie, din nou, undiţa ei cea mare. Insă niciodată nu se prind două ştiuci într'o zi. Asta-i lege. Cu toate acestea, nădăjduia să prindă.

Pe când era cu luare-aminte la ştiuca nădăjduită împotriva legii, undiţele cele mai dela adânc, cu grăunţe de păpuşoiu fiert, dădură semn din plutele lor de strujeni. Cu grabă şi agerime, mătuşa Ileana le mânui şi aduse unul după altul, pe ostrov, doi lini frumoşi şi mari, de care ne-am minunat nespus, noi cei trei rămaşi.

— Azi e ziua linilor mai ales, hotărî bucuroasă mătuşa Ileana. Ştiuca-i numai una; dar linii îi prinzi unul după altul. Pe lângă asta, precum am spus, stă şi vântul, şi iese şi soarele...

Intr'adevăr, nourii trecuseră odată cu aburirile de vânt. Ii descântase poate mătuşa Ileana; ori va fi fost pricină ştiuca cea grozavă, trasă din fundurile nepătrunse ale bălţii. In ceasul acela şi eu şi Culai, şi mătuşa Ileana păream a trăi în această atmosferă şi'n această credinţă nehotărâtă. Ca subt un farmec ş'un descântec, linii dădură foarte mulţi la undiţă în ziua aceia.

Am cuvânt să cred c'a fost ceva extraordinar şi pentru alte motive. Societatea civilizată, reprezentată prin părinţii mei şi prin instituţiile de tortură care se numesc şcoli, m'a răpit brusc ostrovului şi locului fermecat care se chema Nada-Florilor. Acolo, între prietenii mei, nu m'am mai putut întoarce multă vreme. Şi pe unde am mai umblat ş'am zvârlit undiţa, la alte maluri de ape, n'am mai văzut ştiucă şi lini ca atunci.

Moş Spânu a rămas dus spre Ţarigrad, cu moş Hau. Ceilalţi s'au cufundat poate în baltă. Ostrovul de odinioară, peste ani, nu l-am mai regăsit. Cânta cucul în nişte singurătăţi de ape vechi, dar nu-i mai răspundea nimeni.

MIHAIL SADOVEANU

Proteza „Dentară"

Dentiştii asociaţi

Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară moderna

înzestrată cu aparate electrice perfecţionate

4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase

ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338/21

Federigo Tozzi[1]

O furnică

Cu nevastă-mea aveam de furcă, nu glumă, zi de zi tot mai mult! Din te miri ce, ne sfădeam ceasuri întregi. Intr'un rând, supa mi s'a părut searbădă; ba aşa era. I-am spus. Imi răspunse:

— De ce nu te duci la birt?

— Pentrucă's un prost!

— Poftim, du-te.

— Poate c'ai să mă opreşti tu?

Şi mă uitai la dânsa cu toată ura din mine; ea la fel. Dar eu nu voiam să-i îngădui una ca asta. Şi, mai-mai să-i dau o palmă. Se sculă în picioare, înlemnită; şi mă pironi din ochii, gata-gata să-i iasă din făgaşuri, măriţi; dar mă simţeam mult mai tare, astfel că nici prin gând nu-mi trecea să-i fac vre-un rău. Imi spuse:

— Pe ce te prinzi că mă duc la Procuror?

— Pofteşte! Auzi vorbă! De ce nu te-ai dus până acum? De n'ai fi fost tu acasă, mâncam supa mai sărată!

Se aruncă asupră-mi; mă apărai cu îndoitura cotului.

In acea clipă zărirăm, amândoi de-odată, cine ştie cum, o furnică: de pe buza sticlei, era mai-mai să cadă înăuntru.

Mânia se stinse în noi ca prin minune. Luă furnica între degete şi-o zvârli cât colo. Eu am spus:

— Noroc c'ai văzut'o! Ar fi trebuit s'aruncăm tot vinu'!

De data aceea, masa s'a isprăvit cu bine.

O albină

Eram bolnav de tifos şi frigurile se înteţeau. Mama nu putea să stea de-una lângă mine, când ar fi vrut; iar eu trebuia să stau în pat singur singurel, s'o aştept. Prin fereastra întredeschisă, cu geamurile nespălate de când mă îmbolnăvisem, vedeam perindându-se norii şi culmea unui cireş ce se 'nfiora ca mine când mă scuturau frigurile.

Intr'o dimineaţă, după ce luasem obişnuita lingură de doctorie, mi-era foame. Şi nu se arăta nimeni. Imi venea să mă scol, dar mai mult să plâng. Păturile mă striveau ca nişte munţi; şi-mi părea că toţi norii aceia, le îngreuiau şi mai tare. La capul patului era soneria, dar nu sunam, căci zbârnîitura clopoţelului îmi făcea mai rău. Eram gata să ţip, speriat de păturile ridicate de genunchi, părându-mi-se că s'ar fi ridicat până 'n tavan, ca să mă înăbuşe.

Intră o albină. Intorsei capul, ca s'o văd mai bine. Plesnindu-se de geamuri, prinse a bâzîi; dar cu un bâzîit atât de plăcut, că parcă m'aş fi simţit mai bine. Mi-adusei aminte de smochinele coapte şi de toate celelalte poame. Ce miros o fi fost prin livadă! Simţeam că-mi lasă gura apă!

Albina dădu târcoale dela o grindă la alta şi pe urmă se duse iar la fereastră! Nu mai plângeam, aţipit în acel bâzîit monoton, care-atunci mi se părea un fel de muzică, pentru care-ar fi trebuit să găsesc cuvinte.

Când se arătă mama şi o goni, mi-a părut rău; şi m'am gândit la albină toată ziua, surprins că nu mă gândeam decât la albina aceea.

(Traduse de ALEX. MARCU)

1) Scriitor italian (1883—1919). Născut în Toscana.

Semnul Exclamaţiei

A. CEHOV

In noaptea de Crăciun Efim Fomici Perecladin, secretar la gimnaziu se sculă foarte supărat.

— Lasă-mă în pace! repezi el furios pe nevastă-sa, când ea îl întrebă de ce e supărat.

Cauza era că în familia unde fusese în vizită se spuseseră lucruri ofensătoare pentru el. Intâi se vorbise de folosul instrucţiei în general, pe urmă, nu ştiu cum, venise vorba despre instrucţia funcţionarilor.

— Uite, de exemplu d-ta, Efim Fomici, se adresă un tânăr lui Perecladin — d-ta ocupi un post destul de important, şi ce instrucţie ai primit?

— Nici o instrucţie! Nici nu e nevoie, răspunse Perecladin. — Să scrii corect, şi asta-i tot.

— Dar cum ai învăţat să scrii corect?

— M'am deprins... în patruzeci de ani de slujbă se deprinde mâna. La început mi-era greu... dar acum merge bine.

— Dar punctuaţia?

— Şi punctuaţia merge bine... Pun tot unde trebue...

— Da, dar deprinderea nu-i tot una cu învăţătura. Când pui o virgulă trebue să şi ştii de ce ai pus-o... Asta-i, vezi! Pe când d-ta scrii mecanic!...

Perecladin n'a mai zis nimic, ba chiar a început să zâmbească. Acuma însă, pregătindu-se de culcare era indignat şi furios.

— Patruzeci de ani am stat în slujbă, gândea el, şi acuma poftim!... zice că scriu mecanic! Dracu să te ia! Dar dacă oi fi ştiind eu mai mult, măcar că n'am fost la universităţile tale?... Mai întâi să trăieşti, tinerelule, şi pe urmă să judeci pe bătrâni!...

Pe jumătate adormit, Perecladin văzu un nor de foc din care porni în zbor o virgulă, după ea alta şi în curând tot cuprinsul s'a umplut de virgule zburătoare.

— Le ştiu eu rostul!... gândea Perecladin simţind cum îl podidea somnul.

— Pentru fiecare aşi şti să-i găsesc loc. Cu cât e scrisul mai încurcat cu atât trebuesc mai multe virgule. Se pune înaintea lui „care" şi înaintea lui „ce" şi când e vorba de mai mulţi funcţionari trebue să-i desparţi prin virgule.

Virgulele dispărură încetul cu încetul şi în locul lor apărură puncte.

— Punctul se pune la sfârşit... unde se face o pauză... ca să se poată odihni cine citeşte...

Acum virgulele revenîră în zbor, se amestecară cu punctele şi formară o mulţime de „puncte şi virgule" şi de „două puncte".

— Şi pe astea le ştiu... Inaintea lui „dar" şi a lui „prin urmare" pun punct şi virgulă... Dar două puncte?... Două puncte după cuvintele „prin urmare hotărîm..."

Punctele cu virgule cu tot făcură locul unei droaie de semne de întrebare, care şi ele eşeau din nor jucând.

— Ia uite, parcă n'aşi mai fi văzut semnul întrebării!... Le pui când întrebi sau când te informezi, de pildă... care sumă se referă la cutare an?...

Semnele de întrebare îşi îndreptară într'o clipă îndoitura de sus şi se prefăcură, ca după comandă, în semne de exclamaţie.

— ...Ăsta se întrebuinţează des în scrisori: „Excelenţă!" sau „părinte binefăcător!"... Dar în ce scriu eu la slujbă când se pune?

Semnele exclamaţiei se lungiră mai tare şi se opriră parcă aşteptând.

— ...Se pune când... cum e?... adevărat, când se pune? Stai!...

Perecladin deschise ochii şi se întoarse pe cealaltă parte. Dar abia închise ochii şi semnele exclamaţiei se iviră din nou.

— Dracu să le ia... Dar când trebuesc puse?... gândea el, căutând să alunge din minte musafirii nepoftiţi.

Şi Perecladin începu să-şi amintească tot ce scrisese de patruzeci de ani, dar în tot trecutul nu găsi un singur semn de exclamaţie.

— ...Ce vrea să zică asta?... Când trebue pus oare dracul ăsta lung?...

Printre semnele de exclamaţie se arătă mutra ironică a tânărului, şi semnele însăşi începură să zâmbească şi se contopiră într'un singur mare semn de exclamaţie.

— Apoi aşa, n'am să pot adormi toată noaptea, şi mâine trebuie să mă scol de dimineaţă. — Marfuşca, se adresă el nevestii, care se lăuda mereu că fusese şapte ani la pension — nu ştii tu când trebue pus semnul de exclamaţie?

— Cum să nu ştiu? De geaba am fost la pension? Acest semn se pune ca să exprimi entuziasmul, nedumerirea, bucuria, şi alte sentimente.

— Aşaa... şi alte simţiri... se gândea Perecladin. — Dar ce nevoie să scrii scrisorile oficiale cu simţiri?... Pot să scriu şi fără simţiri...

Se sculă şi se aşeză pe marginea patului. Il durea capul şi pe frunte simţea o sudoare rece. Semnul exclamaţiei nu mai stătea în ochii lui ci chiar lângă dânsul şi rânjea batjocoritor. Se întinse iar în pat şi-şi acoperi capul cu plapoma, dar şi sub plapomă vedea arătarea.

Toată noaptea se chinui. Ziua de asemenea, semnele de exclamaţie nu-i dădură pace. Le vedea în ghetele cu care se încălţa, în ceaşca cu ceai, peste tot.

— Şi alte simţiri... gândea el. — E drept că nici odată n'am simţit ceva când scriam... Acum mă duc la slujbă, dar nici acum n'am să simt nimic scriind...

In stradă Perecladin opri o trăsură şi în loc de trăsură i se păru că se opreşte în faţa lui un formidabil semn de exclamaţie. Portarul dela intrarea liceului avea de asemenea înfăţişarea unui semn de exclamaţie. Şi toate îi vorbeau de entuziasm, de indignare, de bucurie...

Perecladin luă tocul, îl muie în cerneală şi se iscăli: Efim Perecladin!!! şi puse trei semne de exclamaţie, unul cu entuziasm, altul cu indignare, celălalt cu bucurie.

Vedeniile, acum mulţumite, dispărură.

Din ruseşte de SOFIA DOBROGEANU-GHEREA

Toată lumea

va putea recepţiona emisiunile radiofonice din Bucureşti **ascultând** concertele, premierele teatrelor bucureştene, conferinţele, noutăţile zilei, etc., **cu un simplu aparat deloc complicat şi care nu va costa decât o** mie lei. **In asemenea condiţiuni, desigur că nu va exista casă în care să nu se afle cel puţin un asemenea aparat şi interesează într'o măsură deosebită pe oricine cuprinsul ziarului** „Radio" **în care se publică** pe înţelesul tuturor **ştiri, informaţiuni dela noi şi din toată lumea, articole şi îndrumări.**

„Radio" apare în fiecare Sâmbătă dimineaţa, în 16 pagini mari şi costă numai 6 lei exemplarul. Primele 5 numere apărute formează într'adevăr ABECEDARUL RADIOFONIEI şi le recomandăm tuturor.

HIGIENA DENTARĂ

CLINICA ULTRA-MODERNA

BUL. ELISABETA, 17 Etajul I (CASA RADIVON)

Telefon: 302/38

Plombe

Extracţiuni fără durere

Denturi în Aur, Platină, Cauciuc

Diagnostic precis prin Radiografie

Deschis toată ziua

INLESNIRI de PLATA

POVESTE ISTORICĂ

D-l D. V. Barnoschi a avut o puternică intuiţie artistică când a alcătuit scenele Cărvunarilor. Cetirea acestei „poveşti istorice" m'a încântat. Sfârşitul comicului Ionică Tăutu este scris cu mână de maestru.

D. D. PATRAŞCANU

Talentul şi bogata fantezie a autorului evoacă — în stil meşteşugit şi eminamente literar — Moldova de acum un veac şi pune în emoţionantă lumină bărbăţia şi dragostea de neam a revoluţionarilor Cărvunari.

I. A. BASSARABESCU

D-l D. V. Barnoschi dovedeşte rare calităţi de psiholog şi de artist. Domniţa Ana Craiovescu este o desăvârşită creaţiune artistică, fiind şi profund omenesc adevărată, dar şi originală... Este nimfa pentru care sfinţii şi-au pierdut sufletul; iar cetitorul „povestii" este sfâşiat între fiorul dorinţii de a o întâlni în viaţa lui şi groaza că o va întâlni.... Ultimul act — căci pentru noi „povestea" este o piesă de teatru — este de un dramatism şi de o sobrietate clasică. Repeziciunea şi logica implacabilă cu care se succed conflictele mereu neprevăzute, fac din acest act unul din cele mai bune ce s'au scris în teatrul românesc.

CONVORBIRI LITERARE

D-l D. V. Barnoschi a reuşit să ne dea în povestirea sa tot ceiace i-a fost în intenţie. Personagiile trăesc, cadrul înăuntru căruia se desfăşoară acţiunea e cu meşteşug închegat, întâmplările zugrăvite ne ţin încordată atenţia şi ne interesează până la tragicul lor deznodământ, care se cuprinde în moartea sâlnică a comisului Ionică Tăutu, înecat în apele misterioase ale Bosforului.

ŢARA NOASTRĂ

Autorul ne-a dat, dramatic, figura interesantă şi realizată a Anei Craiovescu. Ea este femeia care e capabilă, ajunsă pe culmea unei splendori de unde nu mai încape de cât declinul, să fie rea să mintă, să se prefacă, pentru a întreţine şi aţâţa o dragoste, ei absolut indispensabilă.

N. DAVIDESCU

Figura energică, originală şi atât de real explicită a domniţei Ana domină ca o lună plină, rece, văgăunile şi peisagiile păduroase romantice şi pe urma ei cetitorul, care n'ar fi crezut să mai poată gusta o literaturizare istorică, se pomeneşte că, filă după filă, a citit cartea până la cea din urmă.

F. ADERCA

Personagiile ştiu vorbi cum trebue, adică totdeauna fiecare limba lui, limba temperamentului şi a personalităţii sale, şi totodată limba comună tuturora, stilul epocei.

D. I. SUCHIANU

Vremurile dintre 1823—27 sunt schiţate în şase panouri, adevărate gobelinuri... Intre figurile deplin reuşite este Ana... Preţuim notele sobre ale autorului prin care ne-o descrie ca pe un spirit satanic, ce distruge pe un Samson cu suflet curat.

D. NANU

CĂRVUNARII — CĂRVUNARII

40 lei — „CULTURA ROMÂNEASCA" BUCUREŞTI

Parodii după Otilia Cazimir

Vis alb

Aş vrea cu tine să mă duc departe,
La polul-Nord, subt cerul de opal,
Când ghiaţa mării clare se desparte
In blocuri plutitoare de cristal.

Desfăşurând culorile-i spectrale,
S'ar înălţa de-asupra noastră ca un fald
Dantela aurorii boreale,
De purpură, de aur şi smarald.

Banchiza albă ne-ar aşterne 'n faţă
Covoare de omăt imaculat.
Şi 'n adăpostul mic, scobit în ghiaţă.
Am arde-un foc de spirt denaturat.

Din larga 'mpărăţie de zăpadă,
S'ar aduna fantasticul norod
Al nopţilor polare, să ne vadă :
Urşi albi, de vată — foce mari, de glod...

Iar când natura 'n soare nou învie
Şi când văzduhul nu mai e opac,
Intr'un bazin de sticlă argintie
Ar licări oglinda unui lac.

Acolo 'n apa calmă şi albastră
M'aş duce 'n zori de ziuă să mă scald
Şi, cât ar fi de frig, iubirea noastră
M'ar face să-mi închipui că mi-e cald!

Strofă risipită

Eu niciodată nu pot fi de vină...
Când plouă sau e cerul înorat
Şi mor pe straturi florile 'n grădină, —
Să ştii că numai tu eşti vinovat.

Ariciul

Aseară, prin grădina amorţită,
Din tufe de pelin cu frunze mici
A apărut în taină un arici, —
O mică vietate ghemuită.

Copiii l-au zărit de pe cerdac
Cum se mişca domol pe subt gutui,
Şi toţi au alergat în jurul lui.
Iar el a 'ncremenit în loc, posac,
Cum îl prinsese vremea pe cărare, —
Ca o perniţă sferică în care
O fată rea, ca să se joace,
A 'nfipt o sumedenie de ace.

Băteau copiii din vătrai şi cleşte
Dar el tăcea, săracul, ca un peşte,
Şi doar fiori de groază, când şi când,
Treceau prin trupuşorul lui plăpând...

Am alungat copiii să se culce
Şi 'n înserarea limpede şi dulce
Ce se lăsa din cer încetinel,
Am stat acolo, singură cu el.

Şi mă 'ntrebam pe gânduri: oare, cum
A fost făptura-i la 'nceput de lume?
Din care veacuri înecate 'n fum
Porni el oare, ca un scai, la drum
Să se oprească 'n dreptul meu, anume ?
Ce vânt vrăjmaş şi mohorît,
Ca pe-un măcieş pitic l-a scuturat
De-a mai rămas dintr'însul doar atât:
Un ghem de spini, ostil şi speriat ?

O fi având el oare pui ?
Mă 'ntreb, deşi nu pot pricepe:
Cum sug ei oare fără să se 'nţepe
In ghimpii lui ?...

* * *

Când a simţit că-i singur doar cu mine
Şi nici un duşman din spre casă nu mai vine,
A scos cu frică de subt el
Un bot timid şi mic, ca de căţel,
Şi cu instinctul lui obscur
A explorat terenul împrejur.
Şi-abia ciulindu-şi ţepile pe spate, —
Pe subt petunii grele de parfum,
Atras de noapte şi singurătate
Şi-a căutat încet-încet de drum...
S'a mai oprit în magheran odată
Ca subt îndemnul unei tainice porunci,
Apoi a dispărut pe subt poiată...

Şi nu l-am mai văzut de loc, de-atunci.

p. c. G. TOPIRCEANU

Cum mi-am petrecut vacanţa

In Englitera, mi-a spus directorul prezentului ziar literar, o anchetă la fel: Cum v'aţi petrecut vacanţa — a cunoscut un mare succes între scriitorii, animaţi de o părere minunată în ceeace-i priveşte. Fiecare autor s'a grăbit să facă onoare vitrinei zoologice, în care marile magazine ilustrate i-a expus, documentaţi cu zincul şi cu textul. Unul şi-a petrecut vara mângâind un pui de şarpe sud-american, domesticit la ugerii îngreuiaţi de lapte ai unei pantere. Progenitura ei a fost împuşcată de soţia scriitorului, o ţintaşă fără pereche, preferând tirului de porumbei şi iepuri în colivie, vânătoarea în junglă şi de jurîmprejurul Sfinxului, pe nisipurile din Gizeh. Scriitorul a plecat cu toată familia, compusă din doi copii şi patru socri, călărind animale toride, cămile şi zebre, şi bătrânii, bine fixaţi cu sfori şi curele, pe spinări de elefanţi. Altul... Enumeraţia poate deveni nesfârşită. Să ajungem la noi.

Intrebarea pusă pe româneşte, nu-şi pierde conţinutul de aristocraţie engleză, cu care scriitorul valah trebuie mental să se obicinuiască. Ce ai făcut în vacanţă? Noţiune de bază, trebuie să fi avut vacanţă; fără vacanţă nu se poate închipui scriitor şi, desigur, vacanţa a început de mult, problema comportă platformă şi răgaz. Prin urmare, este exclus să nu fi stat trei luni de geaba, după ce nouă luni n'ai cam făcut nimic. Să ne gândim.

Mi-aduc aminte.

Cu cecul No. 427.321 încasând suma de 832.000 lei, salariul nostru literar pe timpul Mai—Octombrie 1928, am dus-o acasă în ghiozdan şi aruncând-o plictisiţi pe masă, am zis: Uite un acont, restul ne va sosi în drum. Unde v'aţi gândit să ne petrecem vara? N'aţi fi de părere să facem drumul pe jos? Şi am comandat opt biciclete, pentru familia întreagă, dintre care un quadriciclu pentru bunic, cu echilibrul stabil, bunicul neavând altă însărcinare, ca să meargă, decât să dea din picioare. Copiii socotiră timpul parcurgerii Europei prea lung şi înlocuirăm, cu o pierdere neînsemnată la bucată, bicicletele cu motociclete de câte 12 HP., cu pornire şi lumină. Opt motociclete roşii în mers! ce splendidă echipă. Calculându-se însă benzina şi cauciucurile, am ajuns la concluzia că patru roţi se defectează mai rar decât 16 şi un carburator mai puţin ca opt şi, cu o altă pierdere puţin însemnată, schimbarăm motocicletele, cu o limuzină plătibilă în rate — şi plecărăm. Inainte de-a porni pe barieră, vîrstnicii familiei observară că automobilului îi lipseşte vagon restaurant şi cabinet cu tot la canal. Ne întoarserăm acasă, expediarăm maşina la garajul cel mai apropiat şi plecarăm cu trenul.

— De ce n'aţi făcut aşa de la început? întrebă un admirator, pe galeria vagonului, în care stam călătorii în picioare.

— Plecarea ar fi fost lipsită de rafinament, dat fiind că orice spirit elementar se hotărăşte într'un fel, numaidecât. Calitatea de scriitor presupune ieşirea din banal, un ocol şi o revenire treptată. O să te miri şi mai mult când îţi voi spune că pentru a lua trenul din gara de Nord, am trecut întâi pe la Otopeni.

Admiratorul, om complicat, nu s'a mirat de loc şi trenul nostru trecuse de Găeşti. Ca să nu stăm inactivi şi să începem vacanţa şi petrecerea ei fără întârziere, am propus să ne dăm jos din vagon între două staţii. Familia mea, experimentată la sensul senzaţiilor rare, acceptă fără împotrivire. Fiind opt la număr, patru din noi trebuia să sărim din tren de pe platformă, în acelaş timp ceilalţi patru, şi-au făcut vânt pe ferestre. Ne numărarăm în tren şi după unsprezece secunde ne-am numărat şi jos, lângă linia ferată. Sau uitasem pe unul acasă, sau ne-am înşelat la numărătoarea din vagon, sărind din tren pe pietriş ne recunoscurăm şapte. Aci se intercalează un eveniment tragic pentru vacanţa noastră: lipsea proprietarul imobilului nostru, cu care ne aveam ca nişte fraţi. Il tăiase, din urmă, fulgerător, după ce a sărit, un accelerat.

Inmormântarea s'a făcut în drum, ca să nu ne modificăm călătoria, în cimitirul unui cătun. In memoria fratelui nostru adoptiv, nu plecarăm mai departe, până ce nu ridicarăm în locul unde s'a ivit accidentul, o fântână, acoperită cu un adăpost de şindrilă, pe grinzile căreia săparăm inscripţia: „Luaţi, beţi, acesta este sângele meu".

Până la trecătoarea din munţi a Jiului nu mai spuserăm nici-unul niciun cuvânt, impresionaţi de un doliu prematur, dar, ca în călătorie, defuncţii sunt uitaţi şi turiştii se duc înainte cu Dumnezeu. Puţul şi acoperişul ne-au costat 18.374 lei. Am pierdut din vedere să spunem la timp că ne-am lăsat geamantanele în tren şi că făcându-ni-se foame ne gândeam în tăcere la ouăle răscoapte, pregătite de-acasă, în Carpaţi restaurantele fiind destul de rare.

Făcusem o mare imprudenţă însă notam totul, fiecare lucru cu complexul lui de senzaţii, pentru viitoarele noastre volume în proză. Rătăcirăm potecile fără hartă şi ne aflarăm cu toţii învăluiţi într'o ploaie, cum numai munţii înregistrează, pleşuviţi pe creştete tocmai de ploi şi furtuni. De mai multe ori trecuse soarele peste noi şi ne afundam tot mai mult în codri de brazi, hrănindu-ne cu rădăcini crude şi cu coji de copac. Singurul aliment din abundenţă era din nenorocire lichid, apa de izvor, ireproşabilă însă inutilă: cu ce am fi putut-o consuma?

Cred că am rămas prizonierii munţilor timp de aproximativ 60 de zile. Barba mea crescuse până la cravată şi unghiile tuturor începeau să ia înfăţişarea ghiarelor de pradă. Eram salvaţi! Din josul stâncilor se auzea cavalul. Din câteva sărituri ajunserăm la un staul de oi, unde am tăbărât pe caş, lapte şi brânză de burduf. La apropierea noastră o rupseră de fugă ciobanii şi câinii, val-vârtej cu oile şi berbecii. Am omis să spui că influenţaţi de partea locului, ne pierduserăm de mult echilibrul civilizaţiei şi umblam în patru picioare — şi rămăseserăm nuzi, ca nişte maimuţe. Mătuşa mea Matilda Constantinescu, care semnează în literatură Esmeralda, scrie, graţie unui har din familie, versuri. Ca să poată circula în voie, pe patru labe, ea îşi purta creionul chimic între dinţi şi caetul cu manuscrise, unde se putea, între picioare, sus — nu pot ascunde nimic — aşa în cât, mergând la rând, unul îndărătul altuia, printre copaci, caetul Esmeraldei, ieşia cu un colţ înapoi, intercalat exact în subsuoara lui.

Caşul venea la timp. Intr'un consiliu de familie, pe care îl ţinuserăm, pe când ea, retrasă într'un stufiş scria nişte versuri, luaserăm hotărîrea ca a doua zi să o mâncăm, cu toate că ne gândeam cu oarecare sentiment de repulsiune că Esmaralda fiind exagerat de păroasă, trebuia să scoatem din gură, mestecând întâi regiunile musculoase, fire de păr creţ în timpul mâncării. Auzind după ce deterăm gata primul caşcaval, de hotărârea noastră, Esmeralda se întristă foarte şi scrise împotriva noastră o satiră în stihuri de 22 de silabe. Ea cântărea 93 kilograme.

Coborând în şes, începuse să ningă. Vacanţa era terminată. Ce facem acum? Ne reeducăm echilibrul, ca să putem relua vechea noastră atitudine în două picioare şi să participăm la conferinţe şi la spectacole, unde trebuie să aplaudăm.

Cât priveşte suma de aproximativ 800.000 lei, cu care am rătăcit, am pierdut-o în pădure. Anunţăm un premiu de 400.000 lei cui va găsi-o. Pentru detalii a se adresa la ziar.

T. ARGHEZI

Estetica cinematografului

de TUDOR VIANU

Am amintit observaţia domnului M. H. Baege că nu invenţia admirabilă în sine a cinematografului poartă vina moralităţii îndoelnice a unora dintre filme. Tendinţa şi continutul filmelor pot fi ameliorate. Aceste constatări par dictate de bunul simţ. Iată însă că în cartea amintită mai sus, profesorul Konrad Lange suggerează îndoială chiar cu privire la nişte adevăruri atât de elementare. După K. Lange, valoarea morală inferioară a filmelor stă până la un punct chiar în natura cinematografului. Pentru a înţelege bine demonstraţia fostului profesor de la Universitatea din Tübingen, este necesar să ne reamintim pricipiile esteticei sale, aşa cum el le-a desvoltat într'o lucrare mult discutată acum douăzeci şi doui de ani, când a apărut, în „Das Wesen der Kunst". Pentru K. Lange, încântarea pe care o resimţim în faţa artei este făcută din sentimentul unei libertăţi lăuntrice, pe care sufletul o cucereşte oscilând între conştiinţa că se găseşte în faţa unei bucăţi de realitate şi conştiinţa opusă că ceiace i se prezintă este cu toate acestea o iluzie. Lăsându-ne un moment în prada iluziei şi revenind în momentul următor pentru a o înţelege ca atare, conştiinţa însumează aceste două stări deosebite şi ajunge de fapt la o stare nouă, la un fel de „autoiluzionare conştientă", puţin observată mai dinainte ca Lange să o fi descris. Artistul ştie să prepare acest efect alternând nişte mijloace capabile să stârnească iluzia realităţii, cu altele menite s'o corecteze. Printre aceste din urmă, cele mai importante sunt acelea care alcătuesc laolaltă „stilul personal" al artistului, acel fel unic al tehnicei şi viziunii sale, care se însărcinează să ne facă necontenit a ne spune că nu ne găsim în faţa unui aspect al realităţii, ci în faţa operei unui om. Dar tocmai acest aport personal al artistului i se pare lui Lange că lipseşte din cinematograf şi în temeiul acestei lipse îi tăgădueşte el titlul şi demnitatea unei arte. Cinematograful este pentru Lange o simplă tehnică fotografică; filmul, o simplă fotografie. Se înţelege atunci că lipsindu-i elementele de stil care s'o respingă în planul unei iluzii conştiente de sine, întrucât filmul prezintă nişte caractere şi acţiuni reprobabile, primejdia exemplului pe care n'are mijloacele s'o transforme într'o operă de artă, devine din cele mai mari şi mai îngrijorătoare. Şi de fapt, ştiinţa penală a arătat în ce măsură cinematograful a influenţat în vremea din urmă criminalitatea, oferind tinerilor scelerati lecţiile unor procedee prefecţionate. S'ar putea obiecta însă că filmul poate avea totuş o valoare artistică, dacă modelul pe care el îl reproduce fotografic a avut o asemenea valoare. Este însă cartea postală care reproduce statua Venerii de Millo, o operă de artă întocmai ca originalul care se găseşte la Luvru? Apoi pentru a fi o întreprindere artistică la fel cu drama care s'a desfăşurat în faţa aparatului fotografic, îi lipseşte cinematografului elementul de caracterizare psihologică pe care îl oferă cuvântul. Faţă de această lipsă, cinematograful încearcă să se ajute prin acele explicaţii scrise dinaintea scenelor, pe care este cu neputinţă ca un om de gust să nu le resimtă în chipul cel mai penibil.

Argumentarea lui Lange pare destul de strânsă, deşi ne este cu neputinţă s'o primim. Căci dacă filmul ar fi o simplă fotografie, atunci modelul care i-a „pozat" ar trebui să aibă o valoare în sine, după cum are o asemenea valoare statuia Venerii de Millo, pe care carta postală o răspândeşte acum în sute de mii de exemplare. Iată însă ceeace este cu neputinţă a susţine. Oricine a văzut cum se ia un film, şi-a dat seama că ceeace se defăşoară în faţa obiectivului n'are o semnificaţie decât în legătură cu viitoarea proecţie pe ecran. Este imposibil a considera filmul ca simplă fotografie a unei drame jucate pe scenă. Ceeace în film ni se prezintă într'o succesiune continuă, s'a desfăşurat în faţa obiectivului fotografic în mod cu totul intermitent. Uneori actorii au trebuit să se deplaseze la distanţe de mii de kilometri, pentru a regăsi mediul cerut de desvoltarea acţiunii. Apoi legile jocului actoricesc pe scenă sunt cu totul altele decât legile aceluiaş joc în vederea proecţiei cinematografice. Când un actor „pozează" pentru a fi filmat, el ia atitudini pe care nu le justifică decât proecţia care în aceste momente se pregăteşte. Oricine a asistat la „realizarea" unui film a înţeles că se prepară atunci un spectacol a cărui valoare se va desăvârşi abia mai târziu. Valoarea proecţiei rămâne deci întreagă şi originală, pentrucă este cu neputinţă a spune că ea reproduce un model care să fi avut această valoare şi mai înainte.

Este însă adevărat că lipsesc din film toate acele elemente capabile să respingă scenele care ni se înfăţişează într'un plan de iluzie? In teatru — ni se spune — actorul care interpretează personagiul principal al unei tragedii, după ce a fost asasinat, se ridică şi mulţumeşte publicului care îl aplaudă. Aşa apare acel „sentiment al jocului", acel „Spielgefühl", după cum îl numeşte d. R. Harms, un autor care a consacrat două lucrări subiectelor care ne interesează aci. Lipseşte însă acel sentiment al jocului din cinematograf? Am amintit mai sus fenomenul semnificativ pentru îndoitul caracter popular şi colectiv al cinematografului, care constă din asimilarea personalităţii unui actor cu un personagiu tipic, menit să acorde şi spectacolelor de cinematograf acel „sentiment al jocului" care astăzi i se contestă. Actorul care reapare într'un film, după ce în filmul anterior îşi pierduse viaţa, readucând de fiecare dată acelaş personagiu tipic, este menit să provoace şi în cinematograful modern sentimentul iluziei fără de care ni se spune că senzaţia specifică a artei nu poate să existe.

Toate acestea alcătuesc însă mai mult dovezi negative împotriva demnostraţiei lui Lange. Ne rămâne acum să complectăm propria noastră argumentare, producând dovezile pozitive care ne îndreptăţesc să vorbim de cinematograf ca despre o artă nouă. Trebue anume să ne întrebăm dacă cinematograful dispune în adevăr de nişte valori originale prin care să interpreteze lumea şi care să-i asigure independenţa faţă de alte arte cu care este comparat de obiceiu, ca d. p. artele plastice şi drama. Dacă răspunsul va fi afirmativ, vom putea respinge atunci cu atât mai multă îndreptăţire opinia publică care face din cinematograf o simplă reproducere fotografică a unor modele ţinând de aceste arte. Iată în această privinţă ce credem că putem afirma.

Cinematograful este o artă a umbrei şi luminii. Spectacolul multicolor al realităţii, cinematograful îl simplifică pentru a nu reţine din el decât două valori, cu care să refacă bogăţia nesfârşită a aparenţelor. O asemenea simplificare este de natura artei. Pictura înfăţişează realitatea tridimensională prin descrierea în plan. Sculptura foloseşte cele trei dimensiuni ale spaţiului, dar coloarea unică a materialului în care lucrează. Cinematograful dispune de cele două dimensiuni ale planului şi de umbra pe care o face să alterneze cu lumina. S'ar putea obiecta că atât pictura cât şi desemnul, pot înfăţişa şi ele „umbra" şi „lumina". Dar „umbra" şi „lumina" picturei sunt totdeauna colorate; apoi numai în mod cu totul impropriu se poate vorbi de „umbră" şi „lumină" în pictură şi desemn, pentrucă în realitate nu avem aici decât reprezentări plastice ale lor. Numai în cinematograf, avem de a face cu umbră şi lumină adevărată şi anume cu umbră neagră şi lumină albă. Din toate acestea rezultă că orice inscenare de cinematografie colorată este în esemţa ei lipsită de artă, de oarece urmăreşte un efect de realism naiv, o apropiere mai mare de modelul multicolor al realităţii, când în firea artei falnice stă tocmai simplificarea acesteia la două note, interpretarea ei prin umbră şi lumină. La fel trebue să judecăm şi tentativa de a obţine sincronismul dentre proiecţie şi audiţie, obţinută printr'un aparat fotografic, căci şi aci grija de a ajunge la o apropiere mai mare de realiate înlocueşte preocuparea de a o interpreta cu mai multă artă.

Artă a luminii şi a umbrei, cinematograful întrebuinţează aceste vocabule ale unui limbagiu propriu, grupându-le în puternice contraste sau în treceri uşoare dela una la alta. In această dozare a umbrei cu lumina şi în genul alăturării lor stă principalul „aport personal" al artistului, care în acest caz e regisorul. Cinematograful este în mare măsură o artă a regisorului. Dar după cum într'o anumită poezie modernă, vocabulele limbagiului vorbit au încercat să fie întrebuinţate, nu pentru înţelesul, ci pentru valoarea lor muzicală intrinsecă, tot aşa în unele realizări cinematografice mai noui, cele două valori originale ale cinematografului au fost folosite nu pentru a circumscrie massa unui obiect faţă de elementul luminos înconjurător, ci pentru a obţine simple efecte decorative, fără o altă semnificaţie pentru înţelegere. Dar nu numai cu aşa numita „poezie pură" se poate compara această tendinţă nouă a cinematografului. Şi în pictura care s'a numit „absolută", pentrucă aspiră la condiţia de imediatitate a muzicei, s'a produs o încercare analogă de a elimina înţelesul formelor şi colorilor, pentru a nu reţine decât simpla lor valoare plastică. Lucrările unui Kandinsky, înfăţişând armonii de forme şi colori fără a dori să semnifice în acelaş timp un aspect oarecare al naturii sunt dintre cele mai caracteristice pentru această orientare a picturei. Pretutindeni deci, în arta modernă, s'a încercat o disociaţie între valoarea intrinsecă a limbagiului întrebuinţat şi semnificaţia lui şi în rândul acestor încercări ia loc şi tendinţa cinematografică despre care amintim aici. Să spunem acum că această tendinţă ni se pare exagerată şi inoportună, pentru că este menită să tae mai multe din legăturile care unesc spiritul omenesc cu spectacolul artei şi să sărăcească interesul multiplu cu care întâmpinăm creaţiunile frumosului. Dar să adăugăm îndată că această tendinţă ni se pare interesantă ca experienţă, pentrucă ea reliefează cu energie ceeace alcătueşte originalitatea artei filmice.

Având la dispoziţie umbra şi lumina, filmul se foloseşte de aceste mijloace pentru a prezenta personagii în acţiune. Faţă de acestea, atenţia poate lua două atitudini deosebite, după cum va considera „suprafaţa" sau „adâncimea aparenţelor" pitorescul sau expresiunea lor. Intr'o fizionomie omenească d. p. vom putea admira massele de umbră alternând cu suprafeţele luminoase şi în această împrejurare vom vorbi de chipuri „fotogenice". Dar atenţia va putea considera în aceste fizionomii şi expresia unor mişcări sufleteşti, a unor emoţii trecătoare sau a unor pasiuni concentrate. In acest fel cinematograful devine nu numai o artă a umbrei şi luminii, datorită regisorului dar şi arta prin excelenţă a actorilor, terenul în care geniul lor mimic ajunge de fapt la o desvoltare mai mare. Este necesar să subliniem cu această ocazie încă una din trăsăturile care deosebesc pe artistul filmic de artistul dramatic şi care sprijină cu încă un argument independenţa artei filmice faţă de teatrul scenic. In acesată privinţă merită să fie citată observaţia d-lui Bela Balazs, autorul unei estetice a cinematografului, „Der Sichtbare Mensch. Eine Filmdramaturgie", 1924. După cum arată d-l Bela Balazs, actorul scenic este totdeauna dependent de un text, pe care auzindu-l, obţinem şi criteriul de judecată al creaţiunii sale. Această împrejurare lipseşte din film. Jocul actorului filmic poate fi fals, întrucât se abate dela consecvenţa interioară a rolului, dar nu în sensul că contrazice indicaţiile unui text. Am spune că termenul de „interpretare" care se aplică artei actorilor, se potriveşte numai acelor scenici, pe când acest joc este în cinematograf cu adevărat creator, constitutiv de obiecte. Pe de altă parte, pe actorul scenic îl auzim şi-l vedem, pe când pe cel filmic nu facem decât să-l vedem şi s'ar spune că partea pe care el este nevoit s'o refuze audiţiei, o adaugă spectacolului oferit vizualităţii.

Iată deci încă o împrejurare care solicită puterea mimică în jocul actorilor de cinematograf. Technica fotografică vine în întâmpinarea acestei stări de fapt şi ne dă acele instantanee obţinute asupra primului plan, în care fizionomia omenească şi mimica ei se prezintă cu o claritate şi minuţie, despre care jocul scenic nu ne poate da nici o idee. Aceste instantanee luate asupra primului plan trebue folosite însă cu mult tact, pentru ca ele să nu se desfacă din unitatea succesivă a filmului şi să nu devină nişte „mostre" de mimică, oferite mai mult curiozităţii, decât contemplaţiei artistice.

Instantanee asupra primului plan pot fi luate nu numai cu persoane dar şi cu obiecte. A rezultat astfel o categorie estetică nouă pe care celelalte arte nu o cunosc şi care a fost denumită „fantasticul apropierii". Cunoaştem atât de puţin lucrurile cari ne înconjoară şi reţinem din ele numai schema lor practică, încât atunci când sunt aduse pentru un timp mai lung sub privirile noastre şi dela o apropiere dela care nu suntem obicinuiţi să le considerăm, spectacolul ni se pare în adevăr fantastic. Lucrurile statice şi cele în mişcare ne apar atunci cu o viaţă, cu o fizionomie proprie pe care este arta regisorului s'o pună în legătură cu aceea a persoanelor înfăţişate din film, astfel încât acestea din urmă să se mişte într'un decor expresiv, printre lucrurile care răspund parcă cu ecoul pasiunilor care îi frământă pe oameni. Acestea şi alte împrejurări au făcut pe unii să vadă în cinematograf o artă lirică, capabilă adică să exprime în mod direct sau mijlocit, reacţiile subiectivităţii omeneşti. Este şi părerea d-lui Bela Balazs. O asemenea părere pune bine în lumină una din satisfacţiile originale ale cinematografului, deşi rămâne exagerată. Căci caracteristica unei arte lirice este să tindă către momentaneitate, revelaţia lirică se desăvârşeşte într'o singură clipă, pe când filmul ne înfăţişează o succesiune de momente şi o acţiune în desfăşurare. Filmul rămâne în definitiv o specie a invenţiei dramatice, deşi una deosebită de aceea care se realizează pe scenă. Am

(Continuare în pag. IV-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTĂ EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ
TELEFON 362/47 33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIAŢA DE FLORI)
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATĂ · EXPEDIŢII IN TOATĂ ŢARA

spus că de aceasta din urmă o deosebeşte lipsa elementului literar, pe care filmul o înlocueşte cu explicaţiile scrise dinaintea scenelor. Dar nu există decât un singur mijloc de a împuţina cât mai mult aceste explicaţii, adeseori criticate, acela de a intensifica într'o cât mai largă măsură stilul dramatic al filmului. A prezenta cât mai mult şi a povesti cât mai puţin şi a prezenta acţiuni care se succed într'o cât mai strânsă şi mai rapidă legătură de cauzalitate, este singura cale care poate face inutile explicaţiile dinaintea scenelor. O înlăturare inteligentă a lor nu pare însă deocamdată posibilă şi este de adăogat că întrebuinţate cu sobrietate şi dibăcie, ele pot sprijini prin contributia lor, plăcerea care, scoasă numai din izvorul vizualităţii ar fi mai săracă. O „explicaţie" introdusă cu oportunitate poate da condiţiile unei eveniment pe care îl vedem rezolvându-se expresiv în mimica actorului sau ne poate oferi „pointa" unei situaţii pe care până atunci am urmărit-o numai vizual. Ii datorim tot d-lui Bela Balzs observaţia că şi alte arte se ajută prin astfel de scurte însemnări literare. Cu multă dreptate, remarcă acest autor că efectul poetic al unora dintre bucăţile muzicale de Schumann sau Debussy se datoreşte în parte titlului literar cu care le-au însoţit.

Alte posibilităţi stau însfârşit deschise în drumul filmului către perfecţionarea estetică. Am arătat mai sus că filmul nu este fotografia unui model care ar avea o valoare în sine. Ceiace ar putea apărea drept „model" este o simplă pregătire în vederea proecţiei, dar ale cărei urme la proecţie dispar. Această împrejurare permite ca un film să se desfăşoare într'o varietate a decorului, care pe scenă este cu neputinţă de realizat. Aceleiaşi împrejurări se datoreşte ceiace cu un singur cuvânt s'a numit „trucajul", adică acele îmbinări de scene fotografiate în condiţiuni cu totul deosebite şi mulţumită cărora oamenii ne sunt înfăţişaţi executând acţiuni pe care legile nataurii nu le permit în relitate şi pe care imaginaţia nu le putea prevedea. Aşa apar în cinematograf alte două categorii estetice: *„fantasticul"* şi *„burlescul"* în care şi Konrad Lange vedea posibilităţi proprii de desvoltare ale artei filmice. Dar până la acest punct, abea acum se vede cât de întins este domeniul pe care Lange l-a ignorat şi cât de nedreaptă rămâne condamnarea estetică a cinematografului. Demonstraţia lui Konrad Lange păstrează totuşi o valoare. Ea ne sugerează că problema etică a cinematografului este o problemă estetică. In măsura perfecţionării estetice a filmului, atenţia spectatorilor se va obişnui să considere mai puţin conţinutul brut al fabulei înfăţişate şi din ce în ce mai mult elementele care o transfigurează artistic. In aceiaşi măsură un public mai rafinat va fi câştigat pentru cinematograf şi bunul lui gust, eleganţa lui morală superioară, vor impune producţiei filmice, norme şi principii corespunzătoare, după cum dealtfel lucrul a şi început să se întâmple. In drmul către această perfecţionare estetică, presa cinematografică îşi are rolul său.

Creată mai întâi pentru a sprijini interesele capitalismului cinematografic, este drept a spune că această presă, activând în coloanele ziarelor sau în publicaţii periodice speciale, nu s'a dovedit nici independentă, nici inspirată de o ideologie mai înaltă. Indeplinindu-şi rolul său alături de reclamele care ocupă o bună parte din afişajul marilor oraşe, nu este actor cât de mediocru pe care presa cinematografică să nu-l fi proclamat stea de mărimea întâi şi nu este film oricât de plicticos sau ordinar, care să nu fi fost arătat drept o realizare incomparabilă. Situaţia s'a îmbunătăţit cu toate acestea în vremea din urmă, dar nu atât graţie revistelor de specialitate, cât acelora dintre revistele de cutură generală care, interesându-se de problemele modernismului, consacră câteva din paginile lor criticei cinematografice. Acum când această artă nouă a câştigat un public atât de numeros şi chiar unul burghez şi instruit, este de prevăzut că o presă de specialitate şi-ar putea face drumul şi fără sprijinul material al intreprinderilor interesate; iar dela independenţa şi nivelul la care această presă ar înţelege să se menţină, sunt multe de sperat pentru complectarea reformei etice şi estetice în curs. Răspunzând acestor deziderate congresul cinematografic care a avut loc la Paris, prevedea o serie de măsuri menite să garanteze drepturile criticei.

TUDOR VIANU

Din vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu B-dul Elisabeta)

Ultimile noutăţi

Cărţi franceze sosite:

Sikorski. — Campagne Polono-Russe 175.—
Kerensckl. — La révolution Russe 175.—
L'Europe, numărul special consacrat lui Tolstoi 75.—
Herzen. — Guide formulaire thèrapeutique 280.—
Herford. — Les Pharisiens, Thora et les pharisiens, les pharisiens et la synagogue 210.—
Noter. — Les synonymes. 70.—
Castelot. — Essai de synthèse des sciences occultes. 105.—
Leporte. — Lse mystères du Kremlin. 70.—
Poplawski. — Le code du travail de la Russie Soviétique. 56.—
Buytendijk. — Psychologie des animaux 175.—
Bertin. — Les pouvoirs de contrôle du fisc en matière d'impôt sur les revenus. 114.—
Cuq. — Manuel des institutions juridiques des Romains. 375.—
Escholier. — Vie glorieuse de V. Hugo. 90.—
Maillard. — Les merveilles de l'autosuggestion. 42.—
Dr. Vachet. — Lourdes et ses mystères. 70.—
Peyre. — Les complices, roman. 78.—
Heuzé. — La plaisanterie des animaux calculateurs. 78.—
Buysse. — Vers la croyance, Dieu, l'âme, la religion. 85.—
Graff. — Les chasseurs de têtes de l'Amazone 90.—
Herriot. — Pourquoi je suis radical socialiste. 59.—
Jouvenel. — Pourquoi je suis syndicaliste. 45.—

Comenzile din provincie se expediază contra ramburs

V. COROLENCO

LA MAHALA

V

Ne-am oprit lângă o căsuţă acoperită cu ţigle. Sub şopron, un dogar robust, înalt, cu părul bălan şi creţ, tip de Slav, bătea cercuri pe un butoiu nou. Zărindu-l pe Catrian, se opri şi strigă:

— Lilica! Lilica!

O Romăncă frumuşică şi mititică se ivi în pragul casei.

Catrian scoase din legătură, cu precauţiune şi cu un aer mulţumit, o pereche de ghete nou-nouţe şi strălucitoare. La vederea lor figura Lilicăi se lumină. Işi acoperi faţa cu braţul ridicat şi privind pe subt cot cu ochii sfioşi şi exaltaţi, zise:

— O Doamne! De ce? Or fi prea scumpe! Dogarul uriaş se uită mulţumit când la nevastă-sa, când la ghetele cu tocuri înalte şi scobite, care străluceau şi sclipeau la soare cu lacul negru. Luă o gheată cu multă precauţiune, caşi cum s'ar fi temut să nu se desfacă în mâinile grosolane, şi zise cu o nuanţă de uimire:

— Poate să încapă în ele un picior de om?

— Stai să vezi, răspunse mulţumit de sine Catrian. Poftim, cucoană... Te rog să le încerci.

Femeia, cu aceiaşi ţinută nesigură, se aşează pe o putină răsturnată şi zise:

— Ah! nu! Nu-mi convin... Or fi prea scumpi... Şi desigur că n'o să-mi vie bine.

Ca şi cum ar fi vrut numai să dovedească că într'adevăr nu face... scoase repede ghiata veche, pe care o puse ruşinată pe putină, şi încălţă cea nouă. Piciorul mărunt în pantoful negru, călcă pe talaşii albi.

— Ia uitaţi-vă, rog, parcă-i turnată, — zise ea cu mirare prefăcută, şi nu-şi mai lua ochii dela picior.

Catrian îngenunchie, încheie gheata, o netezi şi începu s'o laude.

— Uită-te numai la încheietură. Cam greu să găseşti la fel la Tulcea. Dar trebue să fii şi artist ca s'o poţi potrivi aşa de bine. Priveşte-o din faţă, din dos şi din lături... Ce zici? A?

Dogarul era mulţumit. Se uita pe furiş la nevastă-sa care-şi învârtea în toate felurile piciorul, — şi apoi băgă mâna în buzunar.

— Ei, cât face? — întrebă.

Catrian se sculă în picioare. Faţa lui deveni serioasă.

— Douăzeci de lei, — zise cu nepăsare. — Ţi-am mai spus...

Femeia aruncă o privire speriată bărbatului şi scoase încet gheata. Dogarul, îngrijorat, se încruntă.

— Douăzeci?... — repetă el. — Şi nu găseşti că-i prea mult pentru nişte flecuştele aşa de mici?... Eu pentru banii aceştia trebue să fac două butoae mijlocii. Să tai doagele, să le dau la rândea, să le potrivesc, să bat cercurile. Patru zile de lucru şi mai mult. Iar tu le-ai lucrat în două zile... Judecă şi tu, tovarăşe, e drept asta?...

Dogarul frecventa clubul muncitorilor, asculta conferinţele lui Catrian şi ale *„prietenilor studenţi"* şi acum se încerca să aplice, la un caz particular, formele privitoare la răsplata muncii şi la schimb. Incepu o discuţie vie, pe care o pricepui numai în parte, fiindcă vorbeau româneşte.

Catrian vorbi înflăcărat de *„munca calificată"*. Se aprinse, dădea pilde şi gesticula.

Auzind discuţia, se apropie un vecin dulgher şi un fierar cu calfa lui. Ascultau cu atenţie... Dogarul răspundea nesigur şi slab, apoi bătu pe umăr pe orator şi scoase punga. Se vedea că era mulţumit. Mulţumit de nevasta-i mititică, mulţumit de ghete, mulţumit că-i client, că tovarăşul Catrian aşteaptă dela el plata, mulţumit în sfârşit de conferinţa gratuită, pe care celebrul orator o ţinuse anume pentru el. Mulţumiţi erau deasemenea şi auditorii: fiecare din ei îşi găsi locul în teoria bine orânduită şi aceasta face întotodeauna plăcere oricărui om. Cu acest prilej se dovedi că din toată această adunare erau numai doi proletari veritabili: Catrian şi calfa.

Dulgherul, fierarul şi dogarul — erau mici capitalişti şi proprietari... Dar mai mulţumită decât toţi era mica dogăreasă. Văzând că bărbatul cedează şi că scoate banii, apucă cu o iuţeală lacomă ghetele, le învălui în şorţ şi fugi, uitând să-şi ia rămas bun...

Numai Luca se uită de pe capra înaltă cu o privire posomorâtă. Poate îşi aminti că nevastă-sa are un picior tot aşa de mic, că şi el ar fi putut comanda ghete la fel, şi că s'ar fi bucurat tot aşa de mult, dacă şi ea ar fi fost sănătoasă.

Dealul Denis-Tepe

VI

Tulcea rămase în urma noastră. Pe creasta dealului se văd încă parapetele vechii cetăţi turceşti, dărâmate după tratatul din Berlin. Ultimele urme ale stăpânirii turceşti pe malurile Dunărei. Pe ruine pasc oi. Figura ciobanului se desemnează mult timp, nemişcată, pe fondul cerului senin.

Se încălzeşte. Soarele e sus. Pe stepa, care n'a apucat să se răcorească peste noapte, suflă din nou vântul cald. Patru perechi de potcoave ciocănesc cadenţat drumul vârtos. In depărtare, legănându-se, vârtejuri de praf aleargă, cad şi se ridică iar în altă parte, parcă ar străbate distanţele ca nişte fantome nevăzute... Dela Dunărea îndepărtată şi pierdută în ceaţa orizontului, străbate până aici ecoul slab al unei sirene de vapor...

Pe întinderea tăcută şi undulată a Dobrogei adie amintiri vagi, care trezesc în creerul aţipit visuri, ce au fost văzute, poate, aevea de strămoşii noştri...

Ciudat cum totul pare atât de cunoscut surletului şi — ceiace e şi mai ciudat — atât de străin. Această impresie nedesluşită şi generală m'a urmărit pretutindeni tot timpul cât am hoinărit prin stepele dunărene...

Un sat mare răsare din rovină şi, cu cât ne apropiem, creşte şi se întinde. Rovina îl taie în două părţi.

— Cataloi, — zice Luca molatec. arătând cu biciul. — Pe partea asta, la dreapta, trăesc Italienii... Şi după câtva timp adaugă:

— De unde au venit nu se ştie... Stau de mult pe aici. In dosul Italienilor, la Ienichioi, stau Bulgarii. O cârciumă albă şi primitoare s'a îndepărtat de sat şi s'a oprit tocmai la marginea şoselei. Pereţii lucesc la soareşi în uşă se vedea o umbră deasă, ademenitoare. Luca trase acolo, scoase cailor căpăstrele şi le atârnă traiste cu ovăz. Se aşeză o măsuţă la umbră, şi ni se aduse vin şi caşcaval. Mă ispiti să desenez cârciuma, care stătea izolată pe întinderea neţărmuită, fără grădinuţă, fără un copăcel, fără împrejmuire. Pe când desenam, Luca turna din turburel şi ciocnea mereu cu Catrian. Apoi cerură încă o sticlă. De data asta turnă Catrian şi ciocnea primul. Luca îi povestea ceva încet, serios, cu aerul unui om pe care îl preocupă un lucru ce nu-l poate înţelege. Catrian era un auditor expansiv, se aplecase cu tot trupul peste masă, ploscăia cu buzele în semn de atenţie încordată şi, din când în când, scotea câte o exclamaţie. Deşi vorbeau româneşte, prindeam totuşi frânturi din convorbirea lor. Discutau despre cântăreaţa pe care Luca o plesnise cu biciul. Nimeni nu ştia de unde e şi cine sunt părinţii ei.

A adus-o un Neamţ care a murit de mult. De atunci a umblat prin multe locuri. Din când în când se iveşte, apoi iar dispare. Ştie patru limbi: nemţeşte, româneşte, greceşte şi puţin dialectul rusnac. Se ţine acum cu Grecii, dar nu-i Grecoaică. Se pare că Luca o credea întrucâtva vrăjitoare şi... singur se mira de interesul ce-i purta... Catrian râdea cu dispreţ... Se iscă ceartă, dar când mă apropiai de masă, Luca, jenat, tăcu... El îmi arătă în depărtare, unde — aproape de orizont — se zărea un lanţ de dealuri albăstrii acoperite cu păduri. Intr'un punct lanţul era tăiat de o trecătoare.

— Uite încotro mergem, vom sui dealul acesta, — zise Luca. E departe. Am pornit cam târziu. Numai să nu ne apuce ploaia.

Iarăşi ropotul cadenţat al cailor... Lung... Ceasuri... Ne prinde somnul... Soarele îşi schimbase locul pe cer. Şesul monoton era agitat. Intr'un loc, în zarea apropiată, se ivi vârful rotund al unei movile. Se ivi, dispăru şi apoi apăru din vârf şi până 'n talpă un gorgan uriaş. Fugise parcă de dealurile îndepărtate şi se oprise aici singuratic şi mohorît, cu umbra sa, dominând câmpul ca o strajă de avant-post. Tropăesc copitele, căruţa înaintează, dealul creşte...

Ii zice *Denis Tepe*, probabil denumire turcită a dealului lui Dionis, zeul elin, care s'a rătăcit aici la nord, în ţara barbarilor, şi s'a sălbătecit... Imprejurul gorganului, în cerc larg, se înşiră gorgane mai mărunte, fiecare cu umbra sa. Mişcarea căruţei provoacă o impresie ciudată: se pare că dealul, uriaş şi masiv, stă pe loc şi creşte numai spre cer, iar gorganele îşi schimbă locul, ne ocolesc, ne împresoară şi ne prind într'un cerc magic... Parcă ne-am afla într'un lagăr vechi... Corturi de comandanţi nevăzuţi sau altare mici în jurul unui altar uriaş pentru jertfe. De la această grupă adie solemn şi majestuos suflul unei vechi taine încremenite...

Luca întoase capul spre mine, arătă cu biciul şi zise:

— Aceste morminte, domnule Vladimir, au fost făcute de oameni... de nişte neamuri... Ce fel de neamuri nu pot să ştiu... Şi nimeni nu ştie... Apoi, după o tăcere, adăogă:

— Din aceste neamuri, n'a mai rămas poate nici un singur om... Nicăeri pe tot pământul. Au rămas numai mormintele.

In această frază simplă a lui Luca şi'n felul cum el o pronunţă cu voce adâncă, era ceva neobişnuit. Sau mi se pare numai mie, fiindcă intrasem în umbra albastră a lui Denis-Tepe. Intâi s'au cufundat caii în umbra care, şerpuind dealungul spinărilor tremurânde, l'a cuprins apoi pe Luca şi în urmă s'a revărsat şi peste feţele noastre ca o boare răcoroasă. In jurul nostru se făcu deodată mai rece şi mai trist. In dreapta şi 'n stânga, iarba uscată a stepei şoptea tainic... Din umbră se desprinseră imaginile unor timpuri trecute, nopţi ciudate. cer străin, lună şi stele din alte vremuri şi „popoare" necunoscute, cari s'au adunat aicea pentru săvârşirea unor fapte neştiute. Pentru lupte? Pentru sfat? Ardeau focuri pe aceste gorgane mici? Se săvârşea taina pe vârful movilei?... Curgea sângele jertfei? Răsunau poruncile zeului fioros?... Şi împrejur, în umbră, se înclinau mii de oameni în rugăciune şi groază, iar pe spinările încovoiate se resfrângeau tremurând pâlpâirile flăcărilor?...

Catrian se uita cu uimire naivă la gorgane. Oftă, clătină capul şi deodată vocea lui ascuţită risipi farmecul momentului.

— Ah, domnule Volodea, — aşa mă cinstea el după obiceiul bulgăresc, întrebuinţând numele meu la diminutiv. — Ce prost a fost poporul... Pe ce îşi risipea munca? Pentru ce îşi consuma capitalul?...

Zâmbii fără să vreau. Aşa de naiv sună exclamaţia lui!...

Luca se întoarse către Catrian, se uită drept la el şi-i zise:

— Dacă nu te-au întrebat pe tine...

— Dacă mă întrebau pe mine — răspune Catrian cu aceiaşi naivă simplicitate, — n'aşi fi permis. E o prostie. Mai bine clădeau şcoli, case populare, teatre. De ce să care atâta pământ? Ce nevoe era să care atâta pământ pe un singur loc? Sunt puţine dealuri pe lume?

Intrebarea a fost pusă aşa de lămurit şi aşa de simplu, încât Luca nu găsi răspuns şi căzu pe gânduri. Mi se păru că nişte tainice fire sufleteşti leagă sufletul lui simplu de misterele acestui loc, unde generaţii şi credinţe dispărute de demult au lăsat aceste movile în umbre nelămurite. Insă replica tăioasă şi raţională a lui Catrian risipi impresiile nedesluşite ale lui Luca: de ce, într'adevăr, era nevoie să se care atâta pământ pe un singur loc?

Să răspundă, Luca nu ştia. El clătină gânditor capul şi goni caii ca să-l îndepărteze cât mai repede de problema ce n'o putea rezolva...

Tradus din ruseşte de F. DIMA

NEVRALGINE „JURIST" VINDECĂ DURERILE DE CAP

HASSAD-BEY

Al-Hazaly

Al-Hazaly, marele învăţat al lumii musulmane, nu împlinise încă 60 de ani, când se spunea că întrecuse pe toţi înţelepţii din Cairo, Bagdad, Teheran şi Damasc, prin înţelepciunea, şi prin erudiţia lui.

N'a mai rămas o singură carte în limbile: Arabă, *Farsă şi Rumă*, necitită de învăţat. Ştia limba sălbatecă a Turcomanilor caşi scrierea misterioasă şi de nepătruns a Francilor.

Cu adevărat a fost mare puterea minţii lui Al-Hazaly şi neschimbată a fost bunăvoinţa lui Allah faţă de dânsul. Era mai înţelept decât toţi cei ce cunoşteau Coranul. Nici Hafiz şi nici Imam nu erau în stare să găsească atâtea adevăruri nouă în semnele vechi ale limbilor necunoscute, în căile planetelor sau în ciudatele combinaţiuni ale sunetelor.

Fiindcă tot ceiace au cunoscut ei şi multe alte lucruri erau găsite de el în volumele cele groase pe care le lua cu dânsul oriunde se ducea. Şi Al-Hazaly era mulţumit de soarta lui, fiindcă ştia că niciodată nu se va ivi un Hafiz, un Alim sau un Imam, care să se ia la întrecere cu dânsul în ce priveşte înţelepciunea.

Dar căile Domnului sunt de nepătruns.

S'a întâmplat lui Ali-Hazaly, cel învăţat şi înţelept, să facă într'o zi o călătorie lungă şi de bună voe, din Cairo la Bagdad.

Imbrăcat cum se cuvine unui savant, Al-Hazaly încărcă toate cărţile pe o cămilă şi porni cu o caravană de negustori bogaţi.

Drumul ducea printr'un pustiu sălbatec; şi Al-Hazaly, ştiind că fructele cunoştinţelor sunt întotdeauna recoltate de secera bogăţiei, cetea tovarăşilor lui de drum un lung tratat despre însemnătatea pietrelor scumpe.

Dar călătoria liniştită n'a durat mult.

Intr'o noapte, pe când întunecaţii „gini" căutau să pătrundă cu orice preţ în iatacul lui Allah, iar îngerii îi respingeau cu făcliile luminoase ale stelelor căzătoare, — caravana fu atacată de tâlhari.

Lăzile cele scumpe fură date jos de pe cămile şi mânile bronzate ale tâlharilor înşfăcau grămăgioare de rubine, briliante, opale şi perle.

Negustorii, în genunchi se rugau capului tâlharilor să le ia toată averea, dar să le dăruiască viaţa.

Şi haiducul le zise:

— Ce pot face cu viaţa unui negustor sau a unei hiene? Mergeţi în pace, îmbogăţiţi-vă din nou şi mai veniţi pe la noi...

Negustorii fură fericiţi.

In sfârşit, tâlharii ajunseră şi la cămila lui Al-Hazaly, încărcată cu cărţi. Inţeleptul lor proprietar stătea la o parte, serios, cu un surâs de mulţumire pe buze.

Tâlharii se aruncară cu lăcomie asupra acestei prăzi, sparseră cu greu lăzile de stejar, dar, în loc de aur, nu găsiră decât cărţi. Atunci, ei începură să rupă scoarţele scumpe ale acestor cărţi, când, deodată, răsună un strigăt de spaimă. Se întoarseră şi-l văzură pe înţeleptul Al-Hazaly, târându-se la picioarele şefului bandiţilor, şi, cu lacrămi în ochi, implorându-l:

— O, stăpâne! Ai milă, lasă-mi cărţile în care-i închisă toată înţelepciunea!

Tâlharul se miră.

— Cine eşti tu, de mă rogi de nişte cărţi? Nu vezi oare: i-am jefuit pe aceşti negustori, le-am luat briliante sclipitoare, aur, argint şi perle; ei sunt bucuroşi şi-mi mulţumesc că le-am dăruit viaţa... Iar tu eşti nebun de mă rogi să-ţi las cărţile?

Al-Hazaly îi răspunse:

— Stăpâne! Eu sunt înţeleptul şi învăţatul Al-Hazaly, slăvit de toată lumea. In aceste cărţi e cuprinsă toată înţelepciunea mea. Dacă mi le iei, ce va mai rămânea din înţelepciunea şi din ştiinţa mea?

Hoţul, râse şi-i zise:

— Cum se poate? eu, un analfabet, tâlhar din pustiul Arabiei, să pot răpi înţelepciunea eternă a marelui Al-Hazaly? Ce valoare poate avea înţelepciunea ta, dacă nu e în stare să se împotrivească necunoştinţei mele? Imi vine să râd. Du-te, moşule, ia-ţi cărţile şi să ştii: ţi le-am dat, nu fiindcă-ţi respect înţelepciunea, ci din milă pentru nebunia ta!

Se zice că, după această întâmplare, Al-Hazaly a împărţit în Bagdad toate cărţile lui scumpe, şi s'a retras în deşert, la neamurile nomade ale sălbatecilor Beduini...

*

Din carnetul unui muncitor

Toamnă urbană

Lui N. Davidescu

Cro, cri, cro! — zicând adio metropolei zgomotoase,
Din văzduhuri adunându-şi purpuria ei mătase,
Fluturii şi cărăbuşii, vara 'n năvi de-albastră boare
A plecat, subit, cu flota exilatelor cocoare.

Pe la geamuri, prin balcoane şi terase părăsite,
Florile-au murit de dorul doamnei lor călătorite
Şi acum din cartea toamnei cu imagini ruginii,
Vremea, tristă, răsfoeşte zile reci şi cenuşii;

Pretutindeni prin răspântii, de sub pomi de aur parcă,
In cotigi măturătorii frunze galbene încarcă,
Iar în nopţi pustii doar unde veşteiiţi castanii sună,
Tandru, Eros nu mai plimbă dragostea sub ciar de lună.

Noroioase străzi, în doliu, cu alai de ciori alegre
Duc jelind spre cimitire dricuri albe, dricuri negre.
Candidaţi la sanatorii, palizi — umbre călătoare —
Către ţărmurile morţii trec tuşind pe trotuare!...

Cer ursuz apasă lumea — cort cârpit cu sure flamuri —
Frigul tremurând prin parcuri pune chiciură pe ramuri,
Pe când soarele de după nori mototoliţi de vânt
Rar de tot îşi mai aruncă ochii tulburi spre pământ.

CRISTIAN SÂRBU

ENDOCRINOLOGIA

Studiul secreţiunilor interne şi problema personalităţii

Spuneam că şi unele glande cu secreţiune externă posedă în acelaş timp şi o secreţiune internă. Din acest punct de vedere *glandele germinative* oferă exemplul cel mai interesant.

De altfel aceste glande sunt acelea pentru care o secreţiune internă a fost şi demonstrată pentru prima oară în experienţa celebră a lui Berthold care transplantând testiculul la cocoşii castraţi a reuşit să împiedice involuţia crestei şi celorlalte fenomene cari caracterizează efectele castraţiei la cocoş (pierderea instinctului sexual, a combativităţii, a cântecului). (Fig. 11).

Castraţia determină modificări bine studiate şi la alte animale precum şi la om. Bărbatul castrat înainte de pubertate păstrează caracterul infantil al figurei. Barba, mustăţile, nu se desvoltă. Vocea rămâne subţire, piţigăiată. Se notează o tendinţă la îngrăşare. Şi din punct de vedere psihic se observă unele modificări, în special în ceeace priveşte instinctul sexual. Sentimentele de generozitate, altruistice, par a suferi o regresiune.

Femeile castrate de timpuriu se depărtează de asemeni de la tipul comun. Formele lor au ceva masculin sau mai exact intermediar între sexul masculin şi cel femenin, menstruaţia lipseşte, etc.

Pentru că vorbim de femeie trebue să adăugăm că la acest sex, funcţiunea ovariană încetează de regulă pe la 45—50 de ani. Atunci menstruaţia se opreşte, fecunditatea dispare şi se observă anumite turburări nervoase foarte caracteristice ca palpitaţii, valuri de căldură, transpiraţii exagerate, insomnii, nelinişte, pierderea plăcerii de a trăi şi une ori o stare de melancolie profundă şi extrem de chinuitoare.

Această stare e influenţată în mod fericit de anumite extracte din ovare sau, precum o arată unele cercetări recente, de transplantarea (altoirea) de ovare de femeie tânără, (sau de maimuţă tânără).

Din unele din faptele ce menţionez mai sus rezultă în mod neîndoielnic că *glandele genitale întreţin prin secreţiunea lor internă caracterele zise sexuale secundare, cu alte cuvinte caracterele distinctive ale sexului* (în afară de organele genitale).

Aci însă e necesară o restricţie interesantă. Unele din însuşirile ce par proprii unui anumit sex aparţin în realitate animalului neutru.

Fig. 11.

Capul aceluiaş cocoş; la dreapta (normal) apoi 3 faze succesive arătând regresiunea progresivă a crestei. Aceiaş figură studiată dela stânga spre dreapta arată desvoltare progresivă a acesteia după altoirea de testicul de clapon.

Aşa se petrec lucrurile la păsări, cu penele sexului masculin. Faptul rezultă în mod neîndoelnic din experienţele de castraţie ale ambelor sexe. Penele unui cocoş castrat se aseamănă destul de bine cu ale unui cocoş normal. O găină castrată capătă pene asemănătoare cu ale cocoşului. O raţă castrată capătă pene cu totul asemănătoare cu acelea ale răţoiului (Fig. 12.) iar un răţoi castrat nu-şi modifică penele. Rezultă deci că penele femelei sunt acelea ce prezintă un caracter sexual secundar pentru că ele se modifică sub influenţa castraţiei. Această concluzie e sprijinită şi de faptul că altoind ovare de găină la un cocoş castrat acesta va căpăta după un anumit timp pene de găină.

Nu mai puţin interesante sunt şi unele experienţe ce arată influenţa testiculului asupra unor fenomene nervoase în raport cu actul de reproducere la batraciene.

Fenomenul reflex al îmbrăţişărei femelei dispare după castraţie dar el reapare după injecţiunea de extract de testicul la animalul castrat. Dar nu numai extractul de testicul ci şi injecţia de creer de la mascul în perioada de reproducere, produce acelaş efect. Secreţiunea internă a testiculului se fixează deci asupra centrilor nervoşi.

Am văzut pe de altă parte că la cocoşul castrat instinctul sexual dispare, cântecul de asemeni. Toate aceste fapte arată că secreţiunea internă a testiculului determină şi manifestaţiunile psihice ale sexualităţei a căror cea mai superioară expresiune este amorul sexual. De asemeni putem surprinde începuturile muzicei şi raporturile ei cu secreţiunea internă a glandelor sexuale. Orăcăitul broaştelor primăvara, în epoca de reproducere, cântecul micilor păsărele — mascule — şi serenadele speciei omeneşti ca şi poeziile lirice a căror substanţă esenţială o formează amorul sexual, sunt manifestări de aceiaşi natură. Intre ele nu există decât deosebiri datorite erarhiei zoologice. Vedem prin urmare că secreţiunii interne a glandelor genitale îi revine un rol important în manifestaţiunile artistice şi literare.

Nu putem încheia cu expunerea referitoare la glandele sexuale fără să spunem că extirpând glandele genitale la un individ de un anumit sex şi transplantându-i pe cele ale sexului opus s'a putut determina transformarea sexului din punct de vedere al corpului şi din acel psihic: *s'au masculinizat femelele şi s'au feminizat bărbaţii*. Aceştia din urmă capătă mamele care secretă lapte. Ei alăptează puii şi se comportă din acest punct de vedere ca femelele mame. Bărbaţii feminizaţi rămân indiferenţi faţă de femele, dar caută societatea masculilor şi sunt urmăriţi de aceştia. Inversul se petrece cu femelele masculinizate.

Pentru animale din clase mai inferioare (batraciene) transformarea sexului se poate face în mod complect.

S'au putut realiza experimental şi cazuri de hermafroditism.

* * *

Pancreasul, aceasta importantă glandă digestivă, are deasemeni o secreţiune internă nu mai puţin importantă. Deja de mult s'au observat alteraţiuni însemnate în pancreas în unele cazuri de diabet, fapt cunoscut mai cu seamă dela lucrările lui Lancereaux. Dar doi autori germani, Mering şi Minkowski, au marele merit de a fi stabilit în mod experimental că ablaţiunea pancreasului la animale determină un diabet mortal.

Hedon a arătat în urmă că e suficient să lăsăm o mică porţiune de pancreas, care poate să fie schimbată din locul ce-l ocupă în mod natural pentru ca diabetul să nu se producă. Diabetul e deasemeni împiedicat dacă animalul fără pancreas e pus în legătură circulatorie cu un animal normal de aceiaşi specie.

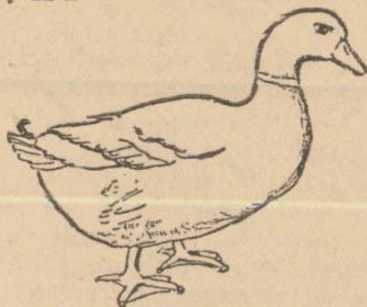

Fig. 12.

Raţă castrată. Penele iau aspectul acelora de răţoi. Se va remarca cârlionţul din coadă şi gulerul alb. Cetitorul va complecta cu imaginaţia caracterele de răţoi ce nu se văd în această schemă.

Toate faptele acestea tind să probeze că pancreasul secretă o substanţă ce are un rol important în utilizarea zahărului din ţesuturi şi că această substanţă pătrunde în sânge de unde e dusă diferitelor organe şi ţesuturi.

Sângele animalelor şi al oamenilor diabetici e supraîncărcat de zahăr care se elimină apoi prin urină, fără a putea fi utilizat. In starea normală o parte din zahăr se capitalizează spre a zice astfel, în ficat, de unde e luată pe măsura nevoilor organismului. Această rezervă de zahăr din ficat nu mai are loc în cazurile grave de diabet uman sau în cele de diabet experimental.

Multă vreme problema tratamentului diabetului uman era din cele mai grele, iar animalele cu diabet experimental sucombau în mod regulat în câteva zile.

Astăzi lucrurile s'au schimbat.

Intr'adevăr autori americani au reuşit să extragă din pancreas o substanţă foarte activă care injectată la animalele diabetice face să scadă zahărul din sânge şi să nu se mai elimine prin urină; în schimb el e utilizat de ţesuturi şi se depune din nou şi în ficat sub formă de rezervă.

Existenţa acestei substanţe reeşea din experienţele precedente şi pe de altă parte alţi autori printre cari fiziologistul român prof. Paulescu reuşiseră mai înainte încă să obţină extracte active. Autorii americani au perfecţionat metodele şi acum medicamentul extras din pancreas se prepară pe o scară întinsă şi e întrebuinţat cu mult succes în tratamentul diabetului.

Cu ajutorul lui putem ţine în viaţă un timp indefinit animalele lipsite de pancreas.

Din punctul de vedere al biologiei generale faptul are o importanţă extremă căci el arată că *putem înlocui printr'o substanţă chimică funcţiunea unui organ strict necesar vieţei*. Acelaş lucru l'am văzut de altfel când am vorbit despre paratiroide.

Trebue să adăugăm că insulina are o acţiune stimulantă generală asupra fenomenelor de asimilaţie şi deci de reparare a organismului. E un *admirabil mijloc de îngrăşare*. S'a întrebuinţat cu succes în tratamentul insuficienţei de asimilare la copii. De asemeni în tratamentul unor ulcere cronice. De altfel şi extractul de paratiroidă a putut fi întrebuinţat în stări asemănătoare. Şi acest extract măreşte puterea de asimilare.

Şi ficatul, această voluminoasă glandă, care la omul adult cântăreşte 1 kg. 500 gr. în medie, posedă funcţiunea de glandă cu secreţiune internă. Mă voi mărgini să spun aci că din acest organ s'a putut extrage o substanţă capabilă să accelereze bătăile inimei. De asemeni că tratamentul cu ficat are o acţiune cu totul remarcabilă în anemiile grave. O substanţă cu această acţiune a putut fi extrasă din ficat, deşi nu izolată în stare pură.

Şi intestinul, o anumită porţiune cel puţin, are o secreţiune internă.

Din această porţiune s'a putut extrage o substanţă care excită secreţiunea pancreasului şi pe aceia a fierei, în mod considerabil.

Dar cu siguranţă domeniul secreţiunilor interne e încă şi mai întins şi sunt unele probabilităţi în favoarea opiniei că pielea şi mucoasele constituiesc o vastă glandă cu secreţiune internă.

Studiul acestei chestiuni va fi desigur foarte interesant.

* * *

Nu pot încheia acest articol fără să adaug că studiul secreţiunilor interne aruncă o vie lumină asupra problemei personalităţii sau mai bine individualităţii, a constituţiunei fizice şi psihice. Deja în 1900 am atras atenţia asupra acestei chestiuni.

Am spus atunci că variaţiunile funcţionale ale acestor glande „ne vor putea explica într'o zi, diferenţele între anumiţi indivizi, desvoltarea mai mare sau mai mică a sistemului osos, a celui pilos, tendinţa la îngrăşare sau slăbire, etc. Intr'un cuvânt aceste glande ţin sub dependinţa lor, starea generală a unui organism dat. Ele joacă un rol însemnat, oricât de curioasă va părea unora această idee, în formaţiunea personalităţii fiziologice şi prin urmare şi psihologice a individului".

Astăzi acest mod de a vedea e admis pretutindeni şi lucrările lui Léopold Lévi, Pende între aţii, au arătat de asemeni importanţa chestiunei.

Cum de constituţia corporală şi psihică atârnă felul de a se comporta al fiecărui individ, rezistenţa sau predispoziţia faţă de anumite boale fizice sau psihice (tuberculoza şi dementa precoce spre exemplu), cum pe de altă parte suntem astăzi în stare graţie tratamentelor cu produse glandulare să influenţăm în parte cel puţin, constituţia copiilor în sensul cel mai favorabil, se vede că studiul secreţiunilor interne capătă într'adevăr o importanţă imensă şi că nu numai medicii dar şi orice om cult şi în special părinţii şi educatorii nu pot să rămână străini de lumina împrăştiată de ştiinţa endocrinologică.

PROF. DR. C. I. PARHON

— SFÂRŞIT —

Cronica ştiinţifică

Lucruri nouă despre radium

La congresul medicilor, ţinut la Viena, d-rul Heiner din Ioachimsthal a atras atenţia întregii lumi medicale asupra descoperirilor în legătură cu radium-ul...

Razele sunt degajate de produsele radium-ului în descompunere. Deci, pentru a obţine aceste raze, radium-ul trebue pus în contact cu substanţele care provoacă această descompunere. Până astăzi radium-ul se păstra în tuburi de sticlă sau de metal, care îi normalizau emnanarea. Dar acest sistem de păstrare şi de aplicare cerea mereu cantităţi comparativ mari de radium, care e extraordinar de costisitor. Astăzi, d-rul Alois Fischer, un chimist din Viena, a găsit un procedeu care permite unui aliaj din radium cu platină să degajeze mereu raze binefăcătoare. Pentru această combinaţie nu se cere decât o minimă cantitate de radium, care nu se epuizează. Aliajul poate fi tras în formă de sârmă cât firul de paianjen; mai poate fi trecut prin apă, prin acid şi prin alte esenţe sau substanţe. Astfel, se pot utiliza toate produsele descompunerii radium-ului, inclusiv razele *beta* şi *alfa*. Noul aliaj e numit de inventatorul lui — „Radium-Points". In formă de ac, de placă sau de sârmă, poate fi pus în contact cu diferite ţesuturi sau poate fi lăsat de-asupra locului bolnav. Astfel de aplicaţie nu primejdueşte organele interioare ale corpului.

La Institutul Curie aceste „Points" au fost experimentate cu succes. Insuşi dr. Heiner a urmărit în ultimii doi ani efectul noului preparat asupra multor cazuri de boli.

Rezultatele au fost uimitoare. Vindecarea — radicală. S'au cerut cantităţi minimale, incalculabil de mici. Peste două săptămâni de tratament, ameliorarea ţesuturilor bolnave se observa de ori cine, fără nici o afecţiune a pielei prin care treceau razele.

S'a constatat că e deajuns să luminăm cu aceste raze interiorul corpului omenesc timp de trei ore, pentruca febra ajunsă la cel mai mare grad, să dispară complect împreună cu procesul congestiunii care provocase febra.

Abcesele dispar în urma luminării cu raze timp de 10—14 ore. O fistulă purulentă dispare peste 6—8 ore. Astfel de „Points" pot fi aplicate cu succes la pereostita maxilarelor. Cinci milimetri din acest preparat, introdus în canalul unui dinte bolnav, înlătură orice durere. Noul aliaj face tratamentul accesibil şi oamenilor săraci...

Şi cine ştie câte perspective nu va deschide acest aliaj în medicină.

Adeverul Literar şi Artistic

PREŢUL ABONAMENTELOR:

Pe timp de un an . . .	Lei 300
„ „ „ 6 luni . . .	„ 150
„ „ „ 3 „ . . .	„ 75

In străinătate dublu

UMBERTO MORUCCHIO

Ochelarii Ultravioleţi

trad. de Vladimir Petrovici

Aventura mi s'a întâmplat acum câţiva ani, pe o insulă din Oceanul Atlantic.

E inutil să fiu întrebat ce insulă, pentrucă mi-am jurat mie însu-mi ca sub nici un motiv, să nu mai scriu şi să nu mai pronunţ acel nume îngrozitor. Vă voiu spune numai ce mi s'a întâmplat, în timpul unui naufragiu. Naufragiile se ştie, sunt circumstanţe în care nu există alegere, şi nici nu e întotdeauna cineva în calea noastră, care să ne dea informaţii asupra ţărmurilor mai apropiate.

Desigur că ar fi recomandabil, ca atunci când cineva e pe punctul să traverseze un ocean, să-şi pregătească un grafic al parcursului, cu toate indicaţiile posibile asupra pământurilor care se'ntâlnesc, în aşa fel, ca în caz de naufragiu, să ştie imediat încotro e mai bine să se îndrepte.

Eu plecasem dela Genova cu un transatlantic, cu direcţia America de Nord: dar trebuii să mă opresc la jumătatea drumului, cu toate că plătisem anticipat pentru toată călătoria. Găsesc dealtfel, în această privinţă că biletul ar trebui să se plătească la sosire nu la plecare căci, în caz de nenorocire, ar exista măcar mângâierea de a fi economisit cheltuiala.

Şi poate nu s'ar mai întâmpla naufragii, pentrucă companiile de navigaţie ar fi mult mai atente.

Dar cu aceste divagări eu nu am spus încă de ce mă duceam în America de Nord. Dacă aşi spune că mă duceam numai ca să-mi caut norocul, aţi zâmbi cu compătimire, gândindu-vă la unul dintre obişnuiţii amăgiţi. Dar, după ce vă voiu spune pe ce se întemeia siguranţa mea de succes, sunt sigur că nu veţi mai zâmbi.

După mulţi ani de studii şi încercări, făcusem o invenţie menită să revoluţioneze toată viaţa. Inchipuiţi-vă ce s'ar întâmpla pe lume, dacă oamenii ar locui în case construite din sticlă transparentă, în loc de cărămizi opace. Ar fi ca şi cum viaţa s'ar desfăşura într'o piaţă publică, la ora plimbării şi desigur că s'ar săvârşi mai puţine murdării.

Inventiunea mea era ceva şi mai radical. Ajunsesem să inventez nişte ochelari ultravioleţi, care îngăduiau să se citească în intimitatea gândului. Nu trebuia decât să-ţi pui acei ochelari şi umanitatea se descoperea în profunditatea ei. Iată ceva mai mult decât casele de sticlă. Pentrucă atunci când omul se ştie observat, e atent, se supraveghiază, se controlează, şi atunci, se pot vedea numai gesturile, acţiunile şi viaţa sa exterioară. Pe când cu descoperirea mea se intra prin surprindere în cea mai mare intimitate, fără a avea aerul, fără a deştepta bănueli, fără a da alarma. Nu mai existau înşelăciuni, fraude şi nici trădări. Cu o pereche din ochelarii mei pe nas, viaţa devenea clară şi transparentă. Gelozia, îndoiala, nesiguranţa şi teama, toate aceste chinuri care se trag din neputinţa de-a vedea aspectul adevărului, nu ar mai fi avut nici o raţiune de a exista.

O invenţie ca aceasta, se înţelege că întuneca toate minunile precedente ale ştiinţei. Ea era atât de mare şi de îndrăzneaţă, încât această Europă mică şi neputincioasă îmi păru nevrednică de un dar atât de extraordinar.

De-aceia mă îmbarcai pe un transatlantic care făcea drumul spre America de Nord, cu o valiză plină de ochelari ultravioleţi pe care trebuiam să-i brevetez şi să-i lansez în metropolele de peste ocean.

* * *

Insă, de-abia ajuns la jumătatea drumului, transatlanticul naufragiè. Nu vă descriu scena, pentru plăcerea de a fi scurt, trimiţându-vă la descrierile clasice analoge ale romanelor de aventuri, cu atât mai mult cu cât naufragiile se aseamănă toate printr'o monotonie groaznică. Vă voiu spune numai că am reuşit să mă arunc în mare — mai înainte ca vaporul să se ducă la fund — cu un colac de salvare într'o mână şi în cealaltă cu valiza mea preţioasă, — şi, după zece ore, ajunsei la insula al cărei nume am făcut jurământ să nu-l spun niciodată.

Pe ţărm se afla, printre alţii un domn galonat, care'mi luă numai decât valiza din mână şi mă însoţi la hotel. Era un funcţionar destinat pe lângă călătorii străini, care, văzându-mă ajungând cu echipamentul acela mă crezuse desigur un turist german ce călătoreşte economic.

Ziua aceia am petrecut-o în pat, pentrucă uitasem în grabă să-mi iau cu mine un rând de haine uscate, ca să mă schimb la sosire. Dar de a doua zi, am început să fac o recunoaştere amănunţită a insulei.

Astfel, nu întârziai să observ că soarta mă făcuse să ajung într'o ţară naivă şi optimistă. Nu că lucrurile mergeau acolo mai bine decât la noi, dar locuitorii insulei aveau cu adevărat aerul că nu bagă de seamă nimic ca şi un soţ european bine educat.

Am înţeles îndată că în insula aceia ochelarii mei prodigioşi puteau să găsească o întrebuinţare providenţială.

Trebuia numai să găsesc mijlocul ca să conving mulţimea de oportunitatea de a-i folosi: să fac ca acei medici ce se obosesc să demonstreze că sunteţi bolnav; de-aici, până la a vă face să urmaţi cura, drumul e scurt. Desigur că nu era un lucru uşor, pentrucă toţi locuitorii credeau în virtutea tradiţională a insulei: femeile lor erau toate cinstite, comercianţii lor scrupuloşi, aproapele complect sincer. Ştiau că pe lume există adulterul, furtul şi minciuna, dar fiecare se socotea într'o situaţie excepţională. Neclintita lor credinţă poate fi demonstrată şi de faptul următor: Inchipuiţi-vă că printre instituţiile locale există cultul oficial al castităţii, în fruntea căruia e aleasă în fiecare an regină, femeia cea mai pură din insulă.

Ei bine, a doua noapte după ce sosisem, regina castităţii a venit să-mi ţină companie în odaia mea şi între două îmbrăţişeri, îmi mărturisi că de zece ani era obişnuită să ureze ast-fel bunvenit tuturor străinilor care soseau în insulă. Ceiace nu o împiedica întru nimic să fie de cinci ani reprezentanta oficială a castităţii publice.

Impotriva unei credinţi atât de dogmatice, era nevoie să procedez gradat: s'o sap încetul cu încetul prin îndoială, s'o biciuesc cu ironia, s'o înveninez prin scepticism, şi apoi, când voi ajunge la tortură şi la disperare, să dau la iveală ochelarii ultravioleţi şi toţi se vor ruga să le dau măcar o pereche s'o pue pe nas.

Incepui prin a ţine conferinţe, toate pătrunse de scepticismul cel mai corosiv, înaintea unui public ales şi numeros, atras de faima călătorului, care traversează marea ca şi cum ar face o plimbare, cu un colac de salvare şi cu o valiză. Efectul cuvântului meu era vădit şi progresiv. După câteva luni, locuitorii insulei ajunseseră la acea pregătire spirituală, în care îmi pusesem toată nădejdea. Erau furioşi de gelozie, nu aveau încredere în afaceri, se îndoiau de orice.

Era momentul atât de aşteptat; am adunat în secret pe cei mai tulburaţi şi le-am ţinut acest discurs:

— Locuitori din... ! Simt că vă torturaţi în îndoială şi vă svârcoliţi pentru căutarea siguranţei. Aţi vrea poate să ştiţi la ce se gândeşte fratele vostru când vă vorbeşte, femeia voastră când vă surâde, primul trecător când vă salută. Ei bine, locuitori din... vă ofer mijlocul de a şti cu siguranţă matematică. Va fi de ajuns: să puneţi pe nas aceşti ochelari, care sunt o invenţie a mea, şi care au puterea să citească gândul fără ca pacientul să observe. Nu au preţ: de-aceia îi pun la licitaţie celor mai buni ofertanţi.

Nu vă mai spun ce s'a întâmplat. Toţi se întreceau în oferte şi, în câteva minute, eram încărcat cu chilograme de aur, în vergi de diferite mărimi, sistemul monetar în acea insulă fiind primitiv. Regele, neavând mărunte, îmi dădu deadreptul coroana, spunând că avea o alta de schimb. Din toţi ochelarii pe care îi luasem cu mine, nu izbutii să salvez decât o pereche, sub pretextul că îmi servau ca model, şi făcui pe mulţi să tacă, făgăduind că voiu fabrica în curând alţii.

Deacum înainte, invenţia mea, se poate spune, era lansată în chip victorios, şi m'am retras în odaia mea, hotărât să nu mai es, până când, lucrând zi şi noapte, nu voiu fi pregătit o altă serie de ochelari ultra violeţi. Trebuia să mă folosesc de entuziasmul poporului, şi să încep din acea insulă, în care căzusem din întâmplare, arătarea adevărului, şi aşi fi devenit cel mai bogat şi mai cunoscut om de pe pământ şi poate — pentru ce nu? într'o zi oamenii aceia vor veni la mine, îngenunchind înaintea geniului meu şi rugându-mă să fiu rege. Cu atât mai mult cu cât coroana o aveam...

* * *

Şi într'adevăr, într'o dimineaţă, mă deşteptai, pentru că poporul făcea sgomot sub ferestrele mele. Zorile erau încă departe, dar entuziasmul, se ştie, nu admite delicateţă.

Intre timp, în piaţă, se auzeau glasuri confuze, sgomote nedesluşite, din mijlocul cărora izbucnea câteodată, cu solemnitatea unei chemări, numele meu.

M'am îmbrăcat repede şi m'am arătat la fereastră. O explozie formidabilă primi apariţia mea, şi avui impresia că sunt atacat cu pietre, cocene de varză şi cu alte murdării.

— Mizerabil! — Laş! — Pungaş! — La moarte! — Ne-ai dat ochelari vrăjiţi. — Ochelari care mint. — Care ne insultă femeile. — Care calomniază sentimentele noastre. — La moarte mizerabilul. — Pungaşul! — Vrăjitorul! — La moarte! — la moarte!

Fireşte, am închis îndată ferestrele, înmărmurit, neputându-mi da seama de ceiace se întâmpla. Aceasta era, prin urmare recunoştinţa ce mi se arată pentru darul incomparabil pe care îl făcusem insulei? Dar, pe când îmi făceam această întrebare, iată că cineva bate la uşa odăi mele.

Era omul de serviciu al hotelului.

— O comisiune cere să vă vorbească numaidecât.

Mă gândii un moment să refuz, să mă baricadez în odaie, să rezist. Dar înţelesei că ideia era copilărească. mulţimea s'ar fi înrăutăţit, ar fi pătruns în hotel, s'ar fi urcat în fugă pe scară, ar fi spart uşa, ar fi invadat odaia şi eu aşi fi fost sfâşiat, un cadavru diform, zdrobit sub picioarele diavolilor acelora.

Nu, chiar dacă ar fi fost comisiunea călăului, era mai bine să mor în regulă, conform legii.

Am deschis uşa şi am aşteptat pe loc în picioare (pentrucă frica nu-mi îngăduia să mă mişc) pe trimişii destinului meu.

Simţii paşii lor apropiindu-se, îi văzui intrând.

Erau trei: regele, preotul cel mare şi ministrul justiţiei.

Afară, în piaţă, se făcuse o tăcere neaşteptată. Desigur, poporul era convins că vinovatul era în mâini bune şi nu mai avea motiv să dea toate acele strigăte confuze.

Cei trei închiseră uşa şi mă fixară mult timp. Apoi, regele aruncă o privire cu înţeles ministrului justiţiei, care, după ce făcu un pas înainte, îmi spuse cu gravitate:

— Poporul suveran a hotărât să muriţi.

Mă simţii îngheţând, dar regele, făcând şi el un pas înainte, adăugă:

— Desigur, pentru a vă salva.

Marele preot, punându-se pe aceaşi linie cu ceilalţi, se făcu ecoul regelui:

Desigur, pentru a vă salva.

Atunci îmi făcui curaj şi întrebai încet:

— Dar ce-am făcut?

— O, pentru ceiace aţi făcut, moartea ar fi prea puţin, — spuse regele, — dar vrem să fim ertători, pentrucă...... (mică pauză şi privire cu înţeles spre ceilalţi doi membri ai comisiunii).

— Şi pentrucă, — reluă cu un alt ton, — graţie cuminţelegeţi? — ireparabilul, — care ar fi cufundat insula în sula, a fost evitată.

— Dar ce s'a întâmplat? — îndrăznii să întreb, cu timiditate.

— Din fericire nimic grav, pentrucă poporul nostru are principii sănătoase şi am încercat să-l convingem că ochelarii aceia erau vrăjiţi şi mincinoşi şi că trebue să-i distrugem. Dar putea să se'ntâmple un dezastru — înţelegeţi? — ireparabilul, care ar fi cufundat insula în nefericire şi dezonoare. De când aţi adus ochelarii aceia blestemaţi...

— Dar ei i-au vrut...

— Pentrucă nici-unul nu ştia ce este adevărul. Şi poate se gândeau că nu e nici mai bun nici mai rău decât minciuna de toate zilele. Când, în sfârşit, l-au văzut s'au retras cu groază şi dezgust.

— Adevărul e imoral, pentrucă e gol — proclamă marele preot.

— Şi cel puţin dac'ar fi frumos, — adăogă regele, pe când ministrul justiţiei îşi lingea mustăţile, — dar e respingător, obscen, făcut din toate mizeriile şi impurităţile pe care şiretenia şi pudoarea se silesc zilnic să le

(Continuare în pagina VI-a)

acopere, să le ascundă. Şi dumneavoastră fabricaţi ochelari care-l desgolesc. Aceasta e ca şi cum s'ar vedea, sub aspectul strălucitor al unei femei, rânjetul palid al unui craniu. Iată de ce proverbele care sunt înţelepciunea popoarelor au azvârlit adevărul în fundul fântânilor. Pentrucă acolo e locul lui, şi toţi trebue să scoatem apă chiar tulbure, pentruca să ridicăm nivelul şi să punem între noi şi cel îngropat o depărtare cât mai mare cu putinţă. Şi dumneavoastră... frumoasă meserie aveţi! Aici în insulă erau toţi fericiţi şi i-aţi răscolit. Cinstea femeilor noastre era cea dintâi dogmă a credinţei. Bărbaţii erau liniştiţi. Ei bine, ochelarii au arătat că nouăzeci la sută dintre femei aveau cel puţin un amant şi o bună parte dintre cele zece, cu spirit mai slab de iniţiativă, făptuiau adultere cu gândul, chiar când erau în braţele bărbaţilor neştiutori.

— Dar acum cel puţin o ştiu!

— Frumos câştig!, — zise regele, — de vreme ce nu pot să facă nimic. Este ca şi cum v'ar fi sete şi ar trebui să beţi dintr'un pahar, dupăce a scuipat cineva înăuntru: cât timp nu se ştie, nu-i nimic; dar dacă vi se spune, vă otrăveşte toată bucuria de a bea...... Şi nu mai vorbesc despre celelalte dezastre: toţi cei ce au cetit în copiii lor graba de a moşteni ; prietenii care au descoperit nesincerităţile celor mai buni amici; şi nu vă mai vorbesc despre oamenii politici, în mijlocul cărora ochelarii d-voastră au făcut victime nenumărate.

— Fără să mai socotim pericolul pentru instituţii — reluă marele preot. — Gândiţi-vă, unii au ajuns să vadă că eu, şeful religiei, nu am crezut niciodată în existenţa lui Dumnezeu.

— Şi eu în posibilitatea justiţiei — adăugă repede ministrul.

— Şi Noi, desigur, am avut neplăcerile Noastre — reluă regele cu un surâs filosofic. — Eu, de pildă, vă mărturisesc că credeam sincer toate omagiile curtezanilor, şi că n'am mai crezut nimic după ce-am cetit în fundul gândurilor lor. Dar, după toate astea, eu sunt rege, şi meseria aceasta are întotdeauna oarecare avantagii asupra celorlalte ; primejdia adevărului e, pentru supuşi, adică pentru cei ce nu iau, dar dau, şi pentruca să dea fără rezerve au nevoe de iluzii. Iată de ce am alergat să îndreptăm totul, distrugând ochelarii după ce am încredinţat poporul că erau vrăjiţi, şi hotărând ca minciuna, absolut necesară vieţii sociale, să revină, pentru a deveni legea fundamentală a statului. Din fericire, nu ne-a fost prea greu să ne ajungem scopul, pentrucă oamenii, înspăimântaţi de adevărul care îi desrădăcina din obiceiurile lor paşnice, nu mai doreau altceva decât minciuna, — şi toată otrava acumulată în aceste zile, au alergat azi de dimineaţă s'o verse în contra d-voastră, în graba de-a se elibera.

Acuma, poporul e încredinţat că l-aţi înşelat şi că totul va fi iar ca mai înainte: prietenii au încredere în prieteni; taţii în dragostea fiilor, bărbaţii în cinstea nevestelor, şi noi trebue, prin voinţa poporului, să condamnăm la moarte pe inventatorul ochelarilor calomniatori. De fapt, vă condamnăm, — dar, fiţi siguri, condamnarea nu va fi executată. Din fericire, în această insulă privilegiată, poporul nu are nevoie să vadă pentru a crede. Va fi deajuns să-i spunem că v'am judecat şi aruncat în mare: va crede şi fără să vadă cadavrul. Veţi pleca astănoapte peste ocean, cu o corabie pe care v'o vom pregăti, şi vă urăm să aveţi bunul simţ de a nu mai reveni niciodată. Ce aveţi? De ce-aţi încremenit aşa? sunteţi surprins de această îngăduinţă? Ei bine da, vă puteam spune: vă salvăm din recunoştinţă. Priviţi. — Şi scoase din buzunar o pereche de ochelari ultravioleţi.

In tăcere, cu un gest solemn şi simultan, marele preot şi ministrul justiţiei, scoaseră din buzunar alte două perechi.

— Noi le-am păstrat, pe ascuns, — reluă regele.

— Când se domneşte peste un popor, şi adevărul e bun la ceva, numai să nu iasă din palatul regal şi să nu facă cauză comună cu supuşii.

Tăcu şi îşi suflă nasul, imitat de ceilalţi doi. Apoi, cu paşi gravi şi înceţi, se apropie de fereastră o deschise şi cu glas tunător strigă celor de jos:

— Popor, calomniatorul a mărturisit şi e în mâinile noastre: înainte de-a se întuneca se va face justiţie.

De jos, răspunseră ovaţiile entuziaste ale poporului satisfăcut.

* * *

In puterea nopţii, plecam singur, cu o corabie uşoară a regelui, pornind chiar din palatul regal, unde fusesem dus prizonier în dimineaţa aceia îngrozitoare. Mă aventuram astfel spre necunoscutul întunecos, dar, în schimb, părăseam pentru totdeauna acea insulă, unde era aproape să-mi sfârşesc în chip mizerabil, viaţa, răscolit de indignarea oarbă a unui popor inferior, care prefera să trăiască în înşelăciunea întunecoasă decât în adevărul luminos.

Aveam cu mine un colac de salvare şi nedespăţita valiză cu invenţia mea prodigioasă. Şi în timpul peripeţiilor călătoriei mele, care nu au fost puţine, mă mângâiam gândindu-mă că în ţări înaintate aşi fi putut să găsesc mai mult noroc.

Dar când ajunsei în Europa, îndoiala începu să mă roadă. Amintirea primejdiei încercată în acea insulă a Atlanticului îmi strecura în suflet noi temeri şi ezitări. Dacă europenii, sclavi ai minciunilor sociale, s'ar răscula ca un singur om — împotrivă-mi? Făcea să mă expun unei primejdii atât de mari din dragoste pentru umanitate? Am înăbuşit aspiraţiile mele de glorie, şi, pentru dragostea de a trăi liniştit, am luat hotărîrea să folosesc invenţia mea, numai pentru uzul meu personal. Cu atât mai rău pentru ceilalţi, care nu puteau să se bucure de foloasele ei fără număr.

Dar, şase luni mai târziu în ajun de a mă însura, fui cuprins de un alt scrupul. Şi dacă...

Femeia pe care o luam în căsătorie era foarte cinstită şi mă iubea la nebunie. Totuşi, observasem în mine o turburare de neînţeles. Faptul se agravă într'atâta, încât, cu o noapte înainte de ceremonie, nu puteam să adorm.

Mai întâiu, am crezut că e vina frigurilor aşteptării, şi m'am sculat, dar, privind în jurul meu, ochii se fixară pe valiza care sta într'un colţ. O idee mă fulgeră. Luai valiza, ieşii pe ascuns, ca un hoţ, mă dusei pe plajă, fugii obosit dealungul digului ce se întindea ca un pinten vr'o cinci sute de metri în mare şi o lăsai să cadă în adânc.

Când m'am culcat iarăşi în pat, am adormit îndată şi, a doua zi, am spus mai liniştit:

— Da!...

Trad. de VLADIMIR PETROVICI

Cronica muzicală

— Filarmonica.—Thibaud —

Unica noastră înjghebare simfonică, „Filarmonica", anexa muzicală a Fundaţiunii culturale Regele Mihai I, şi-a anunţat primele şase concerte sub conducerea maestrului George Georgescu. La alcătuirea programului lor a domnit un spirit din cele mai eclectice, graţie căruia numele unui Haendel, Haydn, Brahms, Mendelssohn, Ceaikowsky sau Liszt, se întâlnesc alături de autorii contimporani: Paul Dukas, Richard Strauss, Ravel, Debussy, etc. Nici compozitorii români n'au fost uitaţi; astfel se vor executa: Simfonia No. 1 de Enescu, Simfonia de Cameră de Andricu şi Crăciunul, tablou simfonic, de Sabin V. Drăgoi.

Programul primului concert simfonic, care a avut loc la 14 Octombrie a fost oarecum prea divers. Contrastul între clasicul „Concerto grosso" de Haendel şi celelalte două bucăţi de factură şi realizare modernă — „La Péri" de Paul Dukas şi „Simfonia Alpilor" de Richard Strauss — era prea sensibil pentru a nu fi influenţat asupra unităţii estetice a concertului.

„Concerto grosso" — al zecelea — în re minor, cu o admirabilă inspiraţie melodică, este desigur una din cele mai reuşite compoziţii ale lui Haendel; cu o orhestraţie redusă numai la instrumentele de corzi, bogată însă în nuanţe şi plină de expresivitate, această compoziţie stăpâneşte auditorul prin amploarea ei majestuoasă şi prin masivitatea-i orhestrală.

„La Péri", poem dramatic, cu text pentru mimodramă, a fost executat numai simfonic. Muzica sa exotică, bogată în sonorităţi minunat exploatate orhestral, este pătrunsă de un colorit oriental, foarte expresiv adaptată textului pantomimei.

Piatra de încercare a programului a fost însă Simfonia Alpilor, impunătoare realizare de geometrie muzicală. Teme de o inspiraţie care ţine mai mult de intelect, decât de sentiment, necomplect tratate însă, dau mai degrabă lucrării o factură rapsodică de tablouri juxtapuse, decât de operă programatică, precum ar indica-o titlul. Dintre lucrările lui Richard Strauss, Simfonia Alpilor este poate cea mai monumentală prin măreţia proporţiilor ei sau prin varietatea ei orhestrală şi contrapunctistică; din punct de vedere pur estetic şi în special ca bogăţie şi spontaneitate de inspiraţie, aşezăm în fruntea operei lui Strauss, alte lucrări, ca: „Till Eulenspiegel" şi „Moarte şi Transfiguraţie".

La pupitru, maestrul George Georgescu şi-a regăsit succesele din stagiunile anilor trecuţi, oferindu-ne o execuţie mai mult decât perfectă. Dotat cu un mare simţ analitic, graţie căruia a reuşit totdeauna să pătrundă cele mai neînsemnate detalii de nuanţă, de ritm şi de tempo, a clădit şi de data aceasta, cu toată priceperea talentului său, plin de resurse din cele mai variate, edificiul simfonic al partiturilor, cărora le-a dat o interpretare strălucită.

Orhestra foarte disciplinată şi bine pusă la punct a corespuns întru totul solicitărilor maestrului, învingând cu uşurinţă toate greutăţile tehnice ale partiturii.

* * *

Seria concertelor date de soliştii streini a fost inaugurată sub cele mai bune auspicii de marele virtuos al vioarei, Jacques Thibaud, pe care publicul românesc îl cunoaşte de mai bine de douăzeci de ani. Şi de data aceasta, delicatul poet al violinei şi-a alcătuit un program pe cât de variat, pe atât de dificil.

Sonata în la major de Brahms, Concertul în si minor de Saint-Saens, Sonata în la major — à Kreutzer — de Beethoven şi Concertul în mi minor de Mendelssohn, care s'au bucurat de o romantică, dar fascinantă interpretare, au fost lucrările de bază ce ni l-au înfăţişat pentru a nu ştiu câta oară, în adevăratele sale proporţii de admirabil stilist. Pe lângă aceste opere programatice, cele două concerte au cuprins şi lucrări, dacă nu mai puţin valoroase, de proporţii mai mici însă, ca: Adagio de Vivaldi, Preludiul de Bach, Andantele de Tartini, Saltarello de Wieniawsky, Danse espagnole de De Falla-Kreisler, Rondo de Mozart, Fantaisie Basque de Piérné, care au dat virtuosului francez prilejul să atingă proporţiile unui adevărat triumf. Este într'adevăr o ocazie rară de a asculta „andantele" din sonata „à Kreutzer", Rondo-ul de Mozart sau Fantesie basque executate de Thibaud.

Fără să fie un mare arhitect în muzică, prin desăvârşita-i muzicalitate, prin farmecul inflexiunilor sale sonore şi prin puterea sentimentului cu care atinge culmea pateticului, Thibaud rămâne un discret cizelator al melodiei, un minunat decorator al frazei muzicale.

Thibaud a găsit în maestrul Alfred Alessandrescu un înţelegător şi discret acompaniator, al cărui concurs a contribuit la succesul concertelor sale.

RADU N. CIOCULESCU

FILATELIA

Nouile mărci germane de „caritate" vor apărea în anul în curs cu următoarele steme : 8+7 pfenigi — Hamburg, 15+15 — Mecklenburg-Schwerin, 25+25 — Oldenburg şi 50+50 Brauschweig; cărţile poştale nu vor avea nici-o stemă, iar preţul lor va fi 8+7 pfenigi.

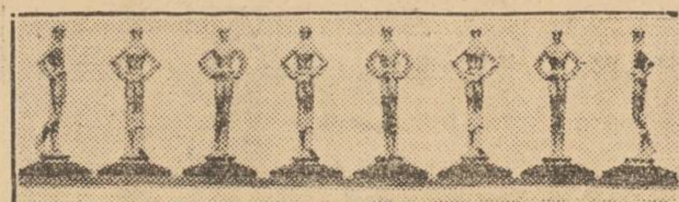
Afganistanul s'a raliat la Uniunea Poştală Mondială în ziua de 1 Apr. a. c., emiţând mărci nouă cu inscripţii în franţuzeşte. Nu se ştie din ce cauze însă aceste mărci au fost înlocuite cu altele, având inscripţii franţuzeşti, şi anume : de 2 panli — albastră-închis, 10 p. — verde, 25 p. carmin, 40 p. ultramarin şi 50 p. roşii.

Estonia a lansat mărci nouă în valută schimbată, adică în coroane: stema — trei lei — e imprimată pe mărcile în valoare de 1, 2, 4, 5, 10, 12, 15, 20, 25, 30, 40, 50 şi 60 cenţi; vederi sunt pe mărcile unei alte serii de 1, 3 şi 5 coroane. In curând vor apărea mărcile „Asistenţa invalizilor" cu inscripţia suplimentară a preţului în valuta cea nouă.

Africa de Sud a lansat câteva noutăţi: 4 pen. cafenie-roşie, cu două inscripţii, cu preţul după catalog 3 franci fiecare; şi 7 mărci administrative (de coresp. oficială) — cu inscripţie suplimentară, făcută pe mărcile din emisiunile 1913 şi 1926, cu preţul seriei întregi, ştamp., de 127 franci 50 c.

Statul „Shamba" din India are o nouă marcă imprimată pe marca Indiei Britanice din 1927, de 1 rupie — verde-cafenie, după catalog, neşt., 13 fr.; şi 2 mărci pentru corespondenţă oficială tot cu inscripţie suplimentară „Statul Shamba" *(State Shamba)* — 4 a. — măslinie, neşt. 4 fr. şi 12 a. „roşu-de-vin" neşt., 12 fr.

Elveţia va imprima o nouă serie de mărci de 10 fr. de culoare verde, identică ca desen cu cea existentă de cul. „liliacului".

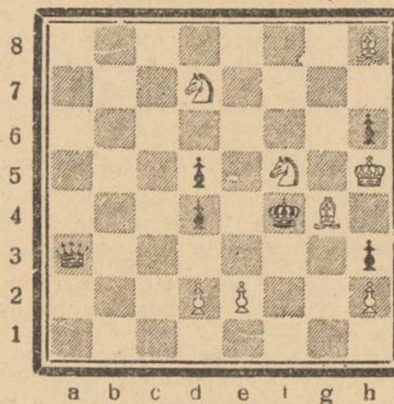
Cronica Şahului

PROBLEMA No. 178

de **dr. E. Zepler,** Berlin

(Premiul I la concursul din Kissingen 1928).

Negru (6 figuri)
Rf4, Da3, Pd4, d5, h3 şi h6.

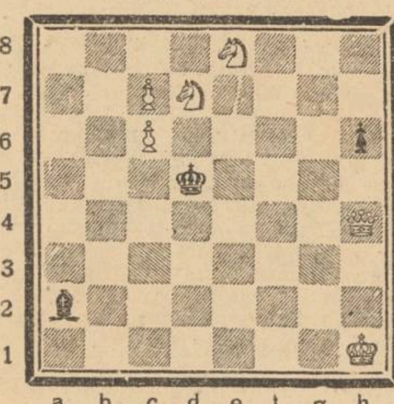
Alb (8 figuri)
Rh5, Cd7 şi f5, Ng4 şi h8, Pd2, é2 şi h2.
Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 179

de **W. Pauly,** Bucureşti

(„Deutsche Schachzeitung" 1910).

Negru (3 figuri).
Rd5, Na2, Ph6.

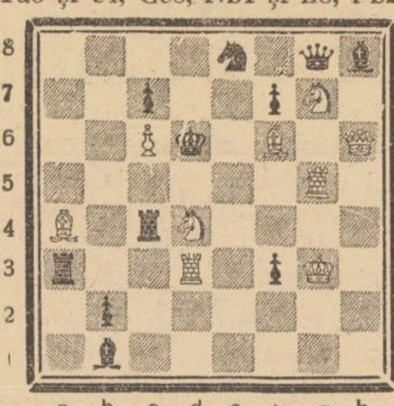
Alb (6 figuri).
Rh1, Dh4, Cd7 şi é8, Pc6 şi c7.
Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 180

de **S. S. Lewmann,** Moscova

(Premiul I la „Şahmatny Listok" 1928).

Negru (11 figuri)
Rd6, Dg8, Ta3 şi c4, Cé8, Nb1 şi h8, Pb2, c7, f3 şi f7.

Alb (9 figuri)
Rg3, Dh6, Td3 şi g5, Cd4 şi g7, Na4 şi f6, Pc6.
Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 67

Jucată din Mai 1927 până în Aprilie 1928 într'un concurs prin corespondenţă organizat de revista „Wiener Schach-Zeitung".

Alb: Macht (Lituania) — **Negru: W. Hergenroether** (Rusia)

Gambitul damei

1. Cg1—f3, d7—d5; 2. d2—d4, Cg8—f6; 3. c2—c4, c7—c6; 4. é2—é3, é7—é6; 5. Cb1—d2, Cb8—d7; mai bine ar fi fost c5 sau Cé4. Aşa cum a jucat, negru intră într'o variantă în care adversarul său are un joc mai liber şi mai tare, 6. Nf1—d3, Nf8—d6; 7. 0-0, 0-0; 8. é3—é4, d5×é4; 9. Cd2×é4, Cf6×d4; 10. Nd3×é4, Dd8—c7; 11. Tf1—é1, c6—c5; 12. b2—b4, îndrăzneţ sacrificiu de pion; de obicei se joacă Nc2. 12..., c5×b4; 13. c4—c5, Nd6—é7; mai bine ar fi fost Nf4. 14, a2—a3, b4×a3; 15. Ta1×a3, Tf8—é8? Greşeală decisivă. Faţă de formidabila poziţie de atac a adversarului, negru trebuia să se ferească de jocul de sacrificii al adversarului. Mai sigur ar fi fost Cf6 sau é5.16. Né4×h7+! Un surprinzător sacrificiu foarte corect. Dacă negrul ia nebunul, pierde repede partida: R×h7, Cg5+ cu următoarele variante: I, Rg6, Th3 şi negru nu mai are nici o apărare (Cf6; Dd3+). II. N×g5; Th3+, Nh6; N×h6; g7×h6; Dd2!, etc., sau la N×g5, Rg8; Dh5, Rf8; Dh8+, Ré7; N×g5+, f7—f6; D×g7+, Rd8; Th7 şi alb câştigă. III. Rg8; Dh5, N×g5; L×g5, Cf8; Th3, Cg6; Dh7+, Rf8; Dh8+ urmat de mat. Din această cauză, negrul nu acceptă sacrificiul. 16..., Rg8—f8; 17. Cf3—g5, Cd7—f6; 18. Nh7—c2, Nc8—d7; 19. Ta3—h3, ameninţând mat étouffé în două mutări (Th8+, Cg8; Ch7+ mat). 19..., g7—g6; 20. Cg5×f7!! o nouă serie de strălucite sacrificii. 20..., Rf8×f7; 21. Nc2×g6+! Nebunul nu poate fi luat, căci ar urma (dăm variantele principale). I. R×g6; Dd3+, Rf7; Th7+!, C×h7; D×h7+, Rf6; h4!, Tg8; Ng5+, T×g5; h4×g5+, Rg5; D×é7+ şi aducerea turnului din é1 în joc decide partida în câteva mutări. II. R×g6; Dd3+, Rg7; Té5!, Tg8; Tg5+, Rf8; T×g8+, C×g8; Dg6!, Nf6; Th7, Né8; Nh6+, C×h6; D×f6+! şi alb câştigă, 21..., Rf7—g7; 22. Ng6×é8, Ta8×é8; 23. Th3—g3+, Rg7—f7; 24. Dd1—d3, Té8—g8; 25. Tg3×g8, Cf6×g8; 26. Dd3—h7+, Rf7—f8; 27. Té1—é3, Nd7—c6 la Nf6 urmează Tf3 şi apoi Nh6+. 28. Te3—g3! şi negrul abandonează.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Bolnavi de plămâni

Mii de persoane vindecate

Cereţi imediat cartea mea asupra

Noua artă de alimentare

Care a salvat deja pe mulţi. Aceasta poate fi aplicată pe lângă orice fel de viaţă obicinuită, şi ajută să învingi mai repede boala. Transpiraţia noaptea şi tusea dispar, greutatea corpului creşte şi calcinarea progresivă opreşte boala

Oameni serioşi

din ştiinţa medicală confirmă superioritatea metodei mele şi aprobă cu plăcere aplicarea ei. Cu cât se începe mai din timp cu metoda mea de alimentare cu atât e mai bine.

Cu totul gratuit şi franco

obţineţi cartea mea din care aflaţi lucruri demne de ştiut.

Scrişi imediat

Este suficient şi numai o carte poştală la adresa de mai jos.

Georg Fulgner,
Berlin Neukölln
Ringbahnstrasse 24 Abteilung 611

Curiozităţi

Vapor electric

La docurile din Leeds (Anglia) a fost lansat un vapor de pasageri de un tip cu totul nou, numit „Vice-Regele Indiei". Forţa motrice a acestui vas e numai electricitatea. Echipajul este compus din 400 de oameni. Vaporul are 450 cabine luxoase de clasa întâia şi 200 de clasa a doua.

„Vendetta" în Caucaz

Presa din Moscova află că în Caucaz autorităţile sovietice au reuşit să împace două clanuri de autohtoni, care de 10 ani se aflau în duşmănie de moarte, exterminându-se după obiceiul pământului prin „răzbunare sângeroasă", adică prin „vendetta".

In aceşti 10 ani, au fost asasinaţi din amândouă părţile exact 200 de bărbaţi. Cifra aceasta a avut darul să îngrozească, la urma urmei, pe reprezentanţii celor două clanuri... A fost nevoe de 200 de asasinate, pentruca logica să triumfe asupra absurdităţii.

Paderevschi în film

Se confirmă ştirea, declarată la început falsă, că celebrul pianist Paderevschi, fostul preşedinte al Republicii Poloneze, a fost angajat de casa „Metro-Goldwin-Meyer" pentru un film „vorbitor", în care va juca rolul principal pentru un onorar de... 150.000 de dolari.

Populaţia lumii

Liga Naţiunilor şi-a propus între altele, să restabilească legăturile statistice între toate părţile lumii. In curând va face să apară un mare volum cu statistici din anul 1927.

In 1913 populaţia lumii s'a cifrat la 1.808 milioane de suflete, iar către sfârşitul lui 1926 la circa 1932 milioane; cu alte cuvinte, sporul în 13 ani a fost de 7 la sută, adică câte 0,5 la sută pe an. Peste câtiva ani populaţia lumii va trece de 2 miliarde. In Asia trăesc 1026 mil. de suflete, în Europa 514, în America 232, în Africa 146 şi în Australia (cu Oceania) 9 milioane.

In 13 ani, populaţia Asiei a crescut cu 8 milioane. Sporul din Europa e mai mic de şapte la sută şi abia ajunge la 3 la sută din cauza războiului şi a scăderii nasterilor. China are 450 milioane de locuitori, cu 64 mai puţin decât Europa întreagă.

In ultimul deceniu, lumea s'a îmbogăţit cu o categorie de oameni cari nu sunt „supuşi" nici-unui Stat, şi care-s trecuţi sub ocrotirea Ligii Naţiunilor: refugiaţi Ruşi, Austriaci, Armeni, Unguri, Germani, etc., a căror situaţie e de plâns.

Un copil-minune

Un medic de boale de ochi din Madrid va aduce în curând la Paris un copil de şeapte ani, Benito Paza, pe care-l va arăta unui comitet de fiziologi ocultişti şi psihologi. Medicul—Pedro Nil—îl supraveghează pe Benito Paza de un an şi jumătate, de când i-a spus tatăl copilului că acesta din urmă vede orice obiect care se află închis într'o cutie de metal sau ascuns îndărătul unui perete metalic în genere.

Tatăl a observat acest fenomen când Benito nu avea decât cinci ani şi nu ştia încă să numere mai mult decât până la cinci. Atunci, într'o zi, copilul i-a spus că vede un nasture şi nişte ţigări în port-ţigaretul din buzunarul hainei lui. Uimit peste măsură, tatăl puse în port-ţigaret câte două, trei, patru, cinci ţigări şi de fiecare dată Benito le număra dela distanţă fără să greşească. Copilul afirma mereu că le *vede*. Adus la medicul Nil, băiatul a fost supus celor mai complicate încercări; dar toate presupunerile lui Nil că la mijloc e vreo şiretenie sau înşelăciune, nu erau îndreptăţite. Benito, într'adevăr, *vedea* obiectele aflate dincolo de obstacolele metalice.

Ascunzând aceleaşi lucruri în cutii şi lăzi de lemn, doctorul a constatat că însuşi Benito e speriat că nu le poate vedea. Dar, în aceiaşi zi, băiatul s'a obişnuit cu acest lucru, împăcându-se cu gândul că lemnul e o piedică de neînvins pentru vederea sa. Un an întreg doctorul Nil se feri să divulge acest fenomen ; se temea să-l arate pe Benito altor medici, căci pricepea că aci era în joc reputaţia lui. Numai atunci când gurile rele au început să răspândească svonuri mincinoase despre Benito, medicul său, doctorul Nil, s'a hotărât să-şi publice constatările de mai sus.

Interesantă! Distractivă! Instructivă!

REALITATEA ilustrată

20 pagini cu fotografii de actualitate

Cărţi şi Reviste

STEFAN ZWEIG: „Tolstoi“
Editions Victor Attinger, Paris

Ştefan Zweig este, ceiace numim azi, un scriitor european, din pleiada celor conaţionali cu dânsul, cari s'au impus deodată publicului european: Rainer Maria Rilke şi Stefan Georg.

Noua lucrare a lui Stefan Zweig, venită în aceste timpuri ale centenarului lui Tolstoi, este, fără îndoială, cel mai adânc şi mai complect studiu critic din câte au apărut până acum asupra geniului dela Iasnaia Poliana.

Stefan Zweig rupe cu vigoare intimitatea modelului său. El explică dinăuntru; nici o mişcare ascunsă, nici o luptă, nici o turburare lăuntrică, nici o urmă de caracter, care să nu fie magistral, explicate psiohlogiceşte. Omul, marele scriitor, care prin forţa lucrurilor era în ochii noştri redus numai la câteva trăsături sumare, se găseşte aci mărit, complex.

„Portretul lui Tolstoi; vitalitatea lui Tolstoi; artistul; criză şi transformare; creştinul artificial; doctrina lui Tolstoi şi ce are fals în ea; lupta pentru realizare; o zi a lui Tolstoi" — aceste titluri de capitole, singure, explică de la ce înălţime a studiat scriitorul şi cât este de bine fixată, prin multiplicitatea examenului critic, vasta personalitate a lui Tolstoi.

Dar, între toate, semnalăm acele pagini magnifice, de o comprehensiune ascuţită şi emoţionantă, asupra vitalităţii lui Tolstoi, patriarh puternic şi aspru, senzual şi pasionat, şi asupra doctrinii sale. — *g. b.*

EMILE MAGNE: Nicolas Poussin, pictorul Regelui
(Emile-Paul, Paris—Hasefer, Bucureşti)

Autorul a avut în gând să dea însfârşit o biografie complectă a marelui pictor! E o lucrare de istoric şi în al doilea rând o critică de artă. Emile Magne a înlăturat, prin cercetări amănunţite, valul de legende care s'au iscat în jurul lui Poussin în timpul cât a trăit la Paris şi la Roma. Adevărul istoric reese din deducţii sigure şi din mărturia documentelor care nu pot fi contestate.

Cartea e scrisă totuşi cu aceiaşi măestrie cu care autorul şi-a alcătuit cunoscutele-i lucrări asupra Hotelui de Rambouillet sau Tallemant des Réaux.

Destinul aspru al celui mai mare pictor francez din timpul lui, puternicul lui spirit, înalta-i conştiinţă, nu vor oferi tablourile surâzătoare pline de poezie, care au dat naştere „camerei albastre" a marchizei.

Cu puterea sa de evocare, Emile Magne a scris o carte care are atracţia unui roman trăit.

Emile Magne se apropie de Poussin de timpuriu, la Villers, unde copilul creşte într'un mediu potrivit geniului său. Ce-i rămâne din acei ani? O varietate nesfârşită de peisagii, dragostea de natură, culorile nuanţate ale văilor, arta dansului — căci toată lumea dansează la Villers — secretul atitudinilor şi taina frumoaselor chipuri ale fetelor. In *Bacanale*, Imperiul *Florei*, vom găsi urme din toate aceste privelişti.

La şcoala de la Collegiale, Nicolas se supune patimei lui tot mai mari pentru desen... Dacă i se ia din mâini hârtia, desenează pe marginea cărţilor de şcoală.

Poussin întăreşte şi exemplifică de minune, vechea maximă: „Geniul e o lungă răbdare".

La 18 ani vrea să fugă şi să înveţe: nu-l poate opri nimic, nici mizeria, nici autoritatea părintească. La Paris ştie să scape de profesorii nepricepuţi: Poussin e un om plin de voinţă şi de zel. Măsura deplină a ambiţiei lui ne-o dă dragostea pentru arta antică, studiile făcute la Roma.

Emile Magne descrie viaţa pictorului la Roma, prieteniile lui, protecţiile, ascensiunea înceată spre glorie care-l va readuce la Paris, cu titlul de întâiul pictor al Regelui.

Cartea nu este numai o evocare plină de adevăr a vieţei pictorului, ci şi un tablou măreţ al artei şi vieţei în Italia şi Franţa la începutul veacului al XVII-lea.—*A.*

PAUL DE STOECKLIN: Corregio
(Edit. Felix Alcan, Paris)

Cu totul alt temperament a avut Corregio, pictorul graţiei, „al graţiei mai frumoasă decât frumuseţea" el care a pus în tablourile lui, o lumină divină.

Paul de Stoecklin i-a închinat o carte care este în primul rând o mărturie de dragoste. Nici nu s'ar putea scrie despre Corregio fără un sentiment de iubire şi emoţie. Cine a văzut o singură dată *Căsătoria sfintei Caterina* sau *Jupiter şi Antiopa* (amândouă la Luvru) cade rob acestui farmec miraculos. Spiritul e dezarmat: mimică, vrajă, plăcere necunoscută, prind rădăcini în suflet.

Stendhal scria: „Ce naivitate să vorbeşti de ceiace iubeşti! Ce ai de câştigat? poate plăcerea de a fi o clipă emoţionat din voinţă proprie..."

Autorul posedă talentul de a împărtăşi cititorului emoţia sa. Nu-şi scoate la iveală propriile impresii, ci — descriind modelul pas cu pas — evocând imaginile nepieritoare ale capodoperilor, evocă atmosfera râzătoare în care au luat naştere. Se cunosc prea puţine amănunte din viaţa lui Corregio, pentrucă viaţa pictorului s'a scurs, probabil, liniştită şi fericită, în mijlocul familiei, la Parma, unde a lucrat.

Pentru a explica geniul miraculos al lui Corregio, trebue să se ţie seamă de femeia şi de provincia lui. Provincia lui, aceia a lui Virgiliu, luminoasă, cu şesuri acoperite de grâu şi porumb, cu viţe agăţătoare, cu imaşuri verzi, cu acoperişurile roşii strălucitoare ale fermelor. Opera pictorului e iluminată de toate aceste culori. De jur împrejur Bolonia, Ferare, Mantua, unde arta e admirată.

Femeia lui Correggio, blânda Jeromin, e cunoscută de toată lumea: ea a împrumutat chip femeilor şi sfintelor din pânzele soţului şi în deosebi acelei *Venus* din colecţia Fammingo. Fericirea liniştită pe care o crează se regăseşte în acea suverană seninătate a iubirii, din care e alcătuită toată arta pictorului. Corregio a adăogat din inima lui vioiciunea suavă, bucuria pură, graţia voluptoasă, o seducţie infinită.

Din cartea lui Paul de Stoecklin ieşi cu aceiaşi convingere pe care a exprimat-o Stendhal: „Cine n'a văzut pânzele lui Corregio, nu cunoaşte puterea picturei". — *A.*

„Vânătoarea, acum o sută de ani, în Moldova"

Este titlul unei bucăţi literare, publicată de d. *Mihail Sadoveanu* în ultimul număr (7—8, 1928) al revistei *„Viaţa Românească"*. Sunt în această bucată a prozatorului ieşan, propriu zis, note pe marginea unei cărţi de memorii ale beizadelei *Nicolae Şuţu* (1798—1871), mare logofăt al Moldovei, secretar de stat la externe în vremea lui Mihai Sturza şi sfetnic intim al lui Grigore Ghica; dar frumuseţea stilului şi armonia limbei în care sunt comentate aceste amintiri fac din bucata d-lui Sadoveanu o adevărată operă literară.

Cartea se intitulează *„Mémoires du Prince Nicolas Soutzo, grand logofhète de Moldavie (1798—1871)"*, publicată la Viena în 1899 de un oarecare Panaioti Rizos. Lăsând la o parte materialul politic şi social, documentar, al cărţii, d. Sadoveanu s'a oprit mai ales la pasagiile privitoare la vânătoarea în Moldova, căci — „Neculai Şuţu se vede că a fost un mare şi pasionat vânător. A şi rămas despre el amintire, şi numele lui l-am auzit rostit uneori, sara, la vânătoarele cele mari de pădure; sau, în popasurile de după amiază, în zilele line de toamnă, la iepuri, în terenurile noastre dela Focuri, dela Erbiceni ori Balţaţi, unde vânăm noi acum, cum a vânat şi el odinioară".

Despre frumuseţea literară a acestui articol mărturiseşte oricare din paginile lui. Pe amintirile lui beizadea Şuţu, d. Sadoveanu a brodat pagini unice de poezie. Iată cum sunt descrişi Cristeştii, de lângă Iaşi, cu balta şi vânatul ascuns împrejurul lui, de acest mare virtuoz al formei literare:

„Balta aceasta dela Cristeşti e o regiune aparte, care n'are nimic comun cu lumea exterioară, — după cum declară, entuziast, Neculai Şuţu.

Orizontul e mărginit de zid de trestii, vietăţile care locuesc aici sunt proprii acestui ţinut. Auzi tonul buhaiului de baltă, ţipătul pescăruşilor, chemarea găinuşii care fuge pe faţa undelor, cloncul lişiţelor care bat apa cu labele lor dantelate cu aripioare de piele şi şi se năpustesc la trestii, în roiuri de stropi, măcăit şi şuşuit de raţe, găgăit de gâşte — în sfârşit zvonul şi cârcâitul tuturor păsărelelor cântăreţe ale bălţii care sar de pe pămătuf pe pămătuf după gâze, şi ca un fond de orchestraţie, murmurul nedesluşit al întregului cuprins.

Dimineaţa de Septembrie e calmă şi lină, fără adiere de vânt. Lacu-i luciu ca o oglindă. Aburi uşori plutesc, străpunşi de primele lumini, risipindu-se în forme variate şi înşelătoare. Se urcă pe pămătufuri şi închid câtva timp desăvârşit orizontul spre lumea cealaltă — dând iluzia unei retrageri misterioase şi desăvârşite. In lumina ochiului, vânătorul de altă dată deosebea, cu inima bătând, trei ori patru lebede, care pluteau solemn. Mirajul sporind depărtarea şi volumul, le făcea să samene cu nişte galiote antice sosite din ţara Tainei în apele dela Cristeşti. Vânătorul cel vechiu le privea îndelung, fără să le tulbure — ca pe una din minunile sacre ale naturii.

Luntraşul se strecoară în Timircan ori la coada Vacii şi intră cu îmbarcaţia-i uşoară în trestii; abate pămătufurile, o maschează; — se aşează la locul său, scapără, dă boerului să-şi aprindă ţigara; îşi aprinde şi el ţigara de dar; şi amândoi rămân neclintiţi, aşteptând să cadă din cer norocul. — Un vâjîit scurt de vânt şi stolul de raţe cade în lumina ochiului de apă. Vânătorul trage. Cea dintâi raţă împuşcată e culeasă şi luntraşul o fixează cu ciocul într'o trestie; celălalt capăt al trestiei îl înfige în fundul bălţii; şi, după ce această nadă e lăsată pe luciu, luntrea intră în ascunziş şi vânătorul îşi reia neclintirea.

Stoluri mai mari şi mai mici se lasă vârtej spre tovărăşa înşelătoare — şi vânătorul mascat are prilej să facă lovituri surprinzătoare, care vor fi povestite apoi la ieşirea de pe baltă, cu un ton care le asimilează Iliadei şi Alexandriei. Orice lovitură greşită e imediat uitată. Vânătorii au o mare capacitate de uitare.

Incet-încet soarele urcă pe boltă şi loviturile de armă devin tot mai rare. Luntrea se pune în mişcare prin alte margini de ochiuri, spre luciul central, unde-i matiţa bălţii.

Ici-colo sar câte-o păreche de raţe cânepii. Pe-alocuri trec stoluri de crihance, trimise de focurile tovarăşilor din alte părţi ale lacului. Insfârşit, în preajma luciului celui mare, unde adieri de vânt au început a tremura zimţi de apă, ciobâcile se arată şi vânătorii se văd dela distanţe mari.

Acum se începe partida de cufundări: paserile se ţin la distanţă, dispar la detunături, apar numai cu pliscul la faţa bălţii...

Şi încet-încet căldura şi lumina amiezii aduc un fel de lene în tot cuprinsul trestiilor şi în toate cotloanele ascunse. Toate vietăţile se mistuie în tainiţi — a căzut şi vântul, ca o pânză; şi după şase ori şapte ceasuri de înţepeneală şi poziţie încordată în ciobaca scobită în trunchiul bătrân de salcie, ca acum zece mii de ani, vânătorul simte în toate mădulările şi spinii trandafirilor plăcerii.

Intr'o măsură oarecare, mai ales în pasajele imense ale gâştelor, după zăporul de primăvară, lucrurile se petrec şi astăzi la Cristeşti ca şi acum o sută de ani. Ghionderul şi vâsla le poartă Gheorghe Barnea ori Neculai Cojocaru, — şi avem luntri bune şi comode, în cari înţepeneala şi amorţeala sunt la fel caşi 'n ciobacile primitive. Suntem mai puţin expuşi răsturnării. Dar câte odată avem şi această plăcere. Barnea cel bătrân ne spune istorii de demult de pe vremea lui beizadea Neculai de sigur, cu lebede şi „boghiţe", şi, pe lângă pelicani, cu alte dihănii fantastice care au fost cândva în lume — adică în balta dela Cristeşti — şi acuma nu mai sunt!"

Bucata, după cum se poate observa, manifestă în plus această calitate unică a sufletului d-lui Sadoveanu: melancolia adâncă a regretului după vremurile apuse.

g. b.

Deutsch - Franzoesische Rundschau
August 1928

Cel mai interesant articol al acestui volum aparţine lui Edmond Tranainet, cunoscător profund al problemelor coloniale.

Tranainet pledează de astădată pentru colaborarea franco-germană în coloniile africane şi polineziene.

Emil Vandervelde publică o interesantă comparaţie între avocaţii germani şi cei francezi.

Filosoful Ely Faure scrie despre „Napoleon şi Germania".

Cronica literară consacrată „aspectului original al oraşului Paris", este făcută în acest volum de Otto Grautopf. Tot el schiţează rolul muzicii ca „mijloc de apropiere între naţiuni".

André Carois vorbeşte despre succesele muzicii germane la Paris. Directorul agenţiei telegrafice „Wolf" — Stern-Ruhbart, analizează „psihologia stabilizării francului", iar Robert Pitroux zugrăveşte „aspectele oraşului Bordeaux, a doua capitală a Franţei".

Cu prilejul împlinirii a 75 de ani dela naşterea celebrului scriitor rus
VLADIMIR KOROLENKO
care a fost de câteva ori şi în ţara noastră unde avea trainice legături de prietenie şi de rudenie, BIBLIOTECA DIMINEAŢA publică, în traducerea d-lui Roman Stere,
NOAPTEA
una din cele mai caracteristice lucrări din opera marelui scriitor.
PREŢUL 8 LEI

CITIŢI AZI No. 194
LECTURA
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
H. STRASSER
CORABIA CIUMATA
LEI 5 SCRIEREA COMPLECTA
LA CHIOŞCARI ŞI LIBRARI

Recenzii

G. TOPÂRCEANU: Bacilul Koch
(Conferinţă în versuri)

In producţii de genul celei recenzate aci nu avem decât unul din aspectele poetului Topârceanu. Este un fel de Topârceanu în vacanţă. Poetul se amuză. Humorul său îşi pierde înrudirea cu acel al lui Heine pentru a se apropia mai de grabă de verva „Chat-Noir"-ului sau de hazul lui Vincent Hyspa, celebrul „şansonier" parizian ales prinţ al humoriştilor. Topârceanu, când nu scrie sentimental, are ceva bulevardier, o gravitate de boem care îşi distrează camarazii, o notă pe care n'am putea-o defini mai bine decât numind-o pariziană.

In bacilul Koch asemănarea cu Hyspa este până şi în temă (prin asemănare înţeleg înrudire spirituală; dacă ar fi fost lipsă de originalitate, nici nu m'aş fi deranjat să scriu). Hyspa, şi el, afecţionează conferinţa „cocassă", prelegerea gravă asupra unui subiect oarecare de Istorie naturală. (Asupra peştilor, asupra balenei, asupra Elveţiei, asupra Cârnaţului.) Să se compare reflecţia pe care Hyspa o face asupra Elveţiei, acea ţară care „este mică, într'adevăr — este mică; dar se ratrapează în innălţime"... cu observaţia lui Topârceanu, care contestă că bacilul lui Koch ar fi o plantă, pentru că nu există plante agresive, şi că nimeni n'a văzut de pildă o floare sau un fruct să sară din pom şi să se dea la om. Sau: „Mr. Mestorino era un bărbat execrabil; il sortait tout le temps et ne rentrait jamais" (Hyspa) şi consiliul lui Topârceanu, adresat celor ce intră în vre-un teatru sau şcoală: în aceste cazuri, spune Topârceanu, cel mai bun mijloc de a ne feri de tuberculoză este să nu mai respirăm de loc. Apoi, sărutul este arătat ca cel mai infernal propagator de ftizie; deaceea ni se recomandă să nu pupăm nici gură, nici mână, nici... nimic. Această notă discret-pornografică e încă o trăsătură „chat-noir"-escă a literaturei „minore" a d-lui Topârceanu. Caracteristica ei este veselia, bonomia, verva, buna dispoziţie, rima rară, versificaţia virtuoză, o „pointe"-ă de obscenitate, şi, ca materie primă fundamentală, spirit, humor. Un humor care foarte adesea constă din tratarea exagerat-gravă a unor biete păcătoase banalităţi.

Meritul lui Topârceanu în genul acesta frivol nu este mediocru. O asemenea literatură e deobşte un produs târziu al unei civilizaţii rafinate. Nu e un hazard că numai Parisul, adică Capitala culturală a globului, a putut produce un Chat-Noir. Stihurile acestea trebue să împlinească o tare curioasă condiţiune, şi anume să ne lase impresia că frivolitatea, neseriozitatea şi banalul cotidian al temei şi tonului au fost alese exprès, de oameni profund instruiţi, care puteau prefera să facă poezii grave, dar care înadins au voit mai bine să glumească; din oboseală, din veselie, din înţelepciune, din bonomie sau din toate acestea la un loc. Adăogaţi o impresie generală de „je m'en fiche-isme", şi o uşoară lipsă de ţinută cu privire la pornografie — şi veţi avea schiţate principalele trăsături ale acelei destul de complicate atitudini a poetului „chatnoiresque".

E lesne de înţeles că există un cusur care ruinează, dintr'odată toată valoarea artistică a unei bucăţi de acestea. Este *vulgaritatea*. La cel mai mic accent de trivialitate, totul se dărâmă, pentru a ieşi complect din literatură.

Unul din marile merite ale lui Topârceanu este de a fi printre puţinii (nu ştiu dacă nu e chiar singurul) care să fi reuşit a evita întodeauna trivialul, chiar în bucăţi glumeţe şi uşoare. (De pildă Ranetti, cu toată dexteritatea sa de versificator, nu poate fi citat ca literatură pentru că trivialitatea perpetuă îi ia orice drepturi).

Cetitorul care se va fi amuzat cetind „Bacilul Koch" se va întreba — sunt sigur — de ce Topârceanu nu scrie reviste. Ei bine, această întrebare şi-a pus-o odată şi poetul el însuşi. Ba chiar şi-a făcut geamantanul şi a sosit la Bucureşti într'acest scop. Dar s'a întors iute înnapoi. Versurile lui stârneau consternare şi plictiseală. Le lipsea principalul, le lipsea tocmai *vulgaritatea*, trivialitatea. Fără mitocănie pură, şi simplă, cum o să se poată distra mahalagiul bucureştean? Lui îi trebue nu literatură pornografică, ci porcărie pură (dacă se poate spune). Brantome, France, Brousson, Rabelais, l'ar face evident să caşte. Lui îi trebuesc stanţe categoric genito-urinare. Numai când scatolgia sau micile îndeletniciri sexuale îi sunt spuse pe şleau, numai atunci publicul simte că se ocupă cu literatura...

Şi Topârceanu, incapabil de vulgaritate în vers, a trebuit să-şi facă iarăşi bagajele şi să se întoarcă la Iaşi aşa cum plecase...

Scriitorul acesta a reuşit odată să îmbrace în poezie *românească* morga spirituală a veacului al 18-lea francez! *(Infernul)*.

Alteori îl vedem înălţând simţirea poetică până la atitudinea lui Heine. (Şi aci, iarăşi, nu e imitaţie; un critic francez pretinde că toată poezia nouă: simbolişti, futurişti, suprarealişti, dela Beaudelaire la Breton, au trăsătura comună a *humorismului lui Heine*. Prin Heine se disting ei de totă poezia anterioară (Dela menestreli şi până la Lamartine sau Hugo).

Alteori, vedem pe Topârceanu cucerind un alt donjon al poeziei; îl vedem mlădiind frusta limbă şi simţire românească până la confinele lui „Chat-Noir". Ceea ce nu-i ce a făcut mai bun Topârceanu, — dar nici ceea ce a fost mai uşor.

Hotărât lucru, este un curios privilegiu acela al talentului!

D. I. SUCHIANU

I. SIMIONESCU: Dobrogea
Edit. „Cartea Românească", Bucureşti

Se sărbătoreşte zilele acestea semicentenarul realipirii „provinciei dintre ape" a pământului românesc ce poartă emblema delfinilor şi care ne-a deschis din nou, acum cincizeci de ani, drumurile mării.

Odată cu „Cartea Dobrogei", eşită de sub tiparul occidental al „Culturii Naţionale", editura „Cartea Românească" a aşezat în vitrine lucrarea elegant tipărită a domnului I. Simionescu: „Dobrogea".

Indrăgostit de meleagurile româneşti, domnul Simionescu a cutreerat în lung şi'n lat ţara, timp de douăzeci şi cinci de ani, desvăluind frumuseţi şi comori neştiute.

Drumurile şi cărările străbătute de domnul Simionescu au fost descrise în articole pline de culoare şi de lirism, şi strângerea lor în volum însemnează o întregire utilă a priveliştilor de ansamblu.

Intâiul volum din seria ce anunţă, aduce o sugestivă evocare a „Dobrogei".

„Pământul ei este, în miniatură, o grupare de tot soiul de reliefuri; ici e bolta largă a unui munte de granit, dincolo tronul de porfir al Consulului. Lângă Măcin se ţin munţii şir de şir; către margini stau răzleţi ca piramidele egiptene. Pretutindeni e varietate de forme, de culori, de îmbrăcăminte.

De te scobori spre Sud, dealurile cu spinarea ca netezită cu mâna, sunt ici numai ogoare şi păşuni, aiurea cu ţăsut de păduri dese.

Dacă îţi îndrepţi paşii către Sarinasuf, şesul întins e una cu luciul mării, iar către Cavarna e neted ca faţa de masă.

Spre Nord, svârcolirile cele mai vechi ale pământului au rădicat munţi; spre Sud, păturile de pământ au fost uşor legănate, când oprind valurile mărilor trecute, când înlesnindu-le să înainteze până la poalele munţilor odinioară mult mai falnici.

Marea Neagră mărgineşte spre Răsărit Dobrogea cu albastrul valurilor temute; spre Apus, bătrânul Istru îi mângâe coastele cu lenevitele lui unde; spre Nord, delta, pământ ce se naşte, ascunde zvâcniturile unei vieţi nemaipomenit de bogate, iar de jur împrejur se ţine o ghirlandă de lacuri, unele rezervoare naturale de peşti, altele cu mâl tămăduitor.

Peste tot se întinde un cer mai adeseori senin; când norii nu-l întunecă, soarele, înainte de-a se culca, priveşte lung îndărăt, răspândind mantia de purpură a asfinţitului, nicăeri aşa de frumos ca în Dobrogea"...

Dar domnul Simionescu arată şi bogăţiile nebănuite ale acestei provincii, spre care erau atraşi străinii, din vremurile cele mai îndepărtate. De aceia, de jur împrejur s'au ridicat salbe de cetăţi: pe fondul urmelor trace sunt presărate ruine de oraşe ori întărituri, greceşti, romane, bizantine, genoveze, turceşti.

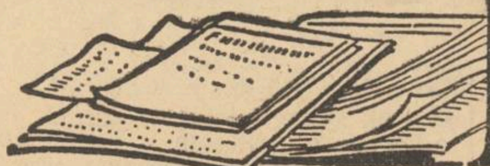
Autorul înfăţişează în imagini plastice pitorescul Măcinului, Iacobdealul, Braţul Sfântului Gheorghe, Valea Taiţei, Braţul Sulinei, Insula Şerpilor, a carei margine e încinsă, când marea-i furioasă, cu un colac de spumă, Popina-Raselemului, Cherhanalele ce lămuresc atâtea contraste...

Ni se descrie un apus de soare pe Denistepe, ţinutul ce pare o mare împietrită, cu cârdurile de vite, cu desişurile de stuh dinspre care răsună prelung, glasul buhaiului de baltă.

Funduri de văi prin care sclipesc şuviţe de apă, geamiile stepei, căsuţele răzleţe dealungul coastei, apoi, numeroase morminte de luptători străvechi şi urme de turnuri de pază dau locurilor acestora un aspect variat şi pitoresc.

Domnul Simionescu nu se mulţumeşte să prezinte în chip didactic priveliştile şi caracteristicile acestei provincii. D-sa adânceşte ceiace vede cu pătrundere de estet şi ne zugrăveşte diferitele tablouri cu penel de artist înzestrat.

Lucrarea d-sale e ilustrată însă cu numeroase schiţe de amator, care, în mare parte ar fi putut să lipsească. — *H. Bl.*

INSEMNĂRI

Foiletonistul indignat

Pornind dela o notiță din *Adevĕrul Literar*, în care prietenul Sevastos lămuria cetitorilor pricina pentru care nu le poate oferi polemicile săptămânale stăruitor cerute, foiletonistul unui cotidian politic încearcă o serie de considerațiuni generale, menite să înveselească profund pe orce observator imparțial.

Nu pot reproduce nici măcar fragmentar foiletonul cu pricina. In rezumat însă, cuprinsul articolului ar fi acesta:

— Cum? Publicul cere polemici? Așa dar nu-l interesează ce scriu *eu*, îl interesează atacurile critice...

Și foiletonistul adaugă scârbit:

— Puah! Ce public inferior...

...Nu, simpatice foiletonist indignat, publicul nu-i inferior! Publicul citește literatură și, dacă nu citește scrisul d-tale, n'o face fiindcă nu-i place literatura pură ci fiindcă nu este literatură în scrisul d-tale.

Publicul e și mai îngăduitor, însă mai îngăduitor decât crezi d-ta. Citește până și scrisul d-tale, din care literatura e total absentă. Citindu-l, publicul se indignează. Și atunci, ne cere nouă — nouă celor care ne-am luat îndeletnicirea enervantă de-a releva neroziile literaturei curente, — ne cere să reacționăm, să însemnăm aci, la această rubrică, tot ridicolul scrisului d-tale și al altor confrați ai d-tale.

Deci, dacă publicul „cere polemici", nu o face fiindcă e pasionat de mărunțișurile vieții literare. O face fiindcă e indignat de inferioritatea literaturii dv.

De aceea, ne vom relua însemnările obicinuite. Despre d-ta, simpatice foiletonist în luptă cu opinia publică și despre toți cei la fel cu d-ta. — *Tudor Teodorescu-Braniște.*

Statuia lui Eminescu

Pe lista de subscripție deschisă de „Adevĕrul" și „Dimineața" s'a strâns până acum pentru statuia lui Eminescu suma de 157.565 lei.

Facem apel la cetitorii „Adevĕrului Literar" să sporească suma de pe această listă, făcând astfel ca statuia lui Eminescu să fie cât mai repede realizată.

Criza cărții

Printr'un memoriu adresat Ministerului Artelor, — d. Liviu Rebreanu ridică o chestie foarte importantă: criza cărții. D-sa cere sprijin dela guvern în favoarea scrisului. Propune o soluție: Ministerul Artelor să împrumute cu costul volumelor pe editori, urmând ca aceștia să înapoieze banii într'un anumit termen — sau să dea Ministerului un număr de cărți de aceiași valoare.

Cărțile cărora Ministerul le va da ajutor, vor fi alese de o comisiune — care va stabili, nu „valoarea intrinsecă" a operei, ci numai „un nivel de publicitate".

Această „comisiune permanentă, — spune d. Rebreanu, — atașată Ministerului de Arte și compusă din scriitori, oameni de știință și reprezentanți ai editurilor s'ar însărcina în examinarea manuscriselor operelor scriitorilor și savanților care ar dori să beneficieze de sprijinul Ministerului".

Aice-i partea slabă a propunerii: iarăși comisiune oficială, iarăși politică, iarăși gașcă... Comisiunea va ridica „nivelul de publicitate" până la un scriitor execrabil și îl va vârî cu capul subt acest nivel pe scriitorul de autentică valoare. In zadar va protesta scriitorul — că nu-i vorba de „valoare intrinsecă", etc. Comisiunea își va fi dat verdictul. De altfel editura „Casei Școalelor" este o pildă...

D. Arghezi a propus o asociație a scriitorilor cari să-și gospodărească, ei în de ei, o subvenție a statului — o asociație în care să intre toți profesioniștii, nu numai cei de-o culoare.

Această soluție pare mai acceptabilă.

Martiragiul elevilor

D. prof. Gh. Nedioglu, directorul liceului Gh. Șincai din Capitală, publică în ultimul număr al „Convorbirilor Literare" rezultatul anchetei întreprinse de d-sa pe la gazdele elevilor de liceu.

Acest rezultat este tragic. Nu-i vorba de mizeria elevilor, ci de martiragiul lor.

Atragem atenția cetitorilor și a autorităților școlare asupra acestei pagini dureroase.

Drept exemplu, dăm un singur caz din ancheta d-lui Nedioglu:

„Suntem în Str. Frații Făgărășanu.

Aici un caz foarte caracteristic. Doi copii dela țară unul în cl. III A, iar celălalt în cl. III B a liceului Gh. Șincai, stau singuri, singurei, făcându-și ei însăși întreaga gospodărie. Căsuța în care locuesc se compune dintr'o singură încăpere făcută din gard de nuele lipite și este a unui om din satul lor, Copăcenii-Mogoșești, care și-a clădit-o, ca lucrător la Fabrica de chibrituri și care, făcându-și acum stagiul militar în Basarabia, a dat celor doi copii ai noștri, s'o locuiască și să-i poarte de grije. Pe jos e lut și umezeala s'a ridicat până sus pe pereți. Intrarea e bine'nțeles deapreptul din afară, iar patul de scânduri acoperit cu o scoarță, veche, stă chiar între ușă și cele două ferestruici. Copiii se țin din ce primesc de acasă.

La plita țărănească de zid, din colțul cămăruței, ei își pregătesc singuri mămăliga și, din când în când, și câte o mâncare. Intr'o veche cratiță neagră, cu coada ciuntită, pot să văd mâncarea de cartofi pe care și-au gătit-o în răgazul acestei zile de Duminecă și din care au mâncat la prânz o parte, păstrându-și restul pentru seara. In zilele de lucru, trebuie să se mulțumească cu o bucată de mămăligă cu câte o ceapă. Dela distanța la care stau, ei pleacă de dimineață de tot, ca să fie la timp la școală și, cum nu au ceasornic, o pornesc cu noaptea 'n cap. In dimineața zilei de Miercuri 11 Ianuarie, îmi povestește unul din ei, înșelați de o noapte senină de iarnă și cu grija să nu întârzie, au pornit-o, ca de obiceiu, de cu noaptea la liceu, unde au constatat cu surprindere că ajunseseă la ora 3 dimineața".

„Recenzie"

Revista „Ilustrația" publică, subt iscălitura *Sim*, următoarea recenzie:

„*Cuvinte potrivite,* stihuri, de Tudor Arghezi, este titlul unui volum de poezii în 270 pagini, imprimat în atelierele Institutului Grafic al Fundației Culturale Principele Carol.

După cum însuși autorul afirmă la finele volumului, lucrarea este tipărită cu multă atențiune, sub îngrijirea d-lui Marcu Turneanu, dirc. Tipografiei.

Cetind cele 100 poezii în care distinsul nostru poet, T. Arghezi, pune tot sufletul său plin de patriotism, am rămas uimit de frumusețea versurilor și mai ales de prima poezie: „*Testament*", care este o capo-d'operă ca concepția filozofică și avânt patriotic național.

Acest volum fiind pus în vânzare, îl recomandăm cetitorilor noștri".

Recenzenții d-lui T. Arghezi remarcaseră toate calitățile „Cuvintelor potrivite". Numai „avântul patriotic național" fusese trecut cu vederea. „Ilustrația" umple acest gol.

Vinovat însă-i însuși d. Arghezi, care în minunatele-i poezii are ici-colo câteva puncte obscure. Desigur recenzentul d-sale acolo a văzut „avânt patriotic național". — *M. Sevastos.*

Definitia omului

In ultimul număr al „Vieții Românești, domnul Mihai D. Ralea publică un studiu ce tinde să precizeze cu judicioase argumente filosofice, locul omului în univers și caracterele sufletești specifice ale ființei umane.

Străduințele biologilor au făcut să se nască antropologia cu măsurătorile ei de toate felurile. In ce privește însă antropologia psihică, suntem încă la vechile soluții filosofice indicate de antichitate.

Domnul Mihai D. Ralea trece în revistă aceste soluții și începe cu definiția lui Aristot: „Omul e un animal rațional". Toate progresele omenirii s'au făcut în jurul descoperirii logice a filosofului grec, și toată lumea e încredințată că omul e primul și singurul animal care gândește. Domnul Ralea dovedește că animalele nu sunt lipsite de inteligență: și ele gândesc. D-sa dă o serie de exemple pe cât de amuzante pe atât de elocvente.

Citând pe E. Rabaud, domnul Ralea arată că nu e vorba în exemplele acestea, nici de memorie asociativă, nici de instinct, nici de dresaj, ci de inteligența propriu zisă. De altfel, instinct și inteligență sunt aceiași soluție de adaptare. „Inteligența e un instinct pentru împrejurările în care s'a produs o schimbare în mediu. Animalele superioare au mai mult instinct și mai rar inteligență, fiindcă la ele, facultatea de a observa diferențele și variațiile e mai redusă. Omul e înclinat mai mult spre soluțiile inteligente. Instinctul e la el ceva mai degenerat. Deosebirea e, astfel, de grad și o delimitare e greu de precizat.

Dar evoluția dela animal la om nu s'a făcut numai în sensul inteligenței. Sufletul întreg s'a transformat.

Ceiace constitue *omenia,* — spune d. Ralea, — aptitudinea de a fi om, e mai mult decât aptitudinea sa de a gândi. E toată acea țesătură de afecte, de sentimente nobile ori josnice, de pasiuni, de obsesii, de complicații sentimentale, de credințe ori de îndoeli, de speranțe, de dorinți ori de renunțări, cu un cuvânt structura globală a unui suflet omenesc cu logica și contradicția lui cu claritatea și obscuritatea sa.

Obiecțiuni se pot ridica și față de definiția care susține că omul e *primul animal care vorbește.* Vorbirea e înainte de toate o operație rațională. A defini prinurmare omul astfel, însemnează a-l defini tot ca animal rațional. Limbajul subt o formă mult inferioară se găsește și la animale. Aproape toate au fie un limbaj de gesturi fie unul de strigăte. Maimuța și papagalul ajung chiar la asociațiuni între unele sunete și anumite obiecte.

Omul se deosebește de celelalte viețuitoare prin faptul că prelungește cu iscodiri artificiale moștenirea naturală. El creiază instrumente; *e primul animal care știe să fabrice.* Nu desăvârșirea inteligenței logice îl deosebește de restul naturii ci mai ales abilitatea sa tehnologică, dibăcia practică care-l face să-și alieze natura neînsuflețită la scopurile lui. Dar această alianță a materiei neînsuflețite o cunosc în bună parte și animalele.

In combaterea explicațiilor pornite din biologism, pragmatism, și vitalism, d. Ralea arată că sensul evoluției sufletești umane e o permanentă detașare de mediul înconjurător; omul se retrage și se închide în el încetul cu încetul. El domină mediul exterior printr'o viață puternic interioară, își construește în el o altă lume tot atât de bogată, cu probleme și orizonturi nouă. El poate trăi adesea numai într'însa și printr'însa, inventând religiile, moralele și artele. In domeniul gândirii, el nu mai lucrează cu asociații ori cu instincte. Judecata îl ajută să *anticipeze* tot ceiace se petrece împrejurul său. Virtutea omului e prin excelență aceia de a creia. El nu copiază prin imitație, ca animalele dresate.

Animalul consideră un mediu *limitat;* omul lărgește orizontul său, adesea până la proporții infinite.

Omul rațional ca și „homo faber" (omul care fabrică) sunt viziuni parțiale ale realității omului.

Definiția cătră care înclină cu deosebire d. Ralea e că *omul e primul animal absurd*. Sinuciderea, ca act de *opțiune conștientă* nu există decât la om. El știe că opiumul, alcoolul, hașișul, morfina nu sunt decât sinucideri deghizate, dar nu le părăsește, și înăbușă poruncile instinctului de conservare.

In afară de aceste aspecte ce pot fi socotite morbide, dela canibal și până la omul civilizat toate riturile religioase presupun sacrificii, mutilări fizice și *ascetism,* adică anihilarea sau împuținarea forței vitale.

De-asemeni, *eroismul* sau *curajul* nu e decât expunerea directă a vieții, pentru o abstracțiune, pentru o ipoteză, pentru o iluzie.

Dar fenomenul absurdității se învederează nai ales în gustul pentru *obiectivitate* și în tendința de a realiza progresul, adică absurdul. A te măsura cu greutățile de neînvins ale prezentului, a căuta să treci prin curaj inconștient peste toate piedicile, e considerat de multe ori ca o nebunie. Și totuși, numai prin astfel de nebunii se fecundează viitorul.

Acesta e omul neînțeles și totuși clar; ambiția lui poate părea deșertăciunea, amărăciunea și neantul. Dar aceasta face măreția și gloria sa. Acesta e omul și aceasta e dezrobirea lui de Biologie și de interesul ei vital.

Studiul atât de vast și de gândit al d-lui Ralea e menit să impresioneze. Incheerile sale sunt pe cât de îndrăznețe pe atât de logic prezentate și de interesant expuse. — *h. b.*

Premiul Nobel de literatură

Ziarul „Stockholms Dagblad" publică, sub semnătura criticului său literar Kjell Stroemberg, un articol privitor la atribuirea apropiatelor premii Nobel. Anul acesta vor fi acordate două premii literare.

Criticul suedez crede că filozoful francez *Henry Bergson* este de mult timp calificat să primească premiul. După ce arată înalta valoare filozofică și literară a cugetătorului francez, ziarul declară că academia suedeză ar merita toate felicitările dacă ar decerna premiul d-lui Henry Bergson.

Pentru al doilea premiu literar sunt mai mulți candidați, mai ales scriitorii americani *Sinclair* și *Dreiser*. Dar naturalismul lor pare că stă în contrazicere cu concepțiile stabilite de fundatorul premiului Nobel. Alți candidați ar fi *Maxim Gorki* sau chiar *Dmitri Merejkowscki,* deoarece mulți din membrii Academiei suedeze ar fi de părere să recompenseze literatura rusă.

Printre candidații cari au șanse să obțină premiul de medicină, ziarul semnalează pe suedezul *Fahraens,* pe americanul *Cashing,* pe românul *Levaditi* și pe estonianul *Paldrock*. Pentru premiul de fizică: indianul *Raon,* japonezul *Honda,* americanul *Hess* și suedezul *von Euler.*

Dar toate acestea sunt numai pronosticuri, emise din unele cercuri intelectuale.

Charlot Strasser

Charlot Strasser e Elvețian și de profesiune medic. Dar pasiunea de a cunoaște omenirea întreagă, a făcut din el un vânturător neobosit al mărilor și țărilor: decum și-a terminat studiile, tânărul doctor a înconjurat de două ori globul. Cercetează pretutindeni cu ochi pătrunzători: In Siberia, în Japonia, în America de Sud, la tropice. Și tânărul călător simte imboldul de a da cuvinte celor văzute și trăite. Se nasc astfel vestitele lui „Povestiri exotice".

In povestiri știe să treacă dincolo de real și pătrunde oameni și lucruri cu ochi vizionari, care stârnesc și fac să fâlfâe speriați și fantastic prin atmosferă demonii lăuntrici, adormiți, ai personagiilor și chiar și ai peisagilor și obiectelor. Cu ajutorul acestui poet descoperim oameni ce par din planete depărtate și cari ne devin totuși frați pentru totdeauna.

Reîntors în patrie a deschis un cabinet medical. Dar ce pacienți ciudați se adunară în curând aci! Oameni, a căror suferință trecea mult dincolo de cea trupească. Rătăciți moralicește, desamăgiți de viață, desperați până la marginea nebuniei, și cari trebuiau reținuți cu braț puternic și trași înapoi. Și aci li se dăruia mângâiere, credință, viață nouă; — cu ochii lucitori, cu pași siguri, purificați de vină, porneau de aci iar spre țeluri surâzătoare.

Veni războiul. Medicul deveni iarăși poet. Scuturat de groaza războiului se ridică acuzator năprasnic, printre cei dintâi, în povestirea: „Sfâșierea popoarelor", vibrând de fiorii desnădejdii pentru rătăcirea acestei lumi. Nu e o povestire, e o furtună de umanitate, gonind pătimaș spre ultimele adevăruri. O creațiune rară, aproape unică.

Nici după războí poetul umanizat nu părăsește tribuna. Dar nu se mai revarsă în atacuri generale. Lovește mereu un singur punct tangibil, ce și l-a ales: Soarta tragică a condamnaților liberați, pe care acest fervent iubitor de oameni a cunoscut-o cu înfiorare din acte moarte și din pacienți vii cu suflete moarte ce vin mereu să ceară apa vieții în cabinetul de consultație al acestui mag. In povestirea lui: „Cine ajută?" el își face inima toată scut a acestor nenorociți, cari, orice vor fi săvârșit, socotesc că au ispășit și plătit complect în grozăvia celor patru pereți, dar se văd prigoniți mai departe în lumina zilei, cum nici un câine nu e prigonit. Pe un asemenea Paria ni-l prezintă el cu toată pasiunea cuvântului care sgudue spre a convinge.

Charlot Strasser a dat la lumină: „Corabia ciumată" (pasionanta și poetica nuvelă, pe care „Lectura,— floarea literaturilor străine" ne-o redă în românește, formând cuprinsul numărului său pe săptămâna aceasta), „Cine ajută", „Nuvele din călătorie", „Sfâșierea popoarelor", etc.

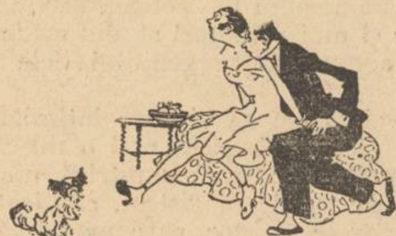
Mărunte

La Teatrul Mic (Compania Teatrul Nostru) continuă a se juca în fiecare seară marele succes al capitalei „Nuntă cu repetiție" excelentă comedie în trei acte de Anne Nichols, cu Leny Caler, Maria Wauvrina, I. Livescu, G. Timică, Al. Ghibericon, Mielu Constantinescu, N. Antoniu și I. Finteșteanu dela Teatrul Național în reprezentație.

* * *

In fiecare seară se joacă la Teatrul Alhambra (Compania Teatrul Nostru — comedii muzicale) — irezistibila comedie muzicală în trei acte de R. Stolz „Fritz", cu Elena Zamora, tenorul N. Leonard, comicii Roland de Iassy, G. Chamel și excelenta comediană Tantzi Cutaza Barozzi, care sunt ovaționați în fiecare seară.

Compensație

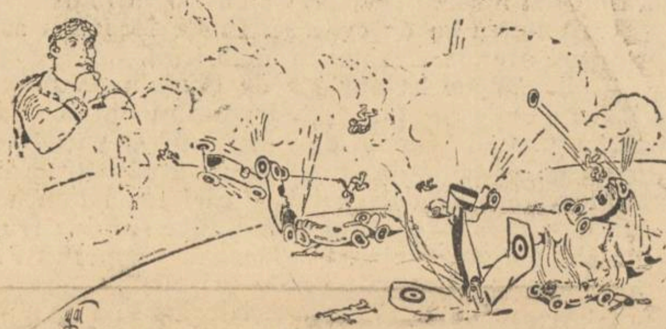
— De ce ești atât de rece, astă seară?
— Fiindcă am constatat că te ocupi de mine tot atât de puțin cât mă ocup și eu de tine.

La vînat

— De s'ar închide odată vânatul! Asta-i a treia oară de când mă ia drept epure...

In epoca motorului

Neron. — Niciodată n'aș fi putut imagina astfel de jocuri de circ.

„Dezarmare"

Militarismul barează Păcii, drumul.

Cunoștinți tehnice

— Ce gen de automobil dorește doamna?
— Un automobil cu caroseria *lilas* și cu mascota *vert émerande...*

TIP. „ADEVĔRUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11